

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Apparatus Doctrinae Sacrae**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

urn:nbn:de:hbz:466:1-38464

Th. 9210.

G III

9

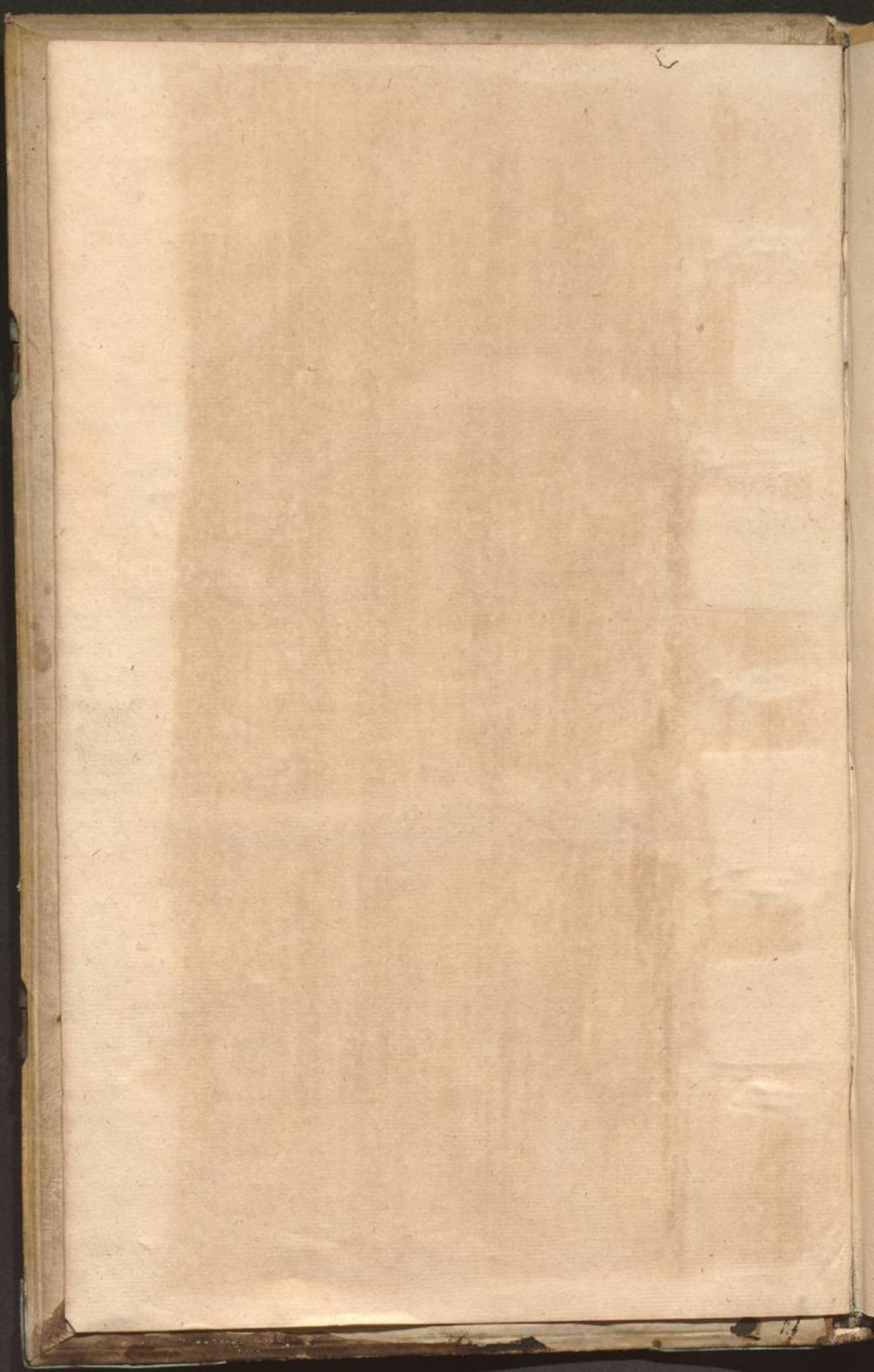
Arde-
kin

Theo-
logia

D. IV
28

M. A. 1

Bibliol.

Arsde-
kin

Theo-
logia

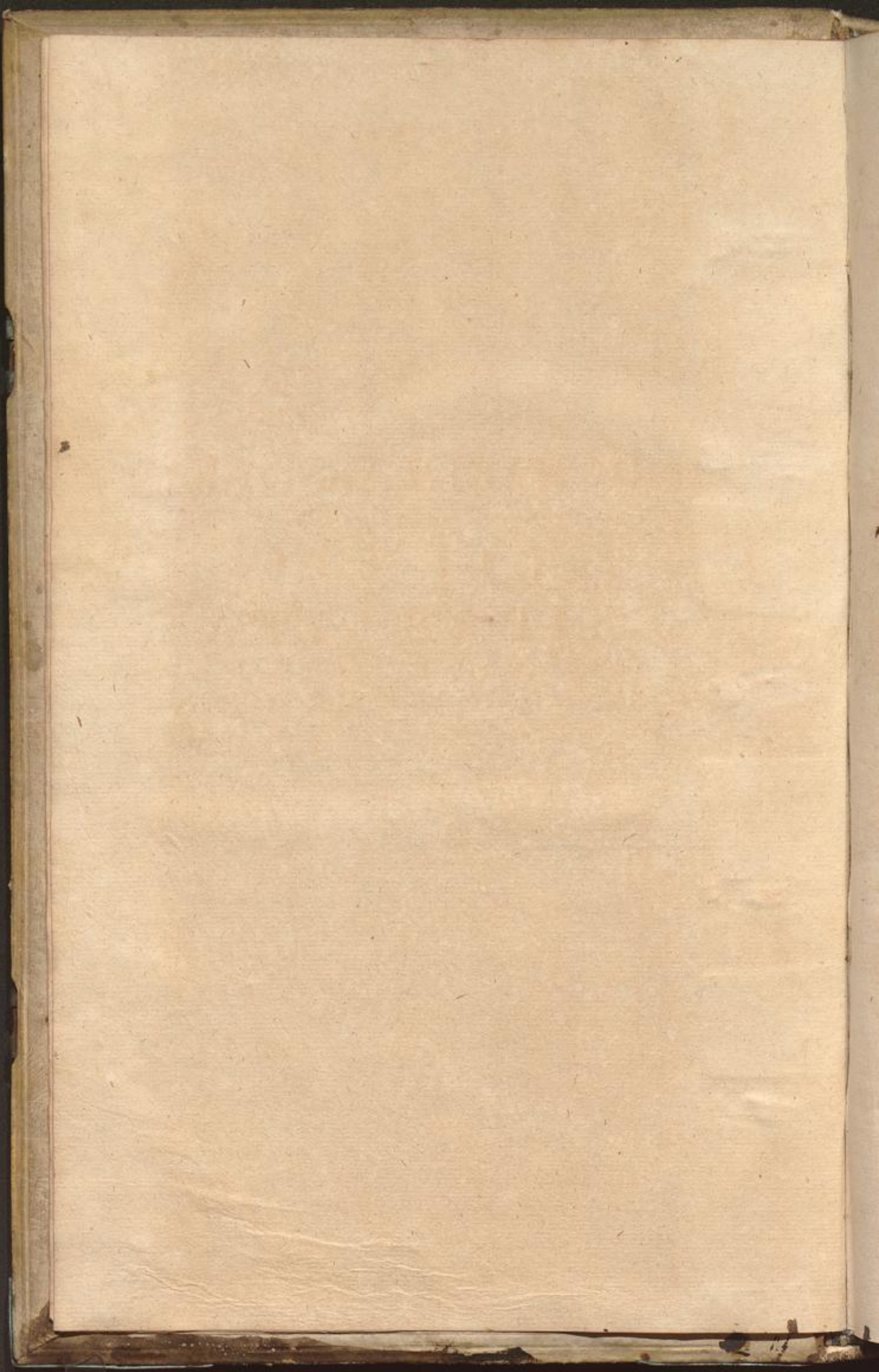
D. IV
25

112001

1

501111

TOMUS TERTIUS
R. P. RICHARDI ARSDEKIN

SOC. JESU SAC. THEOL. PROFESSORIS.

APPARATUS DOCTRINÆ SACRÆ

COMPLECTENS

MATERIAM ET FORMAM EXPEDITAM, PRO QUAVIS
Dictione, Concione, & tota Catechesi, per exquisitam expositionem, &
selectissima exempla: Cum Praxi solida assistendi per omnia ægris,
& sanis: ac documentis particularibus pro quolibet
hominum statu:

ITEM,

PRO IPSIUS SACERDOTIS VITA ET CONVERSATIONE:
Pro ritibus singulorum Sacramentorum:

ET

PRO QUACUNQUE FUNCTIONE MISSIONARII APOSTOLICI AC
Curatoris animarum.

Juxta Indicem sequentem.

Cum Grat. & Privileg.
Et facultate

Sac. Cas. Majest.
Superiorum.

DILINGÆ,

Sumptibus JOANNIS CASPARI BENCARD, Bibliopolæ Academicæ.
ANNO M. DC. LXXXVII.

Ars
Kil

Theo
logi
D. IV
2.8

PLA
I
II

APPARATUS
DOCTRINAE SACRAE

ET
FORMAE

EX
LIBRIS

IN
VINDICTA

DIPL
JOHANNES CASPARIUS
ANNO MDCCLXXII

INDEX GENERALIS

Titulorum præcipuorum hujus Tomi Tertii, cum Augmentis novis & multiplicibus in decursu hujus Editionis.

PARS I. Apparatus & praxis FORMÆ pro Doctrina sacra proponenda.

Caput 1. Praxis pro artificio Memoriae & dispositione Dictionis.

Cap. 2. & 3. Pro Voce, pro Gestu.

Cap. 4. Pro Exordio Dictionis formando, & efferendo notanda.

Cap. 5. & 6. Pro Narratione, pro Confirmatione ejusque amplificatione & ornatu.

Cap. 7. Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

PARS II. Apparatus MATERIÆ ad Doctrinam sacram: Redactus, ad Titulos particulares Virtutum, Vitiolorum, Questionum, Exemplorum &c. per totum Alphabetum.

Addita nunc Sententia in omni genere selectissima ad singulos Titulos prædicti Alphabeti, ibid.

Praxis Dictionem totam conficiendi ex Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina Christiana, & tota hac Theologia Tripartita.

Evangelia, Conceptus, Puncta, & Materia disposita per singulas Dominicas totius Anni.

Idem præstat in sequentibus per omnia Festa totius anni.

Additus nunc novus Conceptuum apparatus ad omnes totius Anni Dominicas, & Festa.

PARS III. Summa Doctrinæ Christianæ.

Cum elucidatione, & selectis exemplis nunc primum adjecta.

Praxis tradendi Doctrinam Christianam, & obligatio Curatorum.

Exempla moderna Constantiæ Christianæ inter perpetuas pro fide persecutiones, præsertim in Anglia & Hibernia.

PARS IV. Praxis assistendi Ægris & Moribundis, & aliis in quovis statu.

§. 1. Quid Confessario in primo ad ægrum accessu curandum.

§. 2. Remedia inducentia ad resignationem contra nimium mortis horrorem.

§. 3. Incitamenta ad patientiam contra morbi dolores.

§. 4. De Exercitio Fidei, Spei, & Fiducia in Deum.

§. 5. De Exercitio Amoris in Deum, & perfectæ Contritionis.

§. 6. Actus varii contritionis & amoris Dei super omnia.

§. 7. Praxis eadem per breves interrogationes, quando eger loqui vix potest.

§. 8. Ad sacrum Viaticum preparatio.

§. 9. Ad extremam Unctionem dispositio. Testamentum hominis Christiani complectens actus ad salutem securissimè disponentes.

PARS V. Praxis assidua meditationum pro Sacerdote, ad vitæ & functionum suarum perfectionem.

Pro die Dominico: Considerationes de dignitate & obligatione Sacerdotis.

Die Luna: De virtutibus, zelo, & scientia qua debent inesse Sacerdoti.

Die Martis: De Charitate ad imitationem Christi Sacerdoti necessaria.

Die Mercurii: De puritate vitæ & castitate in Sacerdote maximè requisita.

Die Jovis: Praxis devotè Missam celebrandi.

Die Veneris: Praxis horas canonicas devotè recitandi.

Die Sabbathi: Considerationes & exempla divina vindictæ in Sacerdotes indigne celebrantes &c.

PARS VI. Praxis varia, ac selectissima assistendi cuius Proximo in quovis statu.

Cap. 1. Remedia & documenta contra singula peccata in particulari: Per 5. Titulos deducta.

Cap. 2. Praxis conversationis & instructionis pro quovis hominum statu ac necessitate:

INDEX GENERALIS.

te: Per 14. Titulos singularibus documentis adornata.

Horum §. 1. *Materia & modus tractandi cum Hereticis.*

§. 2. *Cum Patribus familias.*

§. 3. *Cum Mulieribus, maxime conjugatis.*

§. 4. *Cum Viduis.*

§. 5. *Cum Virginibus ac Monialibus.*

§. 6. *Cum Pauperibus.*

§. 7. *Cum Consuetudinariis & obstinatis.*

§. 8. *Cum solventibus inimicitias.*

§. 9. *Cum versantibus in Tribulatione.*

§. 10. *Cum afflictis ex morte amicorum.*

§. 11. *Cum afflictis ex bonorum jactura.*

§. 12. *Cum sustinentibus honoris detrimentum.*

§. 13. *Cum Captivis.*

§. 14. *Cum damnatis ad mortem &c.*

Cap. 3. *Ritus omnes necessarii pro administratione singularum Sacramentorum, pro Curatore animarum: per 6. Titulos.*

Additamenta alia recentiora sequuntur de morte gloriosa duorum Praesulum Hiberniae aliorumque & variis ad viri Apostolici usum singulariter accommodatis.

PARS PRI.

PARS PRIMA
 APPARATUS
 ET
 PRAXIS FORMÆ

PRO
 DOCTRINA SACRA
 IN CONCIONE PROPONENDA.

CAPUT I.

*Praxis pro artificio Memoriae, & dispositione
 Dictionis.*

I. **Q**onsultum est, si otium suppetat, præsertim pro incipientibus, totam Dictionem scripto deducere, & in tria aut plura puncta dividere: & memoria causa singula puncta concludere cum aliqua Sententia quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti sequentis.

Pro Concionatore impedito, aut multum exercitato, necesse est puncta saltem summam annotare, scribendo breviter præcipua capita & membra sui discursus; ut est sententia, exemplum, similitudo, & scopus sive fructus ad quem intendit Auditores pervenire.

II. Artificium autem memoriae consistit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem constitutenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua similitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratia: Concipis Aulam aliquam cujus omnes partes, & partium ordinem optime notum & perspicuum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat v.g. de Navigatione hujus vitæ ad portum salutis æternæ, ponis per Imaginationem in primo loco istius Aulae, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ est de navigatione, memoriae occurrat. Si secunda pars sit v.g. de Militia hominis contra tentationes mundi, pro ea secundo loco statuis militem gladium vibrantem. Si tertia pars sit, de Victoria tentationum, tertio loco appendis coronam: & sic pro reliqua materia, apponenda est imago aut signum, quod judicas maxime idoneum ad suscitandum vivam sequentis materiae memoriam. Et ideò utendum est imaginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ possint animum tuum vivaciter ferire.

III. Alia praxis est, in margine dictionis descriptæ, quinque aut sex locis appingere quales dixi notas, cum

R.P. Ardeke. Tom. III.

diversis materiae partibus connexas; aut, quod facilius est: Vocabula diversa in margine scribere, quæ ordinem, & diversitatem materiae significant. Possuntque ea vocabula in unam sententiam, aut versum redigi, ut, sicubi memoria fallat, sententia illa indicet quousque ventum sit, & quid sequi debeat. Exemplum talis versus aut sententiæ sit, si disposuisti materiam de humilitatis præstantia: & illa v.g. fuerit. quam Deo grata, 2. quam homini jucunda, 3. quam utilis salutis æternæ: Redigas puncta illa ad unum brevem versiculum, aut sententiam v.g. *Grata Deo, jucunda homini, portusque salutis*: aut ad quamcumque idoneam simili ordine familiarem tibi sententiam: & sic in quavis materia, inde experieris à decursu materiae præparatæ memoriam non facile aberraturam.

IV. Si plura nomina propria certo ordine cupias retinere, redigantur ad voculam unicam, in qua tantum literæ primæ singulorum nominum suo ordine contineantur. Exempli gratiâ, ut retineantur nomina & ordo partium præcipuarum S. Scripturæ reducuntur ad hoc breve vocabulum, *GELNUDE*: G. Genesis, E. Exodus, L. Leviticus, NU. Numerorum, D. Deuteronomium, E. Evangelia Christi quatuor.

Sed quid si quis, fallente, aut turbata in dictione memoria, nihil omnino meminere eorum quæ ad dicendum paravit? remedium occurrendi tali accidenti præcipuum erit, paratum ante semper habere locum unum communem ad quem possit ex tempore recurrere. Talis præcipue locus esse poterit de *gloria celestis felicitate, æternitate, possessione omnis boni jucundi, utilis, honesti, & carentia omnis mali omnium sensuum qui continentur hoc versiculo, Gustus, odoratus, auditus, visus, tactus*, ut infra v. Gloria. Vel de *Inferni penis æternis singulorum istorum quinque sensuum*: quæ duo possunt ferè cum quacunque materia connecti; sin minus, melius est carere connexionem, quam omni dictione, ex duobus autem malis minus est eligendum.

CAPUT II.

Pro Voce.

I. Curandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non sit nimis alta, aut in magno nimis demissa, utrumque displicet.

II. Si vox nativa sit imbecillior, oportet rarò assurgere, aut affectui violento indulgere, sed familiari tono oratio varianda est.

III. In exordio utendum voce clarâ, & æquabili, sed sine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur & variatur. In confirmatione sit acrior; & incitator, docendo, interrogando, disputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

IV. Epilogus si instituitur ad precandum, vel placandum, vox sit suavîs, & lenis. Ad miserandum flexanimis. Ad lætandum plena & sonora. Ad hortandum aut terrendum concitator esse debet.

V. Ut hanc vocis varietatem discas & exerceas, optimum est consilium ipsam naturam, & observare quo tono passim utantur homines dum irascuntur, dum rogant, dum dolent, dum lætantur &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri potest accommodare.

VI. Maxima dictionis parte consultum est uti voce media, ac moderata, sic facilius dabitur ascensus, descensus, ac vocis mutatio; nunquam enim in eodem tono diu persistendum est, sed observanda sedulo crebra vocis mutatio, ut evitetur monotoniæ vitium ingratißimum.

VII. Porrò hæc summatim observanda. Ut caveatur nimia tarditas, quæ dictionem reddit languidam: Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne singuli sensus debite intelligantur. Curandum quoque diligenter ut ultimæ syllabæ exprimantur, quæ à multis absorbentur, aut indecorè conglobantur.

VIII. Denique ad evitandam confusionem, singulos sensus dicendo interpungat, & in fine periodi semper modicè respiret, & spiritum colligat, ac vocem mutet: quod plurimum & dicentem reficiet; & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Gestu.

Gestus, vox quædam est totius corporis, ideoque pro gestu moderando accommodari possunt ea quæ de voce diximus.

I. In principio dictionis stet erectus & immotus, spectet modeste Auditores, manus in pulpitem protendat, ordiatur modeste auditoribus honorem, de more cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non nisi leniter, ac paululum ultra sinum protendat, oculis manum, ac gestum sequentibus.

II. Gestum non semper ad unam partem, sed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri possit.

III. In narratione adhibendus gestus liberior & confirmatio acrior & pugnator: In Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra.

IV. Vultus quoque, oculus, & aspectus immotus erectus & alacer, nunc demissus & tristis, pro rebus varietate.

V. Uti cavenda est gestuum nimia lenitudo & tarditas, ita etiam nimia celeritas, aut levis gesticulatio, aut etiam nimia vastitas, qua manus ultra humeros, & caput attollatur.

VI. In supplicando, utraque manus protensa vel attollenda, vel submittenda est, quod etiam fieri potest manibus junctis instar orantis.

VII. In averfando, aut negando, capite ad dextram partem converso, & manibus ad sinistram, rem quam se propellet. Vel etiam capite leniter concusso per modum renuentis.

VIII. Interrogabit, manu paululum elevata, & ad seipsum conversa. Instabit vehementius, summo indice manus sinistræ apprehenso, & non nihil concussus nec defunctus gestus alii.

IX. Demonstrando seipsum; manum vel dextram, vel utramque ad pectus suum convertet. Demonstrabit res alias, manu plerumque protensa, & sursum, vel deorsum, vel aliò conversa, prout est supra, vel infra situs rei quam cupit designare: rarò id solo digito faciet.

X. Timorem exprimet, manu dextrâ pectori applicata.

XI. Irascetur, pugno compresso, voce & vultu aspero: pulpitem manu, vel terram pede percutiendo: sed bene cavendum ne percussio illa sit nimis crebra.

XII. Pœnitebit, digitis pressis, & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter se complicatis, vel utrumque deorsum dejectis, & expansis.

XIII. Vocabit, aut sibi sistet alium, manu sinistram elevatâ, & ad se inflexa. Dimitret, aut repellet, manu averfa cum digitis explicatis. Minabitur, indice erecto, & concusso. Alios denique affectus exprimet o manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem observabit ex impetu naturæ inter homines bene moratos decorè exerceri, modò vitet sequentia.

XIV. Cavebit ne sit nimis diuturna omnium gestuum intermissio; & è contra, ne gestus idem, præsertim in eadem sententia aut periodo, nimis sepe repetatur.

XV. Solâ sinistrâ rarissimè gestus exhibendus: non rarò tamen in gestu formando sinistra dextræ sociata poterit, ut cum ostenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando ad summos affectus ascenditur, in quibus quasi totus orator abripi videtur.

XVI. In fine debet ordinariè, uti vox & dictio, ita gestus esse vivacior & vehementior, ut orator affectum quem intendit, altius infixum relinquat; si tamen, uti in meditatione, ad tristitiam, metum, aut compassionem oratio dirigatur, gestu etiam leniori, ac tardiori dictio absolvetur.

CAPUT IV.

Pro exordio dictionis formando, & offerendo notanda.

I. In exordio auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc fient, à persona dicentis, commemoranda.

morando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel a materia ostendendo rem ipsam de qua dicitur, esse necessariam, utilem, aut præsentis temporis multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tractanda clarè proponatur, & in sua membra vel puncta distinctè dividatur, indicando, quid primo, quid secundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *propositio* rei dicendæ, quæ in fine exordii locari solet.

II. Desumi potest exordium, ab aliqua sententiâ Authoris sacri, aut etiam profani. Vel à proverbio, vel à similitudine, vel ab historia Evangelica, aut aliâ quæ avidè audiatur. Quandoque etiam proponitur questio, aut problema, de quo quali varia auditorum sententiâ exquiratur, & cui tandem inopinata responsio deprimatur.

III. Vitanda autem sunt exordia nimis communia, nimis prolixa, & nimis longè extra materiam questita.

CAPUT V.

Pro Narratione.

I. Debet narratio esse clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quo gesta, aut dicta fuerunt.

II. Concilianda est narrationi vita, v.g. interrogando quid hic factum, quid responsum putatis? quid vos hic ageritis? audite quid sequatur, &c.

III. Sic narranda est res præterita, ac si in præsentis, & coram ageretur. Ad hoc juvat uti verbis præsentis temporis: magis enim movet narratio Christi quasi ante oculos actû patientis, quam si tantum dicas talia olim passum fuisse.

IV. Cavendum ne bis, aut sæpius in narrationis decursu idem repetatur.

V. Cavenda etiam crebra digressio ad alia extra rem gestam, aut longæ parentheses, quæ rei seriem interrumpunt.

VI. Affectus, etsi breviter misceri possint, non debent tamen in narratione esse nimis frequentes, sed magis pro confirmatione & epilogo reservati.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, ejusque amplificatione, & ornatu dictionis.

I. In Confirmatione quaruntur argumenta ad suadendum virtutem, vel dissuadendum vitium, aut aliud quod sibi Orator tractandum proposuit. Argumenta hæc primò summam excogitanda, colligenda, & annotanda: postea fusius deducenda, amplificanda, & exornanda.

II. Pro inventione argumentorum sive discursuum, inspicendus est Apparatus materiæ quem ordine Alphabetico infra tradimus. Deinde ad istius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, considerari poterunt loci topici, sive sedes argumentorum,

quibus quævis materia deduci & inculcari potest. Exempli gratiâ, si de charitate agatur (idem est de ceteris) expendi poterit locus à definitione. Quid est charitas? est unio animæ cum Deo, quanti momenti est illa unio, quam jucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideo que omni labore comparanda. 2. Locus à partium enumeratione: Charitas alia est interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum. 3. Locus à Genere: Si omnis virtus amanda est, ut justitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo, fides, spes &c. quanto magis charitas quæ est suprema, & regina omnium virtutum. 4. Locus à simili: Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro, ignis in cælo, lapis in terra, ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à dissimili: Sicut separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à contrario: Si odium & aversio à Deo summum sit hominis malum, sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus & modus, & finis quo res exerceatur &c. quæ continentur hoc versu; *Quis, quid, ubi* &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex Apparatu formandæ. 7. Locus est à causis, in quo res comprobatur, vel improbatum à sua causa materiali, aut formali qua constat, à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab effectis, sive effectibus bonis, aut malis, qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cæli, pium, benignum, patientem, Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à comparatione, sive à majori, minori, & paritate rationis. Ut, si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura; quanto magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab autoritate, testimonio, & exemplis quæ infra in Apparatu latius deducimus.

Pro exornatione dictionis, faciunt tropi, & figuræ sive verborum, sive sententiarum, per quas sermoni varietas, copia, & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recensimus, ut orator, non omnes simul, sed modò has, modò illas, instar condimenti dictioni aspergat, prout materiæ suæ convenire judicabit. Tales tropi in verbis sunt Metaphora, Synecdoche, Metonymia, Antonomasia, Onomatopœia, Catachresis, Metalepsis. In Oratione sunt Allegoria, Periphrasis, Hyperbaton, Hyperbole.

Ex figuris præcipuæ sunt, repetitio, conversio, complexio, gradatio. Item, similiter cadens, contrapositum, commutatio.

Figuræ quæ non in vocibus, sed integris sententiis usum habere possunt præcipuæ sunt, interrogatio, responsio, subjectio, occupatio, correctio, dubitatio, prosopeia, apostrophe, hypotiposis, sustentatio, prætermisio, ironia, permissio, deprecatio, exclamatio.

Modum quo hæc figuræ, aut tropi in oratione formantur, si non meminerit orator, consultum est ut ex Rhetorica eum recolat, & singulorum exempla præcipua

cipua hic infra dabimus post Materiæ Apparatum alphabeticum.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

I. Ars quæ tradita est pro confirmatione amplificanda, & exornanda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imo hic potissimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt, ut Auditori motum quem intendit Orator impressum relinquat.

II. In hunc finem debet ipse orator dicendo ostendere se penitus permotum esse. Nihil enim incendit, nisi ipsum prius incensum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiseratione erga Milonem, profitebatur se non posse lachrymas continere.

III. Conficitur autem Peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à se intentam Orator probavit, ea animis

Auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam ostenderimus quam sit virtus claritatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam sit utilis, quia reddit regni caelestis heredem: quam sit necessaria, quia sine ea anima à Deo perpetuo separatur &c. quis eam totis viribus non quarat, & complectatur.

IV. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet esse simplex & jejuna repetitio, sed novis subinde sententiis, ac figuris cum pondere inspersa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur; sed compendio obvolvantur, sic enim non esset enumeratio, sed potius altera oratio.

Consultum autem est, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac nervosam sententiam, quæ mentis memoriæ Auditorum quasi aculeum infixum relinquat, ut est illa S. Bernardi de mala conscientia peccatoris: *Manet anxietas non relinquitur, fugit voluptas non reditur.*

SUMMULA SEQUENTIUM

PRO PRAXI EXPEDITA INVENTIONIS MATERIÆ.

Primò, sequitur hic Apparatus Materiæ, ex Sacris potissimum Litteris ordine alphabetico breviter & commodè digestæ.

Secundò, sequitur brevis Index ejusdem Apparatus, ad quem facilè recurritur.

Tertiò, postea sequuntur puncta disposita per omnes Dominicas & Festa ex eodem Apparatu, & aliis quæ adducuntur in *Catechesi* nec non *Controversiis*, ceterisque materiis quæ supra in *Theologia* Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes singulæ Doctrinæ Christianæ selectis Exemplis ac Documentis illustratæ; quibus succedunt alia ad functiones sacras pertinentia.

NOTA.

IN hac Editione varia accedunt *Addimenta*, Sententiæ selectæ, Conceptus novi, & exquiliti ad singulos Alphabeti sequentes Titulos, ad singulas Dominicas, Festa, Catechesim &c. Hæ Sententiæ, ac Conceptus adjecti facile ingentem præbent Materiæ Copiam, ornatum, acumen, ac varietatem: Præsertim si latius deducantur juxta praxim Sententiæ deducendæ post finem sequentis Alphabeti infra §. 2.

PARS SECUNDA
APPARATUS
 MATERIÆ
 AD
DOCTRINAM SACRAM

EX SACRIS LITTERIS AC PATRUM CONCEPTIBUS
 præcipuè depromptus.

NOta primò, excogitatum esse à me hunc brevem & commodissimum Materie Apparatum præcipuè in gratiam Missionariorum, quibus ad doctrinam sacram variis locis prædicandam, præter Sacras Litteras pauci sunt ad manuum libri: vel etiam in gratiam aliorum, quibus si non desint libri, otium tamen deest ad prolixam plurimum voluminum investigationem: quibus nihil gratius esse solet, quam si in modico spatio multum apte materia collectum inveniatur, quam facile possint deducere, & suosui accommodare.

Nota secundo in hoc Apparatu potissimum contineri selectissima exempla, comparationes, ac similitudines ad idoneos titulos alphabeti ordine redactas, ac singulos titulos in varia puncta distribui, ad meliorem dictionis formandæ ordinem ac varietatem. Nulla enim alia est materia, quæ commodius possit pro dictione in varia membra cum ornatu dilatari, aut facilius memoriâ retineri, aut utilis ad audientem permoveendum accommodari, quam similitudines, comparationes, exempla, ut restatur tritum axioma, Verba movent, exempla trahunt. His ad communem captum maxime accommodatis, & rudes optime instruantur, & eruditi plurimum delectantur, dummodo solida sint, & Sacrarum Litterarum autoritate nitantur, qualia sunt illa, quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ, ubi equi erit, ex citatis Scripturæ locis fusius deduci poterunt.

Nota tertio, præxim ex hoc Apparatu consiciendi integras dictiones per totum annum, infra assignari in fine, cum applicatione materie ad certa puncta per totius anni Evangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptam materiam uberiorem inquiris, si contingat illam sub tuo Titulo non reperiri, legendum esse Indicem, & quarendum alium Titulum significatione similem, aut etiam contrarium: exempli causâ, si non inveniatur Charitas, vide Amor: si non reperitur Amor, vide Odium, & sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propria observatione magis innotescunt, observata præsertim Præxi in huius Apparatus calce assignata.

A.

ABNEGATIO.

Qui cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia quæ in mundo sunt. Patet ex verbis Christi Luc. 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus. Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & ejus doctrinam.

Sed ecce quantum abnegantibus promissum præmium: Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis. Matth. 19. v. 27. Hæc est liberalis Christi promissio, quæ claustra tot Religiosis, & cælum tot Sanctis implevit.

Post hæc, S. Bartholomæo Apost. Evangelium prædicante, Polemus Rex India potentissimus ad fidem Christi conversus & baptizatus, relicto Imperio amplissimo, & suâ patria, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumq; pergeret, constanter adhæsit, & maluit esse pauper Apostoli discipulus, quam dives India Dominus. In vita S. Bartholom. per Abdiam. Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam, abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filia, humilem & pauperem pro Christo vitam suscepit, elatiorem de se, quam de hostibus victoriam reportans. In vita SS. Joannis & Pauli.

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus nudatus, Christum nudum sequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit divitissimam sponsam, & domum paternam, & post multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec post obitum divino monitu à suo parente, & à Pontifice Romano cum ingenti stupore agnitus, & summo in honore habitus fuit, ita Metaphrastes, & alii in ejus vita.

Abneganda est etiam propria voluntas Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Exemplum dedit Christus in horto dicens: Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, Domine quid me vis facere?

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & secularia desideria sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. 2. Tim. 3. Nempe sobriè erga nos, justè erga proximum, piè erga Deum. Exemplum est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorum, ut omnibus essent communia. Act. 4. v. 33. E contrario Ananias cum Sapphira uxore, quia pecuniæ, quam Deo deoverunt, partem postea absconderunt, subitanè morte à Domino puniti fuerunt, Act. 5. Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideo Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus, sicut stellas cæli &c. Gen. 12. Et iterum abnegavit Abraham amorem paternum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum Domino immolaret, & in holocaustum offerret. Gen. 22. Job omnium bonorum, quæ habuit affe-

affectum abnegavit dicens, Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum. *Job. 1. v. 21.* Christus Dominus caeli & terrae, cum esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Matth. 27. Luc. 23.*

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere, ita nos ut perveniamus ad bravium vitae aeternae debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum *1. ad Cor. 9.* Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

Ex BREVIARIO, habetur exemplum S. Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usque ad calceos, *4. Oct. S. Antonii*, qui omnia deseruit usque ad speluncam, *17. Jan. S. Bartholomaeus* omnia exiit usque ad pellem vivo de tractam, alii Martyres usque ad sanguinem & vitam.

Vide *Abstinentia, Amor Dei, Humilitas*. A contrario, vide infra *Avaritia, Luxuria, Superbia*.

De Abnegatione per Vota Religiosa, vide supra *T. 2. part. 2. p. 136.* Et Controversias de ea supra *Tom. 1. tract. 2. pag. 82.*

Sententia selecta, ac conceptus alii de Abnegatione.

Beatissimi spiritus, quoniam ipsorum est regnum caelorum. *Matth. 2.*

Omnes qui reliquerit domum vel fratres &c. centuplum accipiet & vitam aeternam possidebit. *Matth. 19.*

Nolite confirmari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri. *ad Rom. 12.*

Quicumque voluerit esse amicus hujus saeculi, inimicus Dei constituitur. *Jacob. 4.*

Qui utuntur hoc saeculo, sint tanquam si non utantur. *ad Cor. 7. c. 7.*

PATRES. Sunt quidam qui sua facilius pauperibus tribuunt, quam ut ipsi pauperes Dei sint. *S. Augustin.*

Multi divitias relinquentes vitia sua non relinquunt. *S. Hieronymus.*

Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. *Idem.*

Nudum Christum, nudam Christi crucem, nudus sequere. *Idem.*

Deus magis quaerit animas credentium quam opes. *Idem.*

Is non renunciat mundum quem terrenae possessionis delectat ambitio. *S. Ambrosius.*

Multa relinquit qui desideria renunciat. *S. Gregor.*

Cor pensat Deus, non substantiam. *Idem.*

Regnum Dei tantum valet, quantum habes. *Idem.*

Longè à Deo est animus, cui adhuc haec vita dulcescit. *S. Isidorus.*

Semper dives est Christiana paupertas. *Leo Papa serm. 4. de quadrag.*

Cui cum paupertate benè convenit dives est. *S. Greg. in Ezech. 6.*

Parum eget qui parum cupit. *Socr. apud Laërtium.*

Panem & aquam natura desiderat, nemo ad haec pauper est. *Seneca Epist. 23.*

Qui ad paupertatem sua sponte descendit, praecipue pat tela fortunae. *Idem Epist. 19.*

Scire uti paupertate maxima felicitas est. *Idem, de moribus.*

Non est in paupertate vitium, sed in paupere. *Idem de remed. fortuna.*

EXEMPLA PROFANA, sapientium & fortium virorum qui mundum abnegarunt.

Socrates Philosophorum Princeps, pauper semper,

nudis pedibus, fordido palliolo mundi opes & honores contempsit.

Diogenes suo dolio contentus, cavis manibus aquam hauriebat: Hunc intuitus Alexander dixit, Rex non esset, se optare Diogenem esse.

De Ducibus aliquot Romanis sic scribit *Claudianus* in 4. Honorii consulatu.

Pauper erat Curius, Reges dum vinceret armis

Pauper Fabricius, Pyrrhi dum sperneret aurum:

Sordida Serranus flexit dictator at atram.

Hincadag. Fortior est qui se, quam qui fortissimum vincit Mania.

ABSTINENTIA, JEJUNIUM.

Abstinere dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundo, qui rei noxiae affectum & desiderium in se cohibet & refrænât. Hoc modo Tobias docuit filium suum, *ab infantia timere Deum, & abstinere ab omni peccato.* Tobias 1.

Abstinentia ciborum à Deo precepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium. In paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiae boni & mali abstineret. *Gen. 2.* Filii Israel varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Leviticus 11.* Uxorii Manne concepturae Sampsonem Angelus abstinentiam induit, *Judic. 3.* Eleazarus aetate grandis & venerabilis malum occidi quam carnem vitam manducare, aut cum aliorum scandalo id simulare. *2. Machab. 6.* Septem fratres Machabaei elegerunt potius per varios cruciatus mortem sustinere, quam esu carnis se contaminare. *2. Mach. 7.*

Abstinentia mentem illustrat, & sapientiam confert. Moyses postquam 40. à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere legem populo explicandam, *Exodi 24.* Danieli propter singularem abstinentiae aemorem ostendit Deus visiones caelestes. *Daniel 22.* Imò post jejunium eidem revelatum est mysterium Incarnationis, *Dan. 9.* Quia Anna Prophetissa serviebat Domino die ac nocte in jejunio & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, *Luca 20.* Eodem spectat exemplum Joannis Baptistae praecursoris & personis Christi, cujus cibus tantum erant locustae, & mulsi vestres. *Matth. 11.*

Abstinentia à carnibus hominibus religiosis, & spiritibus maxime propria. Dominus ipse Daniel per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmissit, *Dan. 14.* Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes attulisse legitur. *3. Reg. 13.* Christus saepius multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, *Matth. 14. Marc. 6. Joan. 6.* Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi in agno Paschali, piscibus verò in alimentum saepius solum esse patet. *Luc. 24. Joan. 21.*

Abstinentia sive jejunium confert victoriam contra bestes tam animae, quam corporis. Christus cum dæmone praeliatus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas opposuit tentationibus illum debellavit, *Matth. 4.* Josphat Rex Juda jejunavit ipse, & aliis jejunium induit, atque ita victoriam de hostibus obrinuit, *2. Par. 20.* Pellicam Judith diurnum jejunium & orationem promissit, praecelaram de Holoferne victoriam repercutit, *Judith 8. & 13.* Filii Israel bis debellati, postea ad jejunium confugerunt, & de filiis Benjamin triumpharunt, *Jud. 20.* Iterum debellantur filii Israel à Philist. *1. Reg. 4.* Sed postquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, *1. Reg. 7.* A contrario, quia Jonathas contra praecelam

ceptum patris comedit favum mellis, Israelita ab hostibus profligantur, 1. Reg. 14. Erin deserto cepit populus manducare & bibere, & ira Dei descendit super eos.

Jejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & misericordiam maxime movetur. Et ideo dicitur *Tobia* 10. Bona est oratio cum jejunio. Sic Esther misericordiam populo suo petitura ab Assuero, jejunavit cum ancillis suis & Mardocheo, *Esther* 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, sed propter jejunium quo se humiliavit eam temperavit, 3. Reg. 21. Ninivitarum civitas intra quadraginta dies subvertenda fuit, sed propter jejunium quo se Ninivite omnes à minimo usque ad maximum affligerunt Deus illis pepercit, & pœnam remisit, *Jona* 3.

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onuste submerguntur; ita abstinentia reddit hominem expeditum ut facile currat per viam salutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et sicut in tempestate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abstinentiam.

Sicut Febres, & alii morbi corporis curantur per cibi & potus abstinentiam, simili etiam modo curandi sunt morbi animi ut libido, ira, gula &c. *Marc.* 9. Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in oratione & jejunio. Abstinentia enim optima est animæ medicina. Hinc Augustinus; Hoc me docuisti Deus, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. *Lib. 10. Conf. c. 11.*

Sicut Equis frana sunt imponenda, ne nos præcipites agant; sic corpora nostra jejunii & vigiliis sunt refrænda, ne animam per vitiorum præcipitia abducant. Sicut in Navibus sentina sæpius est exhaurienda, ita corporibus nostri sæpe subducendus est cibus & potus, ne in vitiorum sentina putrescant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientem ligna foco subtrahimus, sic contra ardorem carnis, tumorem superbiæ, ac dæmonis, oportet per abstinentiam subtrahere fundamenta & alimenta vitiorum. Nam de satana dicitur, *Job.* 41. Halitus ejus prunas ardere facit.

Sicut nullum Castrum est adeo forte, ut si rebellet non possit jejunio expugnari excludendo illi alimenta, sic quando corpus rebellat spiritui & rationi, optime potest spiritus corpus sibi per abstinentiam subjugare.

Non tantum Corpus, sed etiam Anima debet abstinere, & sobria esse. Quid enim juvat Currum levem & agilem esse, si Auriga insanit? Quid prodest navis solida & expedita, si ebrius sit navis gubernator?

Qui à cibis abstinent, & mala agunt dæmones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. *S. Isidorus.*

Vide ex BREVIARIO, effectus eximios jejunii & abstinentiæ, Dominica 3. Adventus *Leit.* 4. 5. Domin. 4. Quadrag. 1. 4. 5. Domin. 4. Sep. t. 1. 5. 6. Domin. 3. Novemb. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Jejunium confert formæ præstantiam in Daniele, Judith &c. Dom. 3. Novem. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Abstinentia facit longævus in festo S. Pauli *Erem.* 17. *Januar.* 1. 4. & festo S. Antonii 17. *Jan.* 1. 5. Vide *Ebrietas. Gula.*

Vide Controversias de Jejunio sup. *Tom.* 1. pag. 74. *seqq.* Ex *Quæst. Theol. Tom.* 2. *Tract.* 5. *cap.* 2.

Sententiæ selectæ de Abstinentia.

Regnum Dei non est esca & potus, sed justitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto: Sobriè, justè, & piè vivamus in hoc sæculo. *ad Titum* 2.

R. P. *Ariseck.* Tom. III.

Omnis qui in agone contendit, omnibus se abstinet.

1. *Corinth.* 2. Qui abstiniens est, adjiciet ad vitam. *Ecclesiast.* 37.

Is qui manducat, non manducantem non spernat. *ad Romanos* 14.

Nos autem qui Dei sumus, sobrii sumus. *ad Theophyl.* 5.

Fratres sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester diabolus tamquam Leo circuit quærens quem devoret. 1. *Petri* 5.

PATRES. Plenus venter non gignit tenuem sensum, id est, subtilem. *Hieronymus.*

Cibo corpus pascitur, pio opere nutritur. *Gregorius.* Esu libido crescit, jejunio luxuria superatur. *Gregorius.* Natura paucis contenta. *Boetius lib. 2. de consolatione.* Plures occidit gula quam gladius.

Mater sanitatis est abstinentia, mater ægritudinis voluptas. *Hieronymus.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Idem & c.*

PHILOSOPHI. Multorum morbos fercula multa ferunt. *Seneca.*

Venter præcepta non audit. *Seneca.*

Ventri obedientes animalium loco numerantur, non hominum.

EXEMPLA PROFANA. Carolus Magnus jejunii etiam cum periculo valetudinis corpus suum exercuit. *Ita Mutius lib. 8.*

Otho magnus Imperator, cum Hungaris conflicturus, jejunium in castris suis indixit, Deique auxilium invocavit. *Vitichindus lib. 3.*

De Jejunio Sententiæ alia selectæ.

Bona est oratio cum jejunio & elemosina, magis quam thesauros auri recondere. *Tobia* 12.

Sanctificate jejunium. *Ezechielus* 2.

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras si manentes permanseritis in jejunio. *Judith.* 4.

Convertimini ad me in toto corde vestro in jejunio, plañctu, & fletu. *Ezech.* 2.

In omnibus exhibeamus nosmet ipsos, Dei ministros in vigiliis, in jejunio. 2. *ad Cor.* 6.

PATRES. Jejunium autem magnum & generale nos abstinere ab iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus sæculi. *Augustinus.*

Jejunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas disperdit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. *Augustinus.*

Jejunium non solum perfecta virtus, sed ceterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio & pudicitia atque prudentia, sine qua nemo videbit Deum. *Hieronymus.*

Jejunium mors culpæ, excidium delictorum, remedium salutis, radix gratiæ, fundamentum est castitatis: hoc gradu citius ad Deum pervenitur. *Ambrosius.*

Quid prodest jejunare visceribus, luxuriari venationibus, abstinere à cibis, & errare peccatis. *Ambrosius.*

Fames amica virginitati est, inimica Castitati saturitas: hæc verò prodigit castitatem, nutrit illecebram. *Ambrosius.*

Sicut miles sine armis non est aliquid, nec arma sine milite, sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. *Chrysostomus.*

Ut Venus enervat vires: sic copia Bacchi.

Et tentat gressus, debilitatque pedes. *Ovid.*

B ACE.

ACEDIA. OTIUM.

Sicut equus tardus indiget stimulis, ita acediosus maxime indiget reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus averfatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulvinar diaboli.

Otiosus est instar aquae stagnantis, quae non movetur, ac proinde putrefcit, & noxiis vermibus, id est, vitiis repletur.

Recte comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *Psal.* 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent, & non ambulabunt.

Similis est otiosus Agro neglecto, & pleno spinis & urticis, *Proverb.* 24. Per agrum hominis pigri transivi, & ecce totum repleverant urticae. Nec male assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum veste pretiosa, quae nisi gestetur, à tincis corroditur.

Otium affert homini anima & corporis egestatem. Ideo dicit Sapiens. Qui seclatur otium replebitur egestate, *Proverb.* 28. v. 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter. *Jerem.* 41. v. 4. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo aestate, & non dabitur illi. *Proverb.* 20. v. 4.

Otium saepe est causa damnationis. Ideo dicit Christus, Omnis arbor quae non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur, *Matth.* 7. v. 19. Et ibidem iterum dicit, Inutilem servum eijcite in tenebras exteriores ubi erit fletus & stridor dentium.

Acediosus Deus graviter punit. Exemplum est in populo Israelitico, quando cepit in deserto tædere itineris & laboris, & de manna caelesti dicere: nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant. *Numer.* 21. Quinque Virgines fatuae quae dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad Sponsam serius venerunt, exclusae sunt, & audierunt, Amen dico vobis nescio vos, vigilate itaque &c. *Matth.* 25. Sizarra in lecto jacens clayo perfusus est à Jabel, ita acediosus à dæmone. Samson dormiens inter genua Dalila fuit captus, catenatus, excrucatus. *Judicium* 16. v. 35.

Acedia est causa multorum peccatorum. David belli tempore manens domi otiosus commisit adulterium cum Bersabea, & postea homicidium. *2. Reg.* 11. Cum dormirent homines tenet inimicus homo & in medio tritici superfeminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Matth.* 13.

Redarguit Christus in parabolis otiosos, & operantibus premium addicit. Quid statis hic toto die otiosi, ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. *Matth.* 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideo gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Proiectus est in mare, & balena devoravit eum, ita acediosus incidunt in laqueos & fauces diaboli. *Jona.* 1. Denique Christus in horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset, dicens, non potestis unà horâ vigilare mecum. *Matth.* 26. Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram objurgatur, & talento spoliatur. *Matth.* 25.

Quomodo brevem laborem æterna requies conse-

quatur. VIDE EX BREVIARIO in festo S. Bonitacii 14. Maji. lect. 2. & in festo S. Matthiae 24. Februar. lect. 7. Vide à contrario, *Obedientia, Zelus, Amor &c.*

Sententia selecta &c. de Acedia & Otio.

Vade ad formicam piger, & discce Sapienciam: quae parat in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. *Proverb.* cap. 6.

Usquequo piger dormies? Quando confurges à somno tuo. *ibid.*

Vult & non vult piger, anima autem operantium inpinguabitur. *Proverb.* 13.

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger hi qui miserunt cum in via. *Proverb.* 10.

Abcondit piger manum sub axilla, nec ad finem applicat eam ad operandum. *1. Proverb.* 19.

Propter frigus pigus arare noluit, mendicabit ergo aestate, & non dabitur ei. *Proverb.* 20.

Omnis piger semper in egestate est. *Proverb.* 21.

Desideria occidunt pigrum, noluit enim quidquam operari. *ibid.*

Sicut otium vertitur in cardine, sic piger in lectulo suo. *Proverb.* 26.

Maledictus qui facit opus Dei negligenter, *Jeremia* 48.

Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud, *Matth.* 11.

Omnis arbor bona bonos fructus facit. *Matth.* 7.

Inutilem servum eijcite in tenebras exteriores, *Matth.* 11.

Vade ad formicam piger, & discce Sapienciam, *Proverb.* 6.

Vult & non vult piger. *Proverb.* 13.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. *Joan.* 15.

Scienti igitur bonum & non facienti peccatum est illi. *Jacob.* 3.

PATRES. Facito aliquid operis, ut semper diabolus inveniatur te occupatum. *Hieron.*

Radix desperationis est ignavia, & non solum radix, sed nutrix ejus & mater. *Chrysostomus.*

Per torporem vires & ingenium deficiunt. *Isidorus.*

Non dormientibus provenit regnum caelorum, nec otio & desidia torpentibus beatitudo æternitatis reponitur. *S. Leo.*

PHILOSOPHI. Generosos animos labor curat. *Seneca.*

Pigritia est nutrix egestatis. *Seneca.*

Pestis est mortalibus ignavia. *Plato.*

Impossibile est negligentibus Dominis servos esse sollicitos. *Aristoteles.*

De Otio Sententia alia.

Multam malitiam docuit otiositas. *Ecclesi.* 31.

Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus & superfeminavit zizania. *Matth.* 13.

Qui congregat in messe, filius sapiens est, qui autem stertit aestate, filius est confusions. *Proverb.* 10.

PATRES. Otium est pulvinar diaboli.

Omnis verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. *Gregorius.*

Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate tæditudinis, aut justæ necessitatis caret. *Idem.*

Mens otiosa nihil aliud cogitare novit, quam de cista aut de ventre. *Leo Papa.*

PHIL.

Arce
kin

Theo
logi

D. 11
2. 5

PHIL. ET POETÆ. Emollit otium vires, sicut rubigo ferrum. *Seneca.*

Otiolus non sibi vivit, sed quod turpissimum est ventri & somno. *Seneca.*

Quæritur: Egistus, quare sit factus adulter.

In promptu causa est, desidiosus erat. *Ovid. de remed. amorum.*

Otia si tollas perire cupidinis arcus,

Contemptaque jacent, & sine luce faces. *Idem ibidem.*

NOTA.

Pro toto hoc Alphabeto, aliquando posse doctè induci Sententias, sive Axiomata Juris Canonici, Juris Civilis, Philosophiæ totius, quæ commodè reperies supra *Tom. 2. Tract. ultimo, cap. 2.*

ACCUSATIO.

Falsa accusationis exempla detestanda, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferre voluisset, & ileo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen. cap. 39.*

Injustè accusatus, & lapidatus est Naboth à se si Deo & Regi maledixisset, & idè Jeſabel à canibus devorata est. *3. Reg. c. 21. v. 11.*

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem eo quod Davidem benignè excepiſſet, & cum pluribus oculis. *lib. 1. Samuelis, c. 22. v. 9.*

Christus à Judæis sæpius falso accusatus tanquam seduciosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum, &c. *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 23. &c.*

S. Stephanus protomartyr falso accusatus, & lapidatus. *Act. 6. v. 11.* Contra Paulum Apostolum iniquæ accusationes. *Act. 16. v. 20.*

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman qui Mardocheum accusans, suspensus est in patibulo quod Mardocheo iniquè paravit. *Esther 7. v. 10.*

Duo Senes qui Susannam adulterii accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt. *Daniel 13. v. 36.* Alcimus.

Simon, &c. pro simili crimine à Deo putati sunt. *1. Machab. & ejusdem 4.*

Utile est hominis seipsum potius quam alium accusare. Justus prior accusator est sui. *Proverb. 18.* Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & rescipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bersabea, & homicidium Uriæ, & sæpius in Psalmis 2. *Samuel 12. v. 1. Et paral. p. 21. Et Psal. 32. v. 5. Psal. 41. v. 5. Psal. 50. v. 6.*

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. *Jona 1. vers. 12.* Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. *Luc. 15. v. 17.* Publicanus percutiens pectus suam &c. *Luc. 18. v. 13.* Zachæus, Si quem defraudavi reddo quadruplum. *Luc. 19. v. 8.* Latro in Cruce, Nos quidem justè digna factis recipimus. *Luc. 23. v. 41.*

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorii, quo corruptus à corrupto sanguine, & pravis humoribus, & suis

R. P. Arſeck. Tom. III.

morbis liberatur: ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cicero orat. pro Roscio, vel cum Anseribus, qui tantummodò clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quàm si irent ad prostibulum. *V. Judicium iniquum, Invidia, Inimicitia.*

Sententia selecta &c. de Accusatione.

Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras. *Christus Pharisæis.*

Demosthenes jussus ab Atheniensibus ut quemdam accusaret, recusavit, sed facta in eum populi acclamatione, surgens dixit; Vos me viri Athenienses, consultorem habeatis invitati, calumniatorem verò, ne si velitis quidem habebitis.

Cato major à populo Romano Prudens appellatus, maximis Romanorum odii exercitus est, quadragesies enim lexcies reus causam dixit, semperque absolutus est. *Sabellicus lib. cap. 6.*

Væ tibi, væ nigre, dicebat cacabus ollæ: in eos qui non se, sed alios semper accusant.

Cum tua pervideas oculos, male lippus, adunctis, Cur in amicorum vitis tam cernis acutum? *Horatius.*

Argus (1. centoculus) in vitis aliorum, Talpa in suis.

ADULATIO.

Adulatores comparantur cum Corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantum tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus qui fistula dulciter canunt ut volucrem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem seriò agit. Idè monet Sapiens, melius est à sapiente corripri, quam stultorum adulationibus decipi. *Eccles. 7.*

Quomodo adulatores aliis noceant, Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere susceperunt ut pro Mardocheo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. *Esther 5.* Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quòd ei pessimè cecidit. *3. Reg. c. 22.* Populus adulando acclamabant Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce conf. stim percussit eum Angelus Dei & consumptus à vermibus interiit. *Act. 12.*

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absolone qui in curia singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello profligatus & occisus est. *2. Reg. c. 15.* Adolescens narrans David mortem Saulis inimici ejus à se acceratum, jussus est à Davide statim occidi. *2. Reg. 1.* Duo Sicarii qui caput Isoboset occisi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. *2. Reg. 4.* Pharisæi per adulationem voluerunt Christum decipere, Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potius decepti fuerunt. *Matth 22. v. 16.*

VIDE EX BREVIARIO quomodo dedecet Adulatio maxime præconem verbis Dei. Dom. 4. Epiph. lectione 5. & lect. 3. qua suavis quidem appareat, sed acerba

acerbis ladit. Pſal. 54. ſer. 4. adeoque plus nocet, quam ſapientum correptio. Sabb. Dom. 2. Auguſt. lect. 2.

Vide infra Aſtutia, Mendacium.

Sententia ſelecta &c. de Adulatione.

Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulentia
Mofcula blandientis. *Proverb. 1.*

Qui derelinquunt legem laudabunt impium. *Proverb. 28.*

Melius eſt à ſapiente corripri, quam ſtultorum adulationibus decipi. *Eccleſ. 7.*

Eſt qui nequiter ſe humiliat & interiora ejus plena ſunt dolo. *Eccleſ. 9.*

Popule meus qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam grefſuum tuorum diſſipant. *Eſaia 5.*

Væ qui juſtificas impium. *Eſaia 5.*

Non quero hominibus placere, ſi hominibus place- rem Chriſti ſervus non eſſem. *ad Galat. 1.*

Simulator ore decipit amicum. *Proverb. 11.*

PATRES. Adulantium linguæ ligant homines in peccatis, delectat enim ea facere, in quibus non ſolum non metuitur reprehendi, ſed etiam laudatur operator. *Auguſt.*

Magis optabo à quolibet reprehendi, quam ab adu- lante laudari. *Auguſt.*

Levius non debet putari quod gladio minante, quam quod lingua inſidiante committitur. *Idem.*

Adulatores ſunt hoſtes, & ſcintillæ diaboli. *Hieronimus.*

Nihil eſt quod tam facile corrumpat mentes hominum ſicut adulatio: plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius perſecutoris. *Hieron.*

Adulari eſt ars ſeducutorum. *Chryſoſt.*

PHILOSOPHÆ. Laudat adulator, ſed non eſt verus amator.

Nullus tam generoſus, qui non ſit laudis avarus.

Plus laudatori, quam tu tibi credere noli.

Recte facta collaudare honeſtum eſt, mala vero laudibus vehere, adulterini animi ac impoſteris eſt. *Democritus.*

Malum hominem blandè loquentem, agnoſce tuum laqueum eſſe. *Seneca.*

Habet enim ſuum venenum blanda oratio. *Seneca.*

Laudare præſentes adulatoris eſt. *Ariſtot.*

Sirenium ſcopulos præteriſſe juvat. 1. blandientium. *Ovidius.*

AMOR DEI, CHARITAS.

Eſt virtus quâ diligitur Deus propter ſeipſum, & proximus propter Deum. Primum & maximum præceptum eſt Dei dilectio, datum Moyſi à Deo in monte Sinai.

Amor ſive Charitas eſt illa Veſtis nuptialis, candida, & pretioſa, ſine qua Anima non poteſt eſſe ſponſa Chriſti, vel admitti ad convivium, aut ad aulam cœleſtem. Quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? *Matth. 22.* Amor Dei eſt Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & ſine quo dictum eſt ſtatui, Nescio vos. *Matth. 25.*

Charitas perfecta comparatur cum Muliere caſta, quæ uti nullum amat præter ſuum virum, ita charitas nihil præter Deum. Amor Dei ſimilis eſt Auro, quia facit opera noſtra tam ſplendida & pretioſa ut mereantur vitam æternam. Comparatur cum Igne, quia omnia peccata conſumit, & animum purificat.

Charitas ſimilis eſt Stellis, quæ magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adverſis quam in proſperis dignoſcitur. Charitas patiens eſt, benigna eſt, non inflatur, non eſt ambitioſa, & reliquæ ejus proprietates exponuntur. 1. *ad Corinth. 13.*

Opera que non ſunt in charitate aut gratia non ſunt meritoria vite æterna, eſi appareant maxima. Silloguiſ hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æſ ſonans, & cybalum tinniens: *Ibid. v. 1.*

Amor Dei facit omnia quantumvis ardua appere levia. Sicut Jacobo ſeptem anni videbantur dies præcipræ amoris magnitudine. *Genef. 29. v. 20.*

Fortis eſt ut mors dilectio: Quod patet exemplo D. Pauli Apoſtoli. Certus ſum, inquit, quia neque mors, neque vita, neque creatura alia, poterit nos ſeparare à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro, *ad Romanos ſuſc. 8.*

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. *Petri c. 4.* Exemplum eſt in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Chriſti pedes lachrymis irrigaret, dictum eſt. Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.

Exemplo ſuo ad charitatem Deum nos provocat. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, *Joan. 3.* Item exemplum Chriſti qui dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, & lavit nos in ſanguine ſuo. *Breviar. in Nat. Dom. lect. 7.*

Quanta charitate Apoſtoli & alii Deo conjuncti fuerunt. Abraham unicus filius erat Isaac, & cum amicum illum amaret, manibus propriis mactare voluit, quia Deum magis amavit, quam ſuum filium. *Genef. 22.*

Perfectæ charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonem abductis, qui numquam Religionis erga Deum obſervationem deferentes, in fornacem, ſeptuplum quam ſolium erat accenſam miſſos, flamma non aduſſit quia majori intus ardebant flammâ charitatis erga Deum. *Danielis 1.*

Machabæi quoque ſeptem fratres, neque ingentibus Regis promiſſis corrupti ſunt, neque minis terri- riti, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte conſumpti, plus Deum quam ſe diligendum eſſe, illuſtri documento fuere. 2. *Machab. c. 7.*

D. Petrus ter interrogatus, An Chriſtum amaret, Reſpondit, Domine tu noſtri omnia, tu ſcis quia amote: & ideo Chriſtus illi oves ſuas paſcendas & regendas commiſit. *Joannis 21.*

Hæc charitas, Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vite hujus contemptores effecit. Apoſtoli omnes nullis tyrannorum minis ſuppliciiſve abſterri potuerunt, ne dilectiſſimum Jeſu nomen ubique palam prædicarent & extollerent. Petrus, Andreas, & Philippus pro Chriſti amore crucifigi non recuſarunt: Jacobus & Paulus capite truncari optavit: Jacobus alter de pinna templi deſcendi, & fullonis fuſte mactari: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Mattheus lanceis confodi: Mathias ſecuri percuti: Simon & Judas irruente Sacrilegorum impetu ſe elidi, atque obtecti gaudebant. Quid poſt illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & po- nomine & amore Jeſu quamlibet contumeliam pari.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide infra in præſentibus aſſiſtendi ægris & moribundis.

Eximia

Exima eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut in S. Petro: Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire. S. Dominicus moriens, charitatem fratribus suis tanquam testamentum reliquit, in *Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Francisco legitur. S. Ignatius Dei amorem, & majorem gloriam semper in ore, & in opere habebat, aded ut diceret, se malle gloriam Dei cum periculo suæ salutis promovere, quam securum de salute in cælum migrare: in *Breviario die ultimi Julii.*

Sententia selecta &c. de Amore Dei.

De amore Dei plurima occurrunt loca & Sententia in Scripturis, ut, *Deuter. c. 6. 7. 10. 11. 30. Psalm. 17. 46. 109. 114. 118. 144. 146. 148. Proverb. c. 3. 50. Eccles. 13. 43. 45. Matth. 17. 22. Luc. 6. 7. Ioan. 2. 3. 4. Apostolus passim ad Rom. cap. 5. 8. 9. 12. & ad Cor. 1. cap. 2. 13. 15. & ad Corinth. 2. cap. 5. 6. 12. &c.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. *Matth. 22. Luc. 10. de hoc Præcepto agitur supra tom. 2. tract. 5.*

Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prius dilexit nos. *1. Ioan. 4.*

Si quis non amat dominum Jesum Christum, anathema sit. *1. Cor. 16.*

Manet tunc fides, spes, charitas, tria hæc, major autem horum est charitas. *1. Cor. 13.*

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *Colossens. 3. v. 6.*

PATRES. Nihil pretiosius Deo virtute dilectionis, nihil desiderabilius diabolo extinctione charitatis. *Augustinus.*

Qui præcepta Dei contemnit, Deum non diligit, neque enim Regem diligimus si odio ejus leges habemus. *Isidorus.*

Duas civitates faciunt duo amores: Jerusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi: interroget nunc quisque quid amet, & inveniet ubi sit civis. *Augustinus.*

Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *Aug.*

Theaurus indeficiens est amor divinus, quem qui habet dives est, quo quicumque caret, pauper est. *Basilianus.*

Solus amor non sentit onus.

Inter mundi & Dei amorem, hæc est differentia, quia amor mundi ab initio dulcis esse videtur, sed finem amarum habet, amor vero Dei, ab amaritudine incipit, sed ultima ejus dulcedine plena sunt. *Hugo Victorinus.*

Mundi amor, & Dei pariter, in uno corde habitare non possunt, quemadmodum oculi pariter cælum & terram nequaquam conspiciunt. *Cyprianus.*

De Amore Dei *Controversias modernas* reperies supra *Tom. 2. Tract. 1. cap. 3. pag. 92.* Et *Questiones Theologicas de Amore Dei Præcepto, Tract. 5. cap. 1. de 1. Decalogi Præcepto.*

AMOR PROXIMI.

Sicut Membra corporis inter se connexa sunt, & se invicem juvant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & sic de cæteris; sic quisque proximo suo charitatis vinculo conjungi, & auxilio esse debet, uti pulchrè ostendit *Apostolus.*

Sicut Navis submergitur nisi tabulæ sint inter se fir-

miter conjunctæ, ita Respub. & familia privata perit, in qua non viget unio charitatis. Hinc secundum præceptum à Deo hominibus datum est, Diligere proximum sicut seipsum. Et Christus sæpius inculcavit, Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. *Joannis 15. v. 12.*

Charitas excusat defectus proximi: Qui vides fluctuam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras? *Matth. 7. v. 3.*

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat: Si dimiseritis hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. *Matth. 14.*

Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis orandum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, *Matth. 5. v. 44.* Sic fecit Christus in cruce; Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus pro lapidantibus oravit, *Act. 7.* Et Abraham apud Deum multum intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Gen. 18.*

Joseph à suis fratribus in cisternam coniectus, & Ismaelitis venditus fuit, sed ipse eisdem in Aegypto postea convivio exceptit, frumento donavit, & linguolos osculatus est &c. *Gen. 37.* Moyses pro Maria sorore contra ipsum murmurante Deum oravit, & eam à lepra curavit. Jacobus Apostolus de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Enseb. lib. 2. c. 23.*

Amoris studium est amicis benefacere. Hoc apparet in amore fidelis Jonathæ erga Davidem: Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit, *1. Reg. 18. 19.*

Tobiæ charitatem Babilonica captivitas probatio-rem fecit. Quippe in eadem captivitate constitutus, quo modo potuit, opulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando, & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regis Sennacherib jussu necandus perquiretetur, Deo favente, unà cum suis periculum semper effugit. *Tobia 1.*

Beati Job charitatis opera percensentur, dum illi dicitur: Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua tremencia confortasti, *Job. 4.*

Paulus quoque Apostolus, qualem erga proximos charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos 9.* dicens: Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Et *2. ad Corint. 7.* In cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum. Et *ad Philip. 1.* Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in viscibus Jesu Christi.

Apostolorum postremò omnium, & eorum qui illos secuti sunt, unum hoc Charitatis propositum & documentum fuit; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum consulitur spirituali salutis proximorum.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo per effectum probetur.* Pentec. lect. 2. & Dom. 3. Sept. fer. 6. lect. 3. ejus præceptum tale, ut si solum fiat, sufficiat. F. S. Joan. Evan. num. 2. lect. 3. fons plurimarum virtutum 28. Octob. lect. 3. plenitudo legis. die 4. Epiph. num. 1. lect. 3. omne mandatum de eo solo. Plurim. Mart. num. 3. ejus ordo. Dom. 27. Pentec. num. 3.

Vide *liberalitas.*

Sen-

Sententia &c. de Amore Proximi.

Non decipiet unusquisque proximum suum. *Levit. 9.*

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. *Deut. 5.*

Maledictus qui clam percusserit proximum suum. *Deut. 27.*

Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *Matth. 5.*

Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, benefacite &c. *Idem ibidem.*

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Marc. 4.*

Dimitte & dimittetur vobis. *Luc. 6.*

Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. *Joan. 13.*

Hoc est praeceptum meum ut diligatis invicem. *Joan. 15.*

Alter alterius onera portate & sic adimplebitis legem Christi. *ad Galat. 6.*

Super omnia autem hæc, charitatem habete quod est vinculum perfectionis. *ad Coloss. 3.*

Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis charitatem habentes, quia charitas operiet multitudinem peccatorum. *1. Petri 4.*

Qui non diligit manet in morte. *2. Joannis 3.*

Omnis qui odit fratrem suum homicida est. *Idem ibidem.*

Diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est. *1. Joan. 4.*

Filioli non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. *Idem.*

In hoc cognoscent homines, quod discipuli mei estis, si invicem vos dilexeritis. *Joannis 13.*

PATRES. Ubi charitas non est, non potest esse iustitia. *Augustinus.*

Sic affici debemus charitatis affectu; ut omnes velimus salvos fieri. *Aug.*

Finis præcepti est charitas. *Aug.*

Non memini legisse mala morte mortuum, qui libenter opera charitatis exercuit: habet enim multos intercessores, & impossibile est multorum preces non exaudiri. *Hieronymus.*

Ficta est charitas, quæ deserit in adversitate. *Ambrosius.*

PHIL. POETÆ. Pauperibus semper clementem porrigere dextram.

Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.

Convenit & tanto, quantus es ipse viro, *Ovid. de ponto lib. 2. Eleg. 9.*

Rex est mendicus cui non est ullus amicus.

Extra fortunam est quicquid donatur amico.

Omnis amor cæcus non est amor arbiter æquus.

Nam deformis pecus iudicat esse decus.

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Tuta frequensque via est per amici fallere nomen.

Tuta frequensque luet si via crimen habet.

Ut amaris amabilis esto. *Ovid.*

Habet in adversis auxilia qui in prosperis commodat. *Seneca in Proverb.*

Qui succurrere perituro potest, cum non succurrit, occidit. *Seneca.*

Cunctis esto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus, ad iram tardus, ad miseri-

cordiam pronus, in adversis firmus, in prosperis cæcus & humilis. *Seneca.*

Cato major, amantis animum dicebat in alieno corpore vivere, quod hodie quoque celebratur, animus potius esse ubi amat, quam ubi animat.

De hac Charitatis Quaestiones Theol. supra Tom. 1. Tract. 5. Præcepto 2.

ASTUTIA.

Astuti sunt imitatores demonum. Quia dæmon serpente, qui erat callidior cunctis animalibus terra, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggrèssus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes. 20.*

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacobum deludere, nunc in amore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes. 29. & 30.* Filii Jacob voluerunt patrem altè decipere mittentes ei tunicam intinctam sanguine, ut crederet Joseph filium à bestiis devoratum. *Genes. 37.*

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic et Pharaon, qui novas adinvenit astutias ut filios Israël contingeret. *Exodi 1. 2. & 5.* Callidè voluit Saul occidè David, simulans se velle dare filiam ei in uxorem. *1. Regem 18.* Sceleratam & novam Jezabel invenit stratagemam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidè faceret sine culpa. *3. Regum 21.* Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit. *4. Regum 11.* Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidè. *Matth. 2.*

Astuti nutuntur sua scelera occultare, aliquando nomine bonitatis. Sicut David astutè voluit celare adulterium pietate, quando vocavit Uriam ut cum uxore quiesceret. *1. Regum 11.* Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. *2. Regum 13.*

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simplices & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis cæcis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut Serpentes & Anguilla, quas dum putaste manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poetæ dicunt duas facies, unam ante, & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem vultum, duplicem linguam, verba duplicia, quæ pro suis lucris, temporè & loco accommodant.

Sed sicut piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic iusto Dei iudicio, unus astutus ab altero astutius decipitur.

Sententiæ selectæ de Astutia habentur supra verbo *Adulatio*, & infra verbo *Mendacium*, *Hypocrisis* &c.

AVARITIA.

Avaritia solet esse insatiabilis, & impia. Insatiabilis, quia oculus hominum insatiabilis. *Prov. 1.* Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias fructum non capiet ex eis. *Eccles. 4.*

Quam

Quam sit avaritia impia docet ibidem *cap. 10.* Avaro nihil est scelestius. Et *cap. 14.* Qui autem diligit non justificabitur. Et ideo monet *Eccles. cap. 4.* Non sit portectâ manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Et *cap. 14.* Væ qui prædatis nonne ipse prædaberis. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiuspiam vita ejus est. *Lucæ 12.* Et ideo *Lucæ 18.* divitiæ dicuntur Spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiritualis, & avarum potius pangunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate aucti pervertunt judicium, & veritatem in falsitate commutant. Vineâ Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. *3. Regum 21.* Per pecuniam corrupti custodes sepulchri, mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse, *Matth. 28.* Felix Præses quia à Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati. *Act. 2.* Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Helisæus fecerat gratis, & ideo leprâ percussus. *3. Regum 5.* Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. *2. Machab. 4.* Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. *Matth. 21.*

Avari propter suam cupiditatem multos incurant mortem. Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho; ideo fuit morti adjudicatus, ut habetur *Josue 7.* Nabal qui nunciis David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidit, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris Abigail evasisset. *1. Regum 25.*

Avari ob pecuniam prodiones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniam Sampsonem tradidit, quem prius se diligere ostendebat, ut dicitur *Judicam 16.* Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur. *Matth. 26.*

Avari sunt corrigendi à Prælati, & à Deo graviter puniuntur. Nam præcipua occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas; quam habuit in præda Amalech, ut habetur *1. Regum 15.* Opprimentes alios per usuras & exactiones Neemias graviter increpavit, *Neem. 5.* Acerbe est punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit *Lucæ 16.* Emptores bovum & villarum ob avaritiam sunt exclusi à Cæna magna quam Dominus præparavit. *Lucæ 14.* Graviter punita est avaritia Ananias & Saphiræ per Apostolum Petrum. *Act. 5.*

Avari similes sunt Ebriosi, qui quo plus sunt potius sitiunt. *S. Basil. Homil. 7. hexam.* Sicut Mare nunquam est sine fluctibus, ita avari nunquam sunt sine cura & turbatione, inquit *Chrysostr. Hom. 29.* Sicut Ignis & infernus nunquam dicunt sufficit, ita avari. *August. epist. 5. ad Bon.* Sicut ex mala Radice tantum crescunt mali fructus, sic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teste Scripturâ, Radix omnium malorum est cupiditas.

S. Bonaventura, in diata, de peccat. cap. 6. non illepidè, fordide avarum Porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, sed dum moritur totus est hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, sed omnia quæ collegit post mortem aliis disperit; animam cogitur dare dæmoni, corpus in alimentum vermibus, vestimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos hæredibus, &c.

Comparat eundem avarum Talpæ, quæ cæca ex-

lum non videt, & semper cumulos terreos congerit, & sibi foveas multiplicat, & intra illas se libenter abscondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat, aut in luce ambulet. Similis etiam est Pixidi testaceæ undique clausæ, quæ ad pecuniam recipiendam superius perforata est, sed receptam pecuniam nunquam reddit, nisi frangatur; uti nec avarus nisi dum morte solvitur & coneritur, de quo rectè dicitur *Isaie 30.* Commineuetur, sicut conteritur lagena fignli.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo avarus non impleatur pecuniâ.* Dom. 2. Aug. fer. 5. l. 3. illo nihil scelestius. Dom. 5. Ang. fer. 5. l. 2. regnum Dei non consequitur. Dom. 1. Epiph. fer. 4. l. 2. vitium negotiarium. Dom. 1. Quadr. fer. 3. l. 3. causa proditoris Christi. Sabb. S. n. 2. l. 3. Justitiam in seclit. Dom. 3. Aug. n. 2. l. 1. radix omnium malorum. Dom. 17. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide Liberalitas.

Sententia selecta &c. de Avaritia.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Deut. 11.*
Conturbat domum suam, qui seclatur avaritiam, qui autem oderit munera, vivet. *Deut. 15.*

Infernus & perditio nunquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles *Ibid.*

Qui odit avaritiam longifient dies ejus. *Ibid. 28.*

Qui festinat ditari non erit innocens. *Ibid. c. 28.*

Nihil est iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet. *Deut. 10.*

Beatus vir qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecuniæ thesauris. *Ecc. 4. v. 13.*

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. *Matth. 6.*

Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus. *Matth. 6.*

PATRES. Avarus antequam lucretur seipsam perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. *August.*

Avarus vir inferno est similis, quia nunquam dicit, sufficit. *August.*

Cum cetera vitia senescente homine senescant, sola avaritia (in Senibus) juvenescit. *Hieronymus.*

Peccatum avaritiæ, mentem quam infecerit, ita gravem reddit, ut ad appetenda sublimia attolli non possit. *Gregorius.*

Avarus terrena esurit, ut mendicus. *Bernardus.*

PHILOS. ET POETÆ. Dormit nocte parum, possessor divitiarum.

Non est in mundo dives qui dicit, abundo.

O dives dives, non omni tempore vives.

Quod parvus quæres, effundet prodigiosa res.

Semper avarus eget.

ARIST. Avarus in accipiendo nimis in dando parvus.

Dux res sunt, quæ maxime homines ad maleficium impellunt, luxuries, & avaritia. *Idem Aristoteles.*

Nihil est tam munitum, quod non expugnari pecuniâ possit. *Cicero in Verrem.*

Nunquam placet Avarus, nisi in morte.

Tam deest Avaro quod habet, quam quod non habet. *Adagium apud Hieronymum ad Paulinum.*

Defunt inopiæ plurima, avaritiæ omnia. *Seneca Epist. 108.*

Quæstiones Theol. de Avaritia supra Tom. 2. Cap. 7. de furto, rapina &c.

B. BEA-

B.

BEATITUDO.

Beatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfecte satiare omnem appetitum, sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut in honore, aut volutate rerum creaturarum, quia hæc non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Ecclesi. cap. 1.* Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus; Et ideo dixit David *Psal. 16.* Satiabor cum apparuerit gloria tua. Nulla est ergo beatitudo in *Superbia, Avaritia, Luxuria.* Vide illa hic suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in celo, patet ex eo, quod Moyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filii Israël non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem, & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & coheredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis 12.* Fulgebunt iusti quasi splendor Firmamenti, & sicut stellæ in perpetuas æternitates. Cum sole autem illos comparat Christus *Matth. 13.* Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Quod & Dominus in seipso manifestare voluit, quando in monte *Thabor* nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantæ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus expetierit sibi & aliis construere tria tabernacula, quasi illic perpetuo permanens.

Verumtamen pro meritum mensura claritas ista singulis impertietur, teste Apostolo, *1. ad Corinth. 15.* Alia, inquit, claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum, stella enim à stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Et *2. ad Corinth. 6. 3.* Nos vero omnes revelatâ facie Dominum speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. Et *Joannes 1. cap. 3.* Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum, sicut & ille Sanctus est.

Erunt quoque Beati impassibiles, Sicut scriptum est *Apocal. cap. 7.* Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, neque ullus æstus, quoniam Agnus qui in medio throni est reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt: & dixit qui sedebat in Throno, Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur *Isaia c. 49.* Non esurient, neque sitient, neque percutiet eos æstus & sol, quia Miserator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & subtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam solidissima, sicut radii folares per vitrum nec fractum nec læsum momento transeunt. Sic corpus Christi gloriosum clauso sepulchro resurrexit *Joan. 20.* Sic etiam ad discipulos clausis januis intravit, dicens, Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. *Luca 24.*

Habebunt etiam Beati summum gaudium ex ipsius

Cæli pulchritudine & præstantia. Videmus enim etiam quæ sub Cælo sunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirifice oblectant, quæ est species & pulchritudo, & Solis, Lunæ, Syderum, & totius Terræ, & Maris; quanto illustrius est superæmum illud Cæli empyrei palatium, quod Deus sibi, & sanctis Sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit. Hinc cum stupore exclamat Propheta, *Barnab. 2. O Israël,* quam magna est Domus Dei, & ingens locum possessionis ejus. Et David *Psal. 86.* Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet sanctitudo in longitudinem dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & desiderat anima mea in atria Domini *Psal. 85.* Cælestis illa Hierusalem *Apoc. 7.* tulus describitur.

Sed majus erit gaudium in clara Dei visione, & in societate Christi, & omnium Angelorum, ac Sanctorum. Hoc spondet ipse Christus, *Joan. 17.* Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi. Et Apostolus *1. ad Corinth. c. 13.* Videmus nunc per speculum in ænigmatibus, tunc autem facie ad faciem. Denique incomprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat *1. ad Cor. 2.* Oculum non vidit, nec auris audivit, nec in cogitominis ascendit, quanta præparavit Deus diligentiibus se.

Cælestis gloria magnitudinem Deum quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Jacob, *Genes. 18.* Vidit Jacob scalam de terra ad cælum usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit, Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Et iterum *Genes. 32.* Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Eodem modo Dominus fecit Moysi ostendit, *Exodo 33.* Elias curru igneo per turbinem in sublimem raptus fuit, & aliquid cælestis gaudii saltem à longè prælibavit. *4. Regum 2.* *Ezechiel* Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc, inquit visio similitudinis gloriæ Domini. *Ezechiel 1.* Si illa tam stupenda fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. *Stephanus,* etiam cum lapidaretur, intendens cælum vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dextera virtutis Dei *Act. 7.* *Paulus* Apostolus raptus est interitum cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui *2. ad Corinth. c. 12.* *Joannes Evangelista* *Apoc. cap. 3.* testatur se in celo fuisse, non in corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in Throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa sunt in vita & morte plurimorum Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi Eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S. Patricii, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexii, S. Dorotheæ, S. Margarethæ, S. Agnetis, S. Catharinæ, S. Cecilie, S. Eulalie, quod & in pluribus aliis factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardorem beatitudinis futuræ spem & amorem incitarentur.

Futura hominis Beatitudo post hujus vitæ labores, rectè comparatur *Aurora,* quæ post nocturnas tenebras nobis subito elucescit. Comparatur fragrantibus *Rosæ* quæ ex spinis emergunt. Comparatur latis & amantibus *Fructibus,* qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore confurgunt. Seminatur, inquit *Apostolus,* corpus animale, resurget corpus spirituale: seminat

naturin corruptione, resurget in gloria &c. *ad Corinth.* 6. 15. V. Gloria celestis.

Sententia selecta de Beatitudine.

In felix, qui omnia novit, & te Deus nescit, qui autem te & illa novit, non propter illa beatus, sed propter te solum. *August.*

Beatitudo vera non est, de cuius aternitate dubitatur. *Idem.*

Beatus non est qui quæ vult habet, si mala velit. *Idem.*

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius, vivere Deo, vivere de Deo. *Ambrosius.*

Nihil est ex omni parte beatum. *Horatius.*

Nihil beata vita desiderat, nihil requirit, nullo eget, sed seipsa contenta est. *Arist.*

Omnis homo naturaliter beatus esse desiderat. *Arist. Ethic.* 1. Et *D. Thom. part. 1. q. 19. art. 10.*

HERESSES variæ de Beatitudine vide supra *Tom. 1. pag. 147.*

De visione Beatifica. Lumine gloriæ &c. expositiones Theologicæ, supra *Tom. 2. part. 1. pag. 5. & pag. 17. seq.*

BAPTISMUS.

Baptismus præfiguratus fuit in figuris antiquæ Legis. Nam per mare rubrum filii Israhel liberati sunt, id est Christiani, & Pharaon, id est diabolus cum suis sequacibus, est submersus. *Exodi 14.* Signabatur Baptismus per aquam in quam Helixus misit salem, id est Christi gratiam. *4. Reg. 20.*

Septenarius Naaman in Jordane quæ eum mundavit lepra, signat septem dona Spiritus Sancti, mundantia hominem Baptizatum. *4. Reg. 5.*

Baptismus prædictus fuit a Prophetis antiquis & novis: Nam de eo dici potest illud *Ezechielis*, effundam supra vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. *Ezech. 36.*

Joannes Baptista cepit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu Sancto prophetice prænuñciavit. *Matth. 3.* Baptismum approbavit Christus, quando baptizatus est à Joanne, & Spiritus Sanctus apparuit in Columbe specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem. *Matth. 3. & Luca 3.*

Præceptum Christi Baptismum de necessitate, cum dixit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. *Joan. 3.* Prædicare etiam voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. *Matth. 28.* In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marci ultimo.* Vide de Baptismo supra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catechesi.

VIDE EX BREVIARIO. Qua inter Christi Baptismum & Joannis differentia. Dom. III. Adver. Sabb. 13. *Baptizatorum encomia, & vitia.* Dom. in Alb. n. 2. *Baptismi necessitas non solum quoad gentium sed & Christianorum infantes.* 28 Jul. n. 2. 1. 3. *ejus virtus quoad peccata.* Dom. III. Adv. Sab. 1. 3. *& maculas animæ.* Dom. III. Quad. fer. 2. 1. 3. *& sanitatem Corporis.* F. Silvestri P. n. 2. & 9. Novemb. n. 2. 1. 2. *ejus ceremonia.* Sabb. ante Pent. n. 2. & Dom. II. n. 3. *ad eum præparatio prius in anima.* fer. 6. Pasch. *necessaria baptizati & baptizandis.* ibid. *promissam eo servanda.* fer. 6. Ascens. n. 4. 1. 2. *vis & usus ejus.* 28 Januar. lect. un. 14. April. R. P. *Arfadck.* Tom. III.

lect. 1. 4. Maij 1. 1. & n. 2. Junij 1. 1. 2. Julij n. 3. 1. 3. & *sapius.*

Sententia alia de Baptismo.

Quicumque in Christo Jesu Baptizati estis, Christum induistis. *Galat. 3.*

Una fides, unum Baptisma. *Ephes. 4.*

Pœnitentiam egite & Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. *Act. 2.*

Amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei. *Joan. 3.*

Si Baptizata est caro Christi quæ sine peccato erat propter exemplum imitationis: quanto magis Baptizanda est caro mortis propter evitandum judicium damnationis. *August.*

HERESSES de Baptismo, vide supra *Tom. 1. pag. 146.* De Baptismo per Martyrium v. *Tom. 2. part. 1. pag. 60.*

Quæstiones Theologicæ v. *part. 2. de Sacram. p. 178.*

BENIGNITAS DEI.

Benignus est Dominus tribulationem susinentibus.

Idem fugienti Jacob iram fratris sui Esau Dominus benigne apparuit, & revertentem benigne defendit. *Gen. 33.* Helix in necessitate corvus panes & carnes jussu Dei cum benignitate ferebat. *3. Regum 17.* Eidem Helix fessio & dejecto Deus panem & aquam per Angelum destinavit. *3. Reg. 3. & 19.* Cum Azaria & sociis ejus in fornace vidit Nabuchodonosor similem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adesse soleat. *Dan. 3.* Danieli existentem in lacu leonum, Deus benigne misit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan. 14.* Discipulis de Christi recessu dolentibus ipse Spiritum paracletum promisit, & dedit. *Joannis 14. Act. 2.* Petrum fluctuantem in mari Dominus benigne de fluctibus liberavit. *Matth. 14.* Stephano posito in tribulatione Martyrii Dominus benigne cælum apertum & seipsum ostendit, cujus aspectu Stephanus recreatus, spiritum suum illi cum laticis commendavit. *Actorum 7.* Latronem clamantem in suis tribulationibus consolatus est Dominus dicens; Hodie mecum eris in Paradiso. *Luca 23.* Jonam devoratum à balena Dominus misericorditer liberavit. *Jona c. 2.*

Benignus est Deus justis & recte viventibus. Idem Ezechias Rex dixit: Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde quarunt Deum. *2. Paralip. 20.* Misit Dominus benigne Angelum Raphaellem, qui Tobiam duxit incolumem & reduxit. *Tob. 5. usque ad 12.* Magdalenam pio operi intentam Christus benigne, discipulis murmurantibus excusavit. *Matth. 26. Marci 14.* Exaudivit Dominus innocentem Susannam, & benigne eam ab iniustus senibus liberavit. *Danielis 13.* Discipulos Christus benigne defendit tempore Passionis dicens; Si me queritis, sinite hos abire. *Joannis 8.*

Benignus est Dominus præstantibus pro justitia, eos confortando, & adjuvando. Idem obedivit Dominus voci Josue dicentis, Sol contra Gabaon non moveatur, *Josua 10.* Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret. *Judic. 6.* Machabæus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt. *1. Machab. 10.*

Benignus est Dominus peccatoribus, volentibus penitere. Idem benigne pepercit David consentienti peccatum cum

cùm à Nathan fuit reprehensus 2. Reg. 12. Exemplum Christi de filio prodigo, maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit. *Luca 20.* Zachæus Publicanus qui Christum desiderabat videre, benignè fuit à Domino visitatus. *Luca 19.* Latroni petenti sui à Christo memoriam, promisit brevi tempore Paradisum. *supra Luca 23.* Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abiecit, sed potius benignè respexit. *Luca 22.* Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit. *Joan. 20.* Saulum persecutorem prostratum & exæcatum benignè erexit & illuminavit. *Act. 9.*

Benignus est Dominus agris & infirmis. Nam circumibat Jesus totam Galilæam, sanans omnem languorem & infirmitatem. *Matth. 4. & 9.*

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo benignus Deus vocet ad penitentiam.* F. Silvest. n. 1. l. 2. *omnia disponit in misericordia.* Dom. III. Aug. Sab. *plena est cæ terra.* ser. 2. Pl. 32. *unica causa redemptionis.* Dom. IV. Adv. n. 2. l. 2. V. Consolatio divina.

Vide cum Sententiis supra *Amor Dei*, & infra *Consolatio divina*.

BLASPHEMIA.

Blaspheми in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita. Nam filius mulieris Israëlita, quia blasphemaverat Deum, iussus est à Domino lapidari. *Levit. 24.* Vir dixit ad Regem Israël, qui dixerat: Deus montium Dominus, & non Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua. 3. Reg. 20. Multam displicuerunt Domino blasphemie servorum Senacherib Regis Assyriorum, propter quas percussit Deus 85. millia hominum de exercitu ejus. 4. Reg. 19. Multum aggravavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini. 2. Reg. 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Unde Nabuchodonosor dixit tribus pueris, quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statum ejus adorare volebant. *Daniel 3.* Holofernes indignatus, quia Achior Dei potentiam commendavit, dixit: Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. *Judith 6.* Dicentibus Judæis Nicanori: Est Deus potens in cælo, qui jubet custodiri Sabbathum, Respondit, & ego potens in terra, qui jubeo sumere arma. *Machab. 15.*

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Unde cum Jesus eiecisset dæmonem Pharisæi clamabant. In Beelzebub Principe dæmonorum eiecit dæmonia. *Matth. 12.* *Luca 11.* Pendente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes, Vah! qui destruis templum Dei, & in triduo reedificas illud. *Matth. 22.*

Sicut Canes dicuntur contra lunam latrare, ita impij sicut canes rabidi contra Deum & Dominum suum blasphemant. Linguam habent blasphemij instar Serpentis, quæ non novit aliud, quam venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quasi in suo sinu fovet.

VIDE EX BREVIARIO *Quomodo blasphemia flagellet Christum* Dom. IV. Quad. ser. 2. l. 2. *frequentior vita quam lingua* 7. Aug. n. 2. l. 1. *blasphemij regnum Dei non possidebunt.* Dom. I. Epiph. ser. 4. l. 2. *qui diligit maledictionem veniet ei.* Sabb. Pl. 108.

Sententia sacra de Blasphemia.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum (quanto minus ad blasphemandum) *Exod. 20.*

Qui blasphemaverit nomen Domini morte morietur. *Levit. 24.*

Si peccaverit vir in irum, placari ei potest Deus, si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo? *Reg. 2.*

Davidi dictum. Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur. 2. Reg. 18.

Docuit iniquitas tua os tuum, & quia imitatus linguam blasphemantium, condemnabit te os tuum, & non ego. *Job. 15.*

Vir multum jurans replebitur multa iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecol. 23.*

Omnia remittentur filiis hominum peccata &c. ut qui blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in æternum. *Marc. 3. & Luca 12.*

Non minus peccant qui blasphemant Christum regnantem in cælis, quam qui crucifixerunt ambulantes in terris. *August.*

Quæstiones Theol. supra de Blasphemia & juramento contra 2. præceptum, vide *Tom. 2. part. 2. tract. 5. cap. 2.*

C.

CASTITAS, ET CONTINENTIA.

Castitas servatur in societate bonorum, & peritur in consortio malorum. Quam diu Dina fuit cum fratribus suis, & patre, mansit casta, sed exiens multo peregrinas curiosè videre, corrupta est. *Gen. 34.*

Castitatem violantes graviter puniuntur. Nam cum Sichein violasset Dinam filij Jacob, fratres ejus Sichein & patrem & populum occiderunt. *Gen. 39.* Amnon propter deflorationem Thamar ab Abolone in convivio est occisus, 2. Reg. 13. Post violationem uxoris Levæ plusquam sexaginta millia hominum sunt occisi. *Jud. 20.*

Castitas cara res est, & multum diligenda. Ideo Joseph licet esset juvenis & sollicitaretur à domina, maluit incarcerari & diffamari quam perdere castitatem. *Gen. 39.* Sic diligebat Sara castitatem ut diceret: Tolle Domine quia nunquam concupivi virum. *Tobias 7.* Graviter fuit Susanna molestata à senibus; sed nec famam, nec vitam præposuit castitati. *Dan. 13.* Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei nasceretur. *Luc. 1.*

Castitatem maxime servare debent, Sacerdotes & ministri Dei. In cujus figura dicitur quod mundi debeant esse à mulieribus qui panes sacerdotales manducarent, ut habetur 1. Reg. 24.

Argumentum est castitatis Prælati & Clerici, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverint eum mulieribus præficere. *Act. 6.*

Casti debent vivere relicta, & vidua, quibus castitas est difficilior. Ideo Judith post mortem viri sui non cognovit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunium cunctis diebus. *lib. Judith.* Anna vidua fuit usque ad octoginta quatuor; quæ non descendebat de templo, jejunij, & orationibus vacans. *Luc. 2.*

Castitas debet aliis virtutibus adornari. Quod ostenditur in Parabola de decem Virginitibus ubi tot Virgines fatuæ exclusæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. *Matth. 25.*

Castitas similis est purissimo Speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est Rosi, & floribus, qui tangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum emittunt. Vide *Luxuria.*

CHRISTUS.

VIDE EX BREVIARIO. *Quomodo faciat amabiles.*
 Dom. III. n. 2. l. 2. *sine bonis operibus non est magna.*
 Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *Servanda maxime Ecclesiastica.*
 28. Aug. n. 2. l. 3. *per vim violata, dupliat coronam.*
 13. Decemb. n. 2. l. 3. *Virginitati junctum valde sublimis.*
 22. Novemb. n. 3. l. 1. *summi laudibus extollitur.*
 2. Com. Virg. n. 2. l. 2. *fluxit de celo.* ibid. l. 3. *eternum*
Parvum Verbum à celo traxit. ibid. *conjugio prævalet.*
 Dom. II. Epiph. n. 3. l. 2. & fer. 5. ibid. *Deo charas facit.*
 6. Maji n. 1. 3. *Angelis similes.* Com. Virg. n. 2. l. 2. *Præ-*
mium ejus summum erit. 5. Febr. n. 3. *non est servatus im-*
possibilis. 5. Febr. n. 3. *sola ad salutem non sufficiens.* Com.
 Virg. n. 3. l. 3.

CALUMNIA vide *Detrahitio.*

Sententiæ selectæ de Castitate.

Epigi fædus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. *Iob. 13.* multo magis ne oculis fixè contemplerur.

Ne aspicias in mulieris speciem, & ne concupiscas mulierem à specie. *Eccles. 25.*

Scio, quoniam non possum esse continens, nisi Deus det. *Sapient. 2.*

Melius est mihi incidere absque opere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. *Danielis 13.* Ita Susanna de libidine iniquè accensata.

Sunt Eunuchi qui castraverunt seipsos propter regnum cælorum. *Matth. 19.*

Mulier innupta & virgo cogitat quæ Domini sunt. *1. ad Corinth. 7.*

Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. *1. ad Corinth. Præclarum pro illis ipsius Apostoli exemplum.*

Qui matrimonio jungit virginem suam bene facit, & qui non jungit, melius facit. *1. ad Cor.* ubi consilium illud Evangelicum comprobatur.

Fructus Spiritus est charitas, continentia, castitas. *ad Galat. 5.* ubi continentia & castitas Charitati reginæ virtutum proximè adjungitur.

PATRES. Non dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis est nuntius. *August.*

Pudicitia virtus animæ est, & comitem habet fortitudinem. *Idem de Civitate Dei.*

Quacumque virtute polleas, quibuscumque operibus niteas, si cingulo caltatis careas, omnia per terram trahes. *Hieron.*

Majus miraculum est de carne propria fomitem eradicare luxuriæ, quam expellere immundos spiritus de corporibus alienis. *Venerab. Beda.*

CHARITAS. V. AMOR.

Amor Dei facit misericordiam obtineri. Idè datus Dominus Legem Moyse dixit: Ego Dominus facio misericordiam his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea. *Exod. 20.*

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Idè dixit Moyses: quid petit Deus à te, nisi ut ambules in viis ejus, & diligas eum. *Deut. 10.* Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum anathema sit: ac si diceret defectu charitatis hominem à Deo separari. *1. ad Corinth. 16.* Hoc est etiam quod Paulus dixit: Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem non habeam factus sum sicut æsonans, aut cymbalum tinniens &c. *1. ad Cor. 13.*

Vide supra fufius Amor Dei, & Amor proximi.

R. P. Ardeck, Tom. III.

Christi vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut singula facilius inveniuntur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matth. 1. Luca 1. & c.* Baptismus Christi & vox de celo. *Matth. 3. Marc. 1. Jejunat 40. diebus & tentatur à demone. Matth. 4.* Vocatio Apostolorum. *Matth. 4.* Sermo Christi in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evangelicæ enarratur. *Matth. 5.* Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula. *Matth. 9. v. 37. Luc. 10. v. 2.* Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de celo audita. *Matth. 17. Luca 9. v. 29* Instituit cenam Eucharisticam sui corporis & sanguinis. *Matth. 26. Marc. 14. Luca 22.*

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & demoniacum. *Luca 17.* Illuminat cæcum. *Marc. 10.* & plures alios infirmos & locum Petri. *Matth. 8.* Paralyticum per tectum demissum. *Matth. 9.* Hydropticum. *Luca 14.* Manum aridam. *Marc. 3.* Languidum ad piscinam. *Joan. 5.* Servum centurionis. *Matth. 8.* Filium Reguli. *Joan. 4.* Mulierem à fluxu sanguinis. *Matth. 9.*

Christi doctrina in variis parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola feminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Luca 8.* In zizaniis exponit militiam demonis, hæreticorum, & improborum hominum. *Matth. 13.* In grano lynypis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth. 13.* In negociatore emente pretiosam margaritam studium regni cælestis præ rebus terrenis. *Matth. 13.* In ove perditâ ostenditur charitas Christi in quaerendis & recipiendis peccatoribus. *Luca 5.* Eadem declaratur in filio prodigo, *Luca 5.* Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benigne curato.

Charitatem erga proximum in remittendis injuriis, explicat in servo qui debeat 100. talenta, *Matth. 18.* Humilitatem & superbiam in Publicano & Pharisæo. *Luc. 18.* Diligentiam in exercitio bonorum operum commendat in operariis in vineam missis. *Matth. 20.* Vocacionem variam ad gloriam regni cælestis aptè exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & ad cenam magnam. *Matth. 22. Luc. 14.* Et de decem virginibus, & quinque talentis. *Matth. 25. Luc. 19.*

Christi pro salute hominum passio, mors, & sepultura. *Matth. 27. Marc. 25. Luc. 23. Joan. 22.*

Christi Resurrectio à mortuis, & Apparitio varia, *Matth. 28.* Ejus gloriosa in calum Ascensio. *Marc. 16. Luca 24. Joan. 13.* Christus in celo noster mediator & advocatus. *Joan. 6. & 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Christus Agnus, 13. Novemb. nocturno. 2. l. 3. & 30. n. 2. l. 2. & fer. 3. Maji hebdom. n. 1. l. 1. & 14. Sept. n. 3. l. 3. Angelus, 20. Mart. n. 2. l. 2. Aquila. fer. 3. infra Dom. Ascens. n. 2. Avis. ibid. fer. 4. n. 3. l. 3. Flos Dom. II. Adv. n. 2. l. 2. Gallina. fer. 6. Dom. III. Quadr. l. 3. Granum frumenti. 1. Febr. n. 3. Lux Sabb. Dom. IV. Quadr. Mons. Dom. Palm. n. 3. l. 2. Com. Doct. n. 3. l. 3. Sella. die 6. infra Epiph. n. 3. l. 2. Sol. Octav. Ascens. n. 3. l. 1. Via Dom. Quinquag. n. 3. l. 3. Virtus. Com. plur. Mart. temp. Pasch. n. 3. Caput Ecclesie. Dom. IV. Epiph. fer. 3. n. 1. Medicus. Dom. infra Ascens. n. 2. Pater. Sabb. ante Pentec. n. 3. Paraclitus. ibid. Pascha nostrum. Dom. I. Epiph. fer. 3. l. 2. Propitiatio nostra. Fest. Joan. Eyang. n. 1. l. 3. Dominus. Dom. VIII. Pentec. n. 2. l. 3. Rex. Sabb. ante Dom. Palm. Sacerdos. fer. 3. infra Corp. Christi.

Christi. n. 2. l. 2. Virtutes ejus: *Charitas*. Octav. Innocent. n. 1. 3. *Humilitas per quam nostram superbiam increpavit*. 12. Maji. *Instituta, quam cum mansuetudine exercuit*. Dom. III. Quad. Sabb. 1. 3. *Obedientia*. Dom. infra Epiph. 1. 3. *Oratio*. fer. 6. Pent. l. 1. 25. Aug. n. 3. *Paupertas*. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *Passio ejus. Nec solus Deus, nec solus homo pater potuisset*. Octav. Ascens. n. 3. l. 3. *In cruce extendens manus, contradicentes expectabat*. fer. 5. Maji hebdom. n. 2. l. 3. *Pulveribus suis nosra sanare voluit*. fer. 3. Pasch. l. 2. & Dom. II. Pasch. n. 1. 3. *Extra portam passus est*. Dom. 6. Epiph. Sabb. 1. 3. *Neque attendebat a quibus, sed pro quibus pateretur*. Dom. Pasch. fer. 2. l. 3. *Resurrectio. Per hanc majorem gloriam acquisivit*. Com. Evang. n. 3. l. 3. *Est spes nostra*. Dom. infra Ascens. numero 2. lectio 2. *Ejus Ascensio nostra glorificatio*. Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. *Majestas in facie ejus occulta relucebat*. 21. Sept. n. 3. l. 1. *Honor ei debitus*. Dom. II. Adv. n. 3. l. 1. *Imitandus*. 12. Aug. n. 3. l. 2. *Figura ejus Jacob*. Dom. II. Quad. n. 2. l. 2. *Jonas*. Dom. I. Quad. fer. 4. *Salomon*. Dom. VIII. Pentec. n. 2. *David*. Dom. IV. Pent. Elias. ibid. lect. 2.

HERESSES circa personam Christi V. supra. Tom. 1. pag. 148. & circa ejus Incarnationem Tom. 2. part. 1. pag. 55.

CONFESSIO PECCATORUM.

Placet Deo humilis peccati confessio. Reprehensus David a Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & confestim veniam obtinuit. 2. Reg. 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua. *Matth. 2. Marc. 1.* In cujus figura dixit Christus leprosis. Ite, ostendite vos Sacerdotibus, *Luca 17.* Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua, *Act. 19.*

Confessio peccatorum debet esse cum spe venia, & non cum desperatione. Ideo confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit, quia cum desperatione dixit; Major est iniquitas mea quam ut veniam merear, *Genes. 4.* Judas confessus est peccatum suum, dicens, Peccavi tradens sanguinem justum &c. Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. *Matth. 26.*

Confessio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideo Pharaoni dicenti, Peccavi, non profuit illa confessio; quia non intendebat desistere a peccato & duritia cordis sui, *Exod. 10.* Simile accidit Sauli, cum reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, *1. Reg. 15.* Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulterius non peccandi, Dixit ei Nathan, Transulit Dominus peccatum tuum. 2. Reg. 12.

Confessionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideo dicit Psalmista; Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt, scilicet ad confessionem, *Psal. 15.* Afflicti Israelitae per serpentes dixerunt Moysi: peccavimus, quia locuti sumus contra te, *Num. 21.* Oppressi filii Israel a Philistaeis & filiis Amon confessi sunt, dicentes, peccavimus. *Jud. 10.*

Confiteri debent homines quantumcumque justis, & se peccatores reputare. Exemplo Neemiae dicentis; ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus, *Neem. 1.* Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, Peccavimus, iniquitatem fecimus, *Daniel. 9.* Sextus illorum septem fratrum Machabæorum confessus est qui pro Domino sustinebant Martyrium, vide Controversias & Hæreses de confessione Tom. 1. pag. 72. & pag. 137. Hæc patimur quia peccavimus, 2. Machab. 7.

Vide infra in Catechesi c. 4. de Sacram. Poenit. Item in Recl. Theol. Tripart. part. 3. cap. 1. &c.

VIDE EX BREVIARIO. Confessio, *Qui erubescit, confitetur.* In Festo Joan. Fu. n. 1. l. 2. *Ad salutem necessariam.* Com. Dedic. n. 3. l. 3. *Initium bonorum.* fer. 2. Pentec. & *vulnereum Anima ruptio.* Dom. II. Quad. fer. 5. *Abolutio quanta efficacis.* Dom. I. Quad. Sabb. l. 2. *Non erubescendum confiteri.* Dom. IV. Aug. Sabb. l. 2. & fer. 2. Pent. lect. 3.

Sententia selecta &c. de Confessione Peccatorum.

Notandum, in his non agi de sola Confessione Sacramentali.

Confessio fit ad salutem. *ad Rom. 10.* Confitemini alterutrum peccata vestra. *Jacob. 5. Confitentes peccata sua.* *Matth. 3.*

Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. *Joan. 16.*

Si confitemur peccata nostra, Deus fidelis est & justus ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *Joan. 1.*

Vade lavare septies in Jordane, & recipiet caro tua sanitatem, & mundaberis. *Reg. 5.*

Delictum meum cognovisti tibi feci & iniquitatem meam non abscondi. *Psal. 31.*

Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino &c. *Psal. 11.*

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Psal. 28.*

Non confundaris confiteri peccata tua. *Eccles. 4.*

Vade & ostende te Sacerdoti, & offeret munus tuum. *Matth. 8.*

PATRES. Quem panitet, omnino paniteat, & dolorem lacrimis ostendat, repræsentet vitam suam Deo per Sacerdotes, præveniat judicium Dei per confessionem. *Augustinus.*

Non operi sed aperui, ut aperires; non exclavi ut tergeres, nam quando homo detegit, Deus tegit, cum homo celat, Deus nudat, cum homo agnoscit, Deus ignoscit. *Augustinus.*

Qui vult confiteri peccata sua, ut inveniat gratiam, querat Sacerdotem scientem ligare & solvere: ne cum negligens circa te extiterit, negligatur ab illo. *Augustinus.*

O homo quid times confiteri? illud quod per confessionem scio, minus scio, quam illud quod nescio: est confiteri erubescis peccata tua? peccator sum sicut & tu: homo sum, humani a me nihil est alienum. Confiteor homo homini, homo peccator, homini peccatori: Elige quod vis, si non confessus lates, inconfessus danteberis. *Augustinus in Psalmos.*

Qui promereri vult quod expetit, debet malum confiteri quod fecit: valde enim facile est, ut peccatorem se quisque fateatur, cum nihil pro peccato suo patitur. *Gregorius 8. moralium.*

Confessio sanat, confessio justificat, confessio peccatis veniam donat. Omnis spes in confessione consistit, in confessione locus misericordiae est: nulla tam gravis est culpa, quæ per confessionem non habeat veniam, si *Isidorus.*

Quantum displicet Deo imprudentia peccatoris, tantum placet verecundia confitentis. *Bernardus.*

O Beata confessio, quæ æternum tollit opprobrium. *Cassiodorus.*

Confessio aperit paradysum, confessio spem salvandi tribuit: unde scriptura dicit, dic tu iniquitates tuas, ut justificeris. *Ambrosius.*

CONSILIUM BONUM.

Consilium Sapientum servandum est. Ideo dicebat filio Tobias, Consilium semper à sapiente perquire, *Tobia 4.*

Qui non credit Consiliis Sapientum perit: Sicut filii Israhel, qui noluerunt credere Moyfi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, ideo victi fuerunt, *Num. 14.* Roboriam quia non tenuit Consilium Seniorum ad clementiam, sed consilium juvenum ad jugum durissimum subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit, *3. Reg. 12.* Daniel plenus sapientiæ dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua elemosynis redimeret, sed ipse non credidit, ideo ad bestias est translatus. *Daniel 4.*

Consiliis amicorum est credendum. Nam fidele consilium dabat Achior Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Judith 5.* Godolias qui non credidit Consiliis Joannæ ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem. 41.* Judas cum paucis pugnaturus contra multos, noluit acquiescere consiliis amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, ideo in prælio interit. *2. Machab. 9.* Consilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte. *Matth. 5.*

Consilium bonum simile est optime Medicinæ, quæ homines ad salutem perducentur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno, aut pesti, quæ homines inficiuntur & pereunt.

VIDE EX BREVIARIO Multe vivunt sine bono consilio Dom. IV. Aug. n. 2. l. 2. *Malorum Consilium disperdit Deus* *Ier. 2. Psalm 32. Manente consilio Domini in æternum* *ibid. Consilia Evangelica, custodiam: præcepta divina.* in Communi Virginum nocturno 2. l. 2.

Sententiæ selectæ de bono Consilio.

Audi verba atque consilia, & erit Dominus tecum. *Exodi 18.*

Gens absque consilio, & sine prudenti, utinam sapienter & intelligenter, ac novissima providenter *Deut. 2.* Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. *Tobia 4.*

Custodi consilium, & custodiet te. *Prov. 2.*
Custodi legem meam, atque consilium meum, & erit vita animæ tuæ. *Prov. 3.*

Consilium semper à Sapiente perquire. *Tobia 4.*
Qui sapiens est, audit consilia. *Prov. 12.*

PATRES. Quid tibi prodest habere Sapientiam, si consilium neget, *Ambrosius.*

Dare stulto consilium charitatis est, dare Sapienti ostentationis; dare verò tempore perverfitatis, sapientia. *Ambrosius.*

Nullus fidelior tibi ad consilium potest esse, quam qui non tua, sed te d'ligit. *Greg.*

Omnia prius consilio experiri quam armis, Sapientem docet. *Terentius.*

Consilium nobis Resque, Locusque dabunt. *Ovidius.*

CONSILIUM MALUM.

Consilium malorum mulierum detestandum est. Nam Eva malè consuluit & persuasit viro, ut de ligni vitæ fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amari-

ssimum locum paradisi perdidit, *Genes. 2.* Domina cui serviebat Joseph malè consuluit ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti, *Genes. 39.* Mulieres persuasionibus pervertunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur *3. Reg. 11.* nefandum consilium dedit Herodias filix, dicens, nihil aliud petas nisi caput Joannis, *Matth. 14. Marc. 6.*

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælati. Sic populus Israhel malè consulit Aaroni ut faceret iis vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit, *Exodi 32.*

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardocheus, & ideo ipse suspensus fuit. *Esther 7.* Achitophel videns suum consilium contemni laqueo se suspendit, *Reg. 17.*

Triplicem Similitudinem consilii dolosi adducit sapiens, *Eccles. 29.* Qui foveam fodit, incidit in eam: & qui stravit lapidem proximo suo offendet in eo: & qui laqueum alteri ponit peribit in illo.

Sententiæ plures hoc vide in Titulo præcedenti.

CONSOLATIO DIVINA.

Consolatur Dominus obedientes mandatis suis. Ideo Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen. 12. 15. & 37.* Filiis Israhel qui obedientes Deo exierunt de Ægypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes quando pluit eis in deserto manna, &c. *Exodi 16.*

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis; Juxta illud Psalmi, secundum multitudinem dolorem meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Ideo fugiente Jacob à facie fratris sui Deus eum multipliciter consolatus est in somno. *Genes. 28.* Moyfi exulanti apparuit Dominus in deserto consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exodi 3.* Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium, quando per Estherem fuerunt à tanto periculo liberati. *Hester. 9.*

Consolatur Deus obsessos, carcere mancipatos, &c. Sic filios Israhel obsessos ab Holoferne in Bethulia consolatus est in victoria per manum femine Judith. *Jud. 10. & 13.* Petrum inclusum in carcere Herodis consolatus est per Angelum suum liberans eum. *Act. 22.* Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur *Actorum 16.*

Consolatur Dominus justos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros ejus occiderat, ut habetur *Tob. 8.* Daniele justum bis positum in l'cu leonum, Dominus consolatus est per Angelum, Habacuc. *Daniel 6. & 14.* Susannam quæ adulterio nolebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit. *Daniel 13.* Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit. *Actorum 2.*

Vide supra V. *Benignitas Dei,* & infra V. *Tentatio, Patientia,* &c.

Sententiæ aliæ de eadem.

Consolamini, consolamini popule meus. *Ieremia. 40.*

Ego convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo. *Ieremia 31.*

Bene.

Benedictus Deus, Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 1. Cor. 1. Alia sententia infra V. Tentatio &c.

CONSTANTIA & FORTITUDO.

Fortem, strenuum, & audacem reddidit hominem puritas conscientiae. Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. Exod. 5. & seqq. Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. Iud. 6. In illa fortitudine liberavit Israel. Iudicium 8.

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliathum. 1. Reg. 17. Judas Machabaeus viriliter transivit Jordanem, & irruit in hostes suos. 1. Machab. 5. Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipse postea sit mortuus. 1. Machab. 6. Machabaeus & socii more Leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum. 2. Mach. 11.

Fortitudo perfectissima est tolerantia adversorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi; Deus potest nos eripere de camino ignis. Daniel 3. Stephanus plenus gratia & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de aliis Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum, licet contingat eum tribulationem incurere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga caecitatis evenisset ei, Tob. 2. Ridetur in Evangelio homo inconstans qui cepit aedificare, & non potuit consummare. Lucae 14.

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quae retrò aspiciens, in statuam salis est conversa. Genes. 19. Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent. Dan. 3.

Eleazar multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret. 2. Machab. 6. Christus laudavit constantiam Joannis Baptistae, quod non similis esset arundini, quae facile in omnem partem movetur. Salutem denique aeternam constantiae promittit, dicens, Qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. V. infra Fortitudo. Perseverantia & plures de illis Sententias Fortitudini proprias.

Vide sententias alias infra verbo, Fortitudo &c.

CORRECTIO FRATERNA.

Perfectam Regulam dedit Dominus Petro, dicens: Si peccaverit in te frater tuus corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum. Matth. 18. Joannes Baptista cum magno fervore corripiebat Phariseos, quod essent progenies viperarum. Matth. 3. Lucae 3. Multa audacia & zelo arguebat Herodem, dicens, Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Matth. 14. Marc. 6. Unus de latronibus qui pendeat in cruce cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, neque tu times Deum &c. Lucae 23. Stephanus in concilio Judaeorum ferventer & audacter increpavit eos quod essent duri corde, & Deo resisterent. Act. 7.

Corrigere debent Praelati subditos suos, & eos de vitio arguere. Sic Sacerdotes resisterunt Ozia Regi volenti offerre incensum, quod non erat sui officii, dicentes; Non est tui officii adolere incensum. 3. Paralip. 26. Sic reprehendit Eldras filios transmigratorum, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum. 1. Esd. 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum,

Sic arguebat Neemias portantes munera Sabbato, dicens: quae est haec res mala quam vos facitis & prophetatis diem Sabbathi, ut habetur Neem. 14.

Item debent eos reprehendere de mendacio & prae exemplo, sic Petrus Ananiam & Saphiram. Act. 5. Sic Paulus Elymam magum dure reprehendit, qui mitebatur a fide avertere proconsulem. Act. 13. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum. Act. 8.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehendit Corinthios de fornicatione. 1. Cor. 5.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut Paulus eisdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam. 1. Cor. 11. v.

VIDE EX BREVIARIO. Correctio Sapientiorum, quam aduatio stultorum. Dom. 11. Aug. ser. 5. l. 2. Quia odit correptionem, vestigium est peccatorum. Dom. V. Aug. ser. 6. l. 2. cum quis a Deo corripitur, non despicit. Dom. I. Aug. ser. 2. l. 5. Correctio debet fieri ex amore proximi. Dom. III. Quad. ser. 2. l. 1. Perosius diffuciliter corriguntur. Dom. 11. Aug. n. l. 3. & Sabb. d. d. 1. 3. Nullus desperanda. ser. 5. Maji heb. n. 2. l. 2. Debet fieri in spiritu lenitatis. 17. Sept. in Felt. Stigm. n. 1. & Dom. VIII. Pent. ser. 5. & per dulcedinem caritatis. Dom. III. Pentec. n. 3. l. 2.

Vide Exhortatio.

Sententia selecta de Correctione fraterna.

Melius est a sapiente corripri, quam stultorum adulatione decipi. Eccles. 7.

Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Matth. 18.

Non confundam vos haec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. 1. Cor. 4.

In convivio vini non arguas proximum. Eccles. 31. Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctina. 2. Timoth. 4.

Plus profuit correctio apud prudentem, quam eorum plaga apud stultum. Prov. 17.

Vir prudens & disciplinatus non murmurabit correctus. Eccles. 10.

Argue sapientem & diliget te. Prov. 9.

Qui abjicit disciplinam despicit animam suam, qui autem acquiescit increpationibus possessor est vitae. Proverb. 15.

Virga atque correctio tribuit sapientiam. Prov. 29.

Si te audierit (corripientem) lucratus eris fratrem tuum. Matth. 18.

PATRES. Correctio est, errorem innatum, vel consuetudine factum, freno rationis inhibere. Aug.

Quae peccantur coram omnibus, coram omnibus corripienda sunt, ut omnes timeant: qui secreto peccavit in Te, secreto corrippe: nam si solus nosti, & cum vis coram aliis arguere, non es corrector, sed proditor. August.

Fortis terribilis personae increpatio: intus lenitatis teueatur dilectio. August.

Magis amat objurgator sanans, quam adulator dimulans. August.

Peccatum unius quod cognitum non arguitur, multos contaminat. Idem.

Qui non corrigit, rescanda committit; & faciens culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit condare. Gregor.

Non nunquam qui inter flagellorum duritiam reman-

Handkir

Theologi

D. IV

nent incorrecti, dulci sunt admonitione mulcendi.
Gregor.

Asterius panis, fit castigatio lenis.

SENT. POET. ET PHIL. Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ovid. metaph. lib. 8. in mala exempla.*

Qui quem vult ridet, non sua facta videt. *Stamburghius.*

Si culpare velis, culpabilis esse cavebis. *Idem.*

Amici vitia si feras, facis tua. *Seneca.*

Cum his versare, quite corrigant. *Idem.*

Vitia transmittit ad posteros, qui presentibus culpis ignoscit. *Seneca.*

Bonis nocet, qui malis parcat. *Idem.*

Nobilis equus umbra virgæ regitur, ignavus nec calcaribus concitari potest. *Seneca.*

Qui non vetat peccare, cum possit, jubet. *Seneca Poeta.*

CURIOSITAS.

Curiosi desiderant semper nova scire, & illâ scientiâ majores apparere. Ideo prima mulier, quæ desideravit sicut Deus scire bonum & malum, pomum curiosè aspexit, & divinum præceptum contempsit. *Genes. 3.* Discipulorum curiositatem scire volentium tempus secundi Adventus reprehendit Dominus dicens; Non est vestrum nosse tempora vel momenta. *Act. 1.* Athenienses, qui erant curiosi, non vacabant salutem, sed ut semper nova scirent. *Act. 17.* Judæi videntes miracula à Christo fieri, adhuc signa de cælo curiosè quærebant. *Luca 11.* Herodes curiosè desiderabat videre Christum, non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri. *Luca 23.*

Curiosi debent admoneri à prudentibus ut utilia sentiant & curiositatem relinquunt. Ideo prædicante Apostolo in Epheso multi qui fuerunt curiosi sectati congesterunt libros, & combusserunt coram discipulis. *Act. 19.* Reprehendebat Apostolus quosdam Thessalonienenses curiosè ambulantes, & nihil operantes. *2. Thessal. 3.* Adolescentiores viduas monet Apostolus esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ. *1. ad Timoth. 4.*

Similes sunt curiosi piscibus & volucris, quæ per loca aliena & peregrina perpetuò vagantur, nec corpore aut mente secum habitant. *August. in Psalmos.*

VIDE EX BREVIARIO. Curiositas. *Altiora te ne quaeris.* Dom. IV. Aug. fer. 5. est enim curiositas occupatio pessima. Dom. 2. Aug. n. 1. lect. 3.

Sententia selecta de Curiositate.

Qui investigator malorum est, opprimetur ab eis. *Proverb. 12.*

Non est vestrum nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. *Altorum 1.*

PATRES. Curiosum genus hominum ad cognoscendum vitam alienam, desideriosum ad corrigendum suam. *Aug. lib. confess. 10.*

Curiosus foras egreditur, & exterius omnia confidit. *Bernardus.*

Quæ Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda. *Prosper.*

PHILOS. POETÆ. Curiosus nemo est, qui non sit malevolus. *Plantus.*

Non multum nocēbit tibi ista transire, quæ nec licet scire, nec prodest. *Seneca.*

Novit famineum genus omnia, novit & illud, Junonem duxit, quò pacio Jupiter olim. *Theodoriscus.*

D.

DEIPARA.

Deiparæ laus imitatio deducenda est ab æstimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est Humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abstinencia, Castitas, Compassio sive misericordia erga homines &c. Quæ omnia in hoc Apparatu invenies, & harum Virtutum exempla sub suis Titulis, quæ in aliis quidem magna, in Deipara autem maxima fuisse ostendes.

2. Exponitur Deiparæ excellentia ex variis ejus Figuris ex Scriptura desumptis. *Genes. c. 3.* Est secunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ serpentis caput contrivit.

Exodi 3. Est Rubus ardens & incombustus, quia Christum ut ignem cælestem concepit, & virginitatis florem non amisit.

Judicum 6. Est vellus Gedeonis, quia sola Deipara mansit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Est virga Aaronis, quæ sola floruit absque germine, & Christum peperit absque femine.

Ezech. 44. Est Porta clausa, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israël ingressus est per eam, in Christi nativitate, &c.

Comparatur etiam appositè cum Rebecca, cum Juditha, cum Esthere, cum Susanna, & aliis mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum Arca Noë, quia per Deiparam à diluvio mortis æternæ salvatum est genus humanum. Vocatur etiam propter eximiam castitatem Hortus conclusus, Fons signatus.

Item ob Pulchritudinem dicitur Columba formosa, liliū inter spinas, oliva fructifera, Rosa in Jericho. Propter Gloriam & potentiam dicitur etiam pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata, & mulier amicta sole. lignum vitæ in paradiso Ecclesiæ, Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur scila Jacob, per quam ascendit oratio & descendit misericordia, Civitas refugii, & propitiatorium. Plures alii conceptus percurrendo Litanias Lauretanas facile occurrunt, ut turris Davidica, scæderis Arca, Janua cæli, Stella matutina &c. Quæ prudens Concionator facile Virgini applicabit, v. g. considerando proprietates Stellæ, & eas in dotibus Deiparæ demonstrando. Vide de cultu Deiparæ & SS. contra Novatores Tom 1. pag. 78.

VIDE EX BREVIARIO. Figura Deiparæ Eva 8. Sept. no. 2. l. 2. & 9. ejusd. n. 2. & 13. ejusd. n. 2. & Offic. de B. V. in Sabb. in Martio, Maij. Jun. *Virgo Sacerdotalis Vellus Gedeonis.* 11. Sept. n. 2. l. 3. *Porta orientalis.* ibid. *Mulier Apocalyptica Vigil Pentec.* n. 2. l. 2. 11. Sept. n. 2. *Mater Dei vera.* 20. Mart. n. 3. *Animata Arca Dei viventis.* 14. Aug. n. 2. *Cælum animatum.* ibid. l. 2. *Thalamus Sponsi cælestis.* Dom. 19. Pentec. n. 3. l. 3. *Radix Jesse.* Dom. 2. Adv. n. 1. & 2. *Flos campi & liliū.* 8. Sep. n. 2. *Novum quod fecit Dominus.* 11. Sep. n. 2. *Miraculum.* 12. Sep. n. 2. l. 2. *Ecclesiæ decus.* ibid. l. 3. *Causa vitæ nostræ.* 13. Sep. n. 2. l. 2. *Margarita pretiosa & lampas orbis.* 15. Sep. n. 2. *Templum indissolubile.* ibid. *Mons sublimis.* Offic. B. V. in Sabb. in Aug. *Speculum & forma omnium virtutum.* 8. Dec. n. 2. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Dom. III. Adv. fer. 4. l. 2. *Exemplar Castitatis.* 12. Sep. n. 2. l. 1. *Humilitatis.* Dom. 3. Adv.

Adv. fer. 4. l. 3. *Verecundia*. 21. Novemb. n. 2. l. 2. Offic. B. V. in Sabb. in Decemb. *Parimonia*, & *Vigilia*. 21. Novemb. n. 2. l. 2.

De virtutibus ejus in communi vide 25. Mart. & in omnibus ejus festivitatibus, & Offic. in Sabb. de Beata Virgine *Apparet suis cultoribus*. 5. August. num. 2. *Mediatrix nostra*. Offic. in Sabb. in Octob. *Ejus beneficia caelum & terra experiantur*. 15. Sept. n. 2. l. 2. *Patrocinium ejus invocandum*. 9. Sep. n. 2. 3. & 12. ejusd. n. 2. l. 1. *Præsentia ejus magnum bonum adfert*. 2. Jul. n. 3. l. 2. *Imago ejus servos alloquitur*. 17. Jul. fest. Alexii. *Item dignitatem ejus negantes*. 20. Mart. n. 2. l. 3. *Stellus coronata in calis*. 11. Sept. n. 2. l. 2. *quo cum corpore & anima assumpta est*. 18. August. n. 2. l. 2.

HERESSES circa Deiparam vide supra. Tom. 1. pag. 152. verbo *Maria Virgo*. De *Cultu* Deiparæ *ibid.* pag. 78.

De *Mysteriis* & *Festis* Deiparæ, vide *infra* inter *Festa* per Annum.

DETRACTIO, & CALUMNIA.

Detrabunt homines pessimi viris bonis solum ex malitia, falsa imponentes. Sicut uxor Putipharis, cui inserviebat Joseph, iniquè detraxit ei apud virum suum, imponens ei quod eam voluisset opprimere. *Genes.* 29. Senes illi pessimi Susannam turpiter infamaverunt, crimen adulterii falsò imponentes. *Daniel* 13. Simon malè loquebatur de Onia provifore & defensore gentis. 2. *Mach.* 4. Falsi testes detraxerunt Stephano dicentes: Homo iste non cessat loqui contra Deum. *Actorum* 7.

Detractio vitium est invidiorum, qui alios infamant, ut eos infra se opprimant. Sic principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum. 1. *Regum* 29. Satrapæ Darii invidentes foelicitati Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Daniel* 6. Pharisei invidentes Christo multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis conversabatur. *Matth.* 9. *Luc.* 5.

Detractores graviter puniuntur à Deo in presenti & in futuro saeculo. Nam Maria soror Moysis contra eum locuta est detrahendo ex modica occasione, sed citò est secuta læpræ pœna. *Num.* 12. Filii Israël detraxerunt terræ promissionis, sed in malum, quia nullus eorum intravit eam, sed mortui sunt ab hostibus & bestiis consumpti in deserto. *Num.* 13. & 14. Etiam propter detractionem Chore & multi complices ejus fuerunt occisi. *Num.* 16.

Detractio à superbia & ambitione procedit. Sic Absalon ambiens regnum patris, detrahebat ei, singulis dicens: Non est qui audiat te constitutus à Rege. 2. *Reg.* 15. Aman superbus, quia non adorabatur à Mardocheo detraxit omnibus Judæis coram Rege, *Hester* 3. Alcimus qui volebat fieri summus Sacerdos detrahebat Judæ coram Demetrio 1. *Machab.* 7.

Detractores non debent audiri, nec verbis eorum est adhibenda fides. Nam Siba servus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo coram Davide, & David temere fidem adhibuit verbis ejus, & idèd perversum dedit judicium. 2. *Reg.* 16. Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros pestilentes qui venerunt adversus Jonatham detrachentes ei, & interpellantes Regem adversus eum, nullatenus audire voluit, 1. *Mach.* 10.

Detraitor semper verit bona in mala, vel tanquam malà intentione facta. Nam si jejunas, dicit te hypocritam, si comedis voracem, si quiescis pigrum, si rides inquietum, si taces stultum, si loqueris, præsumptuo-

sum, si tua pauperibus das vel erogas, dicit te esse vanum & gloriosum, si non erogas, avarum, si sapiens es, superbum, si religiosus, dicit te hypocritam. Idèd de Joanne Baptista multum jejuniante dicebant quidam detrachentes, demonium habet; De Jesu autem comedente dicebant: Ecce homo vorax, & potator vini. *Matth.* 11. Vifio miraculo de cæco nato detraxerunt Christo Pharisæi, dicentes, Nos scimus quia hic homo peccator est, & maledixerunt ei. *Joan.* 9. Ejecto damonio & loquente muto, quidam detrachentes Christo miraculum peverterunt, dicentes, in Belzebul principe demoniorum ejecit damonia, *Luc.* 11. *Matth.* 12.

Comparat Scriptura detractionem cum Morfu serpentis, & gladio acuto. Serpens qui non edito sibi, mordet, detractori per omnia similes est, *Eccles.* 10. Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Detractores similes sunt Canibus, qui contra omnes prætereuntes latrant, & nemini parcent.

Sicut porticus Olympiæ acceptam vocem per consonantiam septies remittebat, ita detractores & communioliosi uno verbulo offensi sexcenta convitia ingeminant. *Plinius*.

VIDE EX BREVIARIO. Detractio nocet vultu gladius acutus. fer. 4. Pl. 56: & 63. ad Matur. *Ad eam obsurdum descendum.* fer. 2. Pl. 37. & fer. 3. Pl. 58. *Qui detrahit proximo, detrahit legi.* Jac. 4. fer. 6. Dom. 4. Pa. ch. 1. 3. *Hinc David detrahentem proximo persequitur.* Pl. 100. in Sabb. & varia mala tali optabat. Pl. 108. *ibid.*

Sententia selectæ &c. de Detractione.

Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum sub labiis eorum. *Psal.* 13.

Lingua eorum gladius acutus. *Psal.* 56.

Acuerunt linguas suas sicut serpentes. *Psal.* 139.

Beati estis cum maledixerunt vobis homines &c. *Matth.* 5.

Lingua inquietum malum est, plena veneno mortifero. *Jacob.* 3.

Si mordeat serpens in silentio, nihil minus habet, qui occultè detrahit. *Eccles.* 10.

Detractores Deo sunt odibiles. *Rom.* 1.

Nec rapaces, nec maledici, regnum Dei possidebunt. *1. Corinth.* 6.

Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem, detrahit legi, & judicat legem. *Jacobi* 4.

Abominatio hominum detractor. *Prov.* 24.

Bilinguis serpens habetur, atque mortalis, eo quod diaboli minister aliud lingua loquatur, aliud corde meditetur. *Augustinus*.

Detraitor & auditor diabolum portat, alius in actu, alius in lingua. *Bernard.*

Quisquis amat dictis absentem rodere vitam.

Hanc mensam vitæ non erit esse sibi. *Augustinus*.

Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *Seneca*.

Ex lingua stulta veniunt incommoda multa.

Dico prudentes homines non multa loquentes.

DISCORDIA.

Discordia multoties oritur ex invidia etiam inter fratres. Patet in prima discordia inter Cain & Abelm, quam movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo præcebat. *Genes.* 4. Occiso à David Philistæo & auditur tantibus, *Saul percussit mille, & David decem milia*. *ibid.*

invidia motus, quia minus dederant sibi, persecutus est *Dividem. 1. Regum. 18.*

Discordia fiunt aliquando ex avaritia. Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham & Loth, facta est discordia & rixa inter eorum Pastores, *Gen. 14.* Quia Jacob decepit Esau in hereditate & benedictione paterna, facta est discordia inter eos *Genes. 27.* Propter avaritiam & tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *Reg. 1. c. 25.*

Discordia oriuntur multoties ex superbia & ambitione. Hinc orta est discordia inter Absalon & David, *2. Reg. 15.* Propter superbiam, & duram Responsum quam Roboam fecit populo, divisum est ejus Regnum, *2. Reg. 12.* Contentio inter discipulos facta est, quis eorum esset major, quæ per humilitatem sedata fuit, *Luca. 22.*

Discordia sunt frequenter propter mulieres, & luxuriam. Occasione Dinæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, & secuta sunt homicidia, *Genes. 33.* Quia Thamar violata est ab Amon fratre ejus, facta est discordia inter fratres, ex qua frater justit interfecit fratrem, *2. Reg. 12. & 13.* Propter uxorem Samsonis alteritraditum discussio facta est cum Philistæis, *Judicium 15.*

Discordia oriuntur aliquando ex vitio gula. Sicut accidit de filiis Israël: qui jurgati sunt contra Moysen ductorem; eorum, propter defectum cibi & potus, *Exodi. 16. & 17.* Iterum filii Israël recusantes manna cibum cælestem, rixati sunt contra Moysen petentes carnes, *Numer. 21.*

Discordes & rixantes debent Pralati & Majores corrigere: Sicut Moyses corripuit rixantes Hebræos contra invicem *Exodi. 2.* Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum verâ justitia prudenter sedavit, *1. Reg. 3.* Contentionem discipulorum, quis esset major, Christus sedavit, de sua humilitate exemplum præbens, *Luca. 22.*

Sicut inflando, ex Scintilla unica excitatur incendium, ita ex modica rixa magnæ discordiæ oriuntur, *Nazian.*

Sicut Mare, quod ex se tranquillum est, ventorum vi agitari & turbari videmus, sic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari solet.

Quemadmodum singula Hastilia seorsim separata facile franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt, sic eives inter se dissidentes facile superantur, concordēs verò insuperabiles manent, *Plurarchus. Vide, Pax, Concordia.*

VIDE EX BREVIARIO. Contentiones aboleantur à Christianis. Dom. 1. Epiphani. n. 1. & scissura, fer. 1. Maj. heb. Bellum arabis ex malis concupiscentiis originem. fer. Dom. 4. Pasch. Malum pridem usitatum. Dom. Quinquag. fer. 3. 1. 2. Com. plur. Mart. n. 3. 1. 1. Non à quovis geri debet aut potest. Dom. 2. Octob. fer. 4. Deus pro hoc maxime punit peccata. Dom. 5. Novemb. n. 1. & fer. 3. ibid. propterea dicitur vocare fortes in ira sua. Dom. 2. Adv. fer. 2. 1. 1. In hoc plerumque nulli parcitur. ibid. fer. 5. sed omnia vastantur. Dom. 5. Novemb. n. 1. & Dom. 4. fer. 3. etiam Templo. Dom. 1. Octob. Sabb. 1. 2. Exaltationes in super extorquentur. Dom. 2. Adv. fer. 3. 1. 2. Ante ejus congressum, auxilium à Deo (magna cum fiducia) petendum. Dom. 2. Octob. Sabb. 1. 2. 14. Sept. n. 2. qui justè bellantes protegit. Dom. 5. R. P. Arsdick. Tom. III.

Octob. fer. 6. 1. 1. Bellum tunc justum, quando pro gloria Dei suscipitur. Dom. 1. Octob. Sabb. 1. 3. quavis etiã ex aliis motibus geri possit. Dom. 3. Octob. num. 2. Quamdiu durat bellum? donec placuerint via hominum Domino. Dom. 1. Aug. Sabb. 1. 2.

Sententia selecta de Discordia.

Homo perversus suscitatur rixas, & verbosus separat Principes. *Prov. 6.*

Qui provocat iras producit discordias.

Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi, *Eccles. 4.*

Omne regnum in se divisum desolabitur: Et omnis civitas, vel domus divisa contra se non stabit. *Matth. 12. & Luca. 11.*

Non est dissensionis Deus sed pacis. *1. Cor. 14.*

Sin vicem mordetis, & commeditis, videte, ne ab invicem consumamini. *Gal. 5.*

PATRES. Dissensiones nunquam debent amari, *Augustinus.*

Discordia nemo benedicit Domino. *Augustinus.* Perversos ipsos unitas corroborat dum concordant, & tanto magis incorrigibiles quanto magis unanimes fecit. *Gregor.*

PHILOS. POETÆ. en quo discordia cives perduxit miseros? en queis consevimus agros. *Virg. eclog. 1.*

Discordia demens.

Intravit cælos superosque ad bella coegit. *Virgilius.*

Si cupias pacem, liguam compece loquacem. *Stansiv. utius.*

Concordia res parvæ crescunt, discordia res maximæ dilabuntur. *Salustius.*

DURITIA CORDIS.

Duri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur: Sunt enim sicut duri lapides, super quos si cadet aqua interius non molefcunt. Sic Heli filios verbo corripuit, sed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur *1. Reg. 2.* Nabal fuit ita durus, ut ad dulcia verba nuntiorum David flesti non potuerit, *1. Reg. 25.* Judas ita fuit durus, ut osculo Christi emoliri non potuerit. in Evang.

Duri manent obstinati quantumcunque viderint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, quia nulli signa quæ Moyses de mandato Domini faciebat, emolliebatur ad credendum Domino. *Exodi. 6. 18. & 19.* Judæi qui apprehenderunt Jesum fuerunt durissimi, qui neque per sanationem auriculæ, neque per alia signa moti fuerunt, *Luca 22. Joan. 18.*

Duri & obstinati non solum non quiescunt, sed etiam se reprehendunt peiores fiunt. Sicut durus fuit Cain correptus admonitione Domini, ut fratrem occideret, *Genes. 4.* Obstinati Judæi Zachariã increpante & ammonente, eum crudeliter occiderunt, *2. Paralip. 24.* Stephanum increpantem Judæos de eorum duritia, ipsi eum impiè lapidaverunt, *Act. 7.* Vide *Avaritia;* & contra *Penitentia, Obedientia, Liberalitas.*

VIDE EX BREVIARIO. Obstinatio vitium est maxime Judæorum. Felt. Epiph. n. 3. Eius causa etiam in aliis est neglectus Verbi Dei, Dom. 3. Pentec. n. 2. 1. 3. & inspirationis interna. Dom. 3. Sep. Sabb. 1. 3.

Vide supra *Avaritia, Penitentia, Obedientia, &c.* cum Sententiis selectis.

E.

EBRIETAS.

Ebrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Israël fuit de potu, secunda de cibo, *Exodi* 17. & 18. Volens diabolus Salvatorem tentare, prius ipsam gulã, quam alio vitio aggressus est, *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuria nutrit. Hinc est quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum propriis filiabus peccavit, & duplicem incestum commisit *Genesi* 19. Sicut enim pingua facilius flammam concipiunt, ita ebriosis flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Nœc qui erat vir perfectus, inebriatus sic dementatus est, ut sine verecundia denudatus jaceret; *Genes.* 9. Fatuus & demens factus est Esau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri suo, *Genes.* 25. Propter vesaniam in epulis dives Epulo in sibi & flammis cruciatur, *Luce* 16.

Crapula vitium in Clericis & religiosis est maxime detestabile. Ideo dixit Dominus ad Aaron; Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu & filii tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer.* 16.

Crapula & ebrietas multoties causa vel occasio est mortis. Unde Philisthæis epulantibus & lætantibus dominus cecidit super eos, *Judic.* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Abolone occisus, *2. Reg.* 13. Comedit Jonathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; sed populus ipsum liberavit *1. Reg.* 14. Benedab Rex Syriæ temulentus per Principum provinciarum pueros ad mortem fugatus est, *3. Reg.* 20. Filiis Job velentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppressit, *Job.* 1. Propter ebrietatem Holofernis Judith habuit opportunitatem eum occidendi, *Judith* 12. Reversus Aman à convivio lætus, statim fuit cum duabus filiabus & cum decem filiis occisus, *Hester* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filiis interfecit. *1. Machab.* ultimo. In convivio natalis Herodis innocens Baptista propter veritatem impiè decollatus fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Matth.* 14.

En quibus *S. Chryso.* comparat ebriosos: Homo, inquit, ebrius est mortuus animatus, dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. *Homil.* 1. ad pop. *Antioch.*

Ebrius similis est Anseri, qui amat semper os in liquido habere, clamare, & otiosi; sed sicut Anser sine deplumatur, & ad ignem affatur, ita ebrius tandem omnibus bonis deplumatur à creditoribus, & postea in inferno affatur à dæmonibus.

Ebriosi sunt sicut paludes, in quibus tantum generantur ranæ, & serpentes, & noxia animalia, ita & in ebriosis otium, & luxuria, & insania, & omnia vitiorum genera aluntur.

VIDE EX BREVIARIO. Ebrietas, huic acclamatur ve! Dom. 3. Adv. ser. 2. *Ejus varia mala.* Dom. 1. Adv. n. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. Dom. Sexag. ser. 5. l. 2. Dom. 4. Sep. n. 2. *Pessimum est, quod etiam Regno Dei privet.* Dom. 1. Epiph. ser. 4. *hinc Propheta prædicit, quod ebrii ululabunt.* Dom. 4. Novemb. ser. 3. *Caevenda ergo, maxime Ecclesiasticis.* Dom. 1. Adv. n. 2. & detestanda, Dom. 1. Pentec. ser. 3. *utique cum diaboli illa deleitur.* Dom. 3. Nov. n. 1. 3. & legem de vinam

per jejunium acceptam Moyses, cassaverit, Dom. 4. Quadr. n. 2. *non cogendum ad potum.* 5. Sept. n. 1. 1. Vide Gula.

Sententia selecta &c. de Ebrietate.

Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda. Sguet inebrietate potatum. *Ecclesiast.* 3.

Non in comestationibus & inebrietatibus, non in ebilibus & impudicitis, sed induimini Jesum Christum. *Apost. ad Rom.* 15.

Neque ebriosi, neque maledici, regnum Dei possidebunt. *1. Corinth.* 6.

Regnum Dei non est esca aut potus, sed pax & gaudium in Spiritu S. *Ibidem.*

Fornicatio, & vinum, & ebrietas, auferunt coronam. *Ibidem.*

Nolite inebriari vino in quo est luxuria. *ad Theos.* 5.

Operarius ebriosus non locupletabitur. *Ecclesi.* 19.

Nullum secretum est ubi regnat ebrietas. *Proverb.* 31.

PATRES. Ebrietas est flagitiorum omnium mater, culpæ materia, radix criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subversio sensus, tempestas lingue, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temporis, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpissimum morum, dedecus vitæ, animæ corruptela. *August.* ad *scras Virgines.*

Vinum potatum moderatè, est medicamentum, plus justo sumptum venenum esse cognoscitur. *August.*

Valde turpe est, ut quem non vincit homo, vincat libido, & obruatur vino qui non vincitur ferro. *Idem.*

Ebrietas est blandus dæmon, dulce venenum, suave peccatum. *Idem.*

Ebriosus quem absorbet vinum, absorbetur à vino, abominatur à Deo, despicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, destituitur à virtutibus, confunditur à dæmonibus, conculcatur ab hominibus. *Idem lib. de peccent.*

Noè ad unius horæ ebrietatem nudavit femora sua quæ per sexcentos annos contexerat. *Hieronymus.*

Ubicunque saturitas & ebrietas ibi libido dominatur. *Hieron. Epist. ad Tit.*

Ebrietas in laico crimen est, in sacerdote sacrilegium, quia alter animam suam necat vino, alter spiritum sanctitatis extinguit. *Petrus Ravennas.*

PHILOS. ET POETÆ. Ebrius atque satur, proutquam bene philosophatur.

Multum merum pauca cogit sapere. *Menander.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentium.*

Multos cæcus amor cogit secreta fateri, Arcanum demens detegit ebrietas. *Ovid.*

Ebrio nemo secretum sermonem committat. *Seneca.*

Refertur Alexandri Macedonis exemplum, qui Cicutum charissimum sibi ac fidelissimum inter epulas interfodit, & intellecto facinore mori voluit. *Seneca.*

Absentem lædit qui cum ebrio litigat. *Idem:* qui ebrius sibi præfens non est.

ECCLESIA.

Ecclēsia cum sollicitudine & fervore debet à diabolo edificari. Ideo ferventior fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus suæ; quia templum in septem annis, domum verò in duodecim perfecit. *1. Reg.* Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Ecclesie, quando præcepit Cyro ut ædificaret ei domum in Hierusalem.

Hierusalem, quod prius prxdixerat per Elaiam, *Esaia 2. & 1. Esd. 3.*

Ecclesia adificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Ideo magnam solemnitatem fecit Salomon in dedicatione templi, *3. Reg. 8.*

Ecclesiam debet homo intrare mundus a peccato. In cuius figura dixit Dominus Moyli; facies labrum aeneum ad lavandum, & misa aqua lavabant Aaron & filii ejus manus suas & pedes cum ingressuri erunt tabernaculum. Per manus signantur operationes, per pedes affectiones, *Exodi 30.* Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus, *Numer. 4.* Sapè mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & cements, & menfas, & boves, & columbas, quæ templum reddebant immundum. *Matth. 21. Luca 19.*

Infructus sunt tam pueri quam procelli, in Ecclesiam visentur. Exemplo Christi, qui die 40. à natiuitate voluit ad templum deferri: & duodenis in templo in medio Doctorum, fuit à Matre inventus. *Luca 2.* Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act. 3.* Eunuchus Candacis Reginx Ethiopiam veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act. 8.* Vide infra, *Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesix, vide templum in *Catechesi* infra de Symbolo cap. 1.

ARGUMENTA octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controversia Tom. I. cap. 3. &c.

VIDE EX BREVIARIO: Ecclesia Columna & firmamentum veritatis. Dom. 5. Epiph. fer. 2. l. 3. Sancto- rum varietate ornatur. 1. Novemb. num. 2. habetque status duos. Dom. 6. Epiph. n. 3. l. 3. Comparatur Sagena. Dom. 5. Epiph. n. 3. l. 3. *Vinea.* Dom. Sep. n. 3. Luna Octav. Ascens. n. 3. *Ipsi B. Virgini.* Sabb. ante Pen- tec. n. 3. *Corvus.* Dom. 9. n. 2. l. 3. *Regno Dei.* Dom. 19. n. 3. & Com. Virg. n. 3. *Puffillo regis.* 2. Com. non Pontif. n. 3. *De- ceto Virginibus.* Communi Virg. *Agnus.* Com. Virg. N. 2. *Fundamentum ejus est Petra.* 18. Ian. n. 3. l. 2. licet pre- matum non opprimatur. Sabb. infra Dom. Quinquag. po- nitur angustur. 3. Jul. n. 1. l. 1. *Cura ejus petro commissa.* Dom. 2. Palch. n. 2. *supra quem adificata.* 18. Ian. N. 2. l. 3. *Cu- jus Episcopus universalis etiam Ecclesia Episcopus.* 12. Mart. n. 2. l. 2. *Dedicatio Ecclesiarum jam olim consueta.* Dom. 2. Octob. fer. 2. *ejus origo, modus, & tempus ce- lebrand.* Octav. Dedic. n. 2. *Dedicatio templi materia- lis est figura spiritualis in nobis.* Commune Dedic. N. 2. & fer. 6. n. 2. *Templa principaliter ad Dei honorem (in quibus singulariter habitare vult.* Dom. 8. Pentec. n. 1.) *construuntur die 6. Dedic. n. 2. l. 3. & ad Verbum Dei predicandum, Sacramenta administranda, Missamque celebrandam.* 2. Aug. *Consecratio eorum.* 9. Nov. n. 2. & 18. n. 2. l. 2. *item eorundem Dedicatio.* 5. Aug. n. 2. l. 3. *Vide supra hic. Templa adificare Deo gratum.* Dom. 7. Sab. l. 3. Dom. 5. Nov. fer. 5. l. 2. 5. Aug. n. 2. *atque lauda- bile.* die 6. Dedic. n. 2. *quamvis propter peccata populi eadem deinde DEVS abominatur.* Dom. 8. n. 1. l. 2. *Tem- pla etiam Angeli adificaverunt.* 8. Maij n. 2. l. 2. 25. No- vemb. n. 2. l. 3. *possunt etiam ex adibus profanis fieri.* 6. Ian. n. 2. l. 1. *Frequentanda Dom.* 2. Pentec. fer. 2. & *ne- gligentes puniendi.* Dom. 5. Novemb. fer. 5. l. 2. *Veneran- da propter SS. Reliquias.* 18. Novemb. n. 2. die 6. Dedic. n. 2. l. 3. *secularia in his non tradenda.* Dom. 1. Quadr. fer. 2. *Augenda muneribus & donis.* 8. Octob. n. 3. l. 3.

R.P. Ardeck, Tom. III.

18. Novemb. n. 2. l. 3. *Spoliatores eorum non erunt impu- nes.* Dom. 4. Octob. fer. 4. *Destructa restauranda.* Dom. 2. Octob. num. 1. *Prophanata reconcilian- da.* 27. Maij lect. 2.

Sententia sacra &c. de Ecclesia.

EGo dico tibi, quia tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam. *Matth. 26.*

Fundamentum (Ecclesix) aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus 1. *Corinth. 3.*

Hæc tibi scribo, fili, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia &c. *Tim. 3.*

Ecclesia columna est & firmamentum veritatis. *Paulus & Apost.*

PATRES. Adhuc habet Ecclesia, quo crescat, donec impleatur, dominabitur à mari usque ad mare. *August. super Matth.*

Ecclesia velut Lilium inter spinas, malis & bonis est permixta. *Idem August.*

Hoc habet proprium Ecclesia, dum persequitur floret, dum opprimitur crescit, dum contemnitur proficit; dum læditur vincit; dum arguitur intelligit; tunc stat quum superari videtur. *S. Hilarius.*

Sancta Ecclesia consistit unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum. *Gregorius.*

Proditorem se esse noverit, quicumque est ille qui vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei speluncam vult facere demonum. *Bern.*

Sponsa, idest, Ecclesia Christi nihil sibi gloriosius putat, quam Christi portare opprobrium. *Bernhardus.*

EXHORTATIO.

Exhortatio retrahit à peccato. Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidii retraxit, *3. Reg. 25.* Quamdiu vivit Sacerdos Iojada, tamdiu Iosab probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, *4. Reg. 12.* Ad exhortationem Neemix Usurarii reddiderunt usuras, & ulterius non acceperunt, *Neem. 5.* Baptistæ exhortante populum, multi baptizabantur consentientes peccata sua, *Matth. 3.*

Exhortatio bona confortat in tribulatione. Ideo Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut haberet Tobias. 1. Tribulatio Iob venerunt amici ejus ad confortandum eum. *Iob 2.* Primum septem fratrum Machabeorum, cum in fartagine torqueretur, ceteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur ut haberet 2. *Machabeorum 7.*

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobix monuerunt eam honorare soceros, maritum diligere, & gubernare domum, & seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobie 18.* Moriturus Mathias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini, quod ipsi optime servaverunt 1. *Mach. 2.*

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione, animavit cives Bethulix ad viriliter resistendum Holliserni, & placandum Deum, *Judith 8.* Iudas Machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab 3. & 4. & 2. 8. 10.* Paulus & Barnabas hortabantur fratres & animabant ut permanerent in fide, *Actorum 14.*

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores libera- & li-

Arde
kin

libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Es. 1.* Clama ne cesses, quasituba exalta vocẽ tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.

Ioannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Iudæos de incredulitate, etiam si idẽ se morituros præviderent.

Exhortatione opportunã peccatores & infideles ad Deũ convertuntur. Sicut prædicatio Ionæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant, *Ionæ 3.* Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut esciter tria millia hominum converterit ad fidem, *Act. 2.* Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Act. 4.* Prædicantibus Paulo & Barnabã Leonis crediderunt multi Iudæi, & Græci, *Act. 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Prædicatio Verbi Dei præmittenda, ut sequatur Christus, Commune Evang. n. 3. l. 2. Prædicatores Verbi Dei debent magnã libertate id facere 30. Sept. n. 3. l. 2. 14. Octob. n. 3. l. 2. Charitate tamen bene se munire debent, Commun. Evang. N. 3. l. 2. & dicta bono exemplo confirmare fer. 3. 12. Mart. N. 3. l. 2.

Vide supra, *Consilium bonum, Corruptio &c.* cum Sententiis selectis.

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus memoriam fecit mirabilem suorum. Res mira, solo Dei verbo Cœli formati sunt, magis mirum Christum solo verbo è cœlo in terras adduci. Solo verbo dixit Deus, *Fiat lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*, & factum est firmamentum: Solo verbo iussit Iosue solem stare & stetit. Sed magis mirandum Christum filium Dei, Solem iustitiæ, cœli terrequæ Dominum, solo verbo, *Hoc est corpus meum*, è cœlo descendere, sub panis & vini speciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Mysterium hujus Sacramenti variis figuris in Scriptura adumbratur, & explicatur, *Exodi 12.* Deus jubet offerri & manducari *Agnem Paschalem*, in Eucharistia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deserto filios Israel pavit manna cœlesti per 40. annos, Deus in deserto hujus vitæ pascit Christianos Sacra Eucharistia, ut non deficiant in via patriæ cœlestis, & in alimentum vitæ æternæ, ut aperit dicitur *Ioannis 6.* Non sicut manducaverunt Patres vestri manna in deserto & mortui sunt, qui manducat hunc panem vivet in æternum.

Exodi 40. Offerretur Domino Panis propositionis, qui solum à puris & sanctificatis sumi poterat, ita ad hoc Sacramentum nemo debet nisi purus accedere, alias ut ait *Apost.* *Judicium sibi manducat & bibit non digne dicens Corpus Domini.*

Genesis 14. Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi;* sic panis Eucharisticus offerretur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Eucharistiæ accedens debet prius *serdes peccatorum* per penitentiam aut Confessionem ablueri. Sic enim Christus ante institutionem Eucharistiæ discipulorum *pedes lavit*, *Ioan. 13.* Et *Apostolus* monet *1. ad Corinth. 11. v. 27. Probet autem seipsum homo & sic de pane illo edat & de calice bibat*, id est, examinet se an sit dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth 27.* Ioseph ab Arimathia acceptum Christi jam defuncti corpus involvisse in syndone munda, & collocasse in monumento novo, quanto magis oportet

Christi viventis corpus in animam mundam suscipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti institutio, fructus, & effectus tribus potissimum locis in Scriptura exprimitur. *Joan. 6. v. 48. Ego sum panis vitæ &c. Ioseph Matth. 26. v. 17. de ultima cœna.* Et *1. ad Corinth. 11. ubi exponitur institutio, & dispositio requisita ad Eucharistiam.*

De hoc Sacramento contra Hæreticos vide tractatum *Controversiis Tom. 1. part. 2. cap. 3. de Eucharistia.*

Varia Exempla vide infra in *Catechesi cap. 4. de Eucharistia & Sacrificio Missæ.*

VIDE EX BREVIARIO. Eucharistia est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, fest. Corp. Christi n. 1. & fer. 3. infra Octav. n. 2. l. 1. & 3. Maij l. 1. & 2. Aug. & Octav. ejusdem Corp. Christi n. 2. *Alia xibi presiosus.* Fest. ejusd. N. 2. *nihil mirabilius.* ibid. *nihil salubrius.* ibidem l. 2. *Miraculorum omnium maximum,* ibid. *De hac nihil carnale sapiendum,* fer. 6. *ejusdem n. 3. l. 2. & fer. 2. infra Dom. ejusdem n. 2. Confirmatio verbis Christi,* fer. 2. ibidem n. 2. l. 1. & fer. 4. ibidem n. 2. *sub una specie exhibitã,* 7. Dec. n. 2. l. 3. 2. Aug. l. 2. *Cujus frequentatio capit non longe post Pentecostam,* fer. 6. infra Corp. Christi n. 2. l. 2. *Sumenda ab omnibus,* 22. April. n. 2. *sed Baptizatis.* 3. Maij n. 3. *La miraturus,* 7. Dec. n. 3. 27. Jan. n. 2. l. 3. *sed non nisi à bene dispositis,* fest. Corp. Christi n. 1. l. 3. & *mundis,* ibidem n. 3. l. 2. 12. Aug. n. 3. *Exhortatio ad Communicaturos,* Dom. infra Octav. Corp. Christi n. 2. l. 2. & fer. 2. ibidem n. 2. *hæc. Pana indignè communicantium non parva,* ibidem l. 2. *Communio unitus Christo.* Sabb. infra Octav. Corp. Christi n. 2. & fer. 4. ejusdem n. 3. l. 2. & Octav. n. 2. & 3. *etiam corporaliter vitam conservat* 30. Ap. n. 2. l. 1. *verbo pellit, servientemq. membrorum nostrorum legem datur,* Octav. Corp. Chr. n. 3. l. 3. *hostesque corporales fugat,* 12. Aug. n. 3. l. 3. *Reverentiam illi exhibendam Augusti dicens,* Dom. infra Corp. Christi n. 2. l. 2.

Sententiæ sacra de Eucharistia.

FIGURÆ EVCHARISTIÆ. Panem de cœlo præstitit illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. *Sap. 16.*

Manna tuum non prohibuisti ab ore eorum. *Nobis.* Anima polluta, quæ edere de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populo. *Lev. 7.*

Leprosus, aut patiens fluxum feminis, non vescetur de his quæ sanctificata sunt mihi donec sanctus. *Lev. 22.*

PATRES. Accipe quotidie, quod quotidie tibi proficit, sic vive ut quotidie merearis accipere. *August.*

De totius mundi operibus legisti, quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Sermo igitur Christi qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, potest ea quæ sunt, mutare in illud quod non sunt. Non enim minus est novas rebus dare formas, quam mutare naturas. *Ambrosius.*

Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus ex Virgine esse. Quid quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse partus ex Virgine. *Ambrosius.*

Qui vulnus habet medicinam requirit, vulnus est, quia sub peccato sumus: medicina est cœlestis & veniale Sacramentum. *Idem ibidem.*

Christus tangi potest, sed affectu, non manu, non oculo, sicut non sensibus: tanges manu desiderii digito, devotionis amplexu, oculo mentis. *Bernardus.*

Theo
logi

FIDES

F.

FIDES IN DEUM, FIDUCIA.

Fidem magnam habentes in Scripturis frequentissime commendantur. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, *Gen. 15.* Moyses ex magna fide commendat Apostolus: Fide Moyses magnus effectus est, *ad Hebr. 11.* Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: Beata es, quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino, *Luce. 10.* Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens, non inveni tantam fidem in Israël, *Matth. 8.* Credentes Dominus dicit Beatos, Beati qui non viderunt & crediderunt, *Ioan. 20.*

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Ideo postquam filii Israël transierunt mare rubrum miraculose divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum, & crediderunt Deo, *Exod. 14.* Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculose resurgentem, novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum, *Matth. 2.* Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Ioannem factus est numerus credentium quinque millia, *Act. 4.*

Fidei attribuitur victoria: Sancti per fidem vicerunt regna, *Heb. 11.* Hæc est victoria quæ vincit mundum fide nostra. Ideo dixit Ionathas cum magna fide armigeris suis, non est Deo difficile salutare in multis vel paucis qui postea victoriam obtinuit, *1. Reg. 14.* Cum magna fide dixit David ad Goliath: Tu venis ad me cum gladio, hastâ, & clypeo: Ego autem ad te venio in nomine Domini; & sic de eo triumphavit, *1. Reg. 17.* Magnâ fide dixit Aza: Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxiliaris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit, *2. Paralip. 14.* Judas Machabeus idem dicens, de hostibus triumphavit, *1. Mach. 3.*

Fides sapiens operatur miracula. Ideo Christus dixit, si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare, fiet ei, *Matth. 21. Marc. 11.* Signa autem eos qui in me credunt, hæc sequentur, in Nomine meo demonia ejicient &c. *Mar. ult.*

Fides sapè confert salutem animæ & corporis. Ideo mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se: Si tetigero fibriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est, *Matth. 9.* Magna fuit Magdalenæ fides, propter quam dixit ei Christus, Fides tuâ te salvam fecit, *Luce 7.*

Ex fide sanavit Christus cæcum dicens, respice, fides tuâ te salvam fecit. Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, *ad Heb. 11.*

Fidem modicam habentes à Deo nihil reprehenduntur, & puniuntur. Ideo Zachariâ verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens, Non poteris loqui quousque hæc fient, pro eo quod non credidisti, *Luce 20.* Reprehendit Salvator Petrum, dicens, Modicæ fidei quare dubitasti, *Matth. 14.* Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens: Noli esse incredulus sed fidelis, *Ioannis 20.*

Homo confidens in Domino comparatur in Scripturis, *Ieremia. 17.* cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit, cum venerit æstus, fœlicet tentationum aut injuriarum, quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes Artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securam & tranquillam faciunt, sic spes & fiducia in

Deo debet esse anchora quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

ARGUMENTA & Sententias pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamque Christi Ecclesiam &c. vide *Tom. 1. in Controversiis cap. 1. 2. 3.*

Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi cap. 1.

VIDE EX BREVIARIO. Non curvis spiritus credendum. Dom. infra Ascens. fer. 3. Fides in miraculis olim probata. Dom. 8. Sabb. etiam hodie miris Dei operibus. Dom. in Alb. n. 3. l. 2. & signis. Sabb. infra Ascens. post Octav. n. 3. probatur etiam per fidelium patientiam. Dom. 4. Pasch. n. 1. Fides si non sit fida. Dom. 5. Epiph. l. 2. n. 1. reputabitur ad justitiam. Fest. Circumcis. n. 1. l. 2. sine operibus nulla est. fer. 2. Pentec. adeo que mortua. Dom. 4. Pasch. fer. 4. ad fidem veram opera requiruntur. Dom. 5. Epiph. fer. 6. l. 3. & fer. 6. infra Ascens. n. 1. l. 3. August. n. 3. l. 2. credit, qui moribus non contradicit. Sabb. infra Ascens. n. 2. 8. Aug. n. 3. l. 2. sed operando exercet. 21. Decemb. n. 3. l. 3. Vera fides effectus illuminare sicut lucerna. 11. Novemb. n. 3. montes transferre. 17. ejusdem n. 3. l. 2. Vitam dare. Dom. 3. Epiph. fer. 2. sine fide impossibile est placere Deo. Dom. 4. Epi. fer. 6. l. 2. per eam cognoscimur à Deo. Commun. Evang. n. 2. quam qui non habet, est in regno diaboli. Dom. 3. Quadr. n. 3. l. 3. propter quam Martyres tanta passi sunt. Sab. infra Ascens. n. 2. l. 1.

FILIORUM EDUCATIO.

Filii instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini. Præcepit Dominus filiis Israël, ut docerent filios magna lilia quæ fecerat eis, ut cum magis honorarent, ut habetur *Deut. 10.* Sollicitus erat Job de filiis suis, ne forte Deum offenderent, ideò pro eis quotidie Sacrificium offerebat. *Job. 1.* Mater septem fratrum strenuè instruebat eos, in his quæ fidem & Deum spectabant, *2. Machab. 7.*

Filii corrigendi, & increpandi sunt de vitiis quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joseph filium suum revelantem somnia, ne superbiâ & ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominari, *Genes. 33.* Quia Heli malè corripuit filios suos ipsi cum eo graviter sunt puniti, *1. Reg. 4.* Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbiè regnare, fuit à fratre occisus, *3. Reg. 2.*

Parentes debent filios, & filios bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine, *1. Paralip. 28. & Reg. 2.* Tobias optimis moribus instruit filium suum ab infantia, *Tobia 1.* & postea in juventute, *Tobia 4.* postea in morte, ut habetur *Tobia ultimo.* Parentes Saræ monuerunt eam in omnibus se ipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobia 18.* Quia Parentes Susannæ fuerunt justis, & optimè eam erudierunt, ipsa noluit adulterio consentire, *Danielis.*

Similes sunt pueri molli Ceræ, quibus patentes instat sigilli quamlibet formam, sive Angeli, sive demonis, imprimere possunt.

VIDE EX BREVIARIO. Filii, seu liberi à Deo aliquid quando impetrantur. Dom. 1. Pentec. fer. 3. l. 2. 2. April. n. 2. 7. Maji n. 2. Filius sapiens latificat Patrem; stultus contristat Matrem. Dom. 1. August. fer. 5. Com. Pontif. n. 2. l. 1. non semper sequuntur suos, etiam sanctos parentes, fer. 6. Dom. 2. Pentec. lect. 1. mali filii genimina vitæ perarunt. Dom. 4. Adv. n. 3. Parentum monita audiant. Dom. 4. Aug. fer. & eos honorent. ibidem l. 2. atque obediant. Dom. 4. Epiph. fer. 4. l. 3. Dom. 3. ejusdem Sabb. nec correctionem eorum spernant. Dom. 1. Aug. n. 1. l. 2. multo minus in contumelia eorum gloriantur. Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. Liberos seu filiorum copia, est plerumque signum benedictionis divine. *Pfalm. 127. fer. 4. vesp.*

Senten-

Sententia sacra de Fil. Educatione.

CONFUSIO patris est filius indisciplinatus. *Ecclesiast. 22.*

Lacta filium & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te. *Ecclesiast. 30.*

Non des filio potestatem in juventute, & ne despicias cogitationes illius. *Ecclesiast. 30.*

Melius est ut filii te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. *Idem c. 33.*

Qui parit virgæ odit filium suum. *Sap.*

Super filiam luxuriosam confirmata custodiam, ne quando faciat te in opprobrium venire &c. *Sap. 33.*

Filius sapiens lætificat patrem, filius verò stultus mæstitia est matris suæ, & despicit eam. *Proverb. 10. & 15.*

PHIL. POETÆ. Etas parentum pejoravis, tulit

Nos nequiores, mox daturus

Progeniem vitiolosam. *Horatium.*

Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,

A vitiis nescit desistere, quando senescit.

Ut flos, ut ventus, transibit nostra juvenus.

FORTITUDO.

FORTEM & audacem reddat hominem puritas conscientie. Moyses purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum. *Exod. 5.* Judith quia puram & bonam intentionem habebat, Holofernem strenue interfecit. *Judith. 12. & 13.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim ei Angelus, Dominus tecum virorum fortissime. *Judicium 6.* Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israël. *Jud. 8.*

Vnus formidolosus dissipat, unus fortis roborat totum exercitum. Idem dicit Gedeon, qui formidolosus est, revertatur. *Jud. 7.* David fortiter superavit leonem & ursum in eremo, & Goliath, *1. Reg. 17.* Judas Machabæus viriliter transivit Jordanem & irruit in hostes suos, *1. Machab. 5.* Eleazar, audacter irruit in elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, *1. Machab. 6.* Machabæus & socii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, *2. Machab. 11.*

Fortitudo perfectissima est tolerantia rerum adversarum. Unde teste Philolopho; fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum permissio. Tali fortitudine toleraverunt fornacem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan. 3.* Stephanus plenus gratia & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de aliis Martyribus.

Fortes comparantur aitis & firmissimis Rupibus, quas nulla maris procellæ, nulla res adversæ commovere valent. Item Turri munitissimæ, quæ nullis telorum ictibus expugnari potest.

FIDÈ EX BREVIARIO. Fortitudo quorundam insignis. Dom. 1. Octob. n. 2. qua in adversis maximè probatur, Dom. 3. ibidem n. 2. est clavis ad calum. 2. Novemb. numer. 2. l. 2. Martyrum magnanimitas in tormentis, & fortitudo; Non tantum viri, sed & femina, imo pueri teneraque Virgines, imperterriti usque ad effusionem sanguinis decertarunt. Sabb. infra Ascens. n. 2. gratias agunt. 14. Maji l. 1. 18. Aug. n. 3. l. hymnos accantant. 15. Jun. l. 2. & 18. ejusdem 9. Novemb. n. 3. l. 3. lectores osculari pacem compræcantes. 25. Jul. n. 2. l. 3. velut ad epulas. 18. Jun. vel ad thalamum accurrerunt. 2. Jan. n. 2. l. 3. tormenta flores reputant. 11. Aug. n. 3. l. 3. bestias alicuius. 1. Febr. n. 2. l. 2.

17. annis insultant. Dom. 5. Octob. fer. 2. 10. Aug. 26. simulacra conspuunt. 30. Aug. instrumenta salutaria. Novemb. n. 2. l. 2. nitro in tormenta ruunt. 9. Febr. 23. Sept. n. 3. l. 3. tormenta non senserunt. 17. Aug. n. 2. l. 2. spectaculum Angelis & hominibus. Commem. Apost. n. 1. l. 2. Eorum miracula, & virtutes magis nobis attribuit. 11. Aug. n. 3. l. 2. & 30. ejusdem 19. Sept. n. 2. l. 2. 27. ejusdem n. 2. l. 2. Martyrum potius vitam dat, quam eripit. 22. ejusdem n. 3. l. 3. dum crescit pugnæ, crescit & pugnantium gloria. 1. Novemb. n. 2. l. 1. non temere ei se injiciendum. 2. Maji n. 3. l. 3. Martyrum delicta primis perterriti; sed dein animosiores efficiunt. 26. April. n. 2. l. 2. & 28. 20. Jan. n. 2. l. 2.

Vide Constantia, Patientia, Perseverantia.

Sententia selecta &c. de Fortitudine.

EXPECTA Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. *Psal. 26.*

Fortitudo mea & laus mea Dominus. *Exod. 15.* Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ. *Psal. 67.*

Omnia possum in eo qui me confortat. *Philipp. 4.* Si Deus pro nobis quis contra nos? ad Romanos.

Melior est sapientia quam vires; & vir prudens quam fortis. *Sapient. 6.*

PATRES. Hæc est vera fortitudo, quæ naturæ usum, & sexus infirmitatem, mentis devotione transgreditur. *August.*

Ille solus vir fortis debet judicari, qui temperans est, moderatus, & justus. *Laëtant.*

Fortitudo atque constantia via regia est, à qua declinat ad dexteram qui temerarius est & pertinax, ad sinistram qui formidolosus est & pavidus. *Hieronymus.*

Justi & fortis viri est nec adversus frangi nec prosperi sublevari sed in utroque esse moderatum. *Hieronymus.*

Stultus ut luna mutatur, sapiens enim non metufrangitur, non potestate mutatur, non extollitur prosperia, non tristibus mergitur: ubi enim sapientia, ibi virtus est, ibi constantia ibi & fortitudo. *Ambrosius.*

Justorum fortitudo est carnem vincere, propriis voluptatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extingueret, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. *Gregorius.*

Virum fortem injuriæ probant. *Aug.*

PHILOS. POETÆ. Casibus adversis fracta qui mente recumbit.

Fortunâ nescit prospere frui. *Martialis.* Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit. *Mania.*

Haud est virile, terga fortuna dare. *Senec.*

Superanda omnis fortuna ferendo est. *Virgilius.*

Audaces fortuna juvat, timidosque repellit. *Idem.*

Rebus in angustiis facile est contemnere vitam.

Fortiter ille facit, qui miser esse potest. *Martialis.*

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Quæ tua te fortuna sinet. *Virgilius. Æneid. lib. 6.*

Audentes Deus ipse juvat. *Ovidius metamorphoseos. lib. 10.*

Tantum proficis, quantum tibi vim intuleris. *Idem S. Ignatii.*

Magnanimi est rebus prosperis non insolecere, nec adversis dejecti. *Cicero.*

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.
Necessitas etiam timidos fortes facit. *Sab.*
Adagium omnium Antiquorum commune. Suffine,
& Abstine. Facile autem animus fortiter *suffinet*, dum
corpus à vitis abstinet.

G.

GLORIA CÆLESTIS.

Gloria æterna magnitudo. Illam exponit Aposto-
lus 1. *Cor.* 2. v. 9. Oculis non vidis, nec audivit,
nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus his qui
diligunt illum.

Pro gloria cælesti calamitates toleranda. Quia, in-
quit Apostolus. Non sunt condignæ passionibus hujus
temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis,
ad *Rom.* 8. v. 18. Momentaneum & leve tribulationis
nostræ supra modum insublimitate, æternum gloriæ
operetur 2. *Cor.* 4. 17. Gloriamur in spe gloriæ
filiorum Dei. ad *Rom.* 5. *Ad gloriam illam Dei omnia*
purè referenda suis semper inculcat. *S. Ignatius.*

Omnia qui reliquerit domum, vel fratres &c. cen-
tuplum accipiet & vitam æternam possidebit, *Matth.* 14.
Lazarus pauper in sinu Abraham, id est, in statu gloriæ,
vidit à longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseria. Dicitur enim *Apoc.*
11. v. 4. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis
eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra. Ideò
clamat Propheta, ò Israel quam magna est domus Dei,
& ingens locus possessionis ejus, *Baruch.* 3. v. 24.

Comparat sæpè Scriptura cælestem gloriam cum
Ierusalem, civitate sancta, & ornata auro, saphyro, & ma-
ragdo &c. ut *Apocal.* 21. v. 2. 18. & 21.

Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia Ex-
emplar ap. ultimo Et in *Tom.* 2. part. 1. de Beatitudine,
& visione Dei Dogmata Theologica.

VIDE EX BREVIARIO. Beatitudo non consistit
in sola oculorum visione, Dom. 12. n. 2. nec in volupta-
tibus corporalibus, 2. Commun. Apost. n. 3. l. 3. Nec in
numero annorum, ibid. ejus speciem Christus proposuit
6 Aug. n. 3. l. 3. quæ perjurandè describitur. 2. Novemb. n.
1. 3. & 4. ejusdem n. 2. Habet verò suam diversita-
tem, 5. Ejusd. propter retributionem variorum laborum
& ejusdem n. 2. l. 5. Cujus contemplatio merito Martyres
confortavit, ibid. gaudia ejus ineffabilia, ibidem n. 2.
l. 3. & 1. l. 1. quæ non sine labore acquiruntur, ibidem &
14. Novemb. n. 2. l. 3. Psalm. 23. fer. 2. ad prim. est portus
tranquillitatis cælestis. Com. non Pontif. num. 3. Beatus
est qui multis virtutibus ornatus est. Psalm. 1. Dom.
Offic.

Sententiæ supra de Beatitudine.

GRATITUDO ERGA DEUM.

**Grates sunt agenda generaliter pro multitudine be-
neficiorum quæ à Deo recepimus:** Ideò Iacob à Deo
abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens:
Domine memor sum omnium &c. *Genes.* 32. Audiens
David multa beneficia sibi promissâ, gratias humiliter
egit. 2. *Reg.* 7. Daniel pro multis beneficiis quæ à Deo
repperat, benedixit Dominum dicens: Sit nomen
Domini benedictum, *Dan.* 2. Paulus Apostolus gratias
agebat pro beneficiis fratribus collatis, & omnes ho-
mines ad agendas gratias inducebat, dicens; semper
gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias
agite, ad *Ephes.* 5. & prima ad *Thessal.* 5.

**Gratia reddenda sunt Deo singulariter pro liberatione
à periculo:** Ideò voluit Dominus ut liberatio filiorum
Israel de servitute Pharaonis nunquam recederet ab eo-
rum memoria, dicens: Erit quasi signum in manu tua,
Exod. 13. Postquam filii Israel liberati sunt transito ma-
ri rubro dixerunt; cantemus Domino gloriosè, *Exod.*
15. Tres pueri benedicebant Deum, de ignis incendio
liberati: *Danielis.* 3.

Gratia reddenda sunt Deo pro triumphis & victoriis:
Ideò post mirabilem victoriam filii Israel obtulerunt
Domino dona. *Num.* 31. Similiter post victoriam de
Sara, Barach, & Debora Domino gratias cecinerunt.
Jud. 4. Habitâ victoriâ, & mandato templo per Judam
Machabæum benedixerunt in celum, 1. *Mach.* 4.

**Gratias referende sunt Domino pro bonorum filiorum
imperatore:** Post Conceptionem Filii Dei in se, Beata
Maria Virgo laudavit Dominum, dicens: Magnifi-
cata anima mea Dominum &c. *Luce.* 1. Nato Joanne Za-
charias laudavit Dominum, dicens: Benedictus Domi-
nus Deus Israel, *Luce.* 1.

Gratias debet homo agere pro sanitate à Deo recepta:
Nam cum Tobias recuperasset visum, ipse & uxor ejus,
& Nati glorificabant Deum: *Tobia.* 11. Turbæ videntes Pa-
ralyticu curatum à Domino, glorificabant Dominum,
qui dedit talem potestatem: *Matth.* 9. *Marc.* 2.
Unus de decem leprosis curatus reversus est cum magna
voce magnificans Dominum, *Luce.* 22.

Homo gratus *Similis* est Terra Bonæ & fecundæ,
quæ ex Dei donis tanquam semine & gratitudinis fru-
ctum copiosum Domino reddit.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo erga Deum
Dom. 3. Sep. fer. 5. l. 1. *Tobia*, *Judith*, Dom. 4. Sep.
Sabb.

Vide infra *Ingratitudo*.

GRATITUDO ERGA HOMINES.

**Gratus debet esse homo ei qui eum juravit, vel à peri-
culo liberavit:** Sic gratus fuit Abraham Rex Sodo-
morum, qui cum & populum suum à captivitate libe-
ravit, offerens ei omnia spolia, *Genes.* 14. Benè re-
muneratus est Iosue Raab, conservando totam ejus
familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit,
Iosue. 6. Cum Gedeon liberasset populum, gratus po-
pulus dixit: Dominate tu nobis, *Jud.* 8. Tobias gra-
tus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cæcitate, uxo-
rem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offe-
rens ei multa munera, quia hominem credebatur esse,
Tobia. 12. Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit
Helisæo, licet ipse renueret, 4. *Regum.* 5. Helias ut
gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium
à morte resuscitavit, 3. *Regum.* 17. Helisæus benè re-
muneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transi-
re & habitare consueverat, impetrans ei filium, & susci-
tans mortuum, 4. *Regum.* 4.

VIDE EX BREVIARIO. Gratitudo erga homi-
nes, Dom. Sep. fer. 6.

Sententiæ de hac Gratitudine.

Meliora meretur suscipere qui probatur suscepta
beneficia à corde non amovere. *Cassiodorus* ...
Grates persolvere dignas.
Non opis est nostræ, tibi præmiâ numen ab alto,
Digna dabitanti meriti, non immemor unquam,
Virgilii Aeneidos. 1.

Bis

Bis est gratum, quod ultro oblatum *Sen.*
 Bis non spondebis, quod mox præstare valebis,
 Gratia debetur pro munere, si cito detur.
 Sed si tardetur non gratum munus habetur.
 Dat benedat multum, qui dat cum munere vultum.
 Beneficia dare quinescit, injuste petit. *Seneca.*
 Beneficia plura recipit, qui seit reddere. *Seneca.*
 Gratiarum actio est alterius beneficii postulatio.
Cicero.

GULA.

Gula ab initio mundi semper hominibus graviter nocuit: Primos parentes Adamum & Evam in Paradiso gula perdidit, dum fructum vetum comederunt quamvis alimentum licitum ipsis in copia suppeteret, *De omni ligno Paradisi vescimur: Genes. c. 3.* Esu ex inordinato appetitu erga lentem sive pulmentum, vendidit sua primogenita Jacobo fratri. Quanto pejus profusa vetita ex gula animam dæmoni divendere, *Genes. c. 15.* Populus Israeliticus cui non deerat manna, & alimentum necessarium, inhiabat tamen ad ollas carniū quas habebat in Ægypto, & ideo à Deo graviter punitus fuit: *Numer. c. 15.* Dum Philistæi securè epularentur, & indulgerent genio, per Sampsonem ruinâ domus oppressi fuerunt, & in sua gula sepulti, *Judicium cap. 16.* Quoniam Heli sacerdos permisit filiis suis contra morem carnes crudas populo extorquere, ut illas sibi lautius præpararent, uno die uterque filius occisus est, & ipse Heli collapsus cervicem fregit, *1. Regum c. 2.*

Dæmon graviter homines ad gulam tentat. Ideo Job pro filiis epulantibus confurgens diluculo sacrificium offerebat per singulos dies ne filii per epulas ingulam & alia peccatâ prolaberentur, *Job. 11.* Prima tentatio qua diabolus Christum in deserto aggressus est, ad gulam pertinebat, si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant, *Luca 4.*

Illustre est exemplum gulæ graviter punitz in Divite Epulone, qui epulabatur quotidie splendide, sed sicut ipse in vita sepultus erat in suis epulis & deliciis, sic post mortem sepultus est in inferno, & frustra quærebatur unam guttam aquæ pro refrigerio. suæ linguæ gulosæ, quæ inter flammâs cruciabatur, *Luca 16.*

Epula multum impediunt orationem, & pietatem: Hinc ipsi discipuli post cænam sopore gravati non poterant in horto cum Christo orare, & à Christo increpantur, *Non potuistis una hora vigilare mecum. Mat. 16.* Est enim gula & crapula instar fumi, aut nebulæ densissimæ, quæ homo oppletus non potest lucem divinam videre, aut oculos mentis ad cælum & res cælestes elevare, ut notat S. Basilius *homil. 1. de jejuniis.*

Gulosi Similes sunt Porcis, qui toto die ventrem replent, & in triclinio tanquam in hara versantur, aris & templis, & pietatem nihil curant. Sunt etiam gulosi instar Mulcarum, quæ cadaveribus inhaerent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam sicut Sepulchra quæ foris apparent speciosa, sed intus repleta sunt cadaveribus animalium quæ devorant.

Gulæ deditus habet cor in ventre, instar piscis qui græcè dicitur Onos, id est, asinus, quem Aristoteles dicit solū ex omnibus animantibus cor suū in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat solet esse similis *Militi ignavo*, qui horret audire sonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, sicut neque ille potest audire sermonem de abstinentia aut jejuniis, & maximè in Quadragesima.

Sed remedium optimum gulæ est, quærere gulam & oblectationem in rebus divinis, & animam illi implere, habent enim se epulæ spirituales & carnes instar bilancis, quantum una pars elevatur tantum altera deprimitur.

Vide *Ebricitas.*

Sententia selecta &c. de Gula.

Vobis qui faturati estis, quia esurietis. *Luca 6.* Attendite vobis ne forte graventur corda vestra in crapula & ebrietate. *Luca 21.*

Non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitis, non in contentionibus & emulatione, sed induimini Dominum Jesum Christum. *Rom. 13.*

Quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. *ad Philipp. 3.*

Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

PATRES. Cor habet in ventre gulosus, lacteus in libidine, cupidus in lucro. *Hier.*

Gula in numerâ vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. *S. Gregorius.*

Gula paradysum clausit, primogenituram vendidit, suspendit pistorem, decollavit Baptistam: Nabuzadadan Princeps coquorum templum incendit, & Jerusalem totam everit: Baltazar manum contra se scribentem aspexit in convivio, & eadem nocte interfecit, est à Chaldeis. *Innocentius.*

Nunquam poterit audentis concupiscentiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gulæ refrænare nequiverit. *Idem.*

PHILOS. ET POETÆ. Aprum amat & mulcor, & fumen, & ostrea: non te.

Tam bene si cænem, noster amicus eris. *Martialis.*

Jejunius raro stomachus vulgaria tenet. *Horatius.*

Strangulat in mensis plures gula, quam necat cæcis.

Estque hoc axioma antiquum: Plures occidit gula quam gladius.

Quidquid avium volitat, quidquid pascium natat, quidquid ferarum discucrit, nostris sepelitur ventibus, quære nunc cur subito moriamur? quia mortibus vitimus. *Seneca.*

Ventri obedientes, animalium numero computantur, non hominum. *Idem Seneca.*

Una sylva pluribus elephantibus sufficit, homo vero pascitur vix terra & mari. *Idem.*

Venter præcepta non audit: poscit & appellat, non est tamen molestus creditor: parvo contentus, si dæ illi quod debes, non quod potes. *Idem.*

Vitium ventris & gutturis, non solum minuit vitam hominibus, sed etiam aufert. *Cicero.*

H.

HOMICIDIUM.

Homicidium procedit aliquando ex invidia. *Cain* motus invidia fratrem suum occidit, *Genes. 4.* Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, *1. Regum. 22.* Iudæi occiderunt Salvatorem solū moti invidia, sciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidissent eum. *Mat. 27.*

Homicidia aliquando committuntur propter invidiam.

biam & ambitionem: Sicut Abimelech occidit septuaginta fratres suos, ut ipse solus dominatum obtineret, *Judic. 9.* Zambri occidit Elam Dominum suum temulentum, ut regnaret post eum, *3. Regum 16.* Athalia tanta libidine exarsit dominandi ut omne semen Regium interfecit, *4. Reg. 11.*

Homicidium valde Deo displicet, & graviter punit. Nam homicidium Cain punivit acerbè dicens, *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me, Gen. 4.* Deus noluit ut David qui sanguinem innoxium effuderat: sed potius Salomon templum sibi edificaret, *3. Reg. 7.* Quia Josas fecit Zachariam injustè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in sepulchro Regio conditus fuit, *2. Paral. 24.*

De Homicidio vide *Quaest. Theologicas supra Tom. 2. tract. 5. cap. 5.*

VIDE EX BREVIARIO. Homicidium est grave peccatum, Dom. Sept. fer. 5. Domin. Sexag. fer. 4. l. 3. Dom. 5. Pentec. Sabb.

Vide, *Inimicitia, Invidia.*

Sententia alia &c. de Homicidio.

Omnis qui odit fratrem suum homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem, *Joannis 3.*

Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. *Gen. 9.*

Qui percussit hominem volens occidere; morte moriatur, *Exod. 21.*

Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari meo evelles eum ut moriatur, *Exod. 21.*

Qui percussit hominem & occiderit, morte moriatur, *Levit. 24.*

Si quis ferro percussit, & mortuus fuerit, qui percussit reus erit homicidii, & ipse morietur, *Ierem. 35.*

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt, *Matth. 27.*

PATRES &c. Ille gladium accipit, qui nulla superiori, ac legitima potestate vel jubente, vel concedente, in sanguinem alicujus armatur, *August.*

Periculose decipiuntur, qui astimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt, & non potius eos, per quorum consilium, & fraudem & hortationem homines extinguuntur, *Augustinus.*

ADAG. Homo homini Lupus, i. vitæ inimicus & insidiator.

HONOR PARENTUM.

Honorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam: Sic Salomon honoravit Bersabee matrem suam, & surrexit de folio suo in ejus occursum & posuit eam super sedem suam, *3. Reg. 2.* Tobias justus honor alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit, Honorem habe matris tuæ, *Tobie 4.*

Honorare debet homo patrem & matrem, in præcepto omnibus obsequendo: Ideò filii Heli, qui non obedierunt Patri, ut desisterent à rapina in Sacrificiis, divinam sententiam gravissimè incurrerunt, *1. Reg. 2.* Jonathan qui non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis sententiam incurrit, *1. Reg. 14.* Puer Jesus ascendens in Nazareth cum parentibus, erat subditus illis, *Luca 2.* Et moriens matrem Joanni dilecto discipulo commendavit, *Joan. 19.*

Honorare debemus parentes propter premium, & R. P. Ardeck, Tom. III.

penam consequentem: Undè ait Dominus: Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram: & sequitur: Qui maledixerit patri vel matri, sit ille maledictus, & morte moriatur, *Exodi 20. & 21.* Quia Sem & Japhet patrem denudatum honoraverunt, ideò benedictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, sed derisit, ejus maledictionem incurrit, *Genes. 9.* Filio Ruben incestuoso dixit Jacob: Non creascas, quia ascendisti cubile patris tui, *Genes. 49.* Absolon impiè persecutus est patrem suum, ideò fuit morte pessimè interemptus *2. Reg. 18.*

VIDE EX BREVIARIO. Honorandi Parentes ore & opere, Dom. 3. Quadr. fer. 4. l. 2. Dom. 4. Aug. fer. 4. l. 3. cum filios laudabiles habent, ipsi laudabiles sunt. 24. Jun. per totum, eorum negligentia erga filios castigatur, Dom. 1. Pentec. fer. 4. 6. & Sabb. *Monent diligenter filios dum vivunt,* Dom. 3. Septemb. num. 1. lect. 2. *etiam moriuntur,* Domin. 8. Pentec. fer. Dom. 1. Octob. fer. 5. *Qui honorat Parentes, multis bonis repletur,* Dom. 4. August. fer.

Sententia &c. de Honore Parentum.

Audi patrem tuum, qui te genuit, & ne contempnas eum senuerit mater tua, *Proverb. 23.*

Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute &c. *Eccles. 3.*

Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi Dominus serviet his, qui se genuerunt, *Eccles. 3.*

Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, & retribue illis, quomodo & illi tibi: Memoro quoniam nisi per illos natus non fuisses, *Eccles. 7.*

Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est Domino, *Coloss. 3. & 5.*

Et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur, *Matth. 15.*

Qui honorat patrem suum vitâ vivet longiore, *Eccles. 3.*

Qui percussit patrem suum aut matrem morte moriatur; qui maledixerit patri suo aut matri, morte moriatur, *Exod. 21.*

PATRES, PHILOS. Amandus est generator, sed præponendus est Creator, *August.*

Preces parentum adversus filios sæpe audiuntur, *Plato.*

Matres plus diligunt filios, quam patres, quia certiores sunt de eis, *Arist.*

Qui dubiat utrum oporteat Deos venerari, aut parentes honorare, non indiget ratione, sed pœna, *Aristoteles.*

Nemo patriciæ supplicio misericordiâ commoveatur, *Seneca.*

HOSPITALITAS.

Deus multum commendat erga peregrinos hospitalitatem, *Deuteronomii c. 10.* Deus amat peregrinum; & dat ei victum & vestitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuistis, Christus testatur seipsum in suis discipulis hospitio recipi, *Luca 10.* Qui vos recipit me recipit, Paulus Apostolus impensè commendat hospitalitatem, *ad Hebraeos cap. 13.* Hospitalitatem nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Inter opera misericordiæ recensentur etiam hospites esurientes pascere, recipere, & eorum pedes lavare.

E Hospi.

Hospitalitatem sepe remuneratur Deus etiam in hac vita. Loth in specie peregrinorum Angelos hospitio recepit, necessaria ministravit, & ab injuriis defendere voluit. Et idem Deus illum per eosdem peregrinos liberavit ab incendio Sodomæ & Gomorrhæ, *Gen. cap. 19.* Abraham etiam in specie peregrini Angelos suscipere meruit, *Genes. cap. 18.* Elias hospitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hospitabatur à morte suscitavit, *3. Regum cap. 17.* Eliseus etiam dum transfret sapius à muliere Sunamitæ hospitio exceptus, grandi sane mercede filium illi à Deo impetravit, quem postea mortuum suscitavit, *4. Regum cap. 4.* Martha & Magdalena Christum cum discipulis hospitio excipientes, meruerunt ut earum frater Lazarus qui jacebat quadriuanus in sepulchro ad vitam excitaretur, *Luc. 10.* Zachæus qui Christum & discipulos in domum suam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abraham, & amicus Dei, *Lucæ 19.*

Vide *Misericordia, & Liberalitas.*

Sententia selecta, &c. de Hospitalitate.

FRANGE esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam. *Esaiæ 58.*

Qui accipit si quem misero (dicit Christus) me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui misit me. *Joannis 13.*

Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc quidam placuerunt, etiam Angelis hospitio receptis. *Hebræos 1.*

PATRES. Disce Christiane, sine discretionem exhibere hospitalitatem, ne forte cuidomum clausuris, cui humanitatem negaveris, ipse sit Deus. *August.*

Qualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui suscipit peregrinantem. *Chrysostr.*

POETÆ PROFANI. Turpius ejicitur quam non admittitur hospes. *Ovid. trist. 5. eleg. 7.*

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus. *Ovid. idem.*

SACRI. Quando eris in mensâ, primum de paupere pensa.

Ostia cur claudis, dum vocem pauperis audis?

Fac quod Christus amat, dum pauper ad ostia clamat:

Tunc bene pandetur, cum Christus adesse videtur:

Si des, ipse dabit; si non des, ipse negabit.

HUMILITAS.

Cum humilitate debent homines aliis respondere. Quia juxta Sapientis sententiam; Responso molli frangit iram, sermo durus suscitatur furor. Jacob fratri Esau humiliter respondebat, idem compevit iram ejus, *Gen. 33.* Si Roboam humiliter respondisset, nequaquam decem partes populi perdidisset, *3. Regum 12.* Quia mulier Chapinæ respondit humiliter verbis Christi, quæ aspera videbantur asserens se esse quasi Cattelum qui comedit de micis mensæ Domini, sanitatem integram filiarum procuravit. *Matthæ 15.*

Juxta Salvatoris sententiam, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. In cujus figura Saul qui quærebat asinas, fuit à Domino super regnum Israël exaltatus, *1. Regum 1.* Petrus humiliter dixit Christo: Exi à me, quia peccator sum ego; & postea officium Apostolatus ipsi Dominus benignè commisit. *Lucæ 5.* Optimam regulam humilitatis ostendit Salvator, dicens: Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco. *Lucæ 14.*

Humiles debent esse homines ne in factis suis querant ventum vanæ gloriæ. Nam Christus publica sua miracula prohibebat dici, uti patet in leproso mundo, *Matth. 8.* Et de duobus cæcis liberatis, *Matth. 9.* Et de furdo & mutuo sanato, *Marc. 7.* Et similitudine transfiguratione, *Matth. 17.* Ad fugiendam jactantiam & vanam gloriam, de bonis quæ agimus, multum valet exemplum de superbo Pharisæo, & de humili Publicano, *Lucæ 18.*

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum. Achab nequissimus imponens sibi pœnam debitam pro peccatis humiliatus est, & Deus ipsi panam temperavit, *3. Regum 21.* Roboam & Principes ejus humiliati sunt, & Dominus mutavit sententiam per Prophetam suum, *1. Paralip. 12.* Ezechias humiliatus est: idcirco non venit ira Dei in diebus ejus, *2. Paralip. 19.* Nabuchodonosor humiliatus recognovit statum suum, & rediit ad statum pristinum, *Daniel 4.* Quia viri Ninivitæ humiliati sunt, non est eorum civitas subversa, *Joan. 3.* Magdalena quia ad pedes Christi humiliter accessit peccatorum veniam impetravit, *Lucæ 7.*

Humilitatis exemplum à Christo accipiendum est. Humilis fuit in statu Nativitatis, vitæ, & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Joan. 1.* Item de humili matre, *Lucæ 1.* Collocari in humili præsepio, *Lucæ 2.* Quomodo humiliter vixit, humiliter docuit, plena sunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit vestibus spoliatus, in carne vulneratus, inspiens reputatus, à discipulis derelictus, hostibus traditus, flagellis cæsus, spinis per ludibrium coronatus, & inter duo latrones crucifixus.

Sicut quo profundius est in terra *Fundamentum* domus, aut *Radices* arboris, eo altius Domus, & arbor ascendit ad cælum, ita fit in iis qui se profunde humiliant.

Sicut *Rami* arboris quanto plures fructus habent, tanto magis se incurvant ad terram, ita faciunt humiles multas virtutibus præditi.

Sicut *Aurum* & gemmæ in arca absconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum custos est humilitas.

VIDE EX BREVIARIO. Humilitas facit membrum Christi. Dom. 3. Adv. n. l. x. *justificat.* Dom. 4. n. 3. l. 3. *Debet esse fundamentum nostræ fabricæ.* 4. Octob. n. l. 2. *Humilia respiciat Deus.* Psal. 112. Dom. Vesp. & Dom. infra Ascens. n. 2. l. 2. *humilitatem singulariter requirit.* 24. Febr. n. 3. *preferenda opibus.* 5. Febr. n. 2. l. 1. *merito descendat.* 15. Jan. n. 3.

Vide, *Superbia.*

Sententia selecta &c. de Humilitate.

Qui se humiliat exaltabitur. *Matth. 23.* Discite à me quia mitis sum & humilis corde. *Matth. 11.*

Quicumque humiliavit se sicut parvulus iste, hic major vocabitur in regno cælorum. *Matth. ibidem.*

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. *Lucæ 1.*

Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo &c. *Philip. 2.*

Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, & deiparæ.

Gloriam præcedit humilitas, *Proverb. 15.*

Humi-

Humilissimi sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. 1. Pet. 5.

Ad quem respiciam nisi ad pauperulum & contritum spiritu, & tremement sermones meos. *Esaie 66.*

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. *Apostol.*

Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui querit patriam quid recusat viam. *Aug.*

Multi humilitatis umbram, veritatem pauci sectantur. *Hieronimus.*

Virum humilem patientia ostendit. *Hieron.*

Virginitate placuit Maria, humilitate concepit. *Bernardus.*

Esto parvus in oculis tuis, ut sis magnus in oculis Dei: tanto enim eris apud Deum pretiosior, quanto fueris in oculis tuis despectior. *Isidorus.*

Contemnit laudem virtus, licet usque sequatur.

Vide infra, *Superbia.*

HYPOCRISIS.

Hypocrita & simulatores intendunt semper aliquam *halitus deceptionem inferre.* Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, & opprimeret, quod & fecit. 2. *Regum 13.* Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipse acciperet vestimenta, 4. *Regum 5.* Pharisei placida verba Salvatori dicebant, volentes eum capere in sermone. *Matth. 22. Marc. 12.*

Hypocritę cavent sibi à peccatis minoribus majora non curantes. De quibus dicit Dominus, *excolantes camelum, & deglutientes camelum, Matth. 23.* Pharisei noluerunt intrare in Paratseve Pilati Pratorium, ut non contaminarentur, & dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum tamen innocentem eadem die occidere non dubitarunt. *Joan. 19.*

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quę de viri consilio, mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones, & flagella, simul cum nece filii, nunciavit, 3. *Regum 14.* Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur, tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens: *Vę vobis hypocritę, Matth. 26.* Manifestę Hypocritism Anania & Saphira Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act. 5.* Elymam magum Paulus graviter de hypocritę increpavit, *Act. 13.*

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis:* quę foris apparent pulchra & candida, intus plena sunt tantum ossibus mortuorum spurcicia, & fetore, *Matth. 23.*

S. Chrysostomus Hom. 30. Simulatorem comparat *Meretrici,* quę ad decipiendum, vultum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophil. comparat *Histrioni* qui semper personam mutat, & nunquam seridęgit.

VIDE EX BREVIARIO. Hypocritę veritate *fraudat.* 26. Jun. n. 3. fermento comparatur. 9. Octob. n. 3. 13. *Deum, quem sibi querit, nunquam inveniet.* die 2. Epiph. n. 4. *eo periculosior, quod sub nomine servitus Dei decipit.* ser. 4. Ciner. & ser. 6. *ibidem in negotio salutę declinanda.* Domin. 5. Octob. n. 1.

Vide, *Mendacium, Instantia, v. Superbia.*

Sententia selecta &c. de Hypocritę.

Innocens contra hypocritam suscitabitur in iudicio. *Job. 17.*

R. P. Ardeck, Tom. III.

Cum facies eleemosinam, noli ante te tuba canere, sicut hypocritę faciunt in synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. *Matth. 6.*

Cum oratis non eritis sicut hypocritę, amen dico vobis receperunt mercedem suam. *Matth. 6.*

Hypocrita, eijce primo trabem de oculo tuo. *Matth. 7.*

Non quero hominibus placere, si hominibus place-rem Christi servus non essem. *ad Galat. 1.*

Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Matth. 23.*

Vę vobis Scribę & Pharisei hypocritę, quia similes estis sepulchris dealbatis, quę à foris patent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, &c. *Matth. 23.*

Vestimentis induti sunt ovium, & intus sunt lupi rapaces.

Vos estis qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra *Luc. 16.*

Satanas transfiguratur se in Angelum lucis. 2. *ad Corinth. 11.*

PATRES. Simulata æquitas, non est æquitas, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est & simulatio. *Aug.*

Levius est in alium apertę peccare, quam simulare & fingere sanctitatem. *Hieron.*

Vę peccatori terram ingredienti duabus viis &c. *Sapient.*

Vult hypocrita scire divina eloquia, nec tamen face-re, vult doctę loqui, nec tamen ita vivere. *Reginaldus.*

Omnis hypocrita corpus per abstinentiam afficit, sed tamen per amorem glorię mundo vivit. *Idem.*

Hypocritę volunt esse humiles sine despectu, bene vestiti sine sollicitudine. *Bern.*

PHILOS. POETÆ. Est facies testis, quales intrinsecus estis.

Vix placet ambobus, qui vult servire duobus.

Qui fingit se amicum & non est, pejor est eo, qui facit falsam monetam. *Arist.*

Compendiaria est via ad gloriam, ut qualis quisque haberi vult talis sit. *Cicero.*

Simulatio in omne re vitiosa, tollit enim iudicium viri, idque adulterat, tum amicitię repugnat.

Malus ubi bonum se simulat, tunc est pessimus. *Laertius.*

I.

INFERNUS, DAMNATIO.

Anima impiorum sepeliuntur in inferno. Sic Christus dicit de Epulone divite & avaro: mortuus est dives, & sepultus in inferno, &c. *Luc. 16. v. 22.* Et alio loco monet: Timete eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in iudicio reprobis dicit: Dilcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, *Matth. 25. v. 41.* Et postea additur. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.

Homines ex delitiis transeunt ad penas inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferni, & tenebrę, & pena, *Eccles. 11. v. 10.* Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, *Job. 11. v. 13.* Quantum glorificavit, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum & luctum, *Apocal. 18. v. 7.*

In inferno eris ignis, luctus, & tenebrę, & vermis

conscientie. Idem interrogat Propheta peccatores; Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit cum ardoribus sempiternis? *Esaiæ 30. v. 14.* Et Christus dicit de obstinatis Judæis: Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium, *Matth. 8.* Et iterum, monet melius esse luscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos, vel duos pedes, habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur, *Marc. 9. v. 47.*

Comparat S. Chrysof. Infernum cum Carcere ex ferro ardenti, undè nullus unquam dabitur egressus. Alii cum Stagno profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus. Alii cum Exsilio longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia: Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

VIDE EX BREVIARIO. Certa damnatio. Dom. D. Pentecost. num. 3. l. 3. Ejus pœna aterna, Dom. 1. Quadr. fer. 2. l. 3. In tentationibus carnis meditando. Dom. 5. num. 2.

Sententia selectæ & de Inferno.

Infernus & perditio nunquam replentur, similiter oculi hominum insatiabiles. *Proverb. 3. & 7.*

Ignis nunquam dicit sufficit. *Prov. 30.*

PATRES. Horrendo modo miseris est mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit. Mos perimit, & non extinguit, dolor cruciat, sed nullatenus pavorem fugat, flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit. *Gregorius.*

Quisquis ad toleranda inferni mala descendit, nequaquam ad lucem ulterius redibit: quia nequaquam ultra misericordia parentis liberat quos semel in locis pœnalibus justitia judicantis damnat. *Gregorius.*

Tunc eadæ flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. *Idem.*

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cedentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. *Gregorius.*

POETÆ. Quod quisque fecit patitur, auctorem scelus

Repetit; suoque premitur exemplo nocens. *Seneca Poëta.*

Facilis descensus averni,

Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. *Virgilius.*

INGRATITUDO.

Ingrati sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes. Sic filii Israël educi à Domino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exodi 32.* Citò etiam oblitii sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Num. 21.* Reprehendit Angelus Judæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Jud. 2.* Sublimavit Deus Jeroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, *3. Regum 12.* Ingratus fuit Judas Christo qui post tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Matth. 27. v. 3.*

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi si-

deliter serviant. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversus Joseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Gen. 40.* Laban multoties voluit fallere Jacob, sibi fideliter servientem, *Genesis 29.* Multa servitia receperat à Davide Saul, & tamen cum occidere sæpius nitebatur, *1. Regum 18.* Valdè ingratus fuit David Urix sibi fidelissimo, cui tradidit litteras mortis, *2. Reg. 11.*

Homo ingratus Similis est Serpenti, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo est quasi *ventus urens*, qui exsiccat fontem gratiæ divini, ne plura beneficia profundat.

Ingrati sunt sicut pessimi *Debitores*, qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide, *Gratitudo.*

Sententia &c. de Ingratitudine.

PATRES. Quanto majora beneficia sunt hominibus constituta, tanto graviora peccantibus judicia. *Chrysofomus.*

Ingratitudo est hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitude. *Bernardus.*

Quid eo miserius cui beneficia excidunt, hærent injuriæ. *Seneca.*

Perversi cordis est, occasiones ingratitude investigare. *Bernardus.*

Improbis est homo qui beneficium scit sumere, & reddere nescit. *Plantus.*

Pertusum vas est ingratus homuncio, semper.

Omne quod infandis, perfluit in nihilum.

Adagium. Pasce canes, & mordebunt te.

INIMICITIA.

Inimici querunt bona corrumpere. Sicut diabolus, qui dormientibus hominibus superleminavit vitæ, ut corrumpere triticum, *Matth. 23.*

Inimicitia surgit ex invidia. Nam invidentes fratres Josepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui, *Genesis 37.* Ægyptii oderant filios Israël, quia creverunt & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exodi 1.* Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populum eum diligeret, factus est ejus inimicus, *1. Reg. 18.*

VIDE EX BREVIARIO. Hostis (per quem Deus punire solet) propter insolentiam etiam punietur. *Dom. 2. Adv. fer. 3. & 16. ejusdem fer. 4. & Dom. 3. Adv. fer. 5. Dom. 4. ejusdem fer. 6. Etiam hosti servanda fides. Dom. 3. Aug. num. 2. l. 2. Occultis aliquando plus nocet quam apertis. Dom. 5. Quadr. num. 2. l. 3. Filius iræ idem est, ac gehenna. Dom. 4. Quadr. fer. 4. Ira viri, justitiam Dei non operatur, Dom. 4. Psal. fer. 2. Odium, suscitatur plerumque rixas. Dom. 1. Aug. fer. 5. l. 3. In via Domini contrarios, suo modo posse licet. *Com. un. Mart. n. 3. l. 3. & peccatoribus ex hunc celo indignari, Dom. 3. Pentec. n. 3. Diabolum unicum sermo odisse licet, fer. 3. Maij hebd. Dom. n. 2. l. 2. Non verò inimicum; potest enim esse ut sit frater tuus, ibidem.**

Vide *Invidia, Discordia, Odium.*

Sententia &c. de Inimicitia.

Ab inimicis tuis separare. Eccl. 6.
In labiis suis inculcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam. *Eccles. 12.*

Verbum

Arde
kin

Thec
logi

D. 11

Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos. *Eccles. 6.*

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum & vade prius reconciliari fratri tuo, & tum veniens, offers munus tuum. *Matth. 5.*

S. Gregorius. Frustra exteriores inimicos vicimus si interioribus parcimus.

Gravissimum inimicitiz genus est, esse corde adversarios, & lingua simulare devotos, *Cassiodorus.*

Boetius. Nulla pestis efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus.

Ovidius. In fraudulentum inimicum Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit, (scilicet)

Cum pecore infirmo quæ solet esse lupus.

IRACUNDIA.

Vide supra *Inimicitia.*

Ira est homini maxime noxia in corpore & spiritu, & illius remedia.

Virum stultum interficit iracundia, *Iob. 5.*

Fatus statim indicat iram suam. *Proverb. 12.*

Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignationem facilis est, erit ad peccandum proclivior, *Proverb. 15. & 29.*

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus necessitatem adducunt. *Eccles. 30.*

Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas. *Prov. 26.*

Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior. *Proverb. 27.*

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furor. *Prov. 15.*

Qui imponit stulto silentium, iras mitigat, *Proverbiorum 25.*

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, *Proverbiorum 22.*

Ego dico vobis, quoniam omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, *Matth. 5.*

Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ, *Apost. ad Rom. 12.*

Ira malorum & invidorum maxime declinanda est. Sic Cain iratus contra fratrem Abel eo quod munera illius magis essent Deo accepta, illum fraudulenter forsederat, & occidit, *Genes. 4.*

Saul audiens Davidem præ se decantari & laudari, irâ concitatus eum amplius ferre non potuit, *1. Regum 18.*

PATRES, PHIL. POET.Æ. Ira inveterata odium est: ira festuca est, odium trabs: homines quotidie irascuntur filiis, non tamen oderunt filios, *Augustinus.*

Divina bonitas ideo irascitur in hoc seculo, ne irascatur in futuro, & misericorditer temporalem exhibet severitatem, ne æternam ultionem inferat. *August.*

Rectè illud laudatur *Archita* Tarentini, qui cum villico iratus, jam te inquit, occiderem, nisi iratus essem, *Heron.*

Ira sæpe etiam innocentes ad crimen adducit, quia dum iusto amplius irascimur & volumus aliena coercere peccata, graviora committimus, *Ambrosius.*

Melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem, *Cassiodorus.*

Ovidius. Si quoties peccant homines sua fulmina mittat.

Jupiter, exiguo tempore incermis erit.

Vince animos, iramque tuam, qui cætera vincis. *Ovidius ad Casarem.*

Ita, furor brevis est, animum tege, qui nisi pareat.

Imperat, hunc frenis, hunc tu compelec carnis. *Horatius.*

Cum spirat ira sanguinem, nescit regi. *Seneca Poeta.*

Amantium iræ amoris redintegratio est. *Terentius.*

Furor, iraque mentem præcipitat, *Virg. Æneidos lib. 2.*

Quaslibet infirmas, adjuvat ira manus. *Ovidius.*

Adagium. Qui non novit dissimulare, non novit regnare.

Oidium magis rationi obtemperat, quam ira *Aristoteles.*

Iracundi quibus non oportet, insipientis est, *Aristoteles, Valerius &c.*

Maximum remedium iræ, est dilatio, *Seneca.*

INTENTIO BONA, AUT MALA.

EX intentione opus iudicatur. Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth. 27.* David dixit, peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, *2. Regum 12.* Ex turbis quidam sequebantur Christum, ut cum nequiter observarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Luca 14.* Quidam ut de panibus ejus futurarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant, *Joan. 6.* Alii ut audirent verba ejus, & inde edificarentur, & hi multum merebantur, *Luca 5.*

Intentio & voluntas pro facto sæpe reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de edificando templo, licet ipse noluerit ut edificaretur pereum, *2. Regum 7.*

Intentio sæpe dissimilis est operi externo. Nam David misit ad Uriam ut veniret & quiesceret, non propter ejus quietem, sed ut suum peccatum celaret, *2. Regum 21.* Ornavit se Judith, uti solent se ornare lascivæ mulieres, sed ille ornatus non ex libidine, sed ex maxima virtute patriam defendendi processit, *Judith 11.* Herodis intentio erat Christum occidere, sed tam sub adorationis pallio abscondit, *Matth. 2.* Sic orationem, jejunium, eleemiosynam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, sed placendi Deo, qui in abscondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth. 6.*

Intentio bona similis est Auro, quod omnia quibus applicatur splendescere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebatur in aurum convertere.

Intentio mala similis est Vermi, qui fructum operum nostrorum rodit & corrumpit.

VIDE EX BREVIARIO. Per hanc solè Deo placere debemus, *3. Commun. Virgin. n. 3. l. 2. sit ergo occulta, fer. 4. Cin. l. 1.*

Vide *Astuta, Adulatio, Hypocrisis, cum Sententiis.*

INVIDIA.

Invidia occasio est spiritalis & corporalis mortis. Nam, ut scribit Sapiens, invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Cain motus invidia Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, *Genes. 4.*

Non

Non miseris sed positus in divitiis & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidebant ei Palæstini, *Genesis* 26. Propter honorem quem dabant David canentes, Saul percussit mille, & David decem millia, invidere cepit Saul, & persequatur Davidem, *2. Regum* 18. Videntes S. trapæ & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, quærebant occasionem contra eum, ut dicitur *Daniel* 6. Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, O fanna filio David, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Matth.* 21. *Luc.* 19. Audientes Pharisei Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerant Concilium, *Joan.* 11.

Invidi non parant etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fecunditatem, *Genesis* 30. Fratres Joseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Genesis* 37. Frater filii prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luca* 15.

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra, sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrodit; sic invidia ipsum invidum consumit, *Chrys.*

Invidi similes sunt pessimis Canibus, qui non desunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt Vulturibus, qui amant cum fetidis cadaveribus, id est, cum hominum vitis occupari, *Basil. Hom. de invid.*

VIDE EX BREVIARIO Invidia. Hanc Deus aspernatur. Dom. 3. Quadr. fer. 2. l. 1. sibi nocet, Dom. 2. Aug. fer. n. etiam cum suo incommodo cavenda, ibid. Amulatio parit invidiam, Dom. 4. Pentec. fer. 4. l. 2.

Vide *Inimicitia, Amor proximi.*

Sententia Eccl. de invidia.

AN oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? *Matth.* 20.

Non in contentione & æmulatione, *ad Roman.* 13.

Vir qui festinat Domino ditari, & aliis invidet, ignorat, quod egestas superveniet ei. *Proverb.* 28.

Deponentes igitur omnem malitiam, & invidias & omne opus pravum, *Jacobi* 3.

Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite &c. *1. Petri* 2.

PATRES. Invide quid suspiras? propriumne malum, an alienum bonum? *Basilus.*

Ut ærugo ferrum, sic invidia quem nescit, animum consumit, *Basilus.*

Invidia pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dzmonem immitissimum convertit, *Chrysostomus.*

Fuge invidiam, quæ non solum alienos, verum multo magis, eum quem possederit, lacerare consuevit, *Ambrosius.*

Invidia est filia superbiæ: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuo parit: suffoca matrem, & non erit filia, *Augustinus.*

Tolle invidiam, & tuum est quod habes; tolle invidiam, & meum est quod habes, *Idem.*

O invidia, quæ sibi semper est inimica: nam qui invidet, sibi quidem ignominiam facit, illi autem cui invidet, gloriam parit, *Chrysostomus.*

PHILOS. POETÆ. Nunquam melius torquetis invidos, quam virtuti & gloriae serviendo, *Seneca.*

Invidus seipsum tamquam hostem offendit, *Democr.*

Nulli magis nocet invidus quam sibi.

Similis invidet simili: & figulus figulum odit, *Aristoteles.*

Fertilior seges est alieno semper in agro.

Vicinumque pecus, grandius uber habet, *Ovidius.*

Invidus alterius rebus marcescit opimis, *Horatius.*

Dum canis os rodit, socium quem diligit, odit.

JUDICIUM JUSTUM.

Iudex debet causam prius diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat, ideo dicitur, causam quam nesciebam diligenter investigabam, *Iob.* 29. Deus quem nil latere potest, & de hoc Judicibus exemplum demonstraret, descendit videre civitatem quam ædificaverunt filii Adam, antequam eos puniret divisione linguarum in Babylonia, *Genesis* 11. Noluit Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleverunt. *Genesis* 19. Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum iudicium protulit, ut patet, *3. Regum* 3. Diligenter & distinctè examinavit Daniel duos senes de fallo crimine in Susannam, *Daniel* 13. Noluit Festus Præfes subito Populum judicare, sed dixit: Non est Romanis consuetudo aliquem judicare antequam accusatus fuerit, & detur locus defendendi ad objecta crimina, *Actorum* 25.

Judex nec rectè judicat, consulere debet Consilium divinum, pariter & humanum. Sic Moyses Consilio Jetaro acquievit, ut Dei populum salubriter judicaret, *Exodi* 28. Ob hanc causam constituit Moyses majores judices, & minores, ut simul haberent Consilium, *Exodi* 18.

Sicut *Balanx* sive statera, ut sit bona & justa, non debet ex se magis in unam partem quam in alteram pendere, ita iudex æquus non debet ex suo affectu uni parti præ altera favere, sed debet sequi pondus rationis.

Sicut qui ad *Metam* jaculatur non debet supra vel infra sed directè ad scopum collimare, sic qui vult esse justus debet omninò contendere ut causam veritatem & justitiam attingat.

VIDE EX BREVIARIO. Iudex debet esse virtute potens, Dom. Aug. fer. 2. l. 2. & patres, maximi erga pupillos, Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 1. Sedulo studendum, ut in hoc causa pauperum negligantur, 2. Aug. n. 1. 13.

Vide etiam de *Judicio justo*, *Sententia* &c. post Titulum sequentem.

JUDICIUM INIQUUM.

Iudex tunc iniquè judicat, quando, signis & relationibus citò credit. Dominus Josephi nimis citò credit verbis conjugis, Joseph falsò accusantis, & ipsum sine examine carceri mancipavit, *Genesis* 39.

Judicat injustè qui per avaritiam incorruptus pervertit iudicium. Sicut dicitur de filiis Samuelis: Declinaverunt post avaritiam, & pervertentur iudicium, *1. Regum* 8. Injustè protulit David sententiam in Miphoboth propter munera quæ dedit ei Siba, *2. Regum* 15. De iudicibus malis dici potest quod de iudicibus & Principibus Israël: Principes tui infideles, focii furum, omnes diligunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur *Esaia* 1.

Judicat non rectè, qui judicat cum ira & furore. Sic Nabuchodonosor malè judicavit quando in furore &

Ars de
Kin

Thec
logi

D. 18
2. 5

ira præcepit ut omnes Sapientes Babylonis interficerentur, quia ejus somnium ignorabant, *Daniel 2.* Herodes iniquè judicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & omnibus finibus ejus, *Matth. 2.*

Judex non rectè judicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Perfarum sciret Danielem innocentem, tamen ad petitionem Satriparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Daniel 6.* Ad unius saltatrici petitionem jussit Herodes Joannem justissimum decollari, *Matth. 14. Marc. 6.* Iniquum judicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Judæorum, volens ei placere, Barabam sediciosum dimisit, & Jesum innocentem tradidit morti, *Matth. 27.*

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui erga alium habet animum malè affectum, judicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima: habet enim suum judicium, quod est mentis perspicillium, odio, aut invidia aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maximè appareant, sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis plusquam lyncei esse volunt. Quos etiam Christus pulchra comparatione pertingit: Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras, *Matth. 7.*

VIDE EX BREVIARIO. *Judicium impiorum est fallax.* Com. non Pontif. n. 1. *Recidit communiter in suum iudicem.* Felt. Silvest. n. 1. *Et plerumque quando alios judicamus, nos ipsos condemnamus.* Dom. 6. Pentec. n. 1. & Felt. Silvest. n. 1.

Vide *Inimicitia, Invidia.*

Sententia de iudicio justo &c.

Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester. *Exodi 24.*

Non pervertes judicium advenæ & pupilli: nec auferes pignoris loco viduæ vestimentum. *Deut. 24.*
Cognoscere personam in iudicio non est bonum, *Proverb. 28.*

Non accipies personam, nec munera: quia munera excecant oculos sapientum, & pervertunt causas iustorum. *Deut. 16.*

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos: *Esaia 10.*

In iudicando esto pupillis misericors, ut pater, & pro viro matri illorum: & eris tu velut filius altissimi obediens, & miserebitur tui &c. *Eccles. 4.*

Quærite judicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam & venite & arguite me dicit Dominus. *Esaia 1.*

Maledictus qui pervertit iudicium advenæ, pupilli, & viduæ. *Deut. 27.*

Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est uterque apud Deum. *Proverb. 17.*

PATRES, PHILOS. &c. Feci iudicium & iustitiam, in iudicio non contempsi pauperem, non opprefsi viduam in personam, divites non recepi, in omnibus operibus misericordiam reservavi. *August. in Ps. 118.*

Gravius lacerantur pauperes à pravis iudicibus, quam à cruentissimis hostibus. *Isidorus.*

Seneca. Qui statuit aliquid, parte inauditâ alterâ, Æquum licet statuerit, haud æquus est.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum Quærere, quæsito tempore tutus eris. *Ovidius*

Dicam si potero, male verum examinat omnis Corruptus iudex. *Horatius.*

Tu es iudex, nequid accusandus sis vide. *Terentius.*

Accusare non licet, & simul iudicare. *Mevandus.*

Amor & odium, & proprium commodum, sepe faciunt iudicem non cognoscere verum. *Aristoteles.*

Est sapientia iudicis in hoc ut non solum quid possit, sed etiam quid debeat ponderet. *Cicero.*

Ad pœnitendum properat, qui cito iudicat. In iudicando criminosa est celeritas. *Sen.*

De *Iudicis, Advocatis, & Testis* obligatione ad restituendum &c. Vide supra *Tom. 2. part. 2. Tract. 5. Cap. ultimo.*

JURAMENTUM.

Iurare possunt homines licitè ad servandum promissa.

Sic Abraham juravit Abimelech quod non noceret ei, *Genesis 22.* Pepigit fœdus amicitia Jonathas cum David, & juraverunt ambo, *1. Reg. 20.*

Faciunt aliqui temerè juramentum perversum observandum. Sic temerè jurabat David destruerè Nabab, & omnia quæ habebat, *1. Regum 25.* Simile juramentum fecit Jezabel, quod occideret Heliam Prophetam, *3. Reg. 19.* Nabuchodonosor juravit per thronum suum quod vindicaret se de filiis Israël, *Jud. 1.* Male juravit & pessimè servavit juramentum Herodes, dare saltatrici quicquid volebat, & concessit ei caput Joannis Baptistæ, *Marc. 6. Matth. 14.*

Sicut in iudiciis hominum non licet personam Regis in testem adducere, utpote majorem illis qui citant & inducunt, quantum minus licebit temerè, & irreverenter Deum in testem advocare.

Sicut qui habet vestem valdè pretiosam non vult eâ abuti quotidie illam gestando, sic maximus est abusus per consuetudinem jurandi pretiosum Dei nomen quotidie in ore habere.

Vide *Blasphemia.*

Sententia de Juramento &c.

Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum &c. *Exodi 20.*

Et per nomen externorum Deorum non jurabitis. *Exodi 23.*

Non usurpabis nomen Deitui frustra, quia non erit impunitus, qui super te vanè nomen ejus assumpserit. *Deut. 5.*

Vir multum jurans, implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga. *Ecclesiastici 23.*

Ante omnia autem fratres mei, nolite jurare neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum: sit autem sermo vester, est, est, non, non, ut non sub iudicio decidatis. *Jacobi 5.*

Nemo est qui frequenter jurat, qui aliquando non pejerit. *Chrysostomus.*

Ah miser! & si quis primo perjuriam celat: Seca tamen tacitis, pœna venit pedibus. *Tibullus.*

Non bene conducti vendunt perjuriam testes. *Ovidius.*

JUSTITIA DIVINA & HUMANA.

Iustitia exigit ut malis retribuatur eadem mensurâ Iquam ipsi aliis retribuerunt. Adonibozeth iustè amputatæ

putatę sunt manuum summitates, sicut ipse amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur, *Jud. 1.* Agab qui sine liberis fecerat mulieres, remanet sine liberis mater ejus, *1. Regum. 15.* Superbus Aman suspensus est in eodem patibulo, quod paraverat Mardocheo, *Hest. 7.* Hostes Judæorum eodem die occisi sunt, quo ipsi Judæos occidere decreverant, *Hester 9.* Viri qui Daniele fecerunt mitti in lacum leonum, missi sunt in eundem & devorati sunt, *Daniel 14.* Duo senes qui voluerunt injuste occidere Sufannam, à populo interfecti sunt, *Daniel 13.* In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, *2. Machab. 4.* Jason qui multos interfectos & insepultos abjecerat, insepultus ipse abjectus est, *2. Machab. 5.* Antiochus blasphemus & homicida, pessimo ulcere interfectus est, *2. Machab. 9.* A servo nequam qui noluit conseruo dimittere, repetit Dominus debitum jam dimissum, *Matth. 18.*

Sicut præsentē sole maculę etiam minimę apparent, sic coram justitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleę à tritico separantur, sic justitia divina in extremo judicio separabit malos de medio justorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth. 13.*

VIDE EX BREVIARIO. *Judicium Dei est pondus & statera.* Dom. Aug. l. 3. Sabb. & secundum veritatem. Fest. S. Sylvest. n. 1. *Judicia Dei non scrutanda.* Octob. S. Joan. Evan. n. 3 l. 2. *Sed potius timenda,* die 2. Epiph. n. 2. l. 3. & 6. *ibidem n. 2. l. 3. Quamvis punitionis divine causa non semper sciatur.* Dom. 4. Pentec. fer. 6. l. 2. *tamen ut plurimum propter peccata fit,* Dom. 4. Nov. fer. 2. *cum impio aliquando etiam justus involvitur.* Dom. 2. Nov. n. 1. l. 1. *Deus in punitione non aufert omnem misericordiam,* Domin. 5. Pentec. fer. 5. l. 3. Pf. 88. fer. 6. & Cant. ad laudes ibid.

Sententia &c. de Justitia.

Dico vobis quia nisi abundaverit justitia vestra, plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. *Matth. 5.*

Justitię Domini rectę & iustificantes corda. *Psal. 28.*

Et annuntiabunt cęli justitiam ejus. *Pf. 21.*

Omnis qui facit justitiam, ex Deo natus est, *2. Joannis. 2.*

Septies de die cadet justus, & resurget. *Proverbiorum 24.*

Benedictio Domini super caput justii. *Proverbiorum 10.*

Fructus justii lignum vitę. *Prov. 30.*

In memoria æterna erit justus. *Psal. 111.*

Nomen eorum vivet in generatione & generationem. *Eccles. 44.*

PATRES &c. Hęc est perfecta justitia, qua potius potiora, & minus minora diligimus. *Augustinus.*

Justitia magis aliis quam sibi prodest, & utilitates suas negligit, communia emolumenta præponens. *Ambrrosius.*

Justitia non novit patrem, non novit matrem, veritatem novit, personam non accipit, Deum imitatur. *Castodorus.*

Justitia utilibus rectum præponere sua fundet. *Clavdianus.*

Justum & tenacem propositi verum, Si fractus illabatur orbis,

Impavidum ferient ruinę. *Horatius.*

Darveniam Corvis, vexat Censura columbas, id est innocentes.

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exempla nobis præbuit Christus. Nam relinquenti temporalia promisit æterna: Censuram in præsentem, & vitę æternę gloriam tribuens in futuro, *Matth. 19.* Non debet liberalis procrastinare beneficia: Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luce 23.*

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes qui ait: Cor viduę consolatus sum, Pater eram pauperum, *Job. 29.* Liberaliter magi Christo pauperi panis involuto in præsepio stabuli reclinato, munera obtulerunt, *Matth. 2.* Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur *Matth. 13, Marc. 8.* Multum largus erat Zachæus, qui dicebat, dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, & si quem defraudavi reddo quadruplum, *Luce 19.* In Evangelio valde liberalis fuit ille Rex qui nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensę discumbentium impleverentur, *Matth. 22.*

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quę petiit, *3. Regum. 10.* Julius liberaliter recepit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit fanitati, *Actorum 27.* Quia viri Sochor & Phaniel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, *Judicum 8.* Nabal in maximo, propter tenacitatem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail supplevisset, *1. Regum 25.*

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas alii profluere & prodese permittit: è contra avarus est inflar stagni in quo aquę semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quęrit occasionem aliis benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum, si pulsentur, optimum concentum præbent, ita optimè convenit inter divitem benignum & pauperem vacuum & egenum.

VIDE EX BREVIARIO. Liberalitas non habet gratiam, si injuria perseverat. Dedic. die 1. n. 3. l. 2. *Elemosyna habet Deum inspectorem.* Dom. 6. Aug. fer. 5. l. 3. *Omnibus dictum est: Oculos à paupere non avertas.* Dom. 4. Aug. fer. 6. l. 3. *Sic danda, ut abstinentia jejnantis, sit refectio pauperis.* Dom. 3. Adv. n. 2. l. 3. *idque ex compassiva charitate.* Dom. 3. Sept. fer. 6. l. 3. *peccata redimit.* Dom. Novemb. fer. 4. l. 3. *Sicut ignem aqua extinguit.* Dom. 4. Aug. fer. 5. l. 3. *non facit pauperem.* 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 2. *horrea replet.* Dom. I. Aug. fer. 2. l. 2. *multi bonis in vita beat.* Pf. 40. fer. 3. & æternis post mortem. 2. Com. non Pontif. n. 3. l. 3. *liberalis Regis Hungarię manus post mortem incorrupta.* 20. Aug. n. 3. l. 3. 22. Novemb. n. 3. l. 3. *Exempla liberalis Elemosina.* 17. Jan. n. & 30. ejusdem n. 2. 26. Jun. 12. Aug. n. 3. l. 3. 26. Sept. n. 2. l. 3. 21. Oct. l. 1. 22. Nov. n. 2. l. 3.

Vide Avaritię, Hospitalitatis.

Senten-

Sententia &c. de Liberalitate.

Divitiæ addunt amicos plurimos, *Proverb. 19.* scilicet liberaliter expensæ.

Hilarem datorem diligit Deus. *2. Cor. 6.*

Dare & dabitur vobis *Evang. 1.*

Nesciat sinistra quid faciat dextera tua, *Matth. 6.*

PATRES, PHIL. POET. & E. Liberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans, liberas largitiones sine spe retributionis: *Augustinus.*

Modus liberalitatis tenendus est, ut quod benefacis quotidie facere possis *Ambrosius.*

Non solum quaeritur quantum, sed de quanto, & quo animo detur. *Idem.*

In ipsa liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum: rerum ut non omnia uni, sed singulis quædam præstentur, ut pluribus prodesse possimus. . . personarum, ut primum iustis, dein peccatoribus. *Gregorius.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bona voluntate. *Idem.*

Martialis. Extra fortunam est, quidquid donatur amicis.

Quas dederis, solas semper habebis opes.

Collige thesaurum, qui gemmas vincit & aurum,

Tollere quem nequeunt fures, nec rodere mures.

Gazas congestas præcellit mentis honestas. scil. liberalitas.

Cicero. Liberalitate nihil est naturæ hominis accommodatius.

Melius apud bonos, quam apud fortunatos, beneficium collocatur. *Cicero.*

Unum bene positum beneficium, multorum amissorum solvit damna. *Seneca.*

Bis est gratum, si quod opus est ulro offeras. *Seneca.*

Bis dat, qui cito dat. *Idem.*

LUXURIA.

Luxuria causa vel occasio est homicidiorum. Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, *Genes. 34.* Amon propter violationem fororis suæ Thamar, ab Abolone in convivio fuit occisus, *2. Regum 13.* David pulchritudine Bersabæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, *2. Regum 11.* Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Joannes Baptistæ decollatus, *Matth. 6. Marc. 14.*

Luxuriam dejicit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, *Jud. 16.* *Decipit prudentes.* Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhaesit, *2. Regum 11.* *Diminuit viribus pollentes,* sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Judith quam concupivit, *Jud. 12. & 13.*

Destruit astate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, *Dan. 3.*

Luxuriam sequuntur graves pœna. Nam causa diluvii videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruerat viam suam, dixit Deus ad Noë: delebo hominem, *Genes. 6.* Quia in animam quæ libidini vacat, habent potentiam dæmones, perierunt dæmonia intrare in porcos, id est luxuriosos, *Matth. 8.* Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, *Dan. 13.* Mulier in adulterio deprehensa jubetur à Moyse lapidari, *Levit. 20.* Sodoma & Gomorra ob libidinem deleta sunt.

R. P. Ardeck, Tom. III.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Luce 18.* Sic alii per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potiùs inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret in vepribus se tamdiu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur, ut narratur in Breviar. die 22. Martii lect. 4.

Sicut nemo nisi infans vellet haurire venenum mortiferum, etsi modico melle condiatur, ita infanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti feбри laborant, præ sensu stupore, suavitate cibi non sentiunt, sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Gr. Phil. 2.*

Ut favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amar quasi absynthium, *Proverb. 5.*

Sicut duobus modis ignis extinguitur; subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum.

VIDE EX BREVIARIO. Luxuria, hanc etiam mortuorum casti oculi averſantur. 29. Aug. 1. 2. Adulterium est iniquitas maxima. Dom. 2. Sept. fer. 4. lapidatione olim puniebatur, Sabb. Dom. 3. Quadr. 1. 2. desalto privatione regni Dei, Dom. 1. Epiph. fer. 4. 1. 2. Dom. 3. Epiph. fer. Fornicatio fugienda, Dom. 1. Epiph. fer. 3. & fer. 4. ibidem 1. 3. Dom. 4. Epiph. fer. 6. 1. 1. imò, nec nominetur in vobis, Dom. 3. Epiph. fer. 6. 1. 1. Fornicatores regnum Dei non possidebunt, Domin. 1. Epiph. fer. 4. 1. 2. Qui etiam singulariter judicabuntur, Dom. 4. Epiph. Sabb. 1. 1. Item, molles regnum Dei non consequentur. Nom. 1. Epiph. fer. 4. 1. 2.

Vide Castitas.

Sententia &c. de Luxuria.

PATRES &c. Luxuria est inimica Deo, inimica virtutibus, perdit omnem substantiam (scilicet corporis & animi.) *August.*

Sævus erinaceum stimulus libido est, quæ nunquam quietum patitur affectum, nocte feret, die anhelat. *Ambrosius.*

Dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. *August.*

Qui luxuriatur, vivens mortuus est. *Hieron.*

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintilla prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. *Idem Hieronymus.*

Luxuriæ currus quadrigâ volvitur vitioium, ingluvie ventris, libidine coitus, molliæ vestium, otii soporisque resolutione; trahitur equis æque duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præstident duo, ignaviæ torpor, & infida securitas. *Bernardus.*

O extrema libidinis turpitudine! quæ non solum mentem effeminat, sed corpus enervat, non solum maculat animam, sed fædat personam. *Beda.*

Ovidius. Otia si tollas periere cupidinis arcus.

Florentes, quondam luxur quot vicerat urbes.

Quippe nec ira Deum tantum, nec fela, nec hostes,

F

Quan-

Quantum sola nocet animo illi ipsa voluptas. *Salm.*
Turpe lenex miles, turpe lenilis amor. *Ovidius.*
Libidinola. intemperansque adolescentia, effectum
corpus tradit lenectui. *Cicero.*
Viros triumphales, victores gentium, luxuria vicit.
Macrobius.
Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terent.*

M.

MATRIMONIUM.

DEbet uxor esse sociâ, non dominâ, nec ancillâ. Ad
quod designandum Dominus formavit Evam de
costa viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede,
ut eam diligit sicut cor suum, *Genesis 2.*

Matrimonio juncti debent habere unitatem. Vir e-
nim unam solam debet habere, & e converso: idè dixit
Deus, Erunt duo in carne una, *Genesis 2.*

Honestissima causa ducendi uxorem: Est illa quam
expovit Angelus dicens: Accipies uxorem cum timo-
re Dei, & amore filiorum magis quam amore libidi-
nis, ut habetur *Tob. 6.* Propter hanc causam novi con-
jugati prius deberent vacare orationi, quam operi con-
jugali, sicut Tobias, qui primâ nocte, secundâ & tertiâ,
docuit uxorem orare antequam conjungerentur,
Tob. 8.

*Matrimonium in novo testamento & veteri Deus
multipliciter honoravit.* Nam ordinem matrimonialem
in Paradiso constituit, quando mulierem homini so-
ciavit, *Genesis 2.* Destruente Domino mundum per a-
quas diluvis, solos Matrimonio conjunctos salvavit,
scilicet Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxori-
bus eorundem, *Genesis 7.* Matrimonialibus nuptiis
Christus cum matre & discipulis voluit interesse, & ibi
primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Ma-
trimonium honoraret, *Joannes 2.* Cœleste & spirituale
convivium, matrimonialibus nuptiis, à Domino assimi-
latur, *Luce 14.*

Sicut corpus nihil potest operari absque anima, nec
anima sine corporis adjutorio, sic ut res familiarè rectè
gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere debent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit
cum medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut u-
xor, si minimum affectat consortium cum personis
alienis.

*HÆRESES de Nuptiis, vide Tom. 1. pag. 153. de
Sacram. Matrimonii. Tom. 2. pag. 152. arct. 5.*

VIDE EX BREVIARIO. Matrimonium est in-
dissolubile. Virg. Epiph. n. 1. & Dom. . . Epiph. fer. 5.
1. 3. 5. Febr. n. 3. 1. 1. adeoque non solvendum. 2. Communi.
Virgin. n. 3. *Devotum est à diabolo, Dom. 1. Epiph. n. 3.
1. 2. Matrimonium à Christo ad Sacramenti dignitatem
elevatum, Dom. 2. Epiph. n. 3. 1. 3. etiam inter virgines
esse potest, 8. Decemb. n. 3. 1. 2. 14. Jul. n. 3. 1. 3. magnum est
ejus debitum, seu obligatio, Dom. 1. Epiph. fer. 5.
Nuptiæ Christiani comparantur nuptialibus servis,
Com. non Pontif. n. 3. 1. 3. & Christus habet suas nu-
ptias, Dom. 19. n. 3. & virgines ipse, Dom. 2. Epiph.
n. 3. 1. 3.*

Sententiæ &c. de Matrimonio.

Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad
imaginem Dei creavit illum masculum & fami-
nam creavit eos. *Gen. 1.*

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separat.
Matth. 19.

Honorabile connubium in omnibus & thoris immu-
culatus, fornicatores enim & adulteros judicabit Deus.
Hebræos 13.

Bonum est homini mulierem non tangere: pro-
pter fornicationem autem unusquisque suum mo-
rem habeat, & unaquæque suum virum habeat. 1. Co-
rinth. 7.

Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro.
Ibidem.

Trade filiam & grande opus feceris, & homini sensu-
to da illam. *Eccles. 7.*

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino. *Ec-
cles. 5.*

Viri diligite uxores vestras, sicut Dominus diligit
Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. *Ibidem.*

Viri debent diligere uxores suas ut propria cor-
pora, qui suam uxorem diligit seipsum diligit. *Ec-
cles. 5.*

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit
uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, fecit eam
mæchari, & qui dimissam duxerit mæchatur, *Matth. 5.
Luce 16.*

Alligatus es uxori, noli querere solutionem. 1. Co-
rinth. 7.

Propter hoc relinquet homo . . . Sacramentum hoc
magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia:
Eccles. 5.

PATRES &c. Deus masculum & feminam propa-
gandi generis causâ nuptiarum castitate conjunxit, &
secundas nuptias (post mortem) quæ in unoquoque
testamento permittuntur licitas esse monstravit. *Aug.*

Nemo melius scire potest, quid sit uxor vel mulier,
illo qui eam passus est. *Hieron.*

Si tu abstines sine uxoris voluntate, tribues ei forni-
candi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur ab-
stinentiæ. *Aug.*

Hanc maximè duc in uxorem quæ prope te habitat,
1. tibi nota.

Non bene inæquales veniunt ad aratra juveni.

Si qua voles apte nubere, nube pari. *Ovid.*

Quæ nubit toties, non nubit: adultera lege est.
Martialis.

Uxorem quare locupletem ducere nolim.
Queritis? uxori nubere nolo mæchæ.

Qui capit uxorem, capit absque quiete laborem:
Uxorem duxi, sed quantum postea luxi.

MENDACIUM.

Mendaces iniquè quarunt decipere audientes. Sic
primum mendacium fuit à diabolo probatum,
scilicet: Nequaquam moriemini, ut hominem deci-
piendo traheret ad peccatum, quod & fecit. *Genesis*
3. Gabaonitæ callidè cogitantes, Josue mendacio vo-
luerunt decipere, sed ille bono usus Consilio præsum-
ptum non fregit, sed eos ut meruerant in servitutem
redegit, *Josue 9.* Proditorie Triphon mentitus est Si-
moni, quando argentum & obsides pro Jonathæ libe-
ratione recepit, qui postea Jonatham & filios ejus in-
terfecit, 1. *Macchab. 13.*

Mendaces sunt pessimi testes falsi. Sic duo Falsi-
stes producti contra Naboth injustè lapidati fecerunt
eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, 3. *Re-
gum 21.* Contra Susannam falsum testimonium pronun-
ciavit.

terunt duo iniqui fenes, & falsi iudices, Daniel 13. Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, iniuste cum lapidari fecerunt, ut patet Act. 7.

Os illius qui mentitur occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Ananias & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, dixit mortis sententiam incurerunt, Act. 5. Christus sapè exprobravit Phariseis mendacia, ut Joan. 8. v. 44. Vos ex patre diabolo estis: Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Propter quod, inquit Apostolus, Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.

Mendaces similes sunt Nocti & tenebris, quæ ortu veritatis luce statim disparent. Item Latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Denique similes sunt Araneis quæ magno labore retia effingunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur.

VIDE EX BREVIARIO. *Os quod mentitur occidit animam*, Dom. 3. Aug. n. 1. l. 3. *ideo fugiendum*, Dom. 5. Aug. fer. 2. l. 3. *mendax est, qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non servat*, Dom. infra Ascens. n. 1. l. 3.

Vide *Astutus, Adulatio*.

Sententia &c. de Mendacio.

NON mentiemi, nec decipiet unusquisque proximum suum *Levit. 19.*

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra, *Ephes. 4.*

Verbum mendax iustus detestabitur. *Proverb. 13.*

Vanitates & verbum mendacii longe fac à me 30. *Proverb.*

Lingua fallax non amat veritatem. *Proverb. 17.*

Qui quod novit loquitur, iudex iustitix est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. *Proverbiorum 12.*

Quoniam non est in ore eorum veritas. Sepulchrum patens est guttur eorum &c. *Psal. 5.*

Melior est pauper iustus, quam vir mendax. *Proverb. 19.*

Os autem quod mentitur, occidit animam. *Sapientia 1.*

PATRES &c. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo: ream linguam non facit, nisi rea mens. *Augustinus.*

Quomodo Deus Pater genuit Filium veritatem, sic diabolus lapsus, genuit quasi filium mendacium. *Augustinus.*

Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, ait *Psalmsista.*

Nonnumquam pejus est, mendacium meditari quam loqui, non loqui plerumque præcipitationis est, meditari verò studiosè pravitatis. *Gregorius.*

Qui est multiloquax, idem sapissimè est mendax. Quia, ut *Sapientis* ait, in multiloquio non deerit peccatum.

Mendax hoc lucratur, ut cum vera dixerit, ei non credatur. *Aristoteles.*

M O R S.

MORIS sententiam homo pro peccato incurrit. Invidia enim diaboli mors introivit orbem terrarum, *Sapient. 2.* Non solum secundum corpus sed & secundum animam homo moritur certo modo per peccatum. Nam dictum fuit homini à Deo: quacumque *R. P. Ardeck, Tom. III.*

horà comederitis, id est mandatum transgressi fueritis moriemini, *Gen. 2.*

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est. Tobias iustus desiderabat mortem, dicens: Præcipe in pace deponi spiritum meum, *Tobia 2.* Apostoli sic sunt post adventum Spiritus Sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent, *Act. 5.* Desiderabat Paulus mortem cum dicebat: Non solum ligari, sed & mori, *Act. 21.* Ercupio dissolvi, & esse cum Christo: *ad Philip. 5.* Martinus multum desiderabat ex hac vita migrare: in Breviar. die 11. Nov. lect. 6. S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet; in Breviar. 10. Aug. lect. 4. die 3. infra ejus Octavam.

Mortem desiderant homines, cum graves sustinent dolores, ut ab eis citius eruantur. Sic Elias sedens sub Junipero, quem persequabatur Isebel, petiit ut moreretur, *2. Reg. 29.* Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, Peto Domine, ut de vinculo improperii huius eripias me, *Tob. 3.*

Christianus debet pro iustitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, *Math. 27.* Post Christum pro fide & iustitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus terribilis. Nam sicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt, ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt.

Hora autem mortis incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem neque horam.

VIDE EX BREVIARIO. *Pro fide & iustitia lapidatus est Stephanus, & mortem subierunt libenter Martyres innumeri*, videndi eorum dies. *Impius cum morte videtur factus inisse* Dom. 3. Adv. fer. 2. l. 3. *Mors peccatorum pessima*, *Psal. 33. fer. 2. Hac à Christo est destructa*, Dom. 5. Epiph. fer. 3. l. 3. *mors corporis comparatur somno*, 22. Novemb. n. 3. l. 3. *non ad id emendanda*, 27. Jan. n. 3. l. 3. *Sanctorum mors pretiosa in conspectu Domini*, *Psal. 116. fer. 3. Vesp. eos celos parturrit*, 24. Jun. n. 2. l. 1. *Mors aliquando optari potest; præsertim quando melius est mori, quam enormia mala videre*, Dom. 1. Sept. fer. 4. Dom. 1. Octob. Sab. 1. 3. & 21. Jul. l. 1. Commun. non Pontif. n. 1. *Mors eligenda potius, quam Deum offendere*, 11. Aug. n. 3. l. 1. *Præparatio, seria præmittenda; cum etiam sanctis sit terribilis*, Dom. 2. n. l. 3. & à demone tum maxime homines tententur, 11. Novembr. n. 2. l. 3. *Hinc merito admonentur: Ante obitum operare iustitiam*, Dom. 5. Aug. fer. 5. l. 1. *virtutis operatio est ad mortem dispositio*, Dom. 5. Aug. n. 2. *Morturi, eos, quos sua cura habuerunt, piè adhortentur ad perfectiorem Christianam*, 17. Jan. n. 2. l. 3. *ad charitatem manuum*, 18. Aug. n. 1. l. 3. *ad pietatem, ibid. Crucis signo seminantur*, 27. Jan. 2. l. 3. *caelum intueantur*, 11. Nov. n. 2. l. 3. *inimicus maxime condonent*, Octav. Stephan. n. 1.

Vide *Temor Domini*.

Sententia &c. de Morte.

SI mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo. *Rom. 8.*

Anima peccaverit ipsa morietur. *Ezech. 18.* Peccatum quod consummatum fuerit generat mortem. *Jacob. 1.*

Dimitte mortuos sepelire mortuos. *Matth. 8.* Stipendium peccati mors. *Rom. 6.*

F 2

Omnes

Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. Reg. 14.

Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes iustificarentur. 1. Cor. 15.

Stimulus autem mortis peccatum est. *Ibid.*

Vigilate quia nescitis diem neque horam. *Evang.*

Melior est mors quam vita amara: & requies æterna quam languor perseverans. *Eccles. 90.*

Iustus si morte præoccupatus fuerit in refrigerio erit.

Sap. 4.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. *Apocalip. 14.*

Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. *Proverb. 11.*

Verè enim mors peccatorum pessima.

Nescis qua hora mors veniet: semper vigila, ut quod nescis quando veniet, paratum te inveniatur quum venerit, *August.*

Timor de futura morte mentem necessariò concutit, & quasi clavis carnis omnes motus superbiæ ligno crucis affigit, *August.*

Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies: sero parantur remedia, quum mortis imminet pericula. *Idem.*

Non potest male mori qui bene vixerit: & vix bene moritur qui male vixit. *Idem.*

Nudi omnes nascimur, nudi morimur, nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia gravius fetent divitum corpora, luxurià distenta, *Ambros.*

Quid in rebus humanis certius est morte? quid incertius hora mortis invenitur. *Bernardus.*

Omnes crede diem tibi diluxisse supremum.

Grata superveniet, quæ non sperabitur hora, *Horatius.*

Pervigili curâ, semper meditare futura.

Exiguâ fossâ, claudentur pellis & ossa.

Dic homo quid speres, qui mundo totus adhæres?

Dum tumulum cernis, cur non mortalia spernis?

Taliamque domo, clauditur omnis homo.

Cum moritur dives concurrunt undique cives.

Dum moritur pauper, sequitur vix unus & alter. *Stan.*

Contra vim mortis, non est medicamen in hortis.

Serius aut citius metam properamus ad unam.

Mors sceptrum ligonibus æquat.

Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas

regumque turres.

O.

OBEDIENTIA.

Obedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt salutis contraria. Undè Matathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filii mei obediemus Deo. 1. Machab. 2.

Unus illorum septem fratrum qui noluerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit, Parati sumus mori prius, quam transgredi Legem Dei, ut dicitur 2. Mach. 7.

Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum præcipientibus ne in Nomine Jesu loquerentur, responderunt, Si justum est vos potius audire, quam Deum, judicate, *Act. 4.* Deinde cum arguerentur à Principibus dixerunt. Oportet obedire Deo magis quam hominibus, *Act. 5.*

Obedire oportet Prælati, si sive sint boni, si sive mali, dummodo bona præcipiant. Idè dixit Christus; super

cathedram Moysi sedebunt Scribæ & Pharisei, omnia quæcunque dixerint vobis facite, *Matth. 23.* Paulus electus in socium Barnabæ ambulabat confirmans omnes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum, *Act. 15.*

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant quæ impediunt salutem. Idè dicit Paulus; Obedite filiis Parentibus vestris in Domino, ad *Ephes. 6.* ad *Coloss. 3.* Tobias junior dixit Patri: omnia quæ præcepisti faciam Pater, *Tobias 5.* Descendit puer Jesus cum Maria & Joseph in Nazareth, & erat subditus illis, *Luca 2.*

Obediendum est promptè & non procrastinandum. Sic obedierunt illi Apostoli, qui statim relictiis rebus secuti sunt Salvatorem, *Matth. 3.* Simile etiam legitur de Mattheo, qui relictiis omnibus, secutus est eum, *Matth. 9.* *Luca 5.* Paulus audiens vocem Jesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandatur assidue. Nam Abraham mandatum circumcisionis licet esset difficile non distulit adimplere, *Genesis 17.* Grave erat Abraham de filii immolatione præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora voluit implere, *Genesis 22.* Propter hanc causam exemplum obedientiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est obediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obedientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum; & dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ad *Philip. 2.*

Obedire nolentes graviter puniuntur. Nam prima præcepti transgressio in parentibus gravibus maledictionibus est punita, *Genesis 3.* Quia mandatum Josue transgressus est Achior, idè fuit à populo lapidatus, & Josue & populus ex illa inobedientia in bello fuerit superatus, *Jos. 7.* Saul qui contra præceptum Samuelis Sacrificium obtulit & Agag Regi contra præceptum Domini parere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur 1. *Regum 15.* & 16. Dixit Dominus Salomoni quod si non custodiret mandata Dei, deleteret de terrâ superficie thronum ejus, 2. *Paralip. 7.* Jonas qui refugiebat Domino obedire præcipienti, ut in Ninive Verbum Dei prædicaret, in mare Domino disponente coniectus fuit, *Jona 2.*

Sicut Lutum in manu figuli, aut Lingnum in manu fabri permittit se scindi, poliri, & in omnem formam mutari, sic homo obediens debet permittere à manu sui Creatoris se dirigi, disponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam similitudinem veri obedientis assignat S. Ignatius de Baculo in manu senis, qui ad omnem usum ei inservit qui cum manu tenet.

Sicut optimus est Equus qui obtemperat fratri, ita obediens, qui se legibus accommodat. Sicut nos volumus ut Jumenta & creaturæ nobis serviunt & obediant ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

VIDE EX BREVIARIO. Est iter regni caelorum, Dom. 4. Pentec. n. 3. l. 2. idè inculcanda, Dom. 4. Epiph. fer. 6. Alia est erga Deum; & hæc præponenda omnibus hominum mandatis. 11. Aug. n. 3. Commun. Apost. n. 1. 1. 3. Alia filiorum erga Parentes. Dom. infra Epiph. n. 1. 1. 3. Alia servorum erga Dominos, Dom. 3. Epiph. Sabb. Dom. 4. ejusdem fer. 3. l. 3.

Sententia &c. de Obedientia.

Quid autem vocatis me Domine, Domine & non facitis quæ ego dico vobis, *Luca 6.* Omnia

Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obediētes. *Exod. 24.*

Multo enim melior est obediētia, quam stultorum victima, qui nesciunt quid faciunt mali, *Eccles. 4.*

Nunquid vult Dominus holocausta & victimas & non potius ut obediatur Nomini Domini. 2. *Regum 1. & 5.*

Enpropono in conspectu vestro hodie, benedictionem & maledictionem: benedictionem si obediētis mandatis Dei vestri, maledictionem, si non audieritis, *Deut. 11.*

Mens iusti meditabitur obediētiā, *Prov. 15.*

Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite, *Matth. 23.*

Obedite præpositis vestris, & subjacete eis: illi enim rationem reddunt pro animabus vestris, *Hebræos 13.*

PATRES &c. Non semper malum est, non obediēte præcepto, cum Dominus jubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est, *Augustinus.*

Quid iniquius, quam velle sibi obtemperari à minoribus, & non obtemperare maioribus, *August.*

Obediētia, non servili metu, sed charitatis affectu servanda est, non timore pænæ sed amore iustitiæ, *Gregor.*

Obediētia sola virtus est, quæ menti cæteras virtutes inserit, insertasque custodit, *Gregorius.*

Si vis esse sapiens, esto obediēns, sic enim scriptum est: concupiscis sapientiam, serva mandata, & Dominus dabit illam tibi, *Bern.*

Perfecta obediētia legem nescit, *Bernar.*

OPUS & INTENTIO BONA.

Operatio bona ubique homini necessaria est. Voluit Deus ut in Paradiso homo operaretur: dicitur enim *Genesis 2.* Posuit Dominus hominem in Paradiso ut operaretur, & custodiret illum: sic nullus status quantumvis bonus conservari potest nisi bene operando. Et iterum de homine extra Paradisum positum dicitur, Emitte eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *Genesis 2.*

Arguuntur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, Ite & vos in vineam meam, & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, *Matth. 20.*

Servus qui accepit quinquetalenta, & cum eis lucratusest alia quinque à Domino laudatur, sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobat, *Matth. 25.* Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens, Si filii Abrahæ estis opera Abrahæ facite. *Ioannis 8.*

Operantis intentionem plus Deus attendit quam opus. Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus, optimo scilicet affectu & intentione, ideo respexit Dominus ad Abel & munera ejus, ad Cain verò non respexit, *Genesis 4.*

Opera & prodigia in speciem similia fecit Moyses & ministri Pharaonis in Ægypto, sed quia hæc non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta esse, *Exod. 7.*

Ozias Rex Juda voluit incensam super altare Domini adolere, quod in se opus bonum est, sed quia bene, & licito modo non fiebat, Rex subito leprâ à Deo percussus fuit, 2. *Regum 6. 6.*

Opus bonum comparat Apostolus Sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt.

Et ut ad operandum animet. Qui, inquit, parçè seminatur parçè & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet, 2. *ad Corinth.*

Vide supra *Intentio, Adulatio &c.*

ORATIO.

Orare debent Prælati pro suis subditis, ut suis orationibus à populo iram Dei avertant. Sic cum post adorationem vituli Deus populum vellet d. struere, Moyses eorum prælatos pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exodi 32.* Propter orationem Moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium præ labore, *Num. 11.* Pro afflictio populo ignitis serpentibus oravit Moyses, & erecto serpente æneo à Deo remedium habuerunt, *Num. 21.* Samuel dixit ad populum: Absit à me hoc peccatum, ut celsè orare pro vobis: Ostendens peccare prælatos qui pro suo populo non orant, 1. *Regum 12.*

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis, *Genesis 18.* Moyses multoties exoravit ut Deus plagam averteret ab Ægypto, & licet Ægyptii essent mali, fuit tamen à Domino sapius exauditus, *Exodi 8. 9. & 10.* Salvator noster pro inimicis orare nos docuit, *Matth. 5.* Et ipse pro Crucifixoribus suis oravit, *Luca 23.* Ferventiùs oravit Stephanus pro suis persecutoribus quam pro seipso, quia pro se orans stetit, pro suis persecutoribus genua flexit.

Orare debet homo tribulatione ut de adversariis liberetur. Sic Tobias cæcus uxoris improprietis tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tobia 3.* Filii Israël tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Jud. 4.* Afflictus Mardocheus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hester 4.* Azarias & socii ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Daniel 3.* Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Ion. 2.* Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act. 12.*

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus qui genu flexo rogavit Dominum dicens; Domine si vis potes me mundare, *Matth. 8. Marc. 1.* Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans præsentia Jesu Christi, *Matth. 8.* Adorandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remissionem omnium peccatorum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur *Luca 8.*

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut antè consueverat facere, *Daniel cap. 6.* Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, Oportet vos semper orare & nunquam deficere, *Luca 18.* Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduæ, quæ iudicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici qui panes instanter sibi petiit commodari, *Luca 18.*

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo, licet valde devotè oraverit, Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, 2. *Reg. 12.* Sic reprobatam erat oratio Jeremiæ, quando dicebat ei Dominus, Noli orare pro populo isto. nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam

eos,

cos, *Ierem.* 11. Iacobus dicit, Petitis & non accipietis eò quod malè petatis, *Iacob.* 4. Populo indigno & malo dixit Dominus, Cùm multiplicaveritis orationes vestras non exaudiam vos, quia manus vestrae sanguine plene sunt, *Esaia.* 1.

Oratio impetrat remissionem peccatorum. Sic per orationem Moysis dicentis, Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti: Dominus populo suo peccatum dimisit, *Exodi.* 32. Propter hanc causam docuit nos Salvator ut peccatorum remissionem in oratione Dominica peteremus dicentes: Dimitte nobis debita nostra, *Matth.* 6. *Luca.* 11. In cuius figura dimisit Rex omne debitum seruo qui eum rogaverat, licet postea ex huius nequitia debita dimissa repetita fuerint, *Matth.* 18.

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Genesis.* 25. Anna similiter devotè Deum oravit cum lacrymis, & filium à Domino impetravit, *1. Regum.* 1. Helisæus hospite suæ sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit, *4. Reg.* 4.

Oratio facit Deum operari miracula. Nam per orationem Helisæi clausum est cælum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, *3. Regum.* 17. Martha & Maria Dominum orarunt & impetrarunt Lazarum suscitari, *Joan.* 11. Decem leprosi orantes ad Dominum, meruerunt recipere sanitatem, ut habetur, *Luca.* 17.

Similis est oratio scalæ Jacob per quam homines animo & conversatione à terrenis ad cælestia ascendant. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor: in cælum ascendit & Deum oblectat, sicut ait Psal. Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo.

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quæ Christianus se contra mundi, carnis, & dæmonis assultus defendere debet.

VIDE EX BREVIARIO. Oratio non consistit in solis verbis, Dom. 3. Sept. fer. 4. l. 3. Domin. 1. Pentec. fer. 3. *Magister ejus Christus*, fer. ante Ascens. l. 1. fer. 6. Pent. 24. Aug. n. 3. l. 2. *negotii nostris pramittenda.* 7. Mart. n. 2. l. 2. 24. Aug. n. 3. l. 2. *Bona est cum jejuniis & elemosyna*, Dom. 3. Sept. fer. 5. l. 2. & *gratiarum actione*, Dom. Epiph. fer. 2. l. 2. & fer. 4. l. 3. *ibidem, qui petit alienum à salute, nihil impetrat.* 2. Commun. plur. Mart. Paschali n. 3. l. 3. *Vera oratio Publicanos justificat.* Dom. 10. n. 3. *dæmones pellit*, Dom. 3. Sept. fer. 4. *Montes transfert*, 17. Nov. n. 2. *Locus orationis principaliter est Templum*, Ps. 5. fer. 2. ad laud. Ps. 25. fer. 4. ad prim. *in quo etiam efficacior promissio facta est.* Commun. Dedic. n. 1. l. 3. *Pro invicem orare Deo gratum est.* fer. 6. Pentec. l. 2. 14. Sept. n. 1. l. 3. Dom. 2. Pentec. fer. 4. l. 2. Dom. 2. Septemb. Sabb. *pro inimicis orandum.* 2. Maij n. 2. l. 3. Octav. Steph. n. 1. l. 3. *Vivi benefaciunt, orando pro mortuis.* 4. Maij l. 2.

Sententia selecta de Oratione.

Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis &c. *Joannis.* 16.

Petite & accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. *Joannis.* 16.

Humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio. *Indist.* 9.

Cum oraveris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem in abscondito &c. *Matth.* 6.

Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam vobis, *Joan.* 14.

Qui diligit Deum, orabit pro peccatis, & conturbabit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur, *Ecclesi.* 3.

Vigilate & orate ne intretis in tentationem, *Matth.* 26.

Qui obturat aurem suam ad vocem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur, *Proverb.* 21.

Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis & fiet vobis, *Joan.* 15.

Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo, *2. Joan.* 3.

Fili, in tua infirmitate ne despicias teipsum, sed ora Deum & curabit te, *Ecclesi.* 38.

PATRES. &c. Multi languescunt in orando, & in novitate conversionis suæ ferventes orant: postea languidè, postea frigide, postea negligenter, quasi securi sint; vigilat hostis, dormis tu, *August.*

Oratio tua locutio est ad Deum, quando legis, Deus tibi loquitur, quando oras, cum Deo loqueris, *Idem Aug. in Psal.* 85.

Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus hujus vitæ & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus quam ægrotus, *Augustinus.*

Oratio oranti est subsidium, Deo sacrificium, dæmonibus autem est flagellum, *Idem.*

Hæ sunt duæ alæ orationis, quibus volat ad Deum, si ignoscis delinquenti, & donas egentem, *Idem.*

Quum oras, clama non voce sed mente. Moyses ad bella non vadit, sed orat, & tum vincit Israël, *Hieronymus.*

Quando fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit, *Bernardus.*

Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mundat à vitiis, sublevat ad cælestia, *Cassiod.*

Dum cor non orat, nihil est quod lingua laborat, *Stan.*

P.

PATIENTIA.

Homo patienter ferre debet injurias. Ioseph patienter tulit injurias quam ei fratres proprii intulerunt, eisque postea illatam injuriam elementer indulsit, ut dicitur, *Genesis.* 37. Citò oravit Moyses pro Maria sorore sua quæ cum offenderat murmurando, *Numer.* 12. David persecutionem sustinuit, quam ei proprius filius inferebat, *2. Regum.* 15. Tobias patienter tulit consanguineorum impropria pariter & uxoris, ut habetur *Tobia.* 2.

Patenter debet homo ferre tribulationes & penas à Deo, vel Dei causâ inflatas. Sic Tobias excæcatus patienter sustinuit cæcitatem, *Tob.* 2. Job fuit patienter perdendo sua, & filios, & quasi se ipsum per gravem infirmitatem, *Job.* 1. & sequentibus: Eleazarus durus sustinuit patienter pro legum observantia cruciatus, *2. Machabæ.* 6. Septem fratres cum pia eorum matre in suis tormentis, mirabilem patientiam habuerunt, *2. Machab.* 7.

Homo

Homo debet patienter offensas dimittere ex corde, non solum semel sed pluries. Nam Petro quarenti quoties dimitteret proximo, non solum septies, sed septuagies septies, *Matth. 18.* Ad patienter portandum injurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth. 18.* Exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patientiam conservavit in verbis detractoris & contumelias, in factis & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemis, & morte, *Matth. 26. Marc. 14.*

VIDE EX BREVIARIO. Est omnium virtutum tutela, Dom. 5. Pasch. n. 2. nobis necessaria, Commun. un Mart. n. 2. per eam perditæ recuperantur, Dom. 2. Sept. Sabb. Dom. 3. ibidem fer. 5. est melior quàm arrogantia, Dom. 2. Aug. Sabb. l. 2. debet esse constans, Dom. 7. Pasch. n. 1.

Vide Tentatio, Tribulatio, Perseverantia.

Sententia &c. de Patientia.

Impatiens operabitur stultitiam. *Prov. 14.*
Patientiã lenietur Princeps, *Prov. 25.*
Longanimus fortis præstat, & qui animo suo imperat ei qui expugnat urbes, *Prov. 16.*

In patientia vestra possidebitis animas vestras, *Luc. 21.*

Charitas patiens est, benigna est &c. *1. Corin. 13.*
Qui patiens est multã gubernatur sapientiã, qui autem impatiens est, exultat stultitiam suam, *Prov. 14.*

Qui timeat Dominum custodient mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius, *Eccles. 2.*

PATRES &c. Paratus debet homo esse justus, & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos querit, *August.*

Tu bonus tolera malos: nam & Christus Judam, cum sciret furem esse, toleravit. *Idem.*

Tanto quisque minus ostenditur doctus, quanto minus convincitur patiens, *Gregor.*

Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit & cum malis bonus. *Idem.*

Nos sine flamma & ferro Martyres esse possumus, si patientiam in animo veraciter custodimus, *idem.*

In propriis injuriis patientem esse, laudabile est, injurias autem Dei dissimulare, impium est, *Chrysostomus.*

Si vindicare vis, sile, & funestam ei dedisti plagam, *Chrysostomus.*

Sunt quidam mites, sed quam diu nihil dicitur, vel agitur, nisi pro eorum arbitrio: patet autem quam longè sint à vera mansuetudine, si levis oritur occasio, *Bernardus.*

Dulcia non meruit, qui non gustavit amara *Poeta.*
Opassi graviora! dabit Deus his quoque finem. *Virgilius.*

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tui it lassus succus amarus opem. *Ovid.*

Læta læpius patientia, fit furor. *Valerius.*

Libenter feras quod necesse est, dolor patientiã vincet. *Seneca.*

Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. *Seneca.*

Summa est stultitia summo confici merore. *Cicero.*

Deus pacem diligit. Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annuntiaverunt. *Luca 2.* Pacem præcepit discipulis inter se habere, *Joan. 14.* Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luca 10. Matth. 10.* Pacem in testamento reliquit, *Joan. 14.* Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur *Luca 24. Joan. 20.*

Aliquando pacem perturbat invidia. Nam fratres Joseph invidentes ei, non poterant ei quidquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & discordias uscit inter propinquos, ut patet in Davide & Abolone ejus filio. *2. Regum 15.*

Contra, *Pacis colenda amor,* patet in Davide erga Saulem se ubique hoste liter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saulis iram, & invidiam superavit, eumque adegit ut David in gratiam reciperet, & illum se meliorem ac justiore esse fateretur, *1. Regum. cap. 24. & 26.*

Voluit expressè Deus Templum sibi à Salomone ædificari, ex eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret, *1. Paral. c. 22.* Sic & nos Templum Dei esse non possumus, nisi in animo, cum aliis pacem conservemus.

Pax falsa & ficta, apparet in Antiocho, qui cum Arcem cum nomine Silon expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, & juravit se eam servaturum, sed intra mania receptus Arcem & omnia funditus evertit, *1. Machab. c. 6.*

Alcimus Sacerdos cum à Judæis ad Demetrium Asiæ Regem defecisset, simulans tam. n. amicum esse suis fratribus & Judæis, pacem illis juravit, & nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit, *1. Machab. 7.*

Triphon simulatã pace cum Jonathã, cum in urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Jonatham comprehendit, & omnes qui cum eo venerant occidi jussit, *1. Mach. c. 13.*

Sicut mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem sit pax & concordia: sic omnis republica & familia perturbatur & dissolvitur, nisi pax sit inter cives, & domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium & amorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustuleris perit societas humana, & succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

VIDE EX BREVIARIO. Cum Deo habenda. Octav. Innoc. n. 1. l. 1. Pax reddetur, si cessaverit prevaricatio, & peccatum, Domin. 3. Nov. Sabb. Pro pace merito laudandus Deus, Domin. 2. Adv. Sabb. pro victoria, ibidem & Dom. 5. Aug. fer. 4. l. 3. Cantic. fer. 5. est à Deo. 30. Jun. n. 2. l. 3. quamvis etiam impio detur, Dom. c. Novemb. n. 1.

Sententia selecta de Pace.

Ipsa est pax nostra qui fecit utraque unum, scil. Christus, *Ephes. 2.*

Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *Luca 2.*

Pacem

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis &c.

Ioannis 14.

Non est pax impiis dicit Dominus, *Esaia* 48.

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, *Psal.* 118.

Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. *Psal.* 119.
Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, *Rom.* 12.

Non enim est Deus dissentionis, sed pacis, *1. Cor.* 14.
Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, *Actorum* 4.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, *Matth.* 5.

PATRES &c. Pax est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. *Aug.*

Si Dei vocantur filii qui pacem faciunt, procul dubio fatana sunt filii, qui pacem confundunt. *Augustinus.*

Melius est ut peccat unus, quam unitas. *Bernardus.*
Lingua quandoque pacem prædicat, sed sæpius turbat. *Hug. viii.*

Pax optima rerum

Quas homini novisse datus est. *Silius.*

Pax plenum virtutis opus, pax summa laborum.

Pax belli exacti pretium est. *Mantuanus.*

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes, *Virg.*

Si cupias pacem, linguam compece loquacem, *Stan.*

Omne quod est, tam diu manet, atque persistit, quam diu est unum, sed interit atque dissolvitur pariter atque unum esse desierit. *Boetius.*

Quietissimam homines agerent vitam in terra, si hæc duo verba à nativitate omnium tollerent, *meum*, & *tuum*. *Seneca.*

PECCATUM.

Peccatum nocet homini, quia multoties pœnâ corporalis puniatur. Ut patet in Adamo & Eva expulsis de Paradiso cum aliis pœnis. Sodomitæ etiam pœnâ ignis & sulphuris sunt puniti, *Gen.* 29. Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini se vertendo retrò, in statuam salis est converta, *Genes.* 19. Pharaon etiam propter peccatum cognovit se flagellari dicens, peccavi in Deum verum, *Exodi* 10. Quia filii Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpius flagellati sunt, *Num. Ind. Iosue, Regum, Iudith,* & peccatum quasi vetus testamentum, &c.

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Dominus ad Cain: Vox sanguinis fratris clamat ad me de terra. *Gen.* 18. Clamor peccatorum ventrorum in aures Dei Sabaoth introivit, *Iacobi* 5.

Scriptura comparat peccatum cum igne ardente, qui hominem absumit. Cum serpente venenato, *Eccles.* 11. **Quasi à facie colubri fuge peccatum.** Et cum Gladio accipiti: **Quasi romphaa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas,** *ibid.*

S. Cyprian. serm. de lapsis: Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigiis sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem, 2. est Rana, quia volvit in sordibus peccatorum, 3. est Cinificies, propter aculeum conscientie, 4. est Musca, quæ ad candela alas suas stultè comburit, ita peccator igne in-

fernali, 5. Pestis animalium, quia habet animam peccati infectam, 6. Vesica turgens, per peccatum luxurie, aut superbie, 7. Grando significat morbos & penas calitis immittas, 8. Locusta omnia devorata, opera peccatoris infructuosa, & sine merito, 9. Tenebræ densissimæ sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis, 10. Mors primogenitorum, indicat mortem anime propriæ, & maledictionem posteritatis iuxta psalmistam; **Semen impiorum peribit.** Et sicut Ægyptii cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis suis.

VIDE EX BREVIARIO. Peccatum mortale animam occidit, Dom. 4. Quadr. ser. 5. Dom. 15. Pentecælo excludit, Dom. infra Asc. n. 2. venialis & mortalis differentia, Dom. 3. Quad. f. 3. 1. 3. & ser. 3. infra Octav. Corp. Christi n. 3. 1. 3. Dom. 5. Pentec. n. 3. Scandalum est magnum malum, 8. Mart. n. 3. 29. Sept. n. 3. causa alterius peccati, Dom. oct. Pentec. num. 7.

Vide singula peccata in particulari *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

Sententia &c. de Peccato.

Sensus & cogitatio humani cordis in malum pronasunt ab adolescentia. *Genes.* 8.

Non est ei bene, qui assiduus est in malis, *Eccles.* 12.

Et qui in uno peccaverit, multa bona perdet, *Eccles.* 9.

Non est enim homo qui non peccet, *3. Regum* 2.

Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, *1. Ioannis* 1.

Per quæ quis peccat, per hæc & punitur, *Sapientia* 11.

PATRES &c. Nullus sanctus & iustus caret peccato, nec tamen ex hoc desinit esse iustus sanctus, vel cum affectu teneat sanctitatem, *August.*

Qui peccus suam tundit, & se non corrigit, peccata solidat, non tollit. *Aug.*

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore; non dicit non sit, sed non regnet: in est peccatum quum delectaris, regnat cum consenseris, *August.*

Nolite contemnere venialia, quia minima sunt, sed timeate, quia plura sunt, plerumque enim bestia minute multæ necant, *August.*

Timenda est ergo ruina multitudinis, etsi non magnitudinis. *Idem.*

Major est culpa, manifestè quam occulte peccare, dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, quia & agit, & docet. *Isidorus.*

Nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet, *Seneca Phil.*

Si male fecisti, mox respice vulnera Christi.

Per misere mei, tollitur ira Dei. *Stan.*

PENITENTIA.

Penitentia non debet differri usque ad sententiam, vel mortem. Hoc est etiam Consilium Sapientis, *Ne tardes venire ad Dominum, & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de servis vigilantibus, & expectantibus Dominum suum, quia diem & horam mortis

mortis penitus ignoramus: Nam secundum Gregorium, nihil certius morte, nihil incertius horâ mortis.

Pœnitentia debet esse cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier penitens lacrymis pedes Domini lavit, *Luca 7.* Forte quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehensæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: Vade, amplius noli peccare, *Joannis 8.* Petrus postquam negando Dominum peccavit, foras exiens, flevit amare; *Matth. 26.*

Pœnitentia post Contritionem requirit peccatorum Confessionem. Dominus transtulit peccatum à Davide, quia ad reprehensionem Nathan se humiliter accusavit, dicens se peccatum commississe, *2. Regum 12.* In cuius figura Dominus decem leprosis pœnitentibus dixit, ite & ostendite vos Sacerdotibus, & sequitur, dum autem irent mundati sunt, *Luca 7.*

Vide Confessionem.

Pœnitentia post Confessionem requirit integram satisfactionem. Hæc maximè consistit in asperitate jejuniorum, devotione orationis, & largitione elemosinarum. Viri Niniivitæ fecerunt pœnitentiam induti sacco, & jejunaverunt, & Deus indulsit, *Ionæ 3.* Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aspergentes, & lumbos accincti ciliciis, ad crepidinem templi provoluti, *1. Machab. 3.*

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multum commendavit, ut habetur *Luca 7.* Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè tuit receptus à patre, *Luca 15.* Deus de se testator. Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et Christus ait, Non veni vocare iustos, sed peccatores.

VIDE EX BREVIARIO. Pœnitentia est via ad celum, die 4. Epiph. n. 3. & die 6. ibidem, non est differenda, Dom. 5. Aug. n. 2. Conversio, ad conversionem peccatoris tria in unum acula concurrunt, Dom. 2. n. 3. 1. 1.

Sententia selecta de Pœnitentia.

Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum celorum, *Matth. 3.*

Dico vobis quod ita erit gaudium in celo super uno peccatore pœnitentiam agente quam super 99. iustis, qui non indigent pœnitentia, *Luca 15.*

Pœnitentiam igitur & convertimini, ut deleantur peccata vestra, *Act. 3.*

Fili peccasti, non adjicias iterum, sed & de pristinis depecare ut tibi dimittantur, *Eccles. 21.*

Nisi conversi fueritis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum, *Psal. 4.*

Ne differas de die in diem, nam subito veniet ira illius, *Eccles. 5.*

Septies de die cadet iustus, & resurget, impii autem corruent in malum, *Proverb. 24.*

PATRES &c. In tribunal mentis ascende contra te, & reum te constitue ante te, *Aug.*

Pœnitentia sera raro vera, *Idem.*

Sunt multi quos peccare non pudet, sed pudet pœnitentia: ò incredibilis infamia! de vulnere ipso non erubescis, & de ligatura vulneris erubescis, *Idem Aug.*

Peccavit David, quod solent Reges, sed pœnitentiam egit, flevit, ingemuit, quod non solent Reges, *Ambrosius.*

Apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris, *Idem.*

Fit plerumque gravior Deo, amore ardens vita post *R. P. Arsdock. Tom. III.*

culpam, quam in securitate torpens innocentia, *Idem.*

Quis in seculo peccavit enormius Paulo? quis in religione gravius Petro? Illi tamen pœnitentiam meruerunt assequi, *Petrus Chrysologus.*

O pœnitentia! quid de te novi referam, omnia ligata tu solvis, omnia clausa tu referas, omnia adversa tu mitigas, omnia contrita tu sanas, *Cyprianus.*

Utile propositum est sœvas extinguere flammâs,

Nec servum vitis peccatus habere suum, *Ovid.*

Principiis obsta, sero medicina paratur,

Cum mal per longas invaluerit moras, *Idem.*

Adagium. Sero sapiunt Phryges, *Cicero.*

PERSEVERANTIA.

Homo non debet desistere à bono jam incepto. Alias accidit exemplum de homine deridendo, qui cepit ædificare & non potuit consummare, *Luca 14.* Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cœcitatatis ei obvenisset, *Tobia 2.*

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, *2. Machab. 6.* Stephanus firmiter perseveravit, durus iectus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens Spiritum commendaret, *Act. 7.*

Perseverandum est in malorum operum desestatione. Quia respiciendum non est retrò postgressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, *Gen. 19.* Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, *Daniel 3.*

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vitæ c. 10.* comparat Perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellatore, qui non dilcedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum architecto, cui non sufficit posuisse fundamentum ædificii, nisi ad culmen perducatur. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem exspectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum feliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiatur in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca ægri salutem promovisse, si postea manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ità in studio salutis aut virtutis parum est inchoare, nisi per perseverantiam ad optatum exitum perveniat, ita fere S. Chrysost. *Hom. 24. ad Hebræos.*

Vide Patientiam.

VIDE EX BREVIARIO. Perseverantia petita impetrat, Dom. 1. Quad. f. 22. Julii, n. 2. 17. Aug. n. 2.

Sententia &c. de Perseverantia.

Ego firmus in via Domini, *Iob. 17.*

Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei, *Luc. 9.*

Quis enim ex vobis volens turrim ædificare: nonne prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt ad perficiendum, *Luca 4.*

Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, *Matth. 10.*

G

Sic

In disciplina perseverare, *Heb. 12.*

Sic currite ut comprehendatis, *1. Cor. 9.*

PATRES &c. Non requiruntur in Christiano in-
itia, sed finis, *Hieronimus.*

Vos fratres exhortamur in Domino, ut propositum
vestrum in Domino custodiatis, & usque ad finem vi-
tae perseveretis, *August.*

In casum bonum agitur, si ante vitam terminum de-
seratur: quia & frustra velociter currit, qui priusquam
ad metas venerit, deficit, *Gregorius.*

Bonam vitam ego puto, mala pati, & bona facere,
& sic perseverare usque ad mortem, *Bernardus.*

Perfer & obdura dolor hic tibi proderit olim, *Ovid.*

Resiste: magnis in malis vinci malum est, *Seneca.*

Principium nihil est, si non vintangere metam,

Præmia dat finis, principiumque nihil.

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

Sabbatum interpretatur requies. Quia in Sabba-
this seu festis debet homo quiescere ab omni opere
servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die
septimo ab omni opere suo quod patraverat, *Gen. 1.*
Ob hanc causam filii Israel colligebant manna pro die
festo in duplici mensura, ut Sabbatho feriantur. Mu-
lieres sanctæ paraverunt aromata ad unguendum Chri-
stum, sed Sabbatho siluerunt, *Marc. 16.* In hujus
figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro,
Lucea 23.

Benedixit Dominus diei septimo quia in ipso effave-
rat ab omni opere suo, *Gen. 2.*

Sabbatum non custodientes debent corripi & puniri.
Nam colligens ligna in Sabbatho jussu Domini fuit la-
pidatus, *Num. 15.* Arguit Neemias calcantes torcula-
ria, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem. 13.*
Vide Cateches. de præcepto, 2. Decal. & præcept Ec-
clesiæ.

VIX EX BREVIARIO. Sabbathi observatio.
Magna illius olim reverentia fuit, Domini. Oct. n. 1. &
Dom. Oct. n. 2. non violatur per opera misericordia,
Dom. 3. Quadr. ser. 5. le. 2. & Sabb. infra Pentec. Do-
minicus dies etiam permittit laxare animum, die 3.
Dec. n. 3. l. 2.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

Sapientia & prudentia in rebus agendis est optima
gubernatrix vita humana. Exemplum est in *Re-*
becca muliere prudentissima, quæ direxit filium suum
Iacob quomodo possit parenti suo placere, & illius be-
nedictionem obtinere præ suo fratre primogenito *Esau*;
& postea prudenter illum recedere fecit à conspectu
fratris sui *Esau*, donec ejus ira cum tempore desineret;
Gen. cap. 27. Et ipse *Iacob* postea prudenter egit
demulcendo fratrem suum & mittendo ei munera,
potius quam litigando, & ejus iram in se pro-
vocando, *Ibidem.*

Summa fuit sapientia *Iosephi* in domo *Pharaonis*,
somnia Regis sapienter exponendo, & famem præ-
dicendo, & omnia recte ordinando, & fratres qui
ipsum vendiderant pacificè & amicè excipiendo, *Gen.*
cap. 41.

De *Davide* in ipsius laudem dicitur, *1. Reg. c. 18.*
quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc
quando apud Regem *Achis* se quasi fatum simula-
bat, ut sic illi sus ab eo dimitteretur, *1. Reg. 21.* Sapientis
enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigail sapienter admodum *Davidem* à marito suo
Nabal graviter offensum placavit, munera præmi-
tendo & se illi humiliter subjiciendo, *1. Reg. c. 5.*

Salomon item inter duas mulieres, de infante utrius
esset, summâ sapientia diremit, quasi volens infan-
tem inter utramque dividere, & sic veram illius ma-
trem exploravit, *3. Reg. c. 3.*

Rex *Ezechias* intelligens Regem *Assyriorum* veni-
re ad *Hierosolimam* obsidendam, sapienter præcepit
capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus
hostilis aquam haberet, *Paralip. c. 32.* Sic oportet fon-
tes & occasiones vitiatorum impedire, & amputare.

Prudentia Reginæ *Etheris* & *Mardochei* in libe-
rando populo suo ab exitio quod *Aman* illis paraverat,
pulchrè describitur in libro *Esther. c. 5. 6. 7.*

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipso rum ore
convicit, & *Susannam* innocentem à morte liberavit, *Dani-*
el. c. 13. Idem sapientissimè *Nabuchodonosoris* som-
nium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Daniel. c.*
2. *Christus* jubet *Apostolos* & fideles esse prudentes sicut
serpentes, & simplices sicut columbae, *Matth. c.*
10. Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude,
sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c. 25.* dis-
cuntur à Christo prudentes, quia curarunt in lampadi-
bus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem,
charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medi-
cos, sicut enim Medici sanant morbos corporis, Sic
Sapientes curant infirmitates, & passiones animo-
rum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi, quia
non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui
cum illo agant Sapientiâ & doctrinâ suâ obstat, &
meliores facit. Hinc Regina *Saba* aliique concurre-
bant, ut audirent Sapientiam *Salomonis*.

Socrates apud *Stobæum* sermon. de virtute comparat
Os sapientis, lanæ templi, quâ aperta, & altaria, &
Sanctorum imaginés, & pulcherrima virtutum simula-
cra conspiciuntur.

Sicut *Navarchus* novit se ventorum mutationibus va-
riis accomodare, & ita ad portum pervenire; sic etiam
Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem
ultimum & portum salutis æternæ.

Sapientia est instar Salis, quia per eam conditu-
tur mores hominum ne sint insulsi, & à corruptione
vitiatorum conserventur.

Sapientis Mores in multis moribus Divinis assimi-
lantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè
omnium loquitur, ita Sapiens. Deus per peccata homi-
num maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita
Sapiens. Deus præsens est inter omnes totius orbis muta-
tiones, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra
seipsum beatitudinem & solatium non quærit; ita Sa-
pientis proprium est ab animo suo rectè disposito
omnem suam lætitiâ & felicitatem habere, & solatiâ à
creaturis non emendicare. Hæc sunt prima veræ sapientia
tæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientia cum aliis vult
ipse *Cicero* lib. 5. *Tusculan.* Moderari & sistere cupidita-
tes. Sicut (inquit) Stultitia, etsi adepta est quod
concupivit, nunquam tamen se consecutam putat, ad
alia, & alia inhians; sic Sapientia semper co-
contenta est quod adest, & ita nunquam illam
suis prænitet.

Sensit.

Sententia de Sapientia, & Prudentia.

Fons sapientiæ Verbum Dei, *Eccles. 1.*
 Trahitur sapientia de oculis, *Iob 28.*
 In malevolam animam non introibit sapientia,
Sapient. 1.
 Initium sapientiæ timor Domini, *Pf. 110.*
 Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt,
Prov. 1.
 Sapiens timet & declinat à malo, *Prov. 14.*
 Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum sapientia
 inhabitat, est enim hæc speciosior sole, *Sapient. 7.*
 Sapiens non odit mandata & iustitias, *Eccles. 33.*
 Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo,
 stultus fiat ut sit sapiens, *1. Cor. 3.*

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, *Rom. 1.*
 Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, *1. Cor. 3.*
PATRES &c. Sapientia vera est noscere seipsum.
 Ad veram sapientiam pervenire non possunt, qui
 falsæ suæ sapientiæ fiducia desipiunt, *Gregorius.*
 Sapientia illa clara est, non quæ in verbis volat, sed
 quæ virtutibus constat, *Gregorius.*
 Discat qui nescit, nam sic sapientia crescit, *Stan.*
 Odi sapientem, qui non est sibi ipsi sapiens, *Men-*
andus.
 Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia,
Plautus.

Istuc esse sapere, qui ubicumque opus sit, animum
 possit flexere, *Terentius.*
 Consilia omnia verbis prius experiri, quam armis,
 sapientem decet, *Terentius.*
 Nihil sapienti necesse est, *Seneca.*
 Sapientia est sanitas animi, *Cicero.*
 Nihil est turpius, quam sapientis vitam, ex insipi-
 entium sermone pendere, *Cicero.*

Prudentia.

Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut
 columbæ.

Ubi non est gubernator, populus corrumpit, salus
 autem ubi multa consilia, *Prov. 11.*

Melior est sapientia quam vires, & vir prudens quam
 fortis, *Sapient. 6.*

Filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatio-
 ne sunt, *Luca 16.*

Verba prudentum statera ponderabuntur, in fatuo-
 rum cor illorum, *Eccles. 21.*

Stultus si tacuerit sapiens reputabitur, *Prov.*

Estote prudentes sicut serpentes, quia prudentia abs-
 que bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione
 stultitia nominatur, *Hieronymus.*

Ex lingua stulta veniunt incommoda multa, *Stan.*

Fac mala, dic multum, si vis te reddere stultum,
Idem.

Qui non os claudit, quod non vult sapiens audit,
Idem.

Prudentiz est futuram injuriam præcavere. *De-*
nocritus.

Prudentes possumus dicere providentes, *Cicero.*

Si prudens fuerit animus tuus, tribus temporibus
 dispensetur, præterita cogita, præsentia ordina, futura
 prævide, *Seneca.*

Non potest esse jucunda vita à qua absit prudentia,
Cicero.

R. P. Ardeck. Tom. III.

Adag. Annosa vulpes haud capitur laqueo.
 Eum ausculta, qui quatuor sunt aures, id est, qui
 multum audit antequam loquitur.

SPES. FIDUCIA.

Sperare debet homo bonum repromissum, licet differa-
 tur. Multis annis expectavit Abraham filium,
 quia Centenarius erat quando natus est ei Isaac, *Gen.*
21. A promissione facta Abraham usque ad ingressum femi-
 nis sui in terram promissionis fluxerunt anni 460.
Gen. 15. Erat Simeon in Jerusalem diu expectans con-
 solationem Israel, id est, adventum Christi, *Luca 2.*
 Ascensus Christus in cælum præcepit Apostolis, ne
 descenderent, sed expectarent promissum Patris,
Actor. 1.

Sperare debent homines consolationem in tribulatio-
ne. Afflictus corpore, spoliatus rebus, orbatus filiis
 sic dicebat Iob, Si occiderit me in ipso sperabo, *Iob. 13.*
 Parentibus Tobia irridentibus eum & dicentibus: Ubi
 est spes tua? Respondit, Filii Sanctorum sumus,
 & vitam illam speramus, quam daturus est Dominus
 his qui fidem non mutaverunt ab eo, *Tob. 2.* Cum Su-
 fanna esset morti condemnata, erat cor ejus in Domino
 fiduciam habens, *Daniel 13.*

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur stellæ po-
 laris, ad quam navæ in tempestate respiciunt &
 cursum dirigunt: sic nobis in omni tribulatione respici-
 endum est ad Deum & ejus auxilium ac promissa, ut
 cursum huius vitæ rectè & securè dirigamus ad portum
 salutis. Præclare hanc spem & fiduciam explicat totus
Psalms 90. Qui habitat in adiutorio Altissimi
&c.

Spem nostram Lucernæ comparat S. Augustinus
 in *Enchir.* Lucerna, inquit, animæ spes ejus, ad il-
 lam operatur omnis homo quidquid boni ad spem facit,
 & in non extinguit lucerna nostra. Oleum huius lucer-
 næ est verbum Dei & ejus promissa, quæ faciunt, ut lu-
 cerna spei nostræ non extinguatur.

Sicut peregrinantium labores & tædiâ relevat spes
 perveniendi in suam Patriam, sic labores huius vitæ
 multum mitigat spes perveniendi ad patriam cælestem:
 hic enim sumus *hospites & advena super terram*, ut
 loquitur Apostolus.

Spem nostram vocat *Laurentius Iustinianus*, in li-
 gno *vita cap. 2.* Columnam firmissimam qua totum spi-
 rituale ædificium sustentatur, spe autem deficiente,
 totum ædificium corrui in barathrum desperationis.

E contra spes quæ extra Deum reponitur in Ho-
 mine, aut favore, aut opibus, est instar Arundinis,
 cui si innitaris statim frangitur & te in lapsum præcipi-
 tat, Est etiam instar myricæ sive terræ siccæ ac sterilis
 in qua nihil crescit, & nullum fructum habes, post
 inanem laborem: Hinc rectè *Hieremias*, Maledictus
 homo qui confidit in homine, & ponit carnem
 brachium suum, & à Domino recedit cor ejus, *Hier.*
c. 17.

VIDE EX BREVIARIO. Spes, Commun. non Pon-
 tif. n. 3. lect. 2. & Octob. Ascens. n. 2. l. 2.

Vide *Fides, Benignitas Dei.*

Sententiæ selectæ de Spe & Fiducia.

Quisperat in Domino beatus est, & non infirmabi-
 tur, *Prov. 16.*

Beatus vir qui confidit in Domino, *Jeremia 17.*
 Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus, *Psal. 39.*

G 2 Mihi

Mihi adhzere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam, *Psal. 72.*

Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est, *Sap. 3.*

Spes hypocritarum peribit, *Iob. 8.* Spes impiorum deficit, *Prov. 10.*

Fides credit, spes, & charitas orant, *Augustinus.*

De spe incassum pręsumit, qui timere Deum in suis operibus temnit, *Gregor.*

Qui nihil potest sperare, desperet nihil, *Seneca.*

Sola spes hominem in miseris consolari solet, *Cicerone.*

Qui duos insectatur lepores, neutrum capit. i. in eos qui nimis multa simul sperant.

Corvum delusit hiantem, *Horat.* in raptorem spe sua frustratum.

S U P E R B I A.

Superbia ducit hominem ad ruinam: Ideo Christus dicit, qui se exaltat humiliabitur, *Matth. 23.* Volentes superadificare turrim in cęelum dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genesis 11.* Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbe populum numeravit, *2. Regum. 24.* Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Hester 7.* Nabuchodonosor per superbiam depositus est de folio, & gloria ipsius ablata est, *Dan. 4.* Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei, *Dan. 5.* Herodes superbe indutus, cum populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Actuum 12.*

Superbi similes sunt Fumo, qui sua levitate in altum extollitur, & ipsa elatione in magnum globum intumescit, sed quanto globus ille fit altior, tanto magis evanescit, sic superbus, quando magis exaltatur, tanto citius deficit, *Ita S. Aug. in Psal. 36.*

Similis est superbus Ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam & jactantiam, & aliorum contemptum, *Ita S. Hier.*

Quemadmodum corpus perdita humorum recta temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amissa humilitate omnibus passionibus & vitiis exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tantum non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodum avari quanto plus opum accumulunt, tanto magis se egere existimant, ita superbi & arrogantes quanto majori honore fruuntur, tanto magis magisque cupiunt honorari.

Quodin corporibus Tumor, hoc in animabus superbia est, sicut enim corpus quod immodice turget sanum esse non potest, ita & animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysostomus Homil. 13. in Timoth.*

Ut in area extollitur Palea super triticum, non quod sit dignior, sed sit levior; sicut in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum & virtutem, sed ob vanitatem & falsam opinionem.

VIDE EX BREVIARIO. Superbia quid sit, Domin. infra Ascens. n. 2. l. 2. Domin. 2. Septemb. num. 2. lect. 2. *Initium omnis peccati,* 2. Novemb. num. 3. lect. 1. *Gloriatio vana perdit beneficia accepta,* Domin. 2. Sept. num. 2. lect. 3.

Vide *Humilitas.*

Sententia selecta de Superbia. V. supra de Humilitate.

Audeo dicere superbis, utile esse cadere in aliquod lapertum & manifestum peccatum unde sibi discerant, qui jam sibi placendo ceciderant, *August.*

Vermis divitiarum est superbia; difficile est ut non sit superbus qui dives est; tolle superbiam & divitiarum non nocent, *August.*

Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia ex Angelis demones reddit, *Augustinus.*

Superbia de superis celestibus ad ima precipitat, humilitas ab imis ad alta levat, *Bern.*

Superbia de Angelo diabolum fecit, & homini mortem intulit, *Cassiodorus.*

Omnis fere diligit sibi similem, solus superbus odit datum, unde inter superbos semper sunt jurgia, *Cassiod.*

Omnis insipiens arrogantia & plausibus capitur, *Menander.*

Video nos nihil aliud esse prater simulachra quędam; quotquot vivimus, aut umbram levem, *Sophocles.*

Inquinat egregios adjuncta superbia mores, *Claudius.*

Est verum verbum, frangit Deus omne superbum, cum sex, cum limus, cum res vilissima simus,

Unde superbum? nescimus quando perimus, *Stan.*

JACTANTIA. Filia est superbia.

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, *Rom. 1.* Dum causa jactantię pauper pascitur: etiam ipsum misericordię opus in peccatum convertitur; *Jesodorus.*

Mirabile jactantię genus, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas, *Bernardus.*

Jactantia non est vitium laudis humanę, sed vitium animę perverſa amanti humanam laudem, spreto testimonio conscientię, *Augustinus.*

Qui sese laudat, laudis se munere fraudat.

T.

TENTATIO.

Tentat Deus aliquando hominem ut probeat illum: Sic tentavit Abraham & dixit ei, tolle filium tuum quem diligis & offer illum, *Gen. 22.* Dixit Dominus ad Philippum: Unde ememus panes ut manducet hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipse vero sciebat quid esset facturum. *Joan. 6.* Postquam Tobias fuit cęcatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus pervenire illi, ut posteris exemplum patientię daretur, *Tob. 2.* Judith dixit tempore obsidionis, memores esse debetis quomodo tentati sunt patres, ut probarentur si vere colerent Deum, *Judith 8.* Iob propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Iob 23.* Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Matth. 14.*

Non debent homines Deum tentare: Sicut populus Israel multoties tentavit Deum in deserto, *Num. 16.* Oriam qui statuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens: Qui estis vos qui tentatis Deum; *Judith 8.* Judæis quarentibus, si liceret censum dare Cæsari, ut ipsum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocritę? *Matth. 22.* Cum ejecisset

Arsde
kin

Theo
logi.

D. 11/
2. 8

Jesus dæmonium & locutus est mutus, quidam tentantes eum querebant signum de celo, *Matth. 16.* Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananiæ, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut patet *Act. 5.*

Tentat Diabolus mentiendo, unum pro alio ostendendo: Sic falsò dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promissit bona ex transgressione: Eritis sicut Dii, *Gen. 3.* Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiendo. Hæc omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Matth. 4.*

Tentationes volentes vitare, sapientiâ uti debent in resistendo: Christus à dæmonè tentatus in gula, superbia, & avaritia, ad quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit quomodò oporteat nos tentationes superare, *Matth. 4.*

VIDE EX BREVIARIO. Tentatio fit suggestione, consensu, delectatione, Domin. 1. Quadr. num. 3. l. 3. iam de bono quam de malo periculosa est, Dom. Passio n. 2. l. 3.

Vide Tribulatio, Consolatio divina.

Sententia selecta de Tentatione.

Qui non est tentatus, paucanovit, *Ecclesiast. 34.* Fili, accedens ad servitutem Dei sita in justitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, *Eccles. 2.*

Fidelis Deus qui non sinet vos tentari supra id, quod potestis, *1. Cor. 10.*

PATRES. Vita nostra in peregrinatione non potest esse sine peccato, & sine tentatione, *Augustinus.*

Tantum admittitur diabolus tentare, quantum tibi prodest ut exercearis, *idem.*

Hoffis noster quanto magis nos sibi rebellare conspiciat, tanto amplius expugnare contendit, *Gregorius.*

Humanum est in corde tentationem perpeti, dæmoniacum totum est in tentationis certamine superari, *Gregorius.*

In tentationibus esto fortis, multos enim majorum nostrorum illæ arguerunt, *Bernard.*

Diabolus, quando decipere quemquam tentat, prius ad naturam uniuscujusque intendit, & inde se applicat, unde aptum hominem ad peccandum aspiciat, *Gregor.*

Bellum grave quia occultum, *Cassiodorus.*

Vide infra sententiâs plures, Verbo Tribulatio.

TIMOR DOMINI.

Omnis Dei timor, etiam ex metu pœnæ, per se bonus, & utilis est contra peccatam: Timor Domini expellit peccatum, *Eccles. 1.* Beatus homo qui semper est pavidus, *Prov. 28.* Verebar omnia opera mea, sciens quia non parces delinquenti, *Job. 9.* Et idè à S. Bonav. timor comparatur ostiario, qui stare debet ad ostium cordis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum, tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm. 86.* Timor verecundus & castus est omnium ætatum ornatus: est splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei nunciatus: est bonæ indolis index: est testis innocentie: est lampas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debet homo Deum omni tempore. Quia in hac vita non potest esse securus. Nam Angeli in coelo, & primi parentes in terrestri Paradiso peccaverunt, ut patet

Gen. 3. & Esaiæ 4. Loth qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen postquam exivit est inebriatus & cum filiabus peccavit, *Gen. 19.*

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere. Obsterices Deum timuerunt, idè non necaverunt filios Hebræorum, *Exodi 1.* Eleazarus nolens vetita manducare, ait: Domine propter timorem tuum libenter hæc parior, *2. Machab.*

Timor Domini causa est quod homo bene operetur & diligat Deum. Idè voluit Dominus filios Israël timorem incutere, & legem cum tonitru & igne dare, *Exodi 20.* Josaphat docuit iudices ut timor Domini esset inter eos si bene vellent regere populum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tobie 2.* Item commendatur Iob, quod esset bonus, justus, & timens Deum, *Iobi 1.*

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam omnes quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interfecerunt eos, *Regum 17.* Ionas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit, id nauæ videntes, timuerunt Deum, *Ion. 1.* Ob hanc causam dixit Dominus: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam, *Matth. 10.*

Sicut qui transit angustum Pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat, sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum, antequam veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui thesaurum portat per loca prædonum insidiis infecta, ita necesse est in decursu huius vitæ formidare, ubi infestissimi animarum prædones, dæmon, mundus, caro nituntur, nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodum frano opus est equitine à ferociente equo per avia & devia abripiatur, ita frano timoris divini opus est, ne ab indomitis cupiditatibus & vitis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in Scholis à negligentia ac petulantia deterrantur dum vident socios suos examinari & supplicio affici, ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare, & clamare ad Dominum, confige timore tuo carnes meas.

Uti solis Radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita si timor Domini fuerit in anima, efficit ut omnia sua peccata etiam minutissima observet, *Climacus de discret. grad. 26.*

Sicut per Corium acu perforatum prius feta, & post eam silum ingreditur, sic timor Domini in animam hominis charitatem & justitiam introducit, *S. August. in Epist. S. Joannis.*

VIDE EX BREVIARIO. Timor Domini descendit, Dom. 5. Nov. n. 2. l. 3. timor sanctus est salutaris: Dom. 1. Aug. n. 2.

Vide supra Penitentia, Humilitas.

Sententia selecta de Timore Domini.

Initium Sapientiæ Timor Domini, *Prov.* Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam, *Matth. 10. Luca 12.*

Noli altum sapere, sed time, *Rom. 11.*

Beatus homo qui semper est pavidus, qui verò mentis est duræ corruet in malum, *Proverb. 28.*

Quæ

Qui timet Dominum nihil negligit. *Ecclesiast.* 7.
 Timor Dei initium dilectionis ejus. *Eccles.* 25.
 Dediti hereditatem timentibus nomen tuum Domine. *Psal.* 60.

Beatus vir qui timet Dominum : potens in terra erit semen ejus, gloria & divitiarum domo ejus, *Psal.* 111.

Timenti Dominum bene erit in extremis & in die obitus sui benedicetur. *Eccles.* 1.

Plenitudo sapientix est timere Deum, *Ibidem.*

Qui timet hominem cito corruet. *Proverborum.* 29.

Si Deus pro nobis, quis contra nos. *Roman.* 8.

PATRES, Deum time & mandata ejus observa, hoc est omnis homo, ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est homo. *Bernardus.*

Facile deviat à justitia, qui in causis non Deum, sed homines pertimescit, *Chrysost.*

Si amor Deite tenere non potest, factem teneat & terreat timor judicis, *Gregor.*

Stultus in summa pericula misit

Venturi timor ipse mali, fortissimus ille est

Qui promptus metuenda pati, *Lucanus.*

Degeneres animos timor arguit, *Virgil.*

Audaces fortuna juvat, timidusque repellit.

Parva necat morfu spatiosum vipera taurum.

A cane non magno sæpe tenetur aper. 1. Parvietiam timendi. *Ovid.*

Stultitia est timore mortis mori. *Cicero.*

Stultum est timere, quod vitari non potest. *Idem.*

Tutissima res est nil timere præter Deum. *Idem.*

Adag. Umbram suam metuere. *Plato.*

In eos, qui pueriliter minima trepidant.

Item, ante tubam trepidat.

Domus Leones, in acie Vulpes. In eos qui in suos sævi, in subditos imperiosi, in alios nihil audent.

TRIBULATIO.

Tribulationem libenter & patienter sustinentes sequitur consolatio. Nam Joseph plus crevit & prosperatus est in exilio, quam si fuisset inter fratres suos, *Gen.* 14. Quanto magis Pharaon filios Israël affligebat, tanto plus multiplicabantur, & crescebant, *Exodi.* 1. Heliam persecutum à Jezabel Angelus confortavit, & panem & aquam ei attulit, *3. Regum.* 19. Excecaturum & derisum Tobiam Dominus multipliciter consolatus est, *Tobia.* 2. & 10. Pueri in camino ignis receperunt angelicam consolationem, cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei, *Dan.* 3. Unde per Psalmistam dicit Dominus, Cum ipso sum in tribulatione.

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideo fratres Joseph dixerunt. Merito hæc patimur, *Genesis.* 42. Quia post obitum Judæ Machabæi surrexerunt iniqui & peccatores, facta est fames magna, 1. *Mach.* 9.

Tribulationum remedium est oratio. Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudisti eos, *Num.* 9. Susanna in damnatione mortis posita, non habens recursum ad humanum adjutorium, flens oravit & suspexit in cælum, *Dan.* 11.

Sicut Avis à canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione.

VIDE EX BREVIARIO. Tribulatio. In tribulatione non desiciendum, Sabb. post Ciner. ex ea alia virtutes oriuntur, O & Rob. Innoc. n. 1. & 2. Quare immittatur, Dom. Pass. n. 2. 5. Majj. n. 3. l. 3. Domin. 11. Pentec. n.

2. l. 1. Aegritudo morbi aliquando vitia significant, Sabb. Pent. lect. 3. Domin. infra Ascens. n. 2. Malum sæpe in melius bonum permutatur, Fest. Epiph. n. 2. l. 2. & Domin. Septuag. n. 2. l. 3. Inter malos vivere magna virtus, Domin. 1. Septemb. n. 2. l. 3. Paupertas, est parva aliarum virtutum, 2. plur. MM. n. c. l. 3. Persecutio facit Ecclesiam crescere, 3. Julij n. 2. 8. Nov. n. 3. l. 2. dicitur genera ejus, 26. Junij. n. 3. l. 3. non sumenda, *Ibid.* & 14. O & n. 3. l. 3.

Vide Tentatio. Patientia.

Sententia selecta de Tribulatione.

Si bona susceperimus de manu Domini, mala quare non sustineamus, *Iob.* 1.

Probasti cor meum & visitasti nocte, igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas, *Psal.* 16.

Multæ tribulationes justorum, *Psal.* 33.

Sicut igne probatur argentum, & aurum in camino, ita corda probat Dominus. *Prov.* 17.

In paucis vexati in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit eos &c. *Sap.* 3.

Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis, *Eccles.* 27.

Infirmas gravis sobriam facit animam, *Eccles.* 31.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam &c. *Matth.* 5.

Qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam, *Matth.* 10.

Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam, *Luca.* 24.

Gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur &c. *Rom.* 5.

Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio &c. *Rom.* 8.

Sicut focii passionum estis, sic eritis & consolationis, 2. *Cor.* 4.

Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu persecutionem patientur, 2. *Timot.* 3.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. 1. *Petri.* 2.

PATRES &c. Intellegat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, *August.*

In fornace ardet palea, & purgatur aurum: illa cinerem vertitur, & illud sordibus exurit, *August.*

Nullus servus Christi sine tribulatione est: si puritate non habere persecutiones non quærupisti esse Christianus, *Idem.*

Si promissa patris bene agnovisti, non timeas flagellari sed exheredari, *Idem.*

Aurem cordis tribulatio aperit, quam sæpe prosperitas hujus mundi claudit, *Gregor.*

Cum recognosco Iob in sterquilino, Ioannem esurientem in eremo, Petrum extensum in patibulo, Iacobum decollatum ab Herodis gladio, cogito qualiter Deus in futuro cruciabit, quos reprobatur, quia tunc affligit, quos sanat, *Gregorius.*

Parva toleramus, si recordemur, quid biberit ad patibulum, qui nos invitavit ad cælum, *Castiodorus.*

Dulcia non meruit qui non gustavit amara.

Vide Sent. de Patientia, Tentatio.

V.

VERITAS.

Veritas apud malos homines odium parit. Sic Zacharias filius Iojadæ verè & justè arguebat Regem, & Principem.

Arde
Kin

Theo
logi

D. 18
2. 8

Principes, quod Dominum & eius legem dereliquissent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Joas lapidatus fuit, 2. Paralip. c. 24. Achior quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Israelitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, Judib. c. 6. Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixisset Regi Joachim vera de futura captivitate Israël, iussit Rex voluminem in ignem projici, Hieremia c. 36. Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hierusalem captivitatem prædixit, in lacum missus fuit, Hieremia cap. 38. Et Daniel quia aperte probavit idolum Beel non esse Deum, in locum leonum missus fuit, unde ipsum Deus & veritas liberavit, Daniel c. 7. Quia Joannes Baptista veritatem dixit Herodi. Non licet tibi habere uxorem fratris tui, in carcere decollatus fuit, Matth. c. 4. Cæcus à Christo illuminatus, quia Phariseis veritatem aperte dixit, extra Synagogam eum projecerunt, Joannis 9. Quando Apostoli Principibus Sacerdotum de doctrina Christi vera prædicabant, cæsi fuerunt, & iussi ne de Christo amplius loquerentur, Actuum c. 5.

Cur denique passi sunt tot Martyres, Confessores, & bodie v. rbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Nisi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus assentiri nolunt.

Qui veritatem studiosè sciuntur, Similes sunt illis qui ex visceribus terræ aurum extrahunt: & qui è profundo maris gemmas pretiosas ac lucidissimas educunt.

Comparat S. Augustinus Epist. 9. Veritatem Christianam cum pulcherrima Helena Græcorum pro qua nostri martyres, tot sæculis fortius dimicant, quam Græci pro sua Helena adversus Trojanos.

Bonorum ingeniorum est veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodest clavis aurea, si aperire non potest, hoc est, ad veritatem ducere, idem S. August. l. 4. de doctr. Christiana c. 2.

Sicut perdix optimus est cibus, non tamen si proponatur erudus; sic etiam veritas debet proponi excocta & condita sale prudentiæ, id est, suo tempore, & loco.

Sententiæ selectæ de Veritate.

Super omnia vincit veritas, Esdræ 3. Scuto circumdabit te veritas ejus, Ps. 90. Veritas Domini manet in æternum, Psalmus 116.

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos, Joan. 8.

Ego sum via, veritas, & vita, Joan. 14. Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. Matth. 22.

Ergo in hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati, Joannis 18.

PATRES &c. Veritas dulcis est, & amara: quando dulcis est parit, & quando amara curat, August.

Si de veritate scandalum sumitur, utilis permittitur nisi scandalum quam veritas relinquatur, August.

Ille veritatis defensor esse debet, qui cum rectè sentit, loqui non metuit nec erubescit, Ambrosius.

Veritas sola liberat, sola salvat, sola lavat, Bernardus.

Non amat veritas angulos, Idem.

Obsequium amicos, veritas odium parit. scil. apud pervertos, Tarentinus.

VOTUM.

Votum offerunt Deo homines tribulationibus oppressi in liberantibus. Debellat Israël & ablatâ prædâ, vo-

tum vovit Israël Deo, & postea victor fuit, Num. 21 & Judith 20. Viri qui erant in navi cum Jona tempore tempestatis timentes immolaverunt hostias, & voverunt votum Domino, Jona 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem, 2. Machab. 9.

Votum indiscretum non debet homi facere, aut servare. Tale votum fecit Iephte quando promisit immolare quod primo ipsi occurreret, Jud. 11. Pro indiscreta & mala causa vovit Absalon, volens rebellare patri, 2. Reg. 15. Crudele votum & impium fecerunt Judæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulum, Act. 23.

Votum facientes debent votum reddere. Ideo Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cum obtinuit filium adimplevit votum, 1. Reg. 2. Aza Rex Juda quæ voverat pater suus obtulit in domo Domini aurum & argentum, ut ostendatur quod aliquando vota Patrum debent reddere filii & hæredes, 2. Paral. 15. Omnis populus post victoriam venit in Hierusalem & tulerunt holocausta & vota sua, Jud. 16.

ZELUS BONUS.

Zelus bonus est arguere acriter delinquentes. Nam videns Neemias onera portantes, & uxores ducentes alienigenas, & objurgavit eos, & acriter arguit, Neemia 13. Confidenter arguit Heliás errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. Reg. 18. Miro zelo fervebat Joannes Baptista, dicens Judæis, Geminina viperarum &c. Matth. 3. Luca 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, Matth. 14. Marc. 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Phariseos, dicens, Væ vobis Scribæ & Pharisei &c. Matth. 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Judæos, dicens, durâ cervice &c. Act. 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallaciâ, Act. 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter injuriam Deo inferentes. Moyses iratus est de vitulo factò à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, Exodi 32. Multum placuit zelus Domini, quem habuit Phinees quando transfodit adulterantes, Numer. 25. Præcepit Josue Achior lapidari, & supellestem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, Josue 7. Magnus erat zelus Mathanæ, qui trucidabat homines impios superaram Domini, 1. Machab. 2. Plures ejecit Dominus vendentes & ementes de templo, factò flagello de funiculis, Joan. 2. Luca 19.

ZELUS INDISCRETUS.

Zelus indiscretus est quando correctio non procedit ex iustitia, sed ira vel vindicta. Sic Abisai voluit amputare caput Semci maledicentis David, sed David id non permisit, 2. Regum 18. Jonas iratus propter hederam desiccata, volebat ut Deus destrueret Civitatem, Jona 4. Jacobus & Joannes irati, quia nuntii Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de cælo descenderet, & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, Luca 9.

Zelus erat indiscretus Judæorum pro observatione Sabbathi, quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmos curaret, Matth. 12. Item quando argue-

arguebant discipulos Christi esurientes, quod in Sabbatho spicas evellent, & manducarent, *Matth. 22.* Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Juda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis, *Matth. 26.* Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis confiderato amputavit auriculam servi Principis Sacerdotum, *Matth. 26.* S. Paulus ante suam conversionem zelo non bono aemulator existens patrum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vincitos in Hierusalem, *Actor. 8.* Denique Judæi videntes quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Bernabæ, Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur. *Actor. 13.*

Homo zelosus, sed indiscretus est sicut Equus genero-

sis, qui frænum non habet, currit in incertum, in vicos, in foveas, & seipsum & alios ledit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilis noxiam convertit; sic etiam zelus imprudens optimas actiones corrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui Perspicillum viride imponitur non discernit colores, sed omnia etiam candida, ipsi apparet viridita: sic zelus hominis indiscreti nequit discernere inter bonum & malum, justum & iniquum, sed omnia vult iudicio imprudenti accommodare, & suo pede cævo omnia metiri. Vide *Corruptio fraternæ, Charitas, Ira, Invidia.*

Ubi in Apparatu præcedenti qualibet Materia præcipua reperitur, hic singulorum Titulorum Indices in ordine subnecto.

SYLLABUS APPARATUS

Alphabetici præcedentis.

A Bnegatio. pag. 4	C uriostitas. 23	H umilitas. 34	O pus & Intentio. 45
A bstinentia. 6	D espera. 23	H ypocrisis. 35	O ratio. 45
A ccidia, Oritum. 10	D etractio & Calumnia. 24	I ntentia, v. Superbia. 35	O ritum, v. Accidia, Oritum bonum. 46
A ccusatio. 11	D eus, v. Amor Dei, Benignitas, &c. ib.	I nfernus. 35	P atientia. 46
A dulatio. 11	D iscordia. ib.	I ngratitudo. 36	P ax. 47
A mbrosia, v. Superbia, infra. 12	D ilectio, v. Amor. 25	I nimicitia, Odium, discordia. 37	P eccatum. 47
A mor Dei. 12	D uritia cordis. 26	I racundia. 37	P enitentia. 48
A mor proximi. 13	E ccllesia. ib.	I ntentio bona, aut mala, Ira. ib.	P ersecutio. 49
A stutia. 14	E lectio. v. Liberalitas, Amor proximi, &c. 27	I nvidia. ib.	P redicatio, v. Exhortatio. 49
A varitia. ibid.	E xhortatio. 27	I racundia, v. Inimicitia. 38	P rudencia, v. Sapientia. 50
A uxilium Dei, v. Benignitas Dei. 16	E ucharistia. 28	I udicium iustum. 38	S abbati observantia. 50
B eatus. v. Discordia. 17	F allacia, v. Adulatio. 29	I udicium iniquum. 39	S apientia, Prudentia. 50
B aptismus. 17	F ides in Deum. 29	J uramentum. 39	S acrum, v. Eucharistia. 51
B enignitas Dei. ib.	F iliorum educatio. ib.	J ustitia Divina. 40	S obrietas, v. Abstinentia. 51
B laphemia. 18	F ortitudo. 30	L ex divina, v. Obediencia. 40	S pes, Fiduicia. 51
B onitas Dei, v. Benignitas. 18	F urtum, v. Avaritia. 30	L iberalitas. 40	S uperbia. 52
C astitas. 18	G loria Cælestis. 31	L uxuria. 41	T emperantia, v. Abstinentia, Ebrietas. 52
C alumniæ, v. Detractio. 19	G ratitudo erga Deum. ibid.	M aria Virgo, v. Dei-pars. 42	T entatio. 52
C haritas. 19	G ratitudo erga homines. ib.	M atrimonium. 42	T imor Domini. 53
C hristus. ib.	G ula. 32	M endacium. ib.	T ribulatio. 54
C ommunio, v. Eucharistia. 20	H eresis, v. Fides, Ecclesia. 32	M ors. 43	V oluptas, v. Luxuria. 54
C onfessio peccatorum. 20	H omicidium. 32	M undi contemptus, v. Abnegatio. 43	V eritas. 54
C onsilium bonum. 21	H ospitalitas. 33	O bedientia. 44	V otum. 55
C onsilium malum. ib.		O dius, v. Inimicitia, Invidia. 44	V ita æterna, v. Beatus. 55
C onsolatio divina. ib.			Z elus inâscretus. 55
C onstantia. 22			
C ontemplatio, v. Oratio. 22			
C orruptio fraternæ. ib.			

*Arde
Kin*

*Theo
logia*

*D. 11
2. 5*

P R A X I S
DICTIONEM CONFICIENDI

EX

*Apparatu precedenti, & sequenti in
Doctrina Christiana.*

§. I.

Praxis conficiendi primam partem Dictionis.

Prima pars Dictionis, facile componi poterit ex sola Narratione Evangelii quod presenti Die occurrit, adhibita quadam amplificatione, & ornatu oratorio magis abvio, & ex rei natura desumpto. Ars autem huius amplificationis in eo consistit primo, ut singula partes Evangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones, similitudines, comparationes dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi presentis, ut ad imitationem virtutis, aut fugam vitii excitentur, ut infra in exemplo ostendetur.

Secundo, assignando causas cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v. g. ad nostram doctrinam, ad penam malorum, premium bonorum, &c.

Tertio, expendendo modum rei geste, v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res quannarratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.

Quarto, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in Apparatu ad singulos fere Titulos subiiciuntur. Debet autem eiusmodi similitudo non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas eius proprietates cum re aut persona cui illam applicare intendimus. Exempli causa: quando Amorem Dei cum igne comparamus, oportet considerare ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut Ignis expellit frigus, ita Amor pellit reporem & negligentiam in obsequio divino: Ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lacrymas resolvit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominem lumine gratia divina: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad celestia attollit, &c. Simili modo alia exempla, & similitudines, quae breviter assignantur, poterunt latius deduci, & ad presentem materiam applicari.

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latius exponendis, consideranda sunt circumstantia quae memoria causa hoc versiculo aptè comprehenduntur. Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?

Cujus rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicae prima Adventus de extremo iudicio, quae infra inter Dominicas prima occurret.

Prima partis exemplum, Narratio Evangelii.

Proponitur nobis (Auditores) hodie Evangelium de secundo Christi Adventu, & de signis praecedentibus iudicium extremum.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, iudex vivorum & mortuorum, aeterna veritas, quae neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli, quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis pronuntiavit? ut praeparemus nos ad R. P. Arfdeck, Tom. III.

iudicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata praeterita per poenitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo iudicio severè vindicanda, simile, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident coram severo iudice sibi brevi comparendum esse.

Quomodo Christus illa praedicat? summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui sollicitè monet filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendii futuri.

Audite igitur ejus verba. Erunt signa. Sed ubi illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? In sole, & luna, & stellis, nempe in loco maxime conspicuo, ante omnium oculos, in ipsis caeli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire quamnam erunt illa signa in sole, &c. Erunt eclipses, tenebrae, fulgura, & stellae de caelo cadentes. Comparatio: Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte caeli ingentes fragores audimus, & horrenda fulgura conspiciamus, quanto magis, quando illa totum orbem occupabunt. Transitio.

Sed ne putemus signa iudicii extremi in caelo tantum futura, pergit Christus; Et in terris pressura gentium, praefusione sonitus maris & fluctuum. Quomodo trepidabunt homines & maxime peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendam sonitum exturbatis totius Oceani fluctibus; Ascensibus (inquit) hominibus praetimore & expellatione qua supervenient universo orbi. Nam virgines calorum movebuntur. Quanto magis debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lacrymas poenitentiae, simile, sicut post magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi, Transitio.

Post haec tremenda signa in caelo, terra, & mari, videamus quid sequatur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. O quam erit hoc signum jucundum Christi amicis, & contrarium, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum maiestate magna, quare? quia illum è caelo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra stabunt iudicandi omnes Reges, Principes, & universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt, simile, sicut Rex solet summa cum maiestate & frequentia comparere quando in publico tribunali iudicium exercet. Simili methodo pergendum est, enarrando reliquam partem Evangelii.

§. II.

Praxis conficiendi secundam partem Dictionis.

Pro secunda parte Concionis, eligenda erit ex eodem Evangelio aliqua sententia particularis, quae erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut alia doctrina ex mente concionatoris.

Ubi pro hoc discursu materia apta invenitur, in indice supra concinnato videnda erit virtus, aut vitium aut alia doctrina circa quam sententia electa, praecipue versatur; ut si sit Amor Dei, Vide in littera A. si sit Iustitia, vide in littera I. & sic de ceteris. Ubi nota quando est discursus de virtute posse etiam materiam peti ex vitio illi contrario, & contra, v. g. si agitur de Amore, videndus est etiam titulus de Odio vel inimicitia, vel invidia.

Postquam in indice inventa est materia, & exempla ad mentem concionatoris idonea, expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deinde debent illa exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta de-

H

scribi

scribi & deduci ad scopum à Concionatore inuentum. De ductio autem illa fere consistet in artificio, quod supra ostendimus in narratione Evangelii.

Exempli causâ ex presenti Evangelio eligitur hæc particularis sententia: Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate, nempe ad iudicandum. Queratur ergo in Indice Judicium, Iustitia, & ex illis desumatur materia & discursus juxta methodum sequentem.

Secunda partis exemplum, in Sententia deducenda.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube, &c. Quinam videbunt? totus mundus, iusti, & impii simul congregati. Quid videbunt? Filium hominis scilicet Christum cujus passionem & mortem spreverunt. Quare tunc Christum videbunt in nubibus venientem? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono iudicium exercent. (Vide iudicium iustum & ex eo reliqua compone hoc modo.) Iudex ut recte iudicet debet causas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapientissimus, 3. Reg. 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra esset vera ejus mater: ut veritatem exploraret voluit infantem in medio collocari, & deinde iussit sibi gladium auferri, dicens, se velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. Quid hic factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis mater, nulla ejus commiseratione tacta, voluit illum in duas partes dissecari. Altera vero totis visceribus commota ex templo iussit potius infantem vivum atque integrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salomon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapientia eluxit in Daniele quæ narratur, Daniel 13. In occulta causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à duobus senibus adulterii falso accusata ad extremum supplicium rapiébatur. Daniel, Deo impellente, Susannæ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate & auctoritate graves, populus ad supplicium convenerat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat (Narratur decore reliqua historica, & veritas tandem detecta.) Ecce quanta cura & sagacitate opus est iudicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Christo supremo iudici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Iudex ergo cum sedebit, quidquid latet apparebit, nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in sylvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est, ante Iudicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur iustitia: (Vide iustitia Dei, & inde perge hoc modo.) Iustitia requirit ut qui peccando mala aliis intulerunt ipsis pari mensurâ mala infligantur. Superbus Aman odio incensus in Mardocheum eo quod sibi genua non fleret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspenderet: Fufius Esther 7. Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Rege Assuero morti iudicatus est, ut ex patibulo quod Mardocheo crexit ipse penderet. Aman est peccator, qui non dubitat aliis factò, aut verbo, aut pravâ voluntate injuriam inferre. Assuervus est Christus, qui peccatorem in extremo iudicio pari supplicio adjudicabit. Hanc divinæ iustitiæ mensuram ut clarius intelligatis ponite ante oculos Viros iniquos qui curarunt

Danielem in profundum lacum leonibus devorandum demitti, Fufius ex Daniel 14. Conclufit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines seclerati qui Danieli injuriam intulerunt in lacum coniecti exemplo à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo iudicio instar Daniclis homines innocentes à peccatoribus injustè vexati stabunt illæsi & securi. Peccatores autem in profundum inferni lacum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripiuntur. Plura exempla si velis ex eodem Indice. Conclufio.

Cavendum igitur peccatum à iusto iudice tam seclerè vindicandum, cavenda injuria proximi, cavenda superbia, cavenda invidia &c. Uscendendo ad particularia crimina, de quibus Concionator cupit suos admovere, quæ etiam in Indice videri possunt, & per Exemplum posita dilatarè.

§. III.

Tertia partis praxis & exemplum, ut supra de Sententia.

Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Quis hæc verba profert? Christus, qui non tantum est iustus iudex, sed etiam benignus consolator. Quibus hæc dicuntur? Iustis & piis hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribulationibus oppressi, nec permisi caput attollere, tunc tandem in die iudicii illis dicitur, Levate capita vestra. Vide, Tribulatio, Tentatio, Patientia, & ex illis (sicut supra ex iustitia) seligantur exempla Josephi, Tobie &c. quibus ostenditur justos qui in hac vita multis tribulationibus opprimuntur in die iudicii viso Redemptore habituros gaudium, gloriam, consolationem; pro quo videri potest in Indice, Consolatio, & Gloria aeterna. Poterit, si velis, pergere ad altam sententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice deducendam juxta praxim jam assignatam.

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis contentione perorare: Scopum etiam dictionis suæ repetere, & ardentius inculcare: quandoque per apostrophon sermonem ad Deum, aut Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad propolam firmam & scopo dictionis consentanea vehementius incitare.

Ad hæc plurimum conducet, primò ante Concionem privatâ oratione gratiam cum fructu prædicandâ Deo suppliciter postulare: Secundò, piæ meditationis exercitio affectum illum in se concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertio, modum prædicandi in optimis Concionatoribus accurratè observare, eumque conari in praxim reducere, quantum propriæ naturæ vires & inclinatio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere solet, qui minimè affectus apparet.

Porro, ut prædictus Apparatus & praxis ex eo concionandi facilius ab incipientibus in usum redigatur, assignamus infra per reliquas Dominicas, 1. Evangelium diei: Puncta sive sententias ex eo selectas, & conceptus de singulis punctis ad concionandum idoneos, 3. Apponimus ad singulas sententias Titulum in Indice sive Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam ex qua sententiam suam & conceptum faciliè & copiosè deducat.

Denique eadem praxi, quâ nos pro singulis Dominicis & Festis, pro faciliori tantum norma, aliquas sententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cum placuerit, sententias alias ex eodem Evan-

Arsde
kin

Theo
logi:

D. 11
2. 5

Evangelio eligere, & illas materiæ quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum observa, materiam pro Dictione peti posse non tantum ex Apparatu, sed etiam ex Controversiis superius tractatis, & Exemplis aliisque in Catechesi infra inducendis, eorum Indices aut Titulos percurrendo, ubi pro omnibus Fidei mysteriis, & officiis justitiæ Christianæ exempla selectissima fufius deducuntur.

MATERIÆ DITIONIS
In Dominicis per annum.
DOMINICA I. ADVENTUS.

Evangelium, Luca 21. Erunt signa, &c.

Narratur totum Evangelium Dominicæ: Erunt signa in sole, & luna, & stellis, juxta praxim primæ partis supra.

II. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & majestate. Adventus Christi erit peccatoribus tremendus, quia stricto judicio omnia occulta examinabit, & pœnam ex æquo retribuere. Vide ex Apparatu *Judicium rectum, Iustitia divina.*

III. Tunc videbunt Hæretici Christum in nube cum tremore, qui noluerunt illum in Eucharistia, aut in vera Ecclesia agnoscere. v. *Eucharistia, Ecclesia, Tunc videbunt Avari Christum in nube, qui illum noluerunt videre in paupere. V. Eleemosyna. Tunc videbunt Christum in nube lucida Operarii tenebrarum, qui non proposuerunt Deum ante conspectum suum. V. Luxuria, Avaritia, &c.*

IV. Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra. Iusti & pii qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo judicio levabunt caput cum gaudio & consolatione. Vide *Tribulatio, Consolatio.* Et infra in *Catech. c. 5. in fine 4. Novissima.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Erunt signa in sole, luna & stellis. Posuit Deus tam multa & clara signa futuri Judicii, & Mortis: quia horum memoria maximi momenti est ad naturam conversionem, & virtutis exercitium. v. *sup. Mors, Judicium.*

Calum, & terra transibunt. Omnia hujus mundi sunt fluxa, & mutabilia ut honores, opes, fanitas, amici, præter solum Deum: ideo rectè additur. *Verba autem mea non præteribunt.* Quia veritas Domini manet in æternum, & ea sola hominem felicem facit. Vide supra in Apparatu *V. Veritas.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui nolunt sequi doctrinam, & exemplum illius; ut Humilitatem, Patientiam, Charitatem &c. de quibus supra in *Appar.* Nihil magis scandalizat Ecclesiam Christi, quam improbitas Christianorum.

Dominica II. Adventus.

Matth. 11. Cum audisset Joannes &c.

Narratio totius Evangelii, juxta praxim Narrationis supra.

II. Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. S. Joannem in carcere, ita justorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, persecutiones in hoc mundo &c. Nam ut purum aurum in igne probatur, ita iusti in tribulatione. Vide in Apparatu, *A. Patientia, & varia ejus exempla, & documenta.*

III. Existis videre arundinem vento agitatam. S. R. P. Arfdeck, Tom. III.

Joannes mansit in adversis constans, sed homines reprobi instar arundinis cum omni vento tentationis facile inclinantur ad peccatum. V. *Constantia, Peccatum, & species peccati, Superbia, Avaritia &c.* Item *Catech. c. 3. de præceptis.*

IV. Contra Hæreticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides (præsertim nova) debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis* part. 1. pag. 40.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cæci vident, claudi ambulant &c. Matth. 11. Peccatores alii cæci, alii claudi, alii leprosi &c. de hoc vide Alapide ad Ephes. 3. v. 1. item 1. Tim. 2. v. 8. fusè.

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam. Fragilitas humana instar arundinis, quæ fortunæ ventis exposta est.

Hic dici potest quantam fortitudinem Joannes per tribulationem obtinuerit, quæ hominem Christianum decet, nam inconstantia multos à fide & virtute avertit. Alapide Ephes. 4. v. 13. n. 140.

Abeuntibus illis caput Jesus dicit. Christianum est defendere honorem alienum juxta illud: *Omnia quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.*

Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur in Christo qui non sequuntur doctrinam & exemplum ejus. Nam illorum improbitas scandalosa est Christo & Ecclesiæ.

Dominica III. Adventus.

Joan. 1. Miserunt Judæi &c.

Narratio Evangelii, juxta praxim Narrat. ubique servandam.

II. *Tu quis es?* Homines superbi & qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed deberent potius interrogare & examinare seipsos, & sua vitia, Vide in Apparatu. *Jactantia, Superbia.*

III. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Joannes ex humilitate dicit se tantum esse vocem, quæ est res levissima. Sed melius id possunt dicere multi homines qui tantum habent verba & voces, & nihil veritatis. v. *Humilitas, Mendacium.*

IV. *Ego baptizo in aqua.* Baptismus Joannis tantum habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam, & salutem. v. *Baptismus, item in Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Confessus est & non negavit, Joannis 1. Mendacium homini noxium & perniciosum, quapropter omnibus ut pestis fugiendum, nam ex mendacio veluti ex fonte promanant, duplicitas, injustitia, fur-tum &c. Simplicitas seu sinceritas amplectenda, è contra vero hypocrisis fugienda. Confessio recta & sincera hominem ducit ad vitam cœlestem, duplicitas & hypocrisis ad vitam gehennalem.

Ego vox clamantis in deserto parate viam Domini. Humilitas Joannis maxima fuit, & ex humilitate in tantum evasit sanctum, ut sacræ paginæ, non surrexisset majorem inter natos mulierum Joanne Baptista, de eo testentur: si igitur ipsius vestigiis insisteret velimus oportet in omnibus actionibus humilem esse, præcipue tamen hæc virtus exercenda est dum nos ad sacram synaxim præparamus: deinde via, quæ est anima nostra, præparanda est, & videndum num illa recta sit, id est, num illa

H 2 semper

femper habeat rectam intentionem, num sit iusta, suum cuique tribuendo, quod suum est? Modus quo illa disponantur est confessio frequens, fuga occasionum, emanatio est confortio pravorum, bona proposita, &c.

Dominica IV. Adventus.

Lucæ 3. Anno quintodecimo. Narr. Evang.

I. Radicans Baptismum pœnitentia. Pœnitentia necessaria: est secundus Baptismus. V. *Pœnitentia, Baptismus, Confessio peccatorum.* Eadem in Casech c. 4. Hæretici male negant *Baptismum Pœnitentia* per Confessionem, & Absolutionem Sacerdotis: vide in *Polemiciis part. 1. pag. 131.*

II. Parate viam Domini: virtutes quæ requiruntur ad parandam viam Domini in nostra anima, V. *Amor Dei, Humilitas, Fides, Spes, Oratio &c.*

III. Omnis mons, & collis humiliabitur. Superbificus montes supra alios elati, à Deo deferuntur, & humiliantur: V. *Superbia.*

Nativitas Domini.

Lucæ 2. Exiit editulum. Narr.

I. Natus est vobis hodie Salvator. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium suum pro nobis incarnari, & in stabulo nasci. Vide *Benignitas Dei, Gratitude erga Deum, Christus.*

II. Invenietis infantem pannis involutum & positum in praesepio. Si Filius Dei est cælo ad stabulum ad nos descendit, quomodo non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare, V. *Humilitas, Abnegatio.*

III. Gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Homines bonæ voluntatis debent ex amore Christi habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conscientia. Vide *Pax, Concordia.* Item *Odiū, Invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

I. Inclinauit eum in praesepio, quia non erat &c. Lucæ 2. Cor nostrum tabernaculum esse debet Christi Jesu nascentis.

Gloria in altissimis Deo & in terra pax hominibus &c. Divinæ perfectiones communicantur à Christo nato hominibus bonæ voluntatis.

Cum in formam Dei esset exinanivit seipsum Philip. 2. Cur Dei filius se ad summam inopiam exinaniverit & humiliaverit? nempe ut nobis exemplum præberet quomodo nos in hoc mundo gerere debeamus.

Parvulus natus est nobis, Isaia 9. Facilius nobis cum filio Dei parvulo salutis negotium tractatur. 2. Datus est parvulus ductor pauperis & cæci hominis mendicantis. 3. Datus est nobis Dei filius obsec & pignus nostræ redemptionis.

Transivimus usque in Bethleem. Transivimus de via peccatorum ad viam virtutum. 2. Ignis cælestis, & divinus absconditus sub cinere mortalis corporis.

Exultavit ut Gigas ad currendam viam, Psal. 18. Desideravit valde filius altissimi opus redemptionis nostræ.

Invenietis infantem pannis involutum &c. Filius Dei natus, mundo ignotus, & puer expositus.

Dominica I. post Nativitatem.

Lucæ 2. Erant Joseph & Maria. Narr.

I. Positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum. Christus improbis hominibus est severus

judex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam, V. *Iustitia divina, Benignitas Dei, Gloria cælestis.*

II. Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Secus hic Deiparæ, ita iustis hominibus tribulationes proveniunt ad salutem, V. *Tribulatio, Patientia.*

III. Quæ non discedebat de templo jejuniis & orationibus serviens nocte ac die. Et ideo meruit Christum videre, V. *Jejunium, Oratio.*

Circumcisio Domini.

Lucæ 2. Postquam consummati, Narr.

I. Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer. Debent Christiani animum circumcideri amputando peccata, luxuriam, gulam &c. V. *Peccatum, Pœnitentia, Abstinentia, Luxuria, Gula.*

II. Vocatum est nomen ejus Iesus. Id est Salvator, Christus pro strenua novi anni offert in circumcissione suum sanguinem pro hominum salute, vide *Benignitas Dei, Gratitude erga Deum.*

III. Quot modis se Christus hominum Salvatorem demonstrat, v. Christus.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT circumcideretur puer, Lucæ 2. Circumcisio spiritalis est sensuum mortificatio.

Vocatum est nomen ejus Iesus. Inchoandus animus ab amicitia nominis Jesu. 2. reliquit Dominus nomen Terribile quod in lege veteri terrebat, & illud mutavit in dulcissimum nomen Iesus, 3. Virtute nominis Jesu David vicit Goliath: & nos vincemus diabolum, 4. In circumcissione Salvator noster maximè fuit humilissimus; in receptione nominis Jesu maximè fuit exaltatus. Ita & nos &c.

In nomine Jesu omne genua stentatur &c. Philip. 2. Nomen Jesu innocenti ubique auxilium.

Exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Exaltati sumus per Jesum fratrem nostrum ad statum filiorum Dei, de statu filiorum diaboli.

Renovamini spiritu mentis vestra, Ephes. 4. Renovandus homo intus & foris ad imaginem Dei.

Et vocatum est nomen ejus Iesus. Oportet nos implere menfuram nominis Christiani cum Jesu per virtutes illius.

Epiphania Domini.

Matth. 2. Cum natus esset &c. Narratio.

I. Vidimus stellam ejus in Oriente. Fides est stella quæ ducit nos ad Christum, v. *Fides, Obedientia & in polemicis argumenta Fides, pag. 16.*

II. Renunciate mihi ut ego veniens adorem eum. Similes sunt Herodi hypocrisæ & hæretici qui simulant pietatem, v. *Hypocrisis, Intentio, Astutia.* Item, *Genius fallax Hæreticorum, p. 151.*

III. Obtulit ei munera, aurum, thus, myrrham. Per hæc tria munera significatur Christo offerenda *Fides, Spes, Charitas* sive *Amor Dei.* Item *paupertas* sive *abnegatio sui, castitas, obedientia, v. Singulas istas virtutes in Apparatu.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E Coe magi, Matth. 2. Non adeo miratur Evangelista de pastoribus quam de magis, quia pauperes & afflicti facilius Christum querunt, quam divites, 2. Mirandum in super tot hæc Principes & Reges Salvatoris paupertatem amplexos, cum passim paupertas vitetur.

Arde
kin

Theo
logia

D. 18

Ab Oriente venerunt. Peccator illustratus lumine gratiæ Dei ad eum se convertit, 2. Ab infantia Deus diligendus est.

Ubi est qui natus est Rex. Christus Rex & Dominus univerſorum merito nuncupatur.

Intrantes domum invenerunt puerum. Dominus ab humilibus invenitur, & à superbis se subducit.

Ubi est qui natus est Rex Judæorum? vidimus stellam ejus. Gravius obdurati & ingrati, & scientes, quam ignorantes peccant.

Proidentes adoraverunt eum. Non legitur pastores eum adorasse, quia signum sublimis animi est, se humiliare, Regiæ quoque dignitati conveniens.

Obtulerunt ei munera. Offerenda nobis sunt munera puero Jesu, nempe aurum charitatis, thus pietatis, mirra amoris, orationis & mortificationis.

Vidimus stellam ejus. Frustra nobis stella diviniæ gratiæ lucet, si non ductum ejus sequamur.

Dominica I. post Epiphaniam.

Lucæ 2. *Cum factus esset Jesus.* Narratio.

I. **I**nvenit in templo. Jesus invenitur in vera Ecclesia, & in Oratione, v. *Ecclesia, Oratio.* Item, Nota veræ Ecclesiæ &c. part. 1. p. 32.

II. *Nescitis quia in his que Patris mei sunt oportet me esse.* Servendum Deo potius, quam mundo aut hominibus, vide *Obedientia, Abnegatio mundi, Amor Dei.*

III. *Et erat subditus illis.* Quantum debeant honorari parentes, v. *Honor parentum, Educatio filiorum.* Et in *Catech. c. 3. de præcepto honorandi parentes.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Et cum factus esset annorum duodecim ascendit &c. Luca 2. Hic doceri potest quomodo Dominicæ & Festa sint colenda, 2. Quomodo parentes infantes suos educare debeant in timore Dei &c. 3. Quomodo præcepta Dei sunt servanda & adimplenda.

Secundum consuetudinem. Bona consuetudo arripienda, mala vero superanda & extirpanda est.

Et non cognoverunt eum parentes ejus. Anima nostra quandoque Deum perdit, absque eo quod satis advertit ad statum suum.

Fili quid fecisti nobis sic ecce Pater tuus & ego dolentes quærabamus te. Quomodo Deum debeamus querere in confessione Sacramentali, in communione, in templis, in bonis confortiis &c. sed non in tabernis, non in hortis voluptatum &c.

Requirebant eum inter cognatos & notos. Deus non est querendus apud amicos & consanguineos, sed in oratione & bonis operibus, etiam apud inimicos &c. si eos amore prosequamur. Sed amici non nunquam vocationem Dei malè impediunt.

Et erat subditus illis. Quantam ergo pueri obedientiam exhibere teneantur suis parentibus, superiori- bus, & quomodo puniendi eam reculantem.

Dominica II. post Epiphaniam.

Joan. 2. *Nuptia &c.* Narratio.

I. **N**uptia facta sunt in Cana Galilee. Matrimonium honorandum est, & ejus leges magnâ curâ servandæ tam à viro quam à muliere, in mutuo amore, fidelitate, concordia, vide *Matrimonium.* Et in *Catech. c. 4. de Sacram. Matrimonii.*

II. *Omnis homo primo bonum vinum ponit &c.* Mundus primo præbet voluptatem, postea dolorem & tri-

bulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem: postea lætitiâ & præmium æternum, vide *Tribulatio, Tentatio, Patientia.*

III. *Hoc fecit Jesus initium signorum,* vide *Christi miracula, v. Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nuptia facta sunt in Cana Galilee, Joannis 2. Quanta sollicitudine nos præparare debeamus ad sacram communionem: & quomodo puniendi sunt qui indigne accedunt ad has nuptias spirituales.

Vinum non habens. Diva Virgo magnam de clientibus suis curam gerit, quibus prospicit in omnibus cum sit apud Deum potentissima.

Implete Hydras. Christus ostendit exemplo suo, quantum parentibus deferendum sit.

Cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est. Mundus homines decipit, voluptates eis proponendo, ob quas postea tot tormenta toleranda sunt, 2. Ut mundus hominibus illudit, ita quoque diabolus.

Dominica III. post Epiphaniam.

Matth. 8. *Cum descendisset.* Narr.

I. **D**escendente Jesu de monte, *Ecce leprosus venit.* Leprosus dici potest quivis peccator plenus ulceribus superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ &c. v. *Peccatum, Superbia, Luxuria &c.*

II. *Si vis potes me mundare.* Peccator debet cum magna fiducia & dolore ad Christum recurrere, v. *Fiducia, Penitentia.*

III. *Vade ostende te Sacerdotibus.* Debet etiam peccator peccata sua aperire & ostendere Sacerdoti in Confessione sacramentali, v. *Confessio peccatorum:* Item *Sacramentum Penitentia in Catech. c. 4.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce leprosus veniens. Tribulatio hominem Christo conjungit & si longe ab eo recesserit, ad Deum reverti jubet.

Adorabat eum. Adoratio Deo soli convenit.

Si vis potes me mundare. Tribulatio docet orare, 2. Cordis munditia quænti faciendâ, 3. Misericordia Dei in hominibus subveniendâ maxima.

Accessit ad eum centurio. Qualis fuerit ille centurio, & ex eo quodnam officium sit Dominorum erga servos: & servorum erga Dominos.

Domine puer meus jacet in domo paralyticus &c. Peccatum paralysis est qui morbus animam maxime affligit, suâ malâ conscientia peccatum mortale homini viam sternit ad alia mortalia.

Dominica IV. post Epiphaniam.

Matth. 8. *Ascendente, &c.* Narr.

I. **A**scendente Jesu in naviculam, ecce motus magnus factus est in mari. Mundus est mare plenum procellis, id est, periculis, discordiis, litibus, vide *Discordia, inimicitia.* Item *Pax.*

II. *Domine salva nos perimus.* Remedium in mundi periculis est auxilium Dei invocare, v. *Oratio, Auxilium Dei, Fiducia.* Et in *Catech. c. 2. de Orat. Dominica.*

III. *Quis est hic, quia ventis & mare obediunt ei.* Simulæ creaturæ obediunt Dei præcepto, magis homo, v. *Obedientia, Timor Domini, Et in Catech. cap. 3. de præceptis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ascendens Jesus naviculam &c. Matth. 8. Quo- modo

modo Christum precedentem debeamus sequi, 2. Præsentia Dei hominem cohibet à peccato.

De navicula operiretur fluctibus. Fluctus maris, id est, mundi hominem opprimunt.

Ipse vero dormiebat. Deus in anima afflicta optime quiescit.

Modica fidei &c. Fides nobis scutum in omnibus periculis & certaminibus.

Imperavit ventis. Quomodo passionibus nostris, quæ ventis non ab similes sunt, imperare oportet.

Dominica V. post Epiphaniam.

Matth. 13. Simile factum est. Narr.

I. *Simile factum est regnum celorum homini qui seminat bonum semen in agro suo.* Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut postea proferat fructum vitæ æternæ, v. *Fides, Liberalitas, Amor Dei &c.* Et in *Catech. c. 1. de fide.*

II. *Venit inimicus ejus & superseminavit zizania.* Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata in quæ dæmon, & hæretici homines inducunt, v. *Tentatio, mendacium, avaritia, luxuria & alia vitia.*

III. *Sinit utraque crescere usque ad messem.* Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed in morte & judicio extremo illos separabit, ad præmium, vel pœnam æternam, v. *Mors, judicium, justitia divina.* Et in *Catech. cap. 5. de quatuor Novissimis.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cum autem dormirent homines &c. Matth. 13. Inimicus noster diabolus valde imbecillus est, quod vel hinc patet, quia homines non nisi dormientes, vel impenitentes aggreditur, quos vincere haud potest, nisi velint. Vide supra in Apparatu, *Acedia.*

Venit inimicus homo &c. Diabolus nunquam dormit & ideo inter omnia animalia soli vigilantissimo draconi assimilatur. Quia est infensissimus hominis hostis, quapropter nobis vicissim vigilandum est.

Et superseminavit zizania. Sufurriones Deo, Angelis & hominibus odibiles.

Alligata ea in fasciculis ad comburendum. Quandoque propter pravos homines etiam boni luunt & puniuntur à Deo.

Dominica VI. post Epiphaniam.

Matth. 13. Simile est. Narr.

I. *Simile est regnum celorum grano synapis &c.* Granum synapis est vera fides in Christum, quæ nunc apparet parva, & humilis, postea autem crescit in gloriam immensam & æternam, v. *Fides, humilitas, tribulatio.*

II. *Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita poenitentia nunc causat dolorem; postea verò salutem operatur, vide Poenitentia, patientia, tribulatio.* Item in *Catech. c. 4. de poenitentia.*

III. *Mundi sectatores non crescunt, sed decrescunt.* Homo non vitans peccata venialia, se ad mortale disponit.

Dominica Septuagesime.

Matthæi 20. Simile est. Narr.

I. *Simile est regnum celorum homini patrifamilias.* Regnum celorum est Ecclesia ad quam Deus ho-

mines vocat ut bene operentur, v. *Ecclesia, Obedientia.* Et *Fides in Catech. c. 1.*

II. *Hi novissimi unâ horâ fecerunt & parvi illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei.* Qui Deo serviant brevi tempore ex pura intentione plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumque laborant, vide *Inventio bona, mala, Gloria cæli.*

III. *Multis sunt vocati, pauci vero electi.* Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deferunt sua vitia, vide *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit conducere operarios &c. Matth. 20. Constat labore salus, ad quem Deus nos vocat amor, pacificus mercedem, 2. Vina, de qua Evangelium est anima nostra, quæ bene colenda, 3. Horæ diversæ, sunt ætates, nempe puerorum, adolescentium, ac senum, quos vocat ad vineam suam.

Simile est regnum celorum Patrifamilias. Quam boas sit Deus patrifamilias explicandum est.

Quid stans hic tota die otiosus. Otium perniciosissimum omni creature cum sit pulvinar diaboli, & sepultura vivorum. Nam aqua stagnans putrescit, ferrum quiescens attrahit rubiginem &c. 2. Non procrastinanda est emendatio vitæ nostræ ne tota præterfluat, & otiosi reperiamur à iudice nostro.

Redde illis mercedem. Deus superabunde, virtutes ac bona opera nostra non solum in hac vita, verum etiam in futura remunerat, 2. Injusta retentio mercedis quam operari labore suo promeriti sunt, est peccatum in cælum clamans.

Murmurabant &c. Murmuratio quantum sit malum, vide in Apparatu, *Detrahitio.*

An oculus tuus nequam &c. Cur oculus & non lingua reprehensa est? Ratio est quia ille concupiscit, & non lingua.

Multis sunt vocati, pauci vero electi. Nomen predestinationis neminem à bonis propositis dejicere debet, v. *Tom. 1. in controverliis.*

Dominica Sexagesima.

Lucæ 8. Cum turba plurima. Narratio.

I. *Semen est Verbum Dei.* Magnificanda est, Fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ, vide *Fides, Prædicatio.*

II. *Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt.* Necessaria ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones, vide *Perseverantia, fortitudo, tentatio, tribulatio.*

III. *Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum afferunt in patientia.* Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia, v. *Patientia, abstinencia, abnegatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exiit qui seminat &c. Lucæ 8. Docetur hic modus quomodo seminator verbi Dei se gerere debeat, 2. quod semen sit verbum Dei, ager anima nostra, seminator Christus, 3. Qualis debeat esse terra, ut fructum proferat.

Cecidit in terram bonam. Terra bona censetur hi qui à peccatis purgati, verbum Dei custodiunt & illo fructus bonorum operum producant, 2. Dicitur hic posset quam uberes ac suaves fructus verbum Dei in anima nostra germinet.

Aliud cecidit secus viam & conculcatum est &c.

Omnia

Omnis respectus humanus contemnendus, quia non curandum est nobis, num ab hominibus despiciamur ac nihili fiamus, dummodo apud Deum valeamus.

Super Petram. Petra sunt omnes obdurati ac inverte-
terati peccatores, qui verbum Dei percipientes nullum fructum ex eo germinant, nec producant.

Intra spinas. Impedimenta verbi Dei sunt, peccata, divitiæ, prosperitates &c. Hic advertendum quod ex quatuor seminis partibus, una tantum bene ceciderit ac fructum fecerit, ex quo collige exiguum bonorum numerum.

Dominica Quinquagesima.

Luca 18. *Assumpsit Jesus &c.* Narratio.

I. **E**cce ascendimus Hierosolimam &c. Quanta Christi benignitas qui ultra tendit Hierosolimam, ut pro peccatoribus patiat. Vide *Benignitas Dei in peccatores, Amor noster in Deum.*

II. *Et postquam flagellaverint & occiderint eum, tertia die resurget.* Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio. v. *Tribulatio, persecutio, beatitudo.*

III. *Et ipsi nihil horum intellexerunt.* Homines ingrati non intelligant Christi in se amorem, & beneficia, vide *Ingratitudo, benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce ascendimus Hierosolimam, Luca 18. Passio Christi gravissima fuit: sed memoria illius optimum contra peccata remedium est, 2. Unicus locus quietus in mundo est, nempe mons Calvarie sive crux Salvatoris nostri.

Cæcus quidam sedebat secus viam &c. Cognitio propriae miserie, ducit ad querendum auxilium, 2. Peccatores in via cælesti, instar cæcorum currunt, 3. Exoptanda ac procuranda est oculorum cæcitas, in perspiciendis rebus impudicis, 4. Custodia oculorum valde conducit ad inhonestas cogitationes vitandas, 5. Contra oculorum libertas, multorum peccatorum origo, 6. Cæcitas spiritualis, deterior corporali est.

Quid tibi vis faciam? Domine ut videam. Diabolus homines abducit à via cælesti cæcitate, & Deus illuminatione reducit, 2. Homo debet semper esse indifferens ad Dei voluntatem, sive ad patendum, sive ad gaudendum.

Ipsi nihil horum intellexerunt. Affectus terreni, cognitionem spiritualium, ac cælestium tollunt aut impediunt.

Dominica Quadragesima.

Matthæi 4. *Ductus est Jesus &c.* Narratio.

I. **C**um jejunasset quadraginta diebus &c. Quam cutile & sanctum sit jejunium Quadragesimæ, exemplo Christi, v. *Abstinentia, jejunium.*

II. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cælorum, v. *Tentatio, tribulatio.*

III. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitiæ, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat, v. *Avaritia, luxuria, tentatio.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ductus est Jesus in desertum à spiritu, Matth. 4. Filii Dei, spiritu Dei aguntur, qui illorum dux est,

2. Diaboli filii sunt, qui spiritu dæmonis ducuntur.

3. Spiritus Dei homines ad patiendas difficultates, miseria, cruce &c. inducit, diabolus vero ad voluptates,

4. Christus in solitudinem discessit, ut ibi Deum Patrem suum nobis jejunii &c. facilem & placatum reddat,

5. Diabolus interdum hominem tentat sub specie boni angeli, quem fallit, 6. Armantur iusti à Deo ad victoriam adversus diabolum, 7. Salutaris cuique abstinentia, & recollectio mentis.

Et cum jejunasset 40. diebus &c. Jejunio vincuntur tentationes & extirpantur passionibus maximè carnales, 2. Diabolus cum suis hæreticis maximus impugnator jejunii est.

Accedens tentator. Tentatio ut fornax ardens in qua aurum purgatur, & stipula comburitur, id est boni præmium accipiunt honoris &c. mali vero confunduntur, 2. Diabolus bonos semper persequitur.

Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant &c. Diabolus adaptat tentationes juxta cuiusque naturam & indolem, 2. Abstinentia iustos spiritu Dei confortat & munit, 3. Maluit Dominus convertere panem in corpus suum, quam lapides in cibum corporalem. imo maluit Deus duros lapides peccatorum in flexiles & iustos convertere.

Mitte te deorsum. Se deorsum mittere (id est ad terrena despiciere) filios Dei dedecet, cum mentem nostram semel occupantur cælestia. Juxta tritum illud *nemo mittens manum ad aratrum, respiciens retro apertus est regno Dei.*

Non in solo pane vivit homo. Refectio mentis prævalet refectio corporis, 2. Sacra communio est cibus animæ, 3. Verbum Dei confortat animam adversus peccata.

Dominica II. Quadragesima.

Matthæi 17. *Assumpsit Jesus &c.* Narratio.

I. **T**ransfiguratus est ante eos. Nempe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis, v. *Abnegatio, oratio, contemplatio, amor Dei.*

II. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia, in oratione, in operibus bonis, v. *Ecclesia, oratio.* Item in *controvers. part. 1. cap. 2. de vera Ecclesia* contra hæret.

III. *Surgite & nolite timere.* Qui Christum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, non carcerem, non mortem &c. v. *Tim. Domini, fiducia, fortitudo.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Transfiguratus est ante eos, Matth. 17. Peccatum transformat hominem in diabolum, penitentia in Angelum.

Domine bonum est nos hic esse. Nesciunt quid dicant, qui terram cælo præferunt.

Ducit illos in montem excelsum. Necessè est hic portemus crucem Christi, ut gloriam cælestem obtineamus juxta illud Thomæ à Kempis. *Non est alia via, nisi via sanctæ Crucis.* 2. Maxima est stoliditas illorum, qui æternæ felicitati renuntiant, ne hic patiantur aliquantulum.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Quam inexplicabilis est gloria beatorum.

Montem

Montem excelsum. Terminus crucis Christi gloria est, gloria vero mundi est Crux.

Dominica III. Quadrag.

Lucæ II. Erat Jesus &c. Narr.

I. **E**rat Jesus ejiciens demonium, & illud erat mutum. Dæmonium mutum habent illi, qui in Confessione non aperiunt peccata, & qui non laudant Deum in oratione, vide *Confessio, oratio.*

II. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Quanta damna adferat discordia in regno, in civitate, in familia, v. *Discordia, Pax.*

III. *Qui non est mecum contra me est.* Deus odit simulationem & hypocrisim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, v. *Hypocrisis, Intentio recta.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Erat Jesus ejiciens demonium & illud erat mutum, *Lucæ II.* Dæmonia natura sua non sunt muta, sed muta dicuntur, quia eos quos obsident muros efficiunt, 2. Gravior est obsessio animæ quam corporis, 3. Collaborandum est nobis cum Deo, ut dæmonia ex animabus nostris exterminet & ejiciat.

Tentantes signum de celo querebant ab eo. Deus induratis plura salutis media negat, ne gravius postea eos punire debeat.

Cum fortis armatus custodit atrium suum. Associari Christo duci oportet, ut inimicum vincamus, 2. Inimicus imbecillus est, nam Cane catenato non est absumptus, 3. Diabolus totum hominem possidet, dum animam invasit.

Assumpsit alios 7. spiritus nequiores se. Permittit Deus justos à dæmone exerceri, ut sibi comparent thesaurum virtutum, pravos vero terreat ut à peccatorum via declinent.

Omne regnum in se divisum &c. Unio animarum fidelium in Ecclesia necessaria, 2. Dissensio voluntatis humanæ pacem tollit, & discordiarum origo est.

Erat Jesus ejiciens demonium. Valde grave peccatum est pusillis scandalo, & peccandi occasione esse, 2. difficiillimum est dæmonem (id est malam consuetudinem peccandi) ex anima peccatoris extirpare, 3. Diabolus omnium perditorum hominum sensus evertit.

Univerfa arma ejus auferet. Deus diabolum propriis armis impugnat, quia peccatores conversi, olim fuerunt arma diaboli.

Dominica IV. Quadrag.

Joannis 6. Abiit Jesus trans mare. Narratio.

I. **E**rat autem proximum Pascha dies festus Judæorum. Quanta apud Catholicos debet esse observatio dierum Festorum & Dominicæ, v. *Sabbathi observatio.* Et in *Catech. 3. de preceptis.*

II. *Discubuerunt viri numero quasi quinque millia.* Exemplo Christi quanta debet esse liberalitas fidelium erga peregrinos, maxime pauperes, & Religiosos qui Christum sequuntur, v. *Liberalitas.*

III. *Jesus ergo ne facerent eum Regem fugit.* Docemur hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à solo Deo expectare, v. *Humilitas, Intentio bona.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Cum sublevisset oculos Jesus, *Joan. 6.* Deus in hac vita sui sectatores milites solatiis gaudiisque afficit, 2. Prospicit etiam eis de necessariis, tam ad vitam

corporalem quam ad spirituales, 3. Spectat Deus afflictionem suorum amicorum & miseretur, 4. Promittit Deus in celo meliorem communicantibus transactionem.

Sequebatur eum multitudo magna. Filii Dei perseverantes in via salutis, Jesum sequuntur, peccatores sine filii dæmonis, mundum & amorem proprium, 2. Deo non serviendum est propter mercedem ut turba de qua Evangelium, sed ex puro amore.

Unde ememus panes ut manducent hi. Eleemosyna Deo gratissima, & ad cælum consequendum quandoque necessaria, 1. Divina providentia medium juvandi invenit, dum humana deficit, 3. Deus tantam nostri providentiam gerit, quantam mater partus uteri sui, 4. Adjutorio humano deficiente, major consolatio à Deo expectatur.

Ducentorum denariorum panes non sufficunt tui, Mundanis non sufficiunt bona quæ possident, sed plura semper expetunt, & sitiunt.

Ut autem impleti sunt. Nulla mundi bona homini satietatem adferre possunt, præter Deum.

Dominica V. qua est Passiois.

Joannis 8. Dixit Jesus turbis. Narr.

I. **Q**uis ex Deo est verba Dei audit. Signum est prædestinationis Conciones libenter audire & observare, vide *Prædicatio, Obedientia.*

II. *Si quis sermonem meum servabit mortem non videbit in æternum.* Per observantiam mandatorum obtinetur vita æterna, v. *Obedientia, Gloria cælestis.*

III. *Abraham mortuus est, & Propheta.* Nemo mortem evadet, debemus igitur semper esse parati ut transeamus ad alteram vitam, v. *Mors, Item 4. Novissima in Catech. c. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Quis ex vobis arguet me de peccato *Joannis 8.* Arguitur peccator à Deo Creatore, & redemptore de mala vita, 2. Optimus clypeus contra obtrectatores, innocentia vitæ, 3. Christo similis est, qui verè de peccato argui nequit, 4. Arma movenda contra peccatum, inimicum Christi & animæ nostræ, 5. Conscientiæ bonæ utenti nihil timendum.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Interroget quisque conscientiam suam. *De peccato,* nihil adeo fugiendum quam peccatum, cum adeo sit amarum, ut usque ejus guttula, oceanum beatæ dulcedinis amaritudine sua inficiat.

Quis ex Deo est verba Dei audit. Ex Deo non sunt, qui voluntati ejus ac verbo resistunt.

Ego non quero gloriam meam &c. Deo cuncta nostra relinquenda, qui melius illa ad bonum nostrum dirigit, cum innocentium, id est, bonorum causam coram habeat ut propriam.

Dominica VI. qua est Palmarum.

Matthæi 21. Cum appropinquaret, Narr.

I. **E**cce Rex tuus venit tibi mansuetus, Christi mansuetudo & humilitas Christianis imitanda, vide *Patientia, Humilitas.*

II. *Sraverunt vestimenta sua in via.* Hinc collige non tantum affectum internum, sed etiam sæpè bona externa pro Christo exuenda esse, v. *Abnegatio, Amor Dei.*

III. *Benedixit qui venit in nomine Domini.* Benedicere

Etus & honorandus Deus in suis Sanctis & ministris, v. *Amor Dei, Honor parentum, Item cultus Sanctorum in eon. part. 2. & c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, Matth. 21. Felicissimus homo est ad quem Dominus Jesus accedit, infelicissimus vero à quo ille recedit, 2. Rex summus est, qui sibi in regno cordis novit imperare.

Afinam alligatam. Peccatores & servi diaboli per afinam figurari possunt.

Hosanna filio David. Non sunt fideles amici Jesu, qui eum in sancta Eucharistia indignè recipiunt.

Benedictus qui venit in nomine Domini. Mundi favor in odium facile evanescit: nunc dicit *Benedictus*, post triduum *Crucifige*.

Dominica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena & c.* Narratio.

I. *Merunt aromata ut venientes ungerent Jesum.* Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & animæ nostræ corruptionem, & Christi membra unguunt in suis pauperibus, vide *Castitas, Amor Dei, Liberalitas in pauperes.*

II. *Nolite expavescere, Jesum queritis Nazarenum.* Non debet timere qui serio Christum querit, v. *Fides & Fiduca.*

III. *Surrexit non est hic.* Per penitentiam oportet cum Christo resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum, vide *Penitentia, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Valde mane una sabbathi veniunt, Marcus 16. Primus fructus resurrectionis fervor est pietatis, 2. Salvator ab infantia, diligenti & prompto animo quærendus est.

Maria Magdalena, & c. Mulieres magis orationi, devotioni, virtuti, deditæ sunt quam viri: qua de re vide à *Lap. 1. Cor. 15. v. 3.* Item *1. Timoth. 2. v. 9.* Num. 35. v. 2. *Magdalena* lachrymas tristitiæ seminans, lachrymæ lachrymas collegit, juxta tritum illud, post nubila *Phæbus.*

Hæc dies quam fecit Dominus, Psal. 117. Post marem sequitur lætitia: nam ut sol occidens rubicundè, serenitatis est indicium, ita verus sol sanguine tinctus moriens causa gloriæ & pacis fuit.

Quis revolvat nobis lapidem? Videntes lapidis impedimentum, non omittunt inquirere & proficere in bonis operibus & virtutibus necessariam, nam illa virtutes, obices vitiorum fervore spiritus tollunt, aut facilitant. Quoties quis aliquid bonum opus aggreditur, plurima intercurrere solent impedimenta: at peccare volentibus omnia favent.

Viderunt lapidem revolutum. Quanto majores videmus difficultates, tanto magis in Deo confidendum est.

Surrexit non est hic. Vere non resurrexit, qui affectus pravos non exiit, 2. Jesus è sepulchro surrexit, sed nobis è sepulchro peccatorum resurgendum est, 3. Signum resurrectionis nostræ est, renovatio vitæ.

Venit Jesus januis clausis & stetit in medio & c. Invisit Dominus amicos pacificè, inimicos metu percellens.

Dominica in Albis.

Joan. 20. *Cum serò esset.* Narr.

Pax vobis. Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra conscientia, v. *Pax, Discordia.*
R. P. *Arfsack, Tom. III.*

II. *Quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Quanta Sacerdotibus concessa potestas, v. *Confessio peccatorum. Penitentia.*

III. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei donum vera fides, v. *Fides, fiducia.* Item in *Catech. c. 1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Pax vobis, Joannis 20. Pax quadruplex est, de qua vide fufius apud *Alap ad Phil. 4. v. 7. & Coloss. 3. v. 15.* 2. Non intrat pax Christi, ut requiescat, nisi ad pacificos, 3. Refugium & securitas pacis nostræ in vulneribus Salvatoris.

Nolite timere. Ne in ullum incidamus peccatum, optimum remedium est timere Deum non homines.

Ubi discipuli erant congregati. Ubi charitas & concordia, ibi Deus, juxta scripturam, *ubi duo vel tres congregati sunt in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

Venit Jesus & stetit in medio. Jesus mediator noster in medio est, omnibus æqualis.

Cum serò esset die illa & fores essent clausæ. Qui Deum recipere cupit, debet omnes fenestras sentium claudere, ne diabolus intret per fores apertas, 2. Non procrastinanda est vitæ nostræ emendatio, ne serò nos paniteat, quando fores sunt clausæ.

Ostendit ei manus & latus. Retinuit Salvator noster illas thecas medicinales, ut nos sanet, 2. Frustra lingua promittit, nisi cor, manus & opera conspirent.

Dominica II. post Pascha.

Joannis 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narratio.

I. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, v. Zelus, gloria Dei, Fortitudo.*

II. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas, v. Christus, Dei benignitas erga suos fideles:* applicando illi officia boni Pastoris.

III. *Eiet unum ovile & unus Pastor, v. Concordia, Pax, Item Ecclesia unitas.* *Controv. part. 1. cap. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ego sum Pastor bonus. Sanctus Paulus insignè exemplar Pontificum, Prælatorum, & Pastorum: vide *A Lapide, 2. Cor. 4. v. 1.* de eorum munere & c. 2. Pastor (idem dici potest de Patribus & Matribus familias) pascit tripliciter, vide *Alapide in Epistolas canonicas pag. 313.*

Ponit animam pro ovibus suis. An & quando vita pro proximo exponenda sit, vide ibidem *pag. 477.* 2. Vita nostra impendenda est ei, qui suam nobis impendit.

Cognosco oves meas & c. Tori nostra amicitia cum Jesu, dependet à cognitione nostra de ipso, 2. Oves Christi cognoscuntur, ex pia vita, virtutibus, & signo sanctæ Crucis.

Et cognoscunt me mee. Oves Christi sunt, qui cognitioni sui student, uti Augustinus ait, *Domine Jesu, noverim me, noverim te.*

Et vocem meam audiunt. Oves Christi verbum Delubenter audiunt, & correctiones, & mandatorum ejus observantes.

Dominica III. post Pascha.

Joan. 16. *Modicum & c.* Narr.

I. *Terum modicum & videbitis me.* Totum tempus & bonum hujus vitæ modicum cenferi debet, v. *Mors, Gloria æterna.*

I

II, *Pla-*

II. *Plorabit & flebitis vos, mundus autem gaudebit, vide Tribulatio, tentatio, patientia, servorum Dei.*

III. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium, vide Consolatio divina, Gloria aeterna, Beatitude.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Modicum & jam non videbitis me &c. Joannis 16. Sua passio Christo visa est modica, ob magnitudinem dilectionis, 2. Modicum vitae tempus malis conceditur, ne peiores fiant, 3. Modicum vitae tempus & gratiae quo pendet aeternitas, 4. Apud Deum omnia tempora sunt modica: vide A Lapide ad Hebraeos 10. v. 37. n. 275.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Non est verum gaudium, nisi quod secura mens parit, 2. Quomodo differant tristitiae saeculi & tristitia quae secundum Deum est: vide A Lapide, 2. Corinth. 7. v. 9. 3. Fructus tristitiae ibidem num. 136. 4. Consolationes divinae semper sunt majores tribulationibus, 2. Corinth. 1. v. 5. 5. Differentia gaudii Sanctorum & mundanorum, vide A Lapide 2. Corinth. 6. v. 10. 6. Afflictio & tribulatio, quomodo hominem probent, vide A Lapide in Apocalypsim pag. 217. 7. Gaudium mundi, quam cito transeat idem pag. 452. in Epistolas canonicas, 8. Laetitia spiritualis est quidam praegustus caeli, ibidem pag. 210. & pag. 232.

Plorabit & flebitis vos. Cur Deus amicos suos saepe durius probet, quam impios, 2. Praestat hoc temporali inferno torqueri, quam caelum amittere.

herum videbo vos & gaudebit &c. Deus suos subinde deserit, ut solatio majori compenset.

Dominica IV. post Pascha.

Joann. 16. *Vade ad Deum*, Narr.

I. **C**um venerit Paraclitus arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio, vide Peccatum, Justitia divina, Judicium iniquum, reatum.

II. *Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem.* Veritas & fides est a Spiritu Sancto, mendacium & hypocrisis a spiritu maligno, v. *Fides, mendacium, hypocrisis.*

III. *Non enim loquitur a semetipso*, Haeretici quia loquuntur a semetipsis, non a Deo, sunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia*, Item *vera Ecclesia Contr. p. 1. c. 3.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Vado ad eum qui misit me & nemo ex vobis &c. Joannis 16. Deus velut sol, induratos deserit, 2. Non est perniciosior & tristior separatio, quam Dei ab hominibus, 3. Quisque sibi finem suum, ac vitae suae media praefigere debet, 4. Mundus carcer est, quo captivi innocentes & rei tenentur.

Nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Ex hac vita discedenti, quantum referat scire terminum, quo ituri simus.

Cum venerit spiritus veritatis. Mendacium homini Christiano perniciosissimum, quia multorum malorum origo, 2. Spiritus veritatis detegit mundi falsitatem.

Arguet mundum de peccato. Unicum peccatum sufficit de quo arguamur & damnemur, 2. Mundus in maligno (id est, malo igne) positus est, est enim sub diabolo sua malignitate, vide fusius A Lapide in Epist. Can. pag. 514. 3. Peccati poenae & fructus A Lapide in Apoc. pag. 236. 4. Conscientiam assidue examinandam esse, ibid. pag. 305.

Dominica V. post Pascha.

Joann. 16. *Amen dico vobis*, Narr.

I. **S**iquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis, Quanta est vis orationis, v. *Oratio.*

II. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amatis, v. Amor Dei, & Benignitas.*

III. *Et credidistis, quia a Deo exivi.* Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides, & in Catech. c. 1.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Exivi a Patre & veni in mundum, Joannis 16. Gratias debemus Jesu ductori & protectori nostro.

Petite & accipietis. Dum spiritualia prius petuntur, non negat Deus temporalia, 2. Deus ab amicis rogari cupit, licet pronus sit ad largiendum, 3. Preces amicorum armatae, Deum etiam quasi invitum cogunt, 4. Debet mens & lingua conspirare ad impetrandum, 5. Efficacissima petitio apud Deum est elemosynae largitio, 6. Quanam conditiones in oratione requiruntur, vide A Lapide Ephef. 6. v. 18. 7. Ab oratione omnis nostra actio inchoanda, 1. Timoth. 2. v. 1. de loco orationis ibidem, v. 8. Primum Apostolicorum virorum munus est oratio, idem in Acta Apost. pag. 13.

Uigaudium vestrum sit plenum. Conscientiae bonae quantum sit gaudium, vide A Lapide pag. 332. Propendet Deus ad dandum, idem in Epist. canonicis pag. 30. 31. & sequentibus.

Usque modo non petistis quidquam &c. Frustra peccator petit in nomine Christi mediatoris, nisi se emendare velit.

Amen dico vobis, quidquid petieritis Patrem &c. Non petitur in nomine Salvatoris, quidquid est contra rationem salutis, ita August. 2. Obstringit se Christus promittendo, ut jure debiti exigamus.

Ascensio Christi.

Marci 16. *Recumbentibus undecim &c.* Narr.

I. **E**xprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis. Quantum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis, Funnentia.*

II. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus, Item Catech. c. 4.*

III. *Quanta Dei gratia est vera Fides, v. Fides, Constantia, Perseverantia.*

Conceptus alii de eodem Evang. &c.

Videntibus illis elevatus est, Actor. 1. Elevandum cor ad caelum, alis pietatis & misericordiae, 2. Affectus terreni non linunt nos a terra elevari, 3. Spes ascensionis nostrae unicum solamen in hoc exilio, 4. Elevari ad caelum debemus velut animantia, terrae affixa.

Sicut aquila provocans ad volandum, Deuter. 32. Viam caeli facilitavit nobis Dominus Jesus velut aquila.

Viri Galatae quid statis aspicientes in caelum, 1. In caelum oculos defigere identidem oportet, vide A Lapide in Acta pag. 146. 2. Frustra caelum aspiciunt nisi conentur ascendere, 3. Typus egregius ascensionis Christi est chrysolithus, vide A Lapide in Apocalip. pag. 331. Ascensionis, ejus forma & modus in Acta pag. 46. &c. plura alia invenies apud eundem de ascensione Domini in eand. Ephef. 4. v. 8. & 10. 6. Ascendit Christus in caelum

cælum ut nobis viam & locum præpararet, ad *Hebræos* 7. v. 10. 7. De ascensione spiritali in cælum, idem *Coloss.* 3. v. 1. n. 2. 8. Ante Christi ascensionem nullus cælum intravit, ibid. v. 13. n. 120.

Sedet à dextris Dei. Ut ibi dexteram Dei vindictam retineat, ne nos puniat.

Dominica post Ascensionem.

Joann. 15. *Cum venerit, Narr.*

I. *Cum venerit Paraclitus, Paraclitus idem est quod consolator, Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, v. Consolatio divina.*

II. *Ille testimonium perhibebit de me & vos testimonium perhibebitis Per fidem, spem, amorem, de Christo testimonium perhibebitis quod est ei gratissimum, vide Fides, Spes, Amor Dei.*

III. *Hac facient vobis quia non noverunt Patrem neque me: Hæretis, & peccatum excæcat homines, ut non videant quantum injuriam faciunt Deo persequendo innocentes, v. Persecutio, Peccatum, Inimicitia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

UT non scandalizemini, Joannis 1. Scandalum quid sit & quod duplex vide A Lapide *Rom.* 4. v. 13. 2. Scandalizantes proximum, quomodo in Christum peccent, idem 1. *Corinth.* 8. v. 12.

Vos testimonium perhibebitis de me. Catholicorum improbitas, scandalo est, genitibus, hæreticis &c. 2. Doctrinam Christi profiteri nos oportet probitate vitæ, 3. Cur mundus oderit viros sanctos, Vide A Lapide in Epistolas canonicas: pag. 474. Tribulatione summum bonum acquiritur, vide A Lapide ibidem pag. 13. 4. Crux via ad cælum, pag. 252. 5. Christiani ducem suum per aspera sequantur, ibidem pag. 331.

Veni hora ut omnis qui interficit vos &c. Utitur Deus malitiâ improborum, ad probationem iustorum, 2. Non excusat malos, quod Deus eorum malitiâ utatur in bonum.

Dominica Pentecostes.

Joann. 14. *Si quis diligit, Narr.*

I. *Si quis diligit me sermonem meum servabit, & pater meus diligit eum. Quantum bonum diligere Deum, & quomodo diligendus, v. Amor Dei, Et in Catech. cap. 3. de Charitate.*

II. *Qui non diligit me sermones meos non servat, Quantum malum non diligere Deum ejus præcepta violando, v. Obedientia, Item peccatum in specie.*

III. *Pacem relinquo vobis. Testamentum ultimum quod Christus hominibus in terris reliquit, est pax cum Deo, & proximo, vide Pax, Concordia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Apparuerunt illis dispersa lingua, Actuum 2. Ignis divinus illuminat intellectum & accendit voluntatem, 2. Proprietates ignis Spiritui Sancto applicari possunt.

Cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes, &c. Separatio à mundo, locum parit ingressui Spiritus Sancti.

Veni Princeps hujus mundi, & in me non habet quidquam. Munienda arx Cordis nostri, gratia Spiritus Sancti contra adversarios.

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto & ceperunt loqui.

R. P. Ardeck, Tom. III.

Operatio & inhabitatio Spiritus Sancti, lingua & sermone proditur.

Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. Spiritus Sanctus rector & triumphator est cordis filiorum Dei.

Si diligeretis me gauderetis utique. Christus ab Apostolis amore concupiscentiæ amabatur, quia societate ejus gaudebant, sed amorem amicitie exagebat Christus, ut nos ab amicis nostris.

Ut cognoscat mundus, quia diligo patrem. Amans cupit amorem suum palam facere, ut omnes cognoscent.

*Ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus. Per Spiritum Sanctum fiunt iusti hæredes & domestici Dei Patris, & cohæredes filii Dei, 2. Spiritus Sancti inhabitatio, nos honore & donis replet, 3. Anima cum Deo unienda, vide Alapide 1. ad *Corinth.* 6. v. 17. & seqq. 4. Spiritus Sanctus 4. modis est in nobis, idem ad *Romanos* 11. v. 36. num. 76. 5. Secundum Spiritum Christiani debent vivere, idem ad *Romanos* 8. v. 13. 6. Sancti Spiritus sigillum in anima est sanctitas, ad *Ephes.* 1. v. 13. num. 34. 7. Quodnam in nobis sit testimonium Spiritus Sancti? *Rom.* 8. vers. 16. num. 130. 8. Quatuor efficacia testimonia quod quis habeat Spiritum Sanctum in se, ibidem n. 134. & seqq.*

Dominica SS. Trinitatis.

Matth. 28. *Data est mihi &c. Narr.*

I. *Unus docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Quanta sunt dona quæ percipimus à SS. Trinitate per Baptismum, & vocationem ad fidem &c. v. Baptismus, Item in Catech. exempla c. 4. de Sacram. Baptismi.*

II. *Docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Non sufficit Baptismus & Fides sine bonis operibus, & observatione mandatorum Dei, v. Obedientia, Item in *Contr. v. tract.* 2. c. 2. Item in Catech. cap. 3. Præcepta decalogi.*

III. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Quantum bonum Christum semper habere præsentem, per potentiam divinitatis, omni loco, per præsentiam humanitatis in sacra Eucharistia, vide Christus, V. Eucharistia, Item in Catech. cap. 4. de Sacramento Eucharistia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Docete omnes gentes baptizantes &c. Matth. 28. In Baptismo signantur cruce in nomine sanctissimæ Trinitatis, ut juvet crucem portare, 2. Anima baptizata templum Sanctissimæ Trinitatis est. 3. Egemus potentia Dei patris, sapientia Filii & justificatione Spiritus Sancti.

Euntes docete omnes gentes. Cura salutis nostræ commissa est à Christo soli Ecclesiæ catholicæ, 2. Necessario instruendi fideles cognitione Sanctissimæ Triados.

*Baptizantes eos, Baptismi vis, vide A Lap. in Titum 3. vers. 4. & 5. Et ad Galat. 3. v. 27. num. 8. 4. Baptizatis quare detur vestis candida, 1. *Corinth.* 1. v. 7. & 1. *Corinth.* 5. v. 7. n. 67. 5. De ceremoniis Baptismi, tit. v. 4. & 5. 6. Immerfione in aqua Christo figuramur *Rom.* 6. v. 5. n. 10. 7. Baptizati quare unquantur oleo? 1. *Cor.* 9. v. 25. n. 80. 8. In Baptismo quomodo quasi iterum creemur, *Ephes.* 2. v. 10. n. 60. 9. Aqua Baptismi est aqua purgans & emundans, *Hebr.* 10. v. 22. n. 23. 10. Baptismus iterari non potest *Hebr.* 6. v. 6. n. 266. 11.*

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Crux ad initium operum nostrorum formanda est, vide A Lapide Philipp. 3. v. 18. num. 42. 2. De Sanctissima Trinitate, Rom. 8. v. 32. n. 222. item Rom. 11. v. 33. item 1. Cor. 12. v. 6. item 2. Cor. 13. v. 13. item ad Rom. 11. v. 36. 3. Eam ex creaturis Philosophi cognoscere non poterunt, ad Rom. 1. v. 19.

Festum Venerabilis Sacramenti.

Joan. 6. v. 48. *Caro meo: Narr.*

I. **C**aro mea verè est cibus. In institutione Eucharistiae Deus fecit memoriam mirabilium suorum, vide Eucharistia: Item in Catech. c. 4. Sacram. Eucharistia: Item in Controv. tract. 2. pag. & c. De Eucharistia Sacram. contra haereticos.

II. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna & mortui sunt. Quomodo virtus Eucharistiae variis figuris in Scriptura adumbratur, ibid.*

III. *Qui manducat hunc panem vivet in aeternum. Quanta praemia dentur iis qui ad Communionem dignè accedunt, quanta poena si indignè, ibid. & infra in Diarii & libri sine.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Caro mea verè est cibus. Joannis 6. Quanta reverentia ad hoc Sacramentum accedendum in quo Jesus se naturæ nostræ accommodavit per cibum & potum.

Qui manducat hunc panem & c. Dispar effectus & fructus communicantium ex eodem cibo.

Vincenti, dabo edere de ligno vitae. Apocal. 2. Hic cibus antidotum contra venenum serpentis tribuens immortalitatem.

Si dederit homo omnem substantiam, Cantic. 8. Infinites plus accepimus à Domino, quam reddere possumus: prospexit divina providentia homini non minus de cibo animæ, quam corporis, imo dedit omne quod poterat dare: quando suum corpus & sanguinem nobis testamento donavit.

Notas facite in populo ad inventiones ejus & c. Isaia 12. Inveni divina Sipientia modum veniendi ad nos & manendi in celo per Euchar.

Et verbum Caro factum est & habitavit in nobis, Joannis 1. Solo verbo è pane carnem suam fecit, ut habitaret in nobis.

Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, Joannis 13. Excessus dilectionis Jesu in S. Eucharistia usque ad finem potentia fuit, 2. Excedit Venerabile Sacramentum, omnem mensuram altitudinis, & latitudinis scilicet ad omnes homines, cujusvis conditionis se extendit, longitudinis usque ad finem mundi sine fine dilectionis, profunditatis, humilians se sub vili specie panis.

Memoriam fecit mirabilium suorum & c. Cupit Dominus memoriam sui servari apud nos per venerabile Sacramentum.

Dominica II. post Pentecosten.

Luca 14. *Homo quidam fecit cenam, Narr.*

I. **E**t caperunt omnes simul excusare. Magna ingratitude est, Deum per gratiam & prædicatores suos ad cenam vitæ aeternæ invitantem non sequi, vide *Ingratitudo, Exhortatio.*

II. *Primus duxit ei, villam emi & c. Multi excluduntur à convivio regni caelestis per cupiditatem &*

avaritiam, v. Avaritia, item in Catech. c. 5. de peccato capitali Avaritia.

III. *Alius dixit, uxorem duxi non possum venire. Multos etiam celo excludit luxuria, vide Luxuria, Item in Catech. cap. 5. de peccato capitali Luxuria.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Homo quidam fecit cenam magnam, Luca 14. Salvator noster neminem excusat à Communionem, sed omnes invitat.

Et vocavit multos. Quidquid nocenti gula primi parentis nobis attulit, id cenâ Eucharisticâ restituitur.

Misi servum suum dicere invitatis, quia jam parata & c. Ad salutem nostram, invicta paravit Dominus, tantum deest voluntas nostra.

Ut venirent, non singulis cenam mittit, sed omnes ad illam convocat quia vult nos quoque cooperari, & venire, & quærere.

Ceperunt omnes simul se excusare. Nulla in negotio salutis excusatio apud Deum acceptatur, nam cuncta videt & cognoscit, etiam intima cordis nostri, quia Dominus est scrutator cordium juxta illud Scripturae sacrae, ego Dominus Scrutans corda & reins. 2. Perique stultè præterunt lautities temporales aeternis, 3. Metus & respectus humanus neminem excusare possunt, quo minus hanc Sanctissimam cenam frequentent.

Villam emi & necesse habeo videre illam. Emerat ille villam & non viderat, en stultitiam hominum qui aliquid emunt absque eo quod videant & rem cognoscant. Hic enarrari possunt incommoda & mala quæ ex inconsideratione nascuntur, 2. Per emptorem vilis intelligi potest superbus, 3. Christus est speculum humilitatis, A Lapide in Epist. ad Philp. 2. v. 4. Humilitatis motiva idem Epist. 4. v. 2. 5. Christiana humilitate, ad Philp. v. 14. 6. Stimulus ad retundendam superbiam, ad Romanos 3. v. 33. n. 170.

Juga boum emi quinque. Peccator suavissimum Christi Salvatoris nostri jugum ferre recusat, & gravissimum difficillimumque damonis jugum portare cogitur. 2. Per emptorem boum avarus potest intelligi, Avaritiæ detestatio A Lapide ad Epist. 4. v. 19. n. 151. Et Epist. 5. v. 5. 4. Divitiarum appetitus quot secum incommoda afferat, 1. Timoth. 6. vers. 9. & 10.

Uxorem duxi & ideo non possum venire. Matrimonium neque nullus vitæ status excusat à servicio Dei, 2. Consortia diversi sexus omnino vitanda, nam mulieris affectus virum omnino attrahit, & maxima mala inde nascuntur, 3. Mulierem tangere quam periculosum A Lapide 1. Corinth. 7. v. 1. & seqq. 4. Carnalium hominum descriptio, 2. Corinth. 10. v. 2. v. 183. 5. Quænam sint arma carnalia ibidem 24. 6. Ex opposito posset hic agi de virginitate, ejusque laude, & commodis A Lapide 1. Corinth. 7. v. 34. & seqq.

Pauperes & debiles, cacos & claudos. Omnes afflicti promissionem caelestem habent.

Compelle intrare. Tribulationes & pauperes stimuli sunt, nos ad paradisum caelestem directè incitant.

Nemo virorum illorum & c. Ingens malum est hæc cenâ privari, & contra, 2. Bona conscientia jure convivium, & mala conscientia ferocissimum tormentum.

Dominica

Dominica III. post Pentecosten.

Luc. 25. *Erant appropinquantes.* Narratio.

I. *Quia hic peccatores recipit.* Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores per penitentiam in gratiam recipere, v. *Benignitas Dei, Penitens*, Item in *Catech. cap. 4. de Sacram. Penit.*

II. *Gaudium erit in caelo super uno peccatore penitentiam agente.* Quantum placeat Deo seria penitentia, *ibidem.*

III. Item pax conscientiae ex penitentia & confessione peccatorum, *ibid. & V. Confessio.* Item *Status gratia in sine Part. 2.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Erant autem appropinquantes ad Jesum, Luca 15. Peccatores penitentes Deo gratissimi sunt. 2. Mundi pravitas à Deo homines averit, quos ejus bonitas ad se attraxit. 3. Nemo tantus. Dei inimicus & reus est, quin habeat spem veniae. 4. Gratissimum Domino Jesu opus est; peccatorum misereri. 5. Summa est Dei erga peccatores clementia. Vide à Lapide in Epistolam 1. ad Timor. 1. v. 13. n. 33. Peccatores tantum ad Christum accedere nitantur, quantum peccando ab eo recesserunt Alapide *Philip. 3. v. 12. n. 22.*

Murmurabant Pharizaei. Detractores & murmuratores ut pestis fugiendi. 2. Quantum malum sit detractio & murmuratio. *sup. in App. v. Detractio.* 3. Non desinit Dominus bene operari propter obloquia & murmuraciones pravitas, ideo respectus humanus contemnendus est. 4. Conversionem peccatorum impediunt, ut Pharizaei. Christum denuo crucifigunt.

Hic peccatores recipit. Sufurrones Deo & hominibus odibiles sunt, malum seminant, ut invidiam aliis concitent.

Gaudium est in caelo super uno peccatore. In nostra manu est exhibere laetum aut triste spectaculum in caelo. 2. Quantum angeli & Deus latentur propter bonum nostrum.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem &c. Non parci Jesus labori ut errantes peccatores ad se reducat.

Dominica IV. post Pentecosten.

Luc. 5. *Cum turba irruerent.* Narratio.

I. *Totâ nocte laborantes nihil cepimus.* Superbi, avari, luxuriosi, qui totâ nocte, id est, totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris praemium à Deo percipiunt, v. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item in *Catech. cap. 13. & 5.*

II. *Exiâ me quia homo peccator sum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia deserit illum Christus, v. *Peccatum.*

III. *Relictis rebus secuti sunt eum:* Bona hujus mundi sunt reia quibus anima capitur, & ideo pro Christo abneganda, v. *Abnegatio, Fallacia mundi.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ascendens Jesus in unam navim Luca 5. Agi hic poterit de Ecclesia, ejusque certitudine, qua vectores suos ducit ad portum salutis; quomodo eam Deus gubernet, per medios & horribiles hujus mundi fluctus. 2. Ecclesiam nunquam defecisse supra *Tom. 1. in Controversis.* Item navis est fides, anchora spes, velum, & vexillum, charitas.

Cum turba irruerent. Fumibus charitatis Salvator cunctos ad se trahit.

Per totam noctem laborantes &c. In nocte peccati labor inutilis & frustraneus est, secus in die gratiae. 2. Disparitas magna est inter servos Dei & mundi hujus laborantes, 3. Plures capiuntur rebus diaboli quam Christi.

Duc in altum & laxate vela &c. Enitendum unicuique nostrum est, ut ad aliozem vitæ perfectionem sive virtutis gradum perveniat, 2. Nemo, nisi propriâ suâ culpâ numero electorum excludetur.

In verbo tuo laxabo vela. Cooperatio Dei & hominis ad salutem necessaria est, 2. Quam praelara & Deo grata prompta obedientia est, 3. Omnia nostra opera ad obsequium Dei referenda sunt, A Lapide *Rom. 14. v. 8.* 4. Deo fidendum etiam in rebus desperatissimis, A Lapide *Hebr. 11. v. 17.* 5. Homo ex se nihil potest, in Deo omnia. *Cor. 4. v. 8.*

Rumpatur vela. Peccatum discordiae, laesionis fraternae charitatis, & schismatis, quantum malum sit, vide A Lapide *Ephes. 4. v. 3.* item *Hebr. 10. v. 26.*

Faciam vos fieri piscatores hominum. Sicuti piscatori multa toleranda, à ventis, mari, frigore, aestu &c. ita & iis qui volunt animas capere multum patientiae opus est, vide A Lapide in *Dominicam 2. post Pascha.*

Relictis rebus secuti sunt eum. Omnia sunt contemnenda, ut ipsum Salvatorem nostrum lucremur & sequamur.

Dominica V. post Pentecosten.

Matth. 5. *Amen dico vobis.* Narratio.

I. *Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio.* Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi:* Item in *Catech. c. 3. Charitas proximi.*

II. *Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennae ignis.* Quamtaem pœnam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, V. *supra in Appar. Inimicitia, invidia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nisi abundaverit iustitia vestra &c. *Matth. 5.* Iustitia Christiana abundare debet, non solum internâ, sed etiam externâ virtute. 2. Non est vera iustitia, quæ non ponderat culpas graves. 3. Deus veræ virtutis & iustitiæ aestimator est. 4. Victoria sui, humanæ prudentiæ & iustitiæ nutrix est. 5. Plura ab iis exigentur, quibus plura & majora data sunt, aut qui plura sciunt.

Plusquam Scribarum & Phariseorum. In operibus bonis, non laus, non propria gloria, sed Dei quaerenda est. Externa etiam operatio non sufficit, sed interna intentio requiritur. 3. Agi hic posset contra stolidam hæreticorum confidentiam, qui sufficere ajunt solam fidem ad salutem, de qua hic *Tom. 1.*

Non occides: Peccatum homicidii gravissimum est, cujus malitia non solum actu externo sit, sed etiam sola mente fieri posset.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit &c. Odii fomitem extingues facilimè, sapius cohibendo iram. 2. Quantum damnum ira homini afferat, Vide *suprà in Appar. V. Iracundia.*

Quomodo iram cohibebis & domabis, vide Alapide in *Epist. ad Ephes. 4. n. 26.* Item quomodo iræ alienæ cedendum: *Rom. 12. v. 9.* Item ulcionem non esse quaerendam *ibidem.*

Si offers munus tuum ad altare. Nullum sacrificium Deo gratum est, quod non sale amoris fraterni conditum est.

Relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari. Nullus Deo gratus esse potest qui discors est cum proximo suo.

Dominica VI. post Pentecosten.

Marc. 8. Cum turba multa. Narratio.

I. **M**iserere super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me. Sitam benignus est Christus erga eos, qui tantum triduo illum secuti sunt, qualis erit illis, qui totam vitam mundum abnegantes illum sequuntur, v. *Benignitas Dei, abnegatio mundi*, Item in *Catech. cap. 8. consilia Evangelica.*

II. *Quot panes habetis: qui dixerunt, septem.* Septem panes mystice designant septem Sacramenta, quibus populus Christianus roboratur & alitur in vitam aeternam, V. *Sacramenta in particulari*: Item in *Catech. cap. 4.*

III. *Et praecepit turba discumbere*: Christi exemplo exercendo liberalitas erga egenos & esurientes, V. *Liberalitas*: Item in *Catech. cap. 5. Opera 7. misericordiae.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Miserere super turbam. Marc. 8. Dei in nos Misericordia, vide Alapide ad *Rom. 12. v. 1. & 2. Cor. 1. v. 3.* Item *Hebraos 2. v. 18.* 2. Non potest misericors Dominus suorum indigentiam oblivisci. 3. In Deserto tribulationis veri Dei sequaces cognoscuntur.

Jam triduo sustinent me. De perseverantia in virtute, vide Alapide *Philip. 1. v. 6.* Item *Hebra. 4. v. 3.* 2. Dei liberalitas in suos effusa praevinit indigentiam eorum. 3. Plus sollicitus Deus pro corporis nostri inopia, quam nos pro spirituali nostra. 4. Amanti longum tempus exiguum videtur, unde huic turbae non videbatur longum jejuniium. 5. Agi etiam hic potest de Providentia Dei non solum erga hunc populum, sed erga omnes creaturas, quas mirè pascit, gubernat, &c.

Si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient. Deus non durus est, ut homines, sed compatitur servis, infirmis & deficientibus.

Dabat Jesus discipulis suis, ut apponerent turbae. Officium patrisfamilias est, non permittere ut pueri, aut servi patiantur vel affligantur, dum potest mederi, vel avertere.

Sustulerunt quod supererat de fragmentis. Eleemosyna de bonis superfluis quantum curanda.

Dominica VII. post Pentecosten.

Matth. 7. Attendite à falsis. Narratio.

I. **A**ttendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: Cavendum ab hypocritis & simulatione, qualis est haeticorum, V. *Hypocritas, Astutia, Adulatio.*

II. *Omnis arbor, quae non facit fructum bonum excidetur*, V. *Injusta doctrina, mors, infernus.*

III. *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum caelorum*: Non sufficit fides sine bonis operibus, & obedientia mandatorum, V. *Controv. Tracl. 2. cap. 2.* Item in *Apparatu, V. Fides, Obedientia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Attendite à falsis Prophetis *Matth. 7.* Homo cinctus impostorum infidiis eget divino auxilio: 2. Vitiandi haetici ut pestis Alapide 2. *Timoth. 2. v. 16. 3.* Haetici quomodo verbum Dei truncant & adulterant vide in supra *Tom. 1. pag. 88. 4.* Eorum vaniloquentia 2. *Timoth. 2. & 3. 5.* Eorum Hypocritas ibidem v. 5. 6. Eorum perverfa conscientia 1. *Timoth. 4. v. 2. 7.* Quomodo cum iis sit agendum ad *Titum 3. v. 11. 8.* Sunt similes Judae, ibidem n. 11. 9. Sunt semper superbi 2. *Timoth. 6. v. 1. n. 88.* Alapide, alique Interpretes, ibidem.

Intrinsicus autem sunt lupi rapaces: Sunt tales qui exterius se sanctos simulant, & interior odio, furor, & exceduntur.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos: Opera exteriora Testimonium dant interni hominis.

Non potest arbor bona malos fructus facere: Ex radice bonae voluntatis, nihil mali nascitur, dum talis manet.

In ignem mittetur: Ignis infernalis, quam diuturnus, vorax, horribilis &c. Vide in *Appar. Infernus.*

Dominica VIII. post Pentecosten.

Luc. 16. Homo quidam erat dives. Narratio.

I. **R**edde rationem villicationis tuae: Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per Confessionem, ne à nobis in morte severius exigatur, V. *Confessio, Mors*, Item in *Catech. cap. 4. Confessio, & cap. 4. novissima.*

II. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis* Redimenda peccata per eleemosynas, V. *Liberalitas*, Item in *Catech. cap. 5. opera misericordiae.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Homo quidam erat Dives: Divitiarum caelestis Patrie his perituris preferenda sunt.

Et habebat villicum: Nos omnes in hac vita villici Dei sumus.

Diffamatus est: Cavenda Testimonia falsa sunt, seu accusationes. 2. Amor proprius in se prodigus, in alios durus accusator.

Quasi dissipasset bona: Adjungit quasi, quia nullus Deum suis bonis & Dominio privare potest: 2. Etiam bonae famae cura habenda est, Alapide 2. *Cor. 3. v. 45.*

Quid hoc audio de te? Deus ad vindicandum tardus in hac vita est: 2. Abulus divinae bonitatis rigorem justitiae provocat.

Redde rationem villicationis tuae: Quam horrendum sit futurum judicium post hanc vitam: 2. Memoriam judicii istius semper praeculis habendam esse, cum valde ad salutem nostram operandam, conducatur: Vide Alapide *Rom. 14. versu 10. 3.* Diem judicii instare, Alapide *Philip. 4. versu 6. 4.* In judicio isto quisque suum onus portabit, idem *Galat. 6. versu 5. 5.* Quisque habet librum computum & rationum cum Deo, *Philip. 4. versu 15. 6.* Liber vitae quid sit, & quomodo in eo scribamur, *Philip. 2. versu 2. 7.* Dilato reddendae rationis usque ad finem vitae nostrae, incurios haud facere debet: 8. Cura carnis, & neglectus animae, terribile reddit tribunal Dei: 9. Deus exacte, & usque ad ultimum obulum requirit in altera vita: 10. Reddenda citi ratio de vita nostra integra, cui plus impenderit, an sensualitatibus & vanitatibus, an vero in serviendo Deo & pauperibus: 11. Per-

Arde
Kin

Theo
logia

D. 18

11. Permutat Deus munia & status ad cohibendos homines.

Ait villicus intra se: Hic agi posset de examine conscientie, quam bona sit praxis quotidie se examinare vesperante cubitum, & quam utilitatem afferat.

Dominus auferit à me villicationem: Non conquirendum est, dum Deus auferit bona temporalia, uxorem, maritum, filiolium, charissimum, patrem vel matrem &c. quia Dominus omnium illorum est.

Facite vobis amicos de mamona iniquitatis. Opera misericordie, patrociniū parant apud iudicem.

Quantum debes? Examinando conscientiam nostram facile videre poterimus, quanti simus Deo debitores.

Filius hujus seculi prudentiores filiis lucis: Sapientia hujus mundi stulta est, vide Alapide 1. Cor. 1. v. 20. Item 1. Cor. 3. v. 18. & 19. 2. De prudentia carnis & spiritus idem Rom. 8. v. 6.

Dominica IX. post Pentecosten.

Luc. 19. *Cum appropinquaret*. Narratio.

I. *Videns civitatem fleuit super eam*: Anima peccatrix recte comparatur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus lugeat, quia illa seipsam non deflet lacrymis penitentis, Vide *Peccatum, Penitentia; etiam in Catechesi, cap. 4.*

II. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non fabulis, sed soli orationi vacandum est, V. *Oratio: Ecclesia item in Catech. cap. 2. de Orat. Dominica, &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Videns civitatem fleuit super illam: Quomodo Dei amor in hominem & indignatio in peccatum simul confligant: 2. Quanti momenti sint iustorum lacrymæ etiam peccatorum apud Deum si ex contrito corde promaneant: 3. Non minus gaudium Deo iusti pariunt, quam impij dolorem: 4. Tam invitus est Deus ad punitionem, quam inimicus ad vindictam pronus: 5. Fleuit Jesus prævisas Ecclesie suæ afflictiones & damna: 6. Causa propria animæ nostræ tam debet nobis cordi esse quam Christo: adeoque à nobis seridè deseri.

Si cognovisses & tu: Prosperitas hujus mundi oculos nostros claudit, adversitas illos aperit: 2. Cæcitas mentis quantum malum: 3. Cæcitas urbis Hierosolymitanæ causa fuit exitii illius, Vide Alapide *Hebraos 10. v. 35. Num. 260. 4.* Sicut suo tempore Deus civitatem punivit istam, ita nunc peccatores scelerum mensurâ impletâ: Idem 1. *Thess. 2. v. 16.*

Coangustabunt te: Tribulationes Jerosolymitanæ civitatis, Symbolum sunt angustiarum quas anima patitur in malâ conscientia.

Dominica X. post Pentecosten.

Lucæ 18. *Dixit Jesus ad quosdam*. Narratio.

I. *Non sum sicut ceteri hominum*: Vitium est jaçtantie præ se alios aspernari: V. *in Appar. laçtantia.*

II. *Omnis, qui se exaltat, humiliabitur*. Superbis proxima est Dei vindicta & ruina: V. *Superbia ibidem.*

III. *Et qui se humiliat exaltabitur*. Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsentis, & futura: V. *Humilitas ibidem.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Uo homines ascenderunt in templum Luc. 18. Cor humile orantis capacissimum ad hauriendum gratiam: 2. Accessum præbet Deus humilibus in domum suam, superbis negat.

Apud se orabat: Oratio quæ tantum fit labiis, nulla est, nec ab angelis ad cælum defertur, mens quoque ad Deum elevetur & collaboret juxta illud Christi, *populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.*

Gratias tibi ago Domine: Immunis à gravioribus tantum delictis verè probus haberi nequit: 2. Pro omnibus Deo gratiæ agendæ sunt assiduo.

Non sum sicut ceteri hominum: Nostri non aliorum defectus considerandi sunt. Cornelius Alapide 1. *Timoth. 1. v. 13.* Item *Galat. 6. v. 4.* 2. Quomodo omnes debeamus putare alios nobis meliores: Idem *Philip. 2. v. 3.*

Publicanus à longe stans: Verecunda & humilis confessio, vincit cor Dei offensi. 2. Humilitas viam ad cælum sternit.

Deus propitius esto mihi peccatori: 1. Prius detestanda delicta sunt, ut Deo concilemur: 2. Nihil contra corruptæ naturæ pravitatem præstantius, quam propria imbecillitatis confessio.

Descendit hic justificatus in domum suam: Deus promptissimus & paratissimus ad peccatorem recipiendum, & peccata ejus condonanda.

Omnis qui se humiliat exaltabitur: Tam avertitur Deus à superbis se erigentibus, quam ad humiles convertitur.

Dominica XI. post Pentecosten.

Marc. cap. 7. *Exiens Jesus*. Narratio.

I. *Aduncunt ei surdum, & mutum*: *Surdus* est qui non audit verbi Dei præcones: V. *Prædicatio.*

II. Item *mutus* est qui non audeat peccata sua confiteri, V. *Confessio: item in Catech. cap. 3.*

III. *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui*. Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad penitentiam adducere: V. *Christus: Item in Catech. cap. 4. exempla penitentia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Aduncunt ei surdum & mutum Marc. 7. Proximi necessitatibus prospiciendum, la *Nuza Hom. 22. n. 2. 3. 4. 2.* Theophilactus putat per dæmonem hunc surdum & mutum effectum esse: Dæmoni certè proprium est, homines *Surdos* facere *Hom. 19. n. 43. 44.* *Mutos* ibidem *n. 49. & seq. 3.* Felix quem Dominus periculo subducens curat & salvat: 4. Non minor miseria spiritualiter, quam corporaliter esse surdum & mutum: 5. Periculosum malum, cui curando non quaeritur medicina: 6. *Surdus & mutus peccator est Rom. 6. v. 9. Alapide.*

Apprehendens eum de turba seorsim, 1. Cura & correptio fraterna seorsim, & amice facienda.

2. Si sanari cupis à Domino, subducas te aliquantisper mundanæ turbæ. *Lanuza Hom. 11. num. 12. 13.*

Tetigit linguam ejus, 1. Linguam particularem & accuratam requirit medicinam, *Hom. 23. n. 25. & seqq.* Item *Hom. 31. num. 51.*

2. Lingua bene cultodienda est à mendaciis, impudiciis, detractionibus &c.

Suspexit

Suspexit in calum, & ingemuit. Peccatoribus non est acerbè irascendum, sed misericorditer compatendum, Lanuza *hom.* 31. n. 56. item *homilia*, 32. n. 68. 69. *homilia*. 26. num. 42. 43. *hom.* 25. n. 89. *hom.* 38. n. 140.

Præcipit ne cui dicerent. 1. Bona opera per studium humilitatis abscondenda, idem *hom.* 1. n. 28.

Quanto magis tu abscondes, tanto Deus apertivilla manifestabit, *hom.* 26. n. 17. 18. 19.

Bene omnia fecit. In utilitatem proximi bene faciendum, non sicut aliqui mundani homines, qui multa magnificè operantur, sed in bonum proprium, & in damnum creditorum, pauperum, subditorum, proximi, *hom.* 8. n. 44. & seqq; item *humil. eadem n.* 39. usque 45.

Dominica XII. post Pent.

Lucæ 12. *Beati oculi*, Narr.

I. **D**iliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, v. in Appar. *Amor Dei*: Item in *Catech.* c. 3. de *Charitate*.

II. Et proximum tuum sicut te ipsum, v. *ibid.* *Amor & Charitas proximi*.

III. Homo quidam incidit in latrones, qui & dispolaverunt eum. Hac parabola pulchrè exhibetur status peccatoris, cujus plagas sanat Christus tanquam pius Samaritanus, v. *ibid.* *Benignitas Dei, Christus &c.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum, 1. Dilectio proximi prævalet dilectione sui ipsius, vide *Dominicam* 17. post *Pentec.*

2. Sine dilectione est, qui se à proximi subsidio avertit.

3. De dilectione utraq; vide Alapide *Rom.* 13. v. 9. n. 182.

Quid faciendo vitam æternam possideo &c. Etiam tua hæc esse debet præcipua cura & sollicitudo, nam vita præbens brevis & ærumnosa est, indigna nostris votis, quibus æterna & longè majora parata sunt, Lanuza *hom.* 32. n. 70. 71. 72. item *hom.* 49. n. 4. 5. 6.

Homo quidam descendebat ab Hierusalem in Iericho. Per hunc hominem intelligi potest Genus humanum, quod per Adamum, veluti directorem æternæ felicitatis, exutum est donis gratiæ; ac præterea in tribus animæ potentiis gravia vulnera accepit. Huic medetur Christus verus Samaritanus oleo charitatis &c.

Infundens oleum & vinum. Peccator mansuetudine & lenitate convertendus, tractandus, corripiendus; non iracundiâ, & asperitate, ne arceatur à confessione & remediis salutis.

Dominica XIII. post Pent.

Lucæ 17. *Dum viret Jesus*, Narr.

I. **O**ccurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè. Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideo longè absunt à Christo, v. *Peccatum*, Item in *Catech.* c. 3. n. 10. *Præcepta*.

II. *Ite ostendite vos Sacerdotibus.* Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare Sacerdoti per confessionem, vide *Confessio*, Item in *Catech. de Sacramento Penitentia*, Item *Remedia sing. peccat.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Occurrerunt ei decem viri leprosi, *Lucæ* 17. Morbus & vexatio, occasio fuere, cur hi 10. leprosi ad Chri-

stum accurrant, sic tribulatio nos ad Deum reducit, *lazarus in Prov. Tom.* 1. pag. 201. n. 86.

IV. Lepa contagiosa est, ideoque vitanda, in malum confortium, exemplum &c. Alapide *i. Cor.* 6. *versu* 12. *Hebræ.* 1. *versu* 25.

V. Sicut mala societas noxia, ita bona maximum ad virtutem incitamentum. Idem *Hebræ.* 10. v. 24.

Steterunt à longè. Melius fuisset propius accedere, nam David dicit *accedite ad eum & illuminamini*, à bonis stant, qui volunt se emendare, sed non practicant, id est non ad actum perveniunt.

Ostendite vos Sacerdotibus. Requirit Deus, remissa culpâ, satisfactionem pænalem ostendendi se Sacerdoti.

Dignitas Sacerdotis maxima, Alapide *2. Cor.* 3. v. 6. Et *Hebr.* 100. *capite*.

Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo. Ingratitudo repugnat naturæ rationali, & animalibus detestabilis est, nam ratio docet si flagret domus, homines eripere flammis &c. quamquam inimici sint, multo magis si dona ab eis acceperimus: ratio docet, dum aliquis ægrotat, curare ut sanetur &c. Bruta docent exemplo suo gratitudinem. De leone cui spina extracta &c.

Dominica XIV. post Pent.

Matth. 6. *Nemo potest*, Narratio.

Nemo potest duobus Dominis servire. Nempe Deo & cupiditati divitiarum, v. *Avaritia*: Item in *Catech.* c. 5. de 7. *pecc. Capitalibus*.

II. *Ne solliciti sitis anime vestra quid manducetis.* Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paterna Dei providentiâ, vide *sup. in Appar. Spes, Fiducia*: & in *Catech.* c. 12. de *Spe*.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Nemo potest duobus Dominis servire, *Matth.* 6. Mundus ergo contemnendus ejusque vanitates, sed Deo soli adhaerendum est.

2. Eodem loco, non potest esse habitatio Dei, & diaboli, quia ædificia illorum nimium differunt, Deus humilis, diabolus elatus, & superbus.

Non potestis Deo servire & mammonæ. 1. Qui divitiis acquirendis student, servi & mancipia divitiarum sunt.

2. Dæmon homines illos decipit, sicut perspicillia punctata, quæ rem in visione multiplicant, sed nihil vident plus tribuunt.

3. Exigit à nobis Deus integrum servitium, ut solus Dominus, jure creationis & redemptionis, &c.

4. Qui mammonæ servit, curis evisceratur, ideoque Deo servire non potest.

Ne solliciti sitis anime vestra quid &c. 1. Cura corporalis moderanda, ne spirituales impediatur.

2. Cogitandum non est nobis de die crastina, quem forte non videbimus, sed hodiernus benè & sanctè transigendus.

Nonne anima plus est quam esca? Prima cura debetur animæ, tamquam parti nobiliori, 2. corpori.

Quærite primum regnum Dei &c. Servitium mundi, & Dei sibi contrariantur, quia mundus proponit, quæ Deus prohibet.

Deus nobis sufficit, divitiæ non possunt nos beatè, Alapide *Philip.* 4. v. 11.

Arde
kin

Theo
logia

D. 18
2. 5

Dominica XV. post Pentecosten.

Lucæ 17. *Ibat Jesus in civitatem*, Narr.

I. *N*oli flere. In fletu, & tribulatione recurrendum est ad consolationem divinam, v. lup. *Tribulatio, Consolatio divina.*

II. *Adolescens tibi dico surge.* Quanta Christi potentia & bonitas ut homines juvet, & elevet à morte peccati, vide *Christus, Peccatum.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Ecce defunctus efferebatur &c. 1. Descendi sunt potius spiritu quam corpore defuncti, ut sunt, qui peccant mortaliter.

2. Tristior separatio animæ à gratia Dei est, quam à mortali corpore.

3. Nemo ætati fidat ad procrastinandum vitæ correctionem.

4. Peccatum plus damni, quam mors corporalis homini affert.

5. Quando Deus filios mori permittit, sæpe per hoc vult salvare matrem, ipsoque hoc exemplo misericordiam intimare.

Noli flere. 1. Lachrimæ quæ ad bonam, rectam & sinceram confessionem serviunt, utilissimæ sunt.

Lachrimæ viduarum & pupillarum, cælum penetrant, & apud Deum iustitiam exigunt.

Et accessit & tetigit loculum. Christus ad visum & contactum cadaveris nihil perterritus, accessit, tetigit, mortuum resuscitavit: quid enim sibi timeret à morte? Non fecus nobis obvianandum est diabolo & tentationibus ejus, veniat licet cum magno apparatu & multitudine, qui enim in nomine Domini pugnat, vincit.

Resedit qui erat mortuus, & cepit loqui. Cadaver defuncti, vivax, & efficax prædicator est viventibus.

2. De morte, & mortificatione hujus vitæ, vide *Alapide Coloss. 3. v. 5. n. 12.*

3. Quomodo sit mori lucrum, *Phil. 1. v. 21.*

4. Sancti quomodo ad mortem aspiraverint, ibidem *n. 4. v. 23. n. 46.*

5. Pius mors non est timenda, 2. *Timoth. 4. v. 6. n. 196.*

6. Adolescentes etiam moriuntur, adeoque semper vigilandum, 1. *Thess. 5. v. 6.*

7. Mortui moderate sunt legendi, *Phil. 1. v. 21.*

Dominica XVI. post Pentecosten.

Lucæ 14. *Cum intrasset Jesus*, Narr.

I. *S* licet Sabbatho curare. Diebus Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis, non verò servilia, ludii, aut symposita. *V. Sabbathi observatio: Item in Catech. cap. 3. præcepto 2.*

II. *Recumbe in novissimo loco:* Qui quærent pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra, *V. Humilitas, Superbia.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Homo quidam Hydropicus erat ante illum. *Luc. 14.*

1. Hydropicus hic ab aliis quidem ferebatur, sed & ipse optimè erga Christum erat voluntate. Quare non sufficit ut alii pro nobis orent, vel quidpiam boni faciant, sed debemus ipsi salutem nostram cooperari: 2. Homo avarus siti rerum terrenarum insatiabilis, hydropicus est.

Cum invitatus fueris ad nuptias: Spiritualiter ad Sacramentales nuptias invitatur, & ultimo loco collocare nos convenit, id est magna humilitate accedere: 2. Quam sobriè esse consueverint convivia primorum Christianorum, *Alapide ad Eph. 5. v. 19. 3. Quomodo in nuptiis agendum sit, nempe parèe bibere, non se ingurgitare &c.*

R. P. Arjdeck, Tom. III.

Ne forte honorator te: Nemo securius in hoc mundo sedet, quam humilis, nam nullus ei ultimum locum invidebit.

Qui se humiliat exaltabitur: 1. Nemo in cælis altius ascendit, quam qui in terris descendit: 2. Humilitas scala ad gloriam est, nam eà Christo Domino & Mariæ matri Jesu assimilamur, quæ humilitate sua meruit mater esse Jesu, juxta Bernard. *virginitate placuit, humilitate concepit.*

Dominica XVII. post Pentecosten.

Matth. 22. *Accesserunt ad Jesum.* Narratio.

I. **A**ccesserunt ad Jesum Pharisei: Peccatores debent accedere ad Christum per penitentiam: *V. Penitentia, Spes.*

II. *Diliges dominum Deum tuum, &c.* Debent etiam accedere per amorem Dei, & Proximi. De hoc vide *suprà in Dominica 12.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Diliges Dominum Deum tuum. *Matth. 22.* Deus à nobis totalem dilectionem appetitivam exigit:

2. Requirit à nobis Deus, filialem dilectionem præ servili obedientia: 3. Non patitur Deus partem aut mensuram dilectionis, sed totum cor vult habere: 4. Vult Deus prior esse in affectu, proximus in executione: 5. Non debet dilectio Dei minor esse in adversis quam prosperis: 6. Omnia Dei præcepta servata facilia sunt, & qui illa observat, diligit Deum, juxta illud: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit me.*

Unus ex legis Doctor: Homo sapiens (id est qui multa scit) si scientiam suam malitiæ applicet, ad tentandum erit diabolo non multo absimilis.

Dominica XVIII. post Pentecosten.

Matth. 9. *Ascendens Jesus.* Narr.

I. **E**t ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto: Similes sunt huic paralytico, qui jacet in lecto luxurie, acediz, & aliorum vitiorum: *V. in Appar. Luxuria, Acedia.*

II. *Tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum:* Id est, Resurge à peccatis per penitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua jaces: *V. Penitentia ibidem.*

III. *Et vade in domum tuam:* Nempe ad Ecclesiam & Patrem cælestem cum filio prodigo, dicens, *Peccavi in Cælum & coram te, &c.* *V. Confessio peccatorum ibidem.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

Offerebant ei paralyticum. *Matth. 9.* 1. Affectus peccandi, & habitus hominem paralyticum & insensibilem reddunt: 2. Opus divinum est non humanum, curare inveteratum peccatorem: 3. Fideles amici, ut hi offerentes, non minus alienum bonum, quam proprium quærent.

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris: 1. Solus Deus judex, & scrutator cordium & renum: 2. Quantum malum sit iudicium temerarium.

Surge tolle lectum tuum &c. Nusquam homo melius est, quam dum domum cordis sui rectè disponit.

Confide fili: In Deo semper sperandum, *Alapide in cap. 1. Hebræ 13. v. 5. n. 85. & v. 6.* Ipei & fortitudinis exempla *Hebræ 6. v. 17.*

Remittuntur tibi peccata tua: 1. Causa multorum malorum & afflictionum sunt peccata: 2. Fiducia in Christo salvatore omnibus necessaria.

Ut autem sciatis &c. Salus corporis, ad salutem animæ ordinatur, ideo Christus ab hac incipit.

Dominica XIX. post Pentecosten.

Matth. 22. Loquebatur Iesus. Narratio.

I. *M*isit servos suos vocare invitatos ad nuptias : Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, & vitam æternam, V. in *Appar. Prædicatione, Fides, Gloria æterna.*

II. *Illi autem neglexerunt:* Quam periculosa est negligentia, & duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ salutem: V. *Duritia cordis, Inobedientia, ibidem.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

R. *Ex fecit nuptias filio suo Matth. 22. 1.* Quomodo Ecclesia, & quavis anima, fit sponsa Christi, & Christo desponsata: *Alapide 2. Corinth. 11. v. 2. n. 199. 2.* Perfectissime Deo illa desponsatur per votum virginittatis: *2. Corinth. 11. v. 2. n. 105.*

Et nolebant venire: Omnis malitia à voluntate nostra pendet.

Misit servos suos &c. Salus & perditio nostra ex nobis, cum Deus hic neminem invitandum excipiat. 2. Permittit Deus hominem liberum, ut veniat ad nuptias vocationis divinæ.

Perdidit homicidas illos: Post quam Deus homini misericordiam suam ostenderit, & non se emendaverit, gladio iustitiæ illum aggreditur.

Nuptia quidem parata sunt: Indigni sunt regno Dei, qui temporalia æternis præferunt.

Amice quomodo huc intrasti &c. 1. Christianus inexcusabilis, sine veste nuptiali gratiæ moriens: 2. Vestis nuptialis amissa, tempestivè recuperanda est: 3. Sordidus eris, qualitercumque vestiaris, nisi etiam charitate Christiana amiciaris.

Ligatis manibus & pedibus mittite eum &c. 1. Nuptias cælestes respuunt, qui hic imparati vivunt: 2. Inferni ignis quam horribilis. *De Ponte Tom. 2. H. 93. 3.* De pœna damni: *ibidem Hom. 96. 4.* De puritate requisita in sumptione venerab. Sacramenti: *ibid. Hom. 82. 5.* De præparatione ad eam necessaria: *Ibidem Hom. 83.*

Multi sunt vocati, pauci vero electi: 1. Solatium veris Christianis est, plures ex iis salvandos, quam damnandos: 2. Paucitas Salvandorum, nos sollicitos reddere debet: 3. Solummodo unus hic non vestitus rejectus fuit, quomodo ergo pauci electi? quia amoris divino, unus desperditus, plurimi videntur.

Dominica XX. post Pentecosten.

Joan. 4. Erat quidam Regulus. Narratio.

I. *D*omine descende priusquam moriatur filius meus: Si Regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filii sui, quanto magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui: V. *Zelus, Amor proximi.*

II. *Dixit ei Iesus: Vade filius tuus vivit.* Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem: V. *Oratio, Christus, Benignitas Dei.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

E. *Rat quidam Regulus. Joan. 4.* Dives in bonis, sed pauper in fide, pro salute corporali filii sollicitus, pro salute animæ suæ nihil petit.

Erat regulus: Omnes magnates respectu Dei in hoc mundo, tantum Reguli, imò minores sunt.

Cujus filius infirmabatur &c. 1. Afflictio & ægritudo corporis multis salutaris est: 2. Non est dignus Dei servus, aut miles Christi, nisi exercitatus fuerit; Anima nostra, peccatis venialibus maculata, infirmatur non moritur.

Abiit ad eum: Tribulatio peccatorem ad Deum ducit, Vide supra *Dominic. 13. post Pent.*

Rogabat eum: 1. Orandum assidue est, ut à Deo aliquid obtineamus, vel aliquo malo liberemur: 2. Tribulatio optima orationis magistra est.

Regulus orat pro filii sui salute: 1. Opes, vitam, & honorem filiorum voluit Deus perdere ob peccata parentum: 2. Parentes filios perficere debent, ut artifice statuam, *Tom. 2. Pag. 18. n. 20. Salazar: 3.* Parentum probitas egregios filios efficit: *Tom. 2. pag. 219. 4.* Sicut hic regulus, sollicitus fuit de salute corporis filii sui, ita parentes esse debent, de salute animæ liberorum: *Alapide Ephes. 6. v. 4. 5.* Liberis quantum prosit parentum pietas: *Timoth. 1. v. 6.*

Domine descende priusquam moriatur: Compellit necessitas corporis, quos animæ salus non trahit, cupit Dominus in ægritudine & afflictionibus agnosci, ut peritissimus Medicus.

Credidit ipse & domus ejus tota: 1. Ab exemplo parentum & superiorum pendet probitas subditorum: 2. Fides illuminans, & charitas operans, ad salutem necessaria.

Dominica XXI. post Pentecosten.

Matth. 18. Simile est regnum Celorum. Narr.

I. *M*iserus Dominus servus illius & debitum dimisit ei: Docet tota hæc parabola diligendum esse proximum, & injurias ei remittendas: V. *Amor proximi: Item in Catech. cap. 3. de Char. proximi.*

II. *Et iratus Dominus tradidit eum tormentoribus donec redderet universum debitum:* Deus ex rigore iustitiæ meritò nihil remittet illis, qui nihil aliis volunt remittere: V. *Iustitia divina.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

V. *Voluit rationem ponere cum servis suis Matth. 18.* Tota vita nostra consistit in solutione debitorum, nam sumus debitores 1. Deo 2. Proximo 3. Nobis: in usua creaturarum, & proptii corporis, & animæ.

Patientiam habet in me: Debitor & creditor patiens, est Deus, ita & nobis faciendum ut ei conformes fiamus.

Miserus autem Dominus servus illius: 2. Deus hominem peccato obnoxium creavit, ut suam in eum bonitatem exerceret: 3. Divina misericordia & bonitas superat malitiam hominum: 4. Nemo hic diffidat de bonitate Dei, cujus thronus gratiæ patet.

Nonne oportuit te misereri &c. 1. Meminisse misericordiæ oportet, jus suum & iustitiam non rigide exigendo: 2. Mitius agit Deus cum peccatore reo, quam homo cum debitore suo: 3. Bonitas & satisfactio redemptoris, docet nos misereri.

Tradidit eum tormentoribus quoad usque redderet: Iustitia divina, nemini parcat post hanc vitam, sed ei solvendum erit ad ultimum obulum.

Sic & pater meus cælestis &c. Misericordiam Dei avertunt, qui alieno exemplo non miserentur: 2. Exemplum aliorum debet nos à peccatis avertere.

Si non remisit: De remittendis injuriis *Alapide Ephes. 4. v. 13. Rom. 12. v. 20.* Deum oportet imitari, in remittendis offensis: *Ephes. 5. v. 1.*

Dominica XXII. post Pentecosten.

Matth. 22. Abeuntes Pharisei. Narratio.

I. *A*bentes Pharisei consilium inierunt ut caperent Iesum in Sermonem: Similes Phariseis sunt homines fallaces qui student alios decipere in verbis, concettiibus &c. V. *Astutia, Mendacium.*

II. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei*

in vi-

Arde
kin

Theo
logis

D. 11
2. 8

in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: Ars fallendi præcipua, est adulatio, ideò ab adulatoribus cavendum: Vide, Adulatio.

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A Beentes Pharisei consilium inierunt. *Matth. 22.*
 1. Frustra improbi impugnant veritatem & iustitiam: 2. Captiosi homines, vulpibus similes: *Salar. 2. ar. Tom. 1. pag. 268. num. 245.* 3. Dolosus & adulator Deus odio habet *Tom. 1. pag. 460. num. 129.*
 4. Proprium adulatorum est, præsentibus blandiri, & absentibus detrahere *Tom. 1. pag. 922. num. 240.*
 5. Eorum guttur, optime dicitur sepulchrum patens: *Tom. 5. pag. 983. num. 37.*

Cognitã autem Iesum cogitatione &c. Deus cunctas cogitationes cordis cognoscit ac intuetur.

*Cujus est hac imago? 1. Denarius anima nostra est, imago in ea est Dei, quia imagine Sanctissimæ Trinitatis insignita est: 2. Omnes apud Deum æquales sumus signaturã creationis: 3. Dependet homo totus à Deo, sicut umbra à corpore: In quo sita sit imago Dei in homine, Alapide *Ephes. 4. versu 24.* 5. Imago veri Christiani, *Ephes. 6. v. 13. & segg.* Ut pecunia, ita anima insignita imagine Dei debet manere, ut pretium habeat.*

Redate qua sunt Casaris Casari. 1. Hominibus, id est, superioribus dandum est, & obediendum, in quantum non legibus divinis prohibetur, quod præcipiunt, Alapide *Tit. 3. v. 1. & 2.* 2. Totus homo cum tribus suis potentiis & omnia quæ habet, Deo debentur & reddi debent.

Dominica XXIII. post Pent.

Matth. 9. Loquente Iesu ad turbas, Narratio.

I. *Si tetigero tantum vestimenta ejus salva ero. Si tangere vestimenta & reliquias Christi & Sanctorum confert ad salutem, quanto magis tangere corpus Christi in sacra Communione, v. Eucharistia.*

II. *Confide filia, fides tua te salvam fecit. Cum viva fide & fiducia ad Christum, & sacram Eucharistiam accedendum est, v. Fides & fiducia: Item in Catech. c. 1. de fide.*

Conceptus alii de eodem Evangelio.

A Dorabat eum, *Matth. 9. Tribulationes & miseria, etiam Principes se humiliare coram Deo cogunt. Filia mea modo defuncta est. Quia filia in domo Principis mortua erat, tota domus turbata erat, pari modo fieri debet, dum anima peccato mortali mortua est.*

Veni impone manum tuam. 1. Manus Dei, auxiliatrix omnibus ad salutem necessaria, 2. Necessaria impositio manus Sacerdotis, ad animæ vivificationem.

Accessit retro. Qui peccat, retrocedit & Deo deviat, nam peccatum pudorem generat, quo minus propius accedere audeat.

Dicebat intra se, si tetigero tantum &c. Ex defectu fidei, exiguus fructus sacre Communionis à tangente percipitur: 2. Deus facilius remedium animæ, quam corpori præscribit, quia illam plures facit.

Dominica XXIV. post Pent.

Matth. 24. Cum videritis abominationem, Narr.

I. *Urgentem Pseudochristi & Pseudopropheta &c.* Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia & hypocritis hæreticorum, vide *Fallacia, Hypocritis:* Item in *Catech. c. 1. de fide.*

R. P. Arfack. Tom. III.

II. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli, cum virtute multa, & majestate, v. supra in Dom. 1. Adventus de extremo judicio: Item in Catech. de 4. Novissimis.*

Conceptus alii de eodem Evang.

Tunc qui in Judæa sunt fugiant ad montes, *Matth. 24. 1.* Solitudo quam desiderabilis, & secunda, quia hominem à multis malis præservat, nempe detractio- ne &c. 2. Societas malorum, quantum bonos affligat, *Hebræ. 10. v. 27. n. 164.*

Cum videritis abominationem desolationis. Oblivio Dei & salutis, rectè dicitur abominatio desolationis.

Tunc parebit signum Filii hominis &c. Crux Christi signum erit iustis ad gloriam, iniustis ad confusionem.

Mittet Angelos suos cum tuba, Tuba prædicationis incutiat timorem, ne tuba judicii incutiat æternum dolorem, & desperationem.

Nisi abbreviati fuissent dies illi. Peccatores dies suos abbreviant, quam maximè pondere peccatorum: & moriuntur ante tempus suum.

Similitudo sit horologii, si plura pondera ei appendantur, citius cursum seu circulum absolvat, quam si pondus conveniens appendatur.

Reliqua vide, prima Dominica Adventus.

P R A X I S

Concionis conficienda in Festis Sanctorum ex Apparatu superiori &c.

Praxis prima de quovis Festo.

Prima est communis cum Dominicis. In prima parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Evangelio Dominicæ I. Adventus.

In secunda parte, eligenda est in Evangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referri possit ad aliquam Virtutem in Apparatu contentam: v. g. de Apostolo referri poterit ad *Amorem Dei, Fidem, Zelum &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendanda. De Martyre ad *Fortitudinem, Patientiam, Perseverantiam &c.* De Confessore ad *Abnegationem, liberalitatem, humilitatem &c.* De Virgine ad *Castitatem, Orationem, Amorem Dei &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam Sententia ex eodem Evangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitiis oppositis.

Praxis secunda de eodem.

Prima & præcipua pars consistet in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando, ejus virtutes ad mores Auditorum, & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai insignem ejus Liberalitatem erga egenos, recurrento in Apparatu ad v. *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusius deducendo, & auditoribus inculcando.

K 2

Tertia

Tertia pars simili modo conficietur, de felici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, felicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad *V. Mors, Amor Dei, Spes, Gloria celestis &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commo, hic in particulari subjiendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi Annotatione Diei, Mensis, Evangelii, & Materie quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

FESTORUM OMNIUM

Series per Annum, cum Annotatione Diei, Evangelii, Materie &c.

Festum Purificationis B. Mariæ.

2. Februarii, Evang.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ secundum legem Moysi &c. Luca c. 2. Hoc die acquirenda est puritas animi ab omni nivo peccati: Vide in Apparatu, *Penitentia, Confessio, Peccatum, Castitas &c.*

Veni in spiritu in templum, scil. Simeon. Quo docemur, spiritu pietatis, & reverentiæ ad templum, & Eucharistiam veniendum, ut Christum, in ulnas & animum recipiamus: vide in Apparatu, *Eucharistia, Ecclesia, Amor, Gratitude.*

Lumen ad revelationem gentium. Quisque in suo statu, lucernam justitiæ Christianæ gerere debet bono exemplo. Debent Christiani in Ecclesia Dei lucere velut mundi cerei, qui in hoc Festo exhibentur.

Nunc dimittite servum tuum &c. Securus vivit & moritur Jesu & Mariæ cultor in lumine fidei, spei, & charitatis: qui hæc negligit, mortis metu semper trepidat.

F. S. Matthiæ Apostoli. 24. Feb.

Confiteor tibi Pater, Domine cali & terra. Matth. c. 11. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate considerare, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones, vide in Apparatu *Fides, Fiancia, Benignitas divina, Tribulatio &c.*

Discite à me quia mitis sum, vide bona *Patientia. Et humilis corde*, vide in Apparatu exempla *Humilitatis*, in Christo, & Sanctis.

Cecidi fors super Matthiam, Matth. 21. Non est fors aut fortuna humana quæ cuncta regit, sed divina providentia, cujus hæc fors effectus fuit. Quisque suam à Divina electione reprobationem sibi adscribere debet.

Venite ad me omnes qui laboratis &c. Exoneratio cordis à pondere peccati parit summam animi quietem. Promittitur auxilium & solamen oneratis, & libertinis ad Deum recurrentibus.

Discite à me quia mitis sum & humilis corde. In mansuetudine & humilitate perfecta cordis quies sita est.

Tollite jugum meum super vos. Servitium Dei pacificum & honorabile est.

Jugum meum suave est & onus meum leve. Unctio gratiæ Dei cum spiritu patientiæ, reddit jugum crucis leve.

F. Annuntiationis B. V. 25. Mart.

Ingressus Angelus ad eam dixit, *Ave gratia plena*, Luca 1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Dei-

para, vide in Appar. *Deipara*, item de cultu *Deiparæ* & Sanctorum contra Novatores *sup. Theol. Trip. Tom. 1. pag. 231.*

Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum. Virgo Mariæ per humilitatem concepit, & Deum ter effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis operandum humiliari in terris, ut exaltemur in caelis, *V. in Apparatu Humilitas, Beatitudo, Gloria.*

Respexit humilitatem ancilla sua. Felix quem Deus oculo gratiæ suæ respicit, ut exaltet, præcipue humiles.

Missus est Angelus Gabriel. Homo humilis maxime Angeli dignus est confortio.

F. S. Philippi & Jacobi Apost. 1. Maj.

Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum, & in me creditis, Joan. 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Apparatu *Fides*. Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus, vide de hoc in *Theol. Trip. Tom. 1. pag. 191.*

In domo Patris mei mansiones multe sunt. In celo quam valla sint beatis caelorum spatia. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, vide in Apparatu *Beatitudo.*

Offende nobis Patrem & sufficit nobis. Abnegande sunt creaturæ ut Creator inveniat, qui solus animum satiat, vide *Abnegatio.*

Non turbetur cor vestrum. Difficillimum sanè est in hoc tribulento mundi pelago se quietum, & imperturbatum conservare. Stoici omnem sollicitudinem ex corde humano auferre studebant, sed in vanum laborarunt, solus id potest mundi propter Deum contemptus.

F. Nativitatis S. Joannis Baptista. 24. Jun.

Elisabeth impletum est tempus pariendi, Luca cap. 7. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo: Vide *Penitentia, Abstinentia*, & alias virtutes. Nec parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare: Vide in Appar. *Filiorum educatio*: Et *Zacharius Pater ejus repletus est Spiritu sancto*. Multi magis student repleti vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Appar. *Ebrietas, Avaritia, Oratio, Amor Dei.*

Quis putas puer iste erit Luca 1. Præstat magnum esse coram Domino quam mundo: Quisque hic in Theatro mundi placere debet Creatori suo & spectatori Deo apud quem præferuntur pauperes & humiles servi Dei cum sancto Joanne.

F. SS. Petri & Pauli Apostol. 29. Junii.

Quem dicunt homines esse Filium hominis? Matth. cap. 16. Notæ & signa quibus vera Christi Ecclesia à modernis Sectis discernitur, vide in *Theol. Trip. Tom. 1. pag. 52.*

Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Agnosce ada est necessaria auctoritas in fallibilis in Pontifice Romano Petri successore, vide in *Theol. Trip. Tom. 1. &c. Quodcumque solveris super terram erit solutum & in caelis*: Vide ibidem de Confessione peccatorum, & in Appar. *Ver. Confessio.*

Caro & sanguis non revelavit tibi. Fides & zelus gloriæ Dei à carne & sanguine non docentur: Contra suggerunt homini caro, & Spiritus Dei: Terrena tantum non cælestia à carne & sanguine suadentur.

F. S. J.

Arde
kin

Theo
logia

D. 11
...

F. Visitationis B. Mariæ, 2. Iulii.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione, Luca c. 1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, Vide in Appar. Amor, Zelus.

Unde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me? Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communionem, Vide in Appar. Eucharistia.

Beata qua credidisti. Vera fides radix beatitudinis, vide in Apparatu. Fides, Beatitudo.

Abiit in montana cum festinatione: Mulieres extra domos suas festinanter sua peragere debent sine otiosa evagatione.

Et visitavit: Quomodo nos Deus sæpissime visitet unum tribulatione, alterum consolatione, alterum desolatione, alium ægritudine &c.

Exultavit spiritus meus: Lætitia iniquorum spiritum nontangit, sicut lætitia iustorum.

F. S. Iacobi Apostoli, 25. Iulii.

Acceffit ad Jesum mater filiorum Zebedæ adorans & petens aliquid ab eo: Matthæi cap. 20. Oportet Deum adorare, id est, per Bona opera Iustitiam, Abstinenciam, Obedienciam mandatorum, prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare; aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant, vide in Appar. Obediencia, Abstinencia, Opus bonum &c.

Christus autem dixit ei, Quid vis? Quanta benignitas Dei, paratus est nobis dare quod volumus, modo bona bene velimus, & ad nostram salutem, vide Benignitas Dei. Sed ecce stultam matris postulationem, Dic ut sedent hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram: Vide, Superbia. Respondit merito Christus, Nescitis quid petatis. Hinc discere quid, & quomodo orandum: Vide in Apparatu, Oratio.

Sampsoni fortissimo similis videtur sanctus Iacobus Apostolus: etenim sicut ille sponsam gentilem acceperat; hic in Hispaniam pergendo, primus exiit Apostolorum qui Gentibus prædicavit: 2. Si Sampson moriendo plures occidit inimicos, quam vivendo, sanctus Iacobus plures post mortem quam in vita convertit: 3. Si ille in ore Leonis mel reperit, hic in ore crudelis Leonis carnicis inquam, fidei confessionem invenit: 4. Si ille in manus inimicorum suorum à dilecta sua traditus fuerit, hic propter amorem, quem erga sponsam suam, Judæam nempe, gerebat, ab Herode captus & condemnatus fuit: Uterque denique fortitudinem à sancto Spiritu se recepisse cognovit.

Dic ut hi duo filii mei sedent &c. Matth. 20. Prius hic standum & laborandum, & patiendum, quam sedendum in regno Dei: Qui Deum ex amore proprio colunt, sibi non Deo servant.

Nescitis quid petatis: Qui temporali præ caelestibus petit, nescit quid petat: Nesciunt parentes & homines carnales, quid sibi & filiis expectant.

Festum Assumptionis B. Virginis, 15. Aug.

Intravit Jesus in quoddam castellum, & mulier quam Idam Martha nomine excepit eum in domum suam. Quanta merces Hospitalitatis & liberalitatis, præcipue erga Sacerdotes, & Ministros Christi: Vide in Appar. Hospitalitas, Liberalitas.

Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitiis, deliciis &c. Vide in Appar. Avaritia, Gula &c. Porro unum est necessarium. Veræ divitiæ, delicia, beatitudo sunt in solo Deo: Vide in Appar. Beatitudo vera.

Fuit beata Maria fons exiguus præ humilitate, & crevit in flumen magnum propter abundantiam gratiæ: & in solem conversa est, propter gloriam, ideoque de ca melius quam de regina Esther illud dictum fuit.

Maria optimam partem elegit, qua non &c. Luca 10. Pars optimâ in electione vitæ activæ & contemplativæ inveniendâ: In amicitia Jesu & Mariæ nobis pars optimâ quærendâ.

Martha, Martha sollicita es: Non oportet se nimis dare in conquiritendis rebus transitoriis, ne sic æterna obliviscamur.

F. S. Bartholomæi Apost. 24. Augusti.

Exit Jesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei, Luca 6. Quantum abluunt qui noctes & dies totos transigunt in symposiis, aut in otio, & vix mediam horam in oratione, Missa &c. vide Ebrietas, Otium, Oratio. Et exemplum est in ipso BARTHOLOMÆO, qui scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitum.

Et omnis turba quærebat eum. 1. Christum, tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes. Quare nos non sanamur à morbis nostris animi, & corporis? Quia non satis læpè & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communionem: Vide in Apparatu, Eucharistia.

Sponsa in Canticis dilectum suum quærens male excepta fuit ab excubiis. Tulerunt pallium meum, vulneraverunt me. De hoc tamen minime conquerebatur, sed præ amore Sponsi languebat. Pari modo S. Bartholomæus, adeo divino amore inflammatus fuit, ut nihili faceret pallium, id est, pellem suam amittere, modo Salvatorem suum retinere posset.

Apostolus Paulus corpus nostrum Domum vocat: Sancti de corpore exire non magis curabant, quam domo egredi. Sic S. Bartholomæus libenter propriam reliquit pellem, sciens sibi aliam meliorem præparatam.

Rursum circumdabor pelle mea &c. Job. 19. Induenter bonis æternis qui hic pro Christo temporalibus se exuerunt.

F. Nativitatis B. Virginis, 8. Septemb.

Liber generationis Jesu Christi, Matthæi. vide in Apparatu, Deipara, & ejus prærogativas, & Castitatem, Charitatem, &c. ut supra in aliis ejus Festis, præsertim Annuntiationis.

Liber generationis, Matth. 1. Felix nobilitas Christianorum è spirituali generatione in Jesu & Maria.

De qua natus est Jesus qui vocatur Christus. Fortitudo animi coheredes nos facit Jesu & Mariæ.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, Apoc. 21. Sub protectione tabernaculi Mariani cultores ejus quiescunt.

F. S. Matthæi Apostoli, 21. Septembris.

Vidit Jesus hominem sedentem in telonio Mattheum nomine, & ait illi, sequere me. Matthæi 9. Vide hic Benignitatem Dei omni generi hominum dicentis, sequere me, 2. Quam felix de quo exemplo Matthæi dicitur, Surgens secutus est eum. Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cæno vitiorum, Avaritia, Luxuria &c. Item surgere de lecto Otii & Acediæ in quo pigri jacent: vide in Appar. Acedia.

Vidit Jesus hominem sedentem, Matthæi 9. Virtus in oculo Christi trahente miraculosa. Deferenda sunt viliora bona mundi, pro pretiosis calis. Oculis divinæ misericordię miseros peccatores benignè respicit & vocat.

Festum

F. S. Michaelis Archangeli. 29. Septemb.

Quis putas major est in regno calorum? Matth. 18. Sola humilitas hominem exaltat, Superbia autem præcipitat in ruinam, ut patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum: vide in Apparatu *Superbia, humilitas*, Ideo Respondit Christus, *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum calorum*. Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriæ, non simulare, non mentiri, sed potius aliis se regendos & docendos præbere: vide in Apparatu *Avaritia, Luxuria, Astutia, Mendacium*. E contra qui volunt in mundo magni esse, student artibus politicis, simulationi, mendacio: vide in Appar. *Simulatio, Mendacium, Hypocrisis*. De his simulandi artibus politicis, præclara sunt quæ deducit S. Gregorius in lib. 10. Moral. cap. 6. & habentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confessoris non Pont. *Deridetur justis simplicitas &c.*

Angelus Jesus mandavit de se &c. Psal. 90 De auxiliis, protectione & dignitate Angelorum. Vita humana periculis multis obnoxia, eget Angelo tutelari. Angelorum custodia omnibus necessaria, ob infirmitatem & ignorantiam.

Festum SS. Simonis & Jude. 28. Octob.

Hec mando vobis ut diligatis invicem. Joan. cap. 15. vide in Apparatu *Amor proximi*. Cui contrariatur, *Odiu, Invidia*, ibidem. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit*: vide in Appar. *Patentia, Persecutio*.

Si mundus vos odit, scitote quia me &c. Joan. 15. Amicis & discipulis Christi parum curandum mundi odium. *Memento sermones mei, non est servus major Domino suo.* Solatium afflictis affert Christi exemplum, & monitum.

Si non venissem & locutus fuisset eis &c. Culpa cuiusque est, non uti mediis in statu suo ad salutem necessariis.

Mundus me odit, quia ego testimonium perhibeo. Veritas correptionis odium parit, improbis & superbis.

F. S. Sanctorum omnium. 1. Novembris.

Beate pauperes spiritum, Marci c. 5. Mundus ponit suam beatitudinem in divitiis, & honoribus, Christus in paupertate & contemptu mundi: vide in Appar. *Beatitudo vera, Abnegatio mundi*: contra, *Avaritia, superbia*, ibid. *Beati qui lugent*, v. Penitentia. *Beati misericordes*, vide *Liberaltas, Eleemosyna &c.* ibid. *Beati pacifici*, v. *Pax*. *Beati qui persecutionem patiuntur*, v. *Persecutio, Odium &c.*

Beati qui persecutionem patiuntur &c. Hinc Beatitudo celestis contrariâ lege obtinenda, quam mundana.

F. S. Andrea Apostoli 30. Novembris.

Venite post me. Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum: Vide in Apparatu, *Abnegatio, Obedientia*, & alias virtutes hominis Christiani. *Faciam vos fieri piscatores hominum*. Tales hominum piscatores sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adjuvant: vide in Apparatu. *Exhortatio, Zelus animarum*. Denique amor Crucis in S. Andrea cruci affixo, v. *Persecutio, Tribulatio, Amor Dei*.

Ambulans juxta Mare &c. Matth. 4. Mare tribulationis sapè optima dispositio ad conversionem, & salutem.

Venite post me & faciam vos fieri piscatores hominum. Filius Dei omnes ad se trahere venit ex retinaculis mundi per se & alios. Invitamur omnes ad arborem crucis ad

carpendos fructus salutis. Explicanda retia zelosa caritatis ad animas capiendas.

F. Conceptionis Immaculatæ B. V. 8. Decemb.

Liber generationis Jesu Christi &c. Matthæi 1. Non possumus esse amici, aut imitatores Virginis immaculate nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati: vide in Apparatu, *Castitas, Baptismus, Peccatum*. De Immac. Conceptione, & cultu Deiparæ. Vide aliqua in Theol. Trip. Tom. 1. pag. 137.

Psal. 19. Opus grande est non enim homini preparatur habitatio sed Deo. Omnes suos thesauros & perfectiones Deus impendit Deiparæ Virgini, tanquam suo throno, & habitaculo.

Sanctificabit tabernaculum suum altissimus Psal. 45. Tabernaculum Marianum soli Dei Filio summo Sacerdoti sacratur.

Inimicitias ponam inter te & mulierem, Gen. 2. Sola Virgo Maria nova Eva serpentis morsum evasit, tam originalem, quam actualem.

F. S. Thomæ Apostoli, 21. Decembris.

Thomas unus ex duodecim non erat cum eis quando venit Jesus, Joan. c. 20. Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo, concione, sacro &c. vide in Apparatu, *Ecclesia, Exhortatio, Eucharistia*. Et contra Hereticos, v. in Theol. Trip. Tom. 1. notus verba Ecclesiæ pag. 32. &c. & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Missæ ibid. 6. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*: vide in Apparatu. Fides, & Eucharistia: in his Christus feliciter creditur, etiam non videatur.

Veni Jesus Jannis clausis. Ad Apostolos clausis januis intravit, in cor tamen Sancti Thomæ intrare noluit, nisi illud aperiret, quia hominis libertatem conservare volens, non illi violentiam adhibet.

Pax vobis. Justii in mediis quoque tribulationibus pacem habent.

Dicit Jesus Thomæ, noli esse incredulus sed fidelis. Ad fidem igitur etiam pia voluntas concurrat. Requiritur fides viva, & operativa ad salutem, non sufficit mortua.

Beati qui non viderunt & crediderunt. Magnam hinc nobis solatium qui credimus non per sensum sed per intellectum.

F. S. Stephani Protomartyris 26. Decemb.

Ecce ergo mitto ad vos Prophetas & Sapientes, & ex illis occidetis. Matthæi c. 23. Boni & sancti homines sunt qui præcipue à malis persecutionem sustinent: vide in Apparatu, *Persecutio, Tribulatio, Odium*. Sed ille tribulationes sunt claves cæli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit, *Ecce video calos apertos, & Jesum stantem*: vide in Apparatu, *Beatitudo, Gloria celestis, Benignitas divina*.

Ecce video calos apertos. Justus patiens jucundum Deo & cælo spectaculum est. Et vicissim solatium justis patientibus Christum habere spectatorem & remuneratorem.

Lapidabant Stephanum invocantem & ascensum. Lapidibus & malleis afflictionum aptari debemus edificatio celesti.

F. S. Joannis Evangelistæ 27. Decemb.

Conversus Petrus vidit illum Discipulum quem diligebat? Propter Joannis singularem Castitatem, Humilitatem, Zelum Apostolicum, Amorem erga Christum: sicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem: Vide in Appar. illas Virtutes, & vitia illis opposita, ut *Luxuriam, Superbiam, Accidiam*.

Arde
kin

Theo
logia

D. 11
25

P A R S T E R T I A
S U M M A
D O C T R I N Æ
C H R I S T I A N Æ

P. Petri Canisii Soc. IESU.

Cum brevi Elucidatione, & selectis Exemplis nunc primum adjectis.

Præfatio, & notitia operis.

Postquam præcedentes Tractatus pæne ad calcem adduxi, visum est multis ad subsidium animarum, à nobis unice intentum, plurimum conducere, si huic operi adungeretur ipsa Doctrina Christiana brevi expositione & exemplis illustrata: ut hac opportunitate tam commodè Curatores animarum ad Doctrinam adeo necessaria frequentem explicationem facilius inducantur. Eoque magis quod simul in eodem Libro adiunctas habeant Controversias Fidei, Theologicas resolutiones, atque Apparatum selectamateria: que omnia ad singulas Doctrinæ Christianæ partes doctè accuratèque exponendas, ac probandas subsidium optatissimum suppediant.

Ut igitur huic opportunitati, & amicorum votis operam meam accommodarem, reliquo Operi hanc Doctrinam Sacram Elucidationem adungere decrevi, non sine auxilio quorundam Theologorum huius Collegii Lovaniensis, qui ad hoc animarum subsidium operam, exempla quadam opportuna seligendo, promptissimè voluntate obtulerunt: in hoc imitatis non tantum Bellarminum summisque Theologos, sed ipsum quoque S. Augustinum, qui inter sublimes rerum divinarum commentationes sibi decorum existimavit de Catechizandis rudibus tractatum utilissimum elaborare.

Assumpsi autem præ ceteris hac expositione elucidandum Catechismum P. Petri Canisii Soc. IESU Theologi eximii, tum propter dilucidum ejus ordinem & brevitatem, tum propter communem usum atque approbationem, quam in rebus Christiana passim obtinuit. Nam, ut alia præteream, tam Ferdinandus Imperator, quam Philippus Rex Hispaniarum, hunc unicum Canisii Catechismum in suis ditionibus prælegendum suâ auctoritate ac publico diplomate proposuerunt. Et usus ipse etiamnum docet quantâ verborum energia, quantâ soliditate Doctrinæ, quamque perspicua præ ceteris brevitate totam Doctrinam Christianam summam complectatur.

Pro Usu autem adjuncta à nobis expositionis: Adverte primo, pro meliori distinctione, ipsum Catechismi contextum sive Questionem & Responsonem seorsim imprimi, & post modicum spatium, Expositionem cum exemplis singulis pæne Catechismi questionibus subungi, ut una cum questione, qua explicatur, ipsa quoque expositio ante oculos habeatur; quod in nullo hactenus Catechismo factum reperimus.

2. Adverte, ex peculiari delectu aliquas questiones præ aliis fusiùs illustrari, eo quod ad mysterium aliquod

fidei exponendum, vel mores formandos plus momenti habeant, aliquas verò brevius perstringi, quia vel earum doctrina spectat ad questionem principalem, qua explicatur, vel quia in alia Catechismi parte magis apostè elucidantur, non enim debent de singulis semper questionibus exempla proferri.

3. Quamvis sæpe de una questione plura exempla apponantur, necesse non est ut Catechista omnia simul producat, sed poterit seligere unum vel alterum quod præsentibus magis convenire iudicabit.

4. Narratio exempli, similitudinis, aut sententia quam seligit, ut majori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere singulas exempli partes & circumstantias, quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando & c. juxta praxim supra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam Sacram.

Praxis tradendi Doctrinam Christianam.

Primò, debet Catechista ex maturioribus statuere unum vel alterum syndicum, qui pueros advenientes suis locis ordine constituat, & in modestia ac silentio contineat.

II. Hora auditiâ, & dato per campanam signo, Catechista stans in medio populi sui, ex utroque latere secundum sexum discreti, sic ut ab omnibus videri & audiri facile possit, formabit signum Crucis vernaculè; & dum procurat ut omnes se præeuntem clarâ & distincta voce sequantur, cavébit ne quis verba sua velantevertat, vel iusto ferius subsequatur.

III. Curabit deinde per unum à se designatum, & in medio stentem clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cujus verba ceteri per partes distinctè repetent: hoc enim modo mysteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quam à majoribus natu, qui alio ferè modo ea addiscere erubescunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut supra.

IV. Primum horæ quadrantem dabit petendis questionibus faciliioribus, potissimum de iis quæ scitu necessaria sunt necessitate mediæ, ut Deum esse unum in Natura, trinum in Personis, Remuneratorem nostrorum operum, ac Filium Dei esse nostrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde necessaria necessitate Præcepti, ut Symbolum Apostolorum, decem Præcepta, septem Sacramenta, unaquæque vice unum punctum accuratè enucleando, & identidem idem repetendo variis modis & formulis ut altius inhæreant, errantes suaviter corrigendo, balbutientes juvando, omnes pro me-

rito

rito laudando: neque de facili quemquam corripiat, ob ignorantiam, nisi ortam ex supina negligentia.

V. Secundo quadrante quæstiones proponat paulò difficiliore, easque fere desumptas ex ea lectione quæ Dominicâ proximè præcedenti publicè recitata, & explicata fuit.

Tum jubebit ex modestioribus, doctiorem aliquem clarâ voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominicâ Catechista attulit ad Lectionis explanationem.

VI. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverso stantes in medio Catechismi, & si fieri possit, loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox Catechista lectionem jam recitatam clarè & breviter explicabit sermone facili, & ad parvi sui auditorii captum accommodato, idem sæpius aliis, atque aliis verbis repetens. adhibitis brevibus subinde interrogationibus, & responsionibus ut majorem sibi conciliet attentionem.

VII. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum selectum, quod tragicè quidem, & cum emphasi, sed vulgari sermone & phrasi pueris accommodato narrabit. Postea præmonebit, se proximâ vice visurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

VIII. Post hæc iterum formabit crucem, jubebit legi salutationem Angelicam, vel Symbolum Apostolorum, &c. per vices; ut hoc modo omnes, qui adveniunt, ea addiscant. Concludet ipse omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum supra. Postea pueros sine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechismus spatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate sæpius vel tollatur, vel minuatur.

IX. Singulis quos interrogavit præmiolum aliquod vel notam elargiatur statim, vel his deficientibus eorum nomen in libram referat ut postea præmio afficiantur: & adjungat ad bona responsa subinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblatâ opportunitate sæpius inelucet obligationem quam habent Parentes ut mittant prolem ad Catechismum, ut Domini mittant servos & ancillas, Ludimagistri scholares, Magistratus sibi subiectos, præsertim pupillos & orphanos; ac sæpius usu venire, ut quando hæc in parte officio suo defunt, & ipsi graviter peccent, & illos quorum curam gerunt, peccatis & erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipsi Curatores animarum intelligant quanta ipsis obligatio incumbat ad plebem sibi commissam Doctrinâ Sacrà instituendam, audiant ea de re Decretum Concilii Tridentini Sess. 5. cap. 2. *Archibresbyteri, Plebani, & quicumque Parochiales vel qui alias curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solenni-*

bus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate predicant salutaribus verbis; docendo quæ omnibus sive necessarium est ad salutem, annuncianoque eis cum brevitate & facilitate sermonis Verba quæ declinare, & Virtutes quas sectari oportet, ut penam æternam evadant, & celestem gloriam consequi valeant. Id verò si quis eorum præstare negligit, etiam si ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætendat; etiam si Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicentur, in alicui Monasterio, etiam extra Diocesim existenti, forsitan annexæ, vel unitæ, modò re ipsa in Diocesi sint; provida pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur, Jerem. 17. 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Atque Episcopis ibidem demandatur, ut qui post admonitionem trium mensium spatii muneri suo defuerint, ad illud exequendum, si necesse sit, per Censuras Ecclesiasticas, aut alias ad Episcopiarbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Christiana singulis Dominicis & Festis Solennibus sub gravi obligatione iterum denunciatur in Tridentino, de Reformat. Sess. 24. cap. 4. his verbis.

Idem etiam saltem Dominicis & aliis festis diebus pueros in singulis parochiis (Vide Const. Pii V. Ex debito, 1571. quam amplius Gregorius XIII. 30. Octob. 1572.) fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab eis, ad quos spectabit, doceri curabunt, & si opus sit, etiam per Censuras Ecclesiasticas compellent: non obstantibus privilegiis & consuetudinibus. In reliquis, ea, quæ de prædicationis munere Sess. 5. cap. 2. de Reformat. sub eodem Paulo III. decreta fuerunt, suum robur obtineant.

Quod si ad hoc munus explendum Curatores animarum severissimis Conciliorum Decretis ubique adstringantur, quantum magis ea obligatione urgentur illi qui in partibus Hæreticorum Pastoris officio funguntur. Facile enim inferent Hæretici teneris puerorum mentibus errorum suorum semina, nisi providâ veri Pastoris curâ & institutione præveniatur. Inficent paulatim incautos plebis incultæ animos falsæ doctrinæ veneno mortifero, nisi, contra illud virus, Doctrinæ Christianæ antidoto muniantur. Cumque pederentim hæc pestifera lues occultè irreperit, ignaros tenellæ ætatis animos infecerit, & cum adolescentibus error & ignorantia sensim adoleverit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, & cui frustra sanioris Doctrinæ medicina admoveatur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis sui ruinam serò luceant, & neglecti officii rationem in districto Dei judicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem suam serò adjiciant, ut à teneris annis commissum sibi populum in Doctrinæ Christianæ mysteriis, ac Dei timore constantè erudiant: quo fiet ut animas pretioso Christi sanguine redemptas ab interitu conservent, & amplam sibi in cælo laboris sui mercedem acquirant.

INDEX CAPITUM

Summæ sequentis.

Caput Primum. *De Fide, Ecclesia, & Symbolo Apostolorum.*

Caput Secundum. *De Spe, Oratione Dominica, &c.*

Caput Tertium. *De Charitate, Præceptis Decalogi, & Ecclesia.*

Caput Quartum. *De Sacramentis singulis.*

Caput Quintum. *De Officiis Justitiæ Christianæ, Peccatis, Virtutibus, & 4. Novissimis. Cum Exemplis Constantiæ illustribus inter perpetuas pro Fide Romana Persecutiones, &c.*

SUMMA

SUMMA DOCTRINÆ CHRISTIANÆ.

CAPUT I.

De Fide & Symbolo Apostolorum.

QUÆSTIO.

Quis dicendus est Christianus atque Catholicus?

Resp. Qui Baptismatis Sacramento initiatus, *Jesu* Christi veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia proficitur: neque Sectis vel opinionibus uliis ab Ecclesia Catholica alienis adheret.

Expositio.

Summa dignitas est habere nomen veri Christiani. Quia per Baptismum & Fidem Christianam homines fiunt filii Dei, & hæredes regni cælestis. *Quotquot receperunt enim dedit eis potestatem filios Dei fieri,* Joannis 1.

S. Augustinus lib. de Catechizandis Rudibus cap. 16. comparat veros Christianos cum optimo Tritico, & falsos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta sit in Area, id est, in Ecclesia, non erunt tamen simul in Horreo, id est, in Cælo. Non, inquit, sibi blandiantur quod in Area possunt esse cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.

Exemplo illustratæ, quanta sit Virtus in doctrina veri Christiani, ex factis S. Dominici, qui cum diu disputaret pro Christiana Religione, contra hæreticos Albigenes, tandem conventum est, ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigenensium pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ statim comburitur, Libellus verò doctrinæ Christianæ non tantum ab igne non læditur, sed etiam ex igne longè profilit. Et cum secundò ac tertio in ignem projectus fuisset, semper in virtute veræ ac Christianæ doctrinæ illæsus permanit. Ita fustus tradit S. Antoninus in Chronico part. 3. tit. 19. c. 1. & Surius 5. Augusti.

Tantam quoque Virtutem, ac robur suppeditat nomen Christiani, ut S. Blandina Virgo cum inter acerbissima tormenta inelamaret, *Sum Christiana*, nullum doloris sensum passa fuerit, imò visa est inter summas delicias versari, ut refert Euseb. in historia Eccles. lib. 1. c. 5.

Tantus honor est nominis Christiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum solitus fuerit dicere, se in nulla parte Regni sui tantum honoris unquam accepisse, quantum Possiaci. Quia nempe ea in urbe Baptismo initiatus Christiani nomen accepit, ideoque profitebatur se summo cum lætitiæ sensu præ cæteris omnibus in ea urbe commemorari, uti per Belleforestum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliarum nomen *Christianissimi*, & Reges R. P. Arsdock. Tom. III.

Hispaniæ nomen *Catholici* pro summi honoris titulo à Sede Apostolica acceperunt, & hæcenus semper retinuerunt.

Hæretici verò, etsi vocentur Christiani quia in nomine Christi Baptismum susceperunt, non sunt tamen Catholici: quia *Sectis & opinionibus ab Ecclesia Catholica alienis adherent*: exempli gratiã negant Missam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur supra de *Controvers. fidei part. 1. tract. 2. pag. 67. 69. & 74.*

9. Quod signum hominis Christiani?

Resp. Signum sanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

Expos. Signum Crucis docet nos unum esse Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò, in nominibus. Et tres esse personas divinas, quia additur nomen trium personarum, *Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Deinde manum demittendo à fronte ad pectus, protestemur secundam personam scilicet Filium Dei pro hominum salute descendisse in uterum B. Virginis *Mariæ*. Postremò transferendo manum à sinistra ad dexteram, declaramus per Christum nos translatos esse à maledictione ad benedictionem. Hæc Mysteria scire & credere omnibus adultis necessarium est ad salutem necessitate mediæ, sic ut ignorantia non excuset. *Unde cum prædicta præxi formanda Crucis valde aptè doceri & retineri possunt.*

Signum Crucis est Armatura hominis Christiani, ut exemplo declaratur. Constantinus Imperator ad Christianam fidem conversus circa annum Christi 312. à Maxentio tyranno cladibus variis affectus est: & postea à Licinio Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copiis hosti potentissimo occurre pararet, virtute salutiferæ Crucis ab imminente periculo liberatus fuit. Nam supra ejus copias lucidissimum Crucis signum in aère apparuit, & vox de cælo audita est, *In hoc signo vances*, cujus præsidio munitus præclaram victoriam ab hostibus reportavit: In cujus rei memoriam deinceps signum Crucis suis vexillis inscribi curavit. Baronius tom. 3. ad annum 312. & 318.

Refert S. Gregorius l. 3. Dial. c. 7. quendam Judæum nocte ingruente urbe exclusum, in vetusto Apollinis templo pernoctasse. Hic à tenebricosa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis misero Judæo nulla spes auxilii affulget. Tandem occurrit Christianos solitos adversus pericula se Crucis signo munire. Signat igitur se signo Crucis, & ecce tota dæmonum turba extemplo in fugam agitur, exclamans, *Vas vacuum, sed signatum.*

Genevam versus Catholicus cum hæretico iter agebant: orta subitâ tempestate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more sese identidem cruce signabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percontatur, an Catholicus se signando mulcas abigeret. Sed Deus non irridetur:

L

detur:

detur: horrendo statim fragore crucis contemptorem fulmen è nubibus lapsum extinxit, Catholicus qui ejus lateri adherebat incolumis permanfit. Florimond. lib. 8. c. 4. §. 1.

Q. Quibus de rebus primum docendi sunt Christiani?

R Esp. De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officiis justitiae Christianae.

Q. Quid est Fides.

R Esp. Donum Dei, ac lumen, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quae Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit: sive scripta illa sint, sive non sint.

Expos. Fides debet esse integra: quia qui peccat in uno factus est omnium reus. Sicut navis, quae in caeteris integra est, si unam rimam habeat, per eam submergi potest.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & haeretici, qui dicunt quemlibet Christianum in sua fide posse salvari, quod supra refutatur *Tom. 1. in contr. p. 1. c. 3.*

Quanta sit vis verae fidei singulari Exemplo declaratur. Anno Christi 471. Duo Philosophi, quorum alter erat Ariana haereti infectus, de fide acriter disceptabant. Tandem orthodoxo Philosopho visum est, relicta verborum contentione, virtute potius divinae fidei suae veritatem comprobare; obtulitque Ariano, ut accenso igne luculento uterque in medias flammascenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis persisteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confisus, ardentem rogam solus ingressus est, & inde cum Ariano illatus, & intactus etiam vestibus disputavit: Baron. *Tom. 6. anno 471. & Niceph. Lib. 15. cap. 23.*

Simile exemplum legitur in vita S. Patricii, qui ut Magum Fidei obstantem convinceret, jussit Benignum comitem suum collocari in domuncula ex aridis lignis & stipulis confecta, Magum ex adverso in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne, Benigno penitus illato, Magus cum tecto viridi continuo exarsit.

Huc facit exemplum S. Gregorii Thaumaturgi, qui virtute fidei montem è suo loco transtulit, & plura in Martyrum vitis prodigia. Vide supra in Apparatu, Ver. *Fides.*

Vide etiam obligationem ad Professionem externam Fidei, sine restrictione pure mentali, &c. supra *Tom. 2. P. 2. Tr. 6. pag. 180.*

Q. Quae summa est Fidei seu omnium credendorum?

R Esp. Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.

Expos. Symbolum Apostolorum quivis Catholicus scire & credere tenetur: & peccant parentes si filios suos illud docere negligant. Est enim norma fidei, qua Christi fideles ab infidelibus distinguuntur. Sicut per tesseram & Sacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis discernit & dignoscit.

Præclarum in hoc genere est exemplum S. Petri Martyris ex illustri Ordine S. Dominici. Cum natus esset ex parentibus Manichæorum haereti infectis, ab ipsa tamen quasi infantia contra haereses pugnavit. Dum puer septem annorum scholas frequentaret, à patruo haeretico interrogatus, quid in scholis didicisset: respondit intre-

pidè se Christianae fidei Symbolum didicisse. Ex quibus multis Patris, Patrique blanditiis & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei constantia & Symboli professione dimoveri. Hujus Professionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cum enim postea factus Religiosus, magno ardore fidem & pietatem prædicaret, Deumque saepe rogaret ut pro ea posset vitam profunderere. Ecce tibi Mediolanum redeuntem haereticus Sicarius ex insidiis aggressus est, & stricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus infixit. Ille vero, in ipso mortis articulo, consuetum fidei suae scutum assumens, Symbolum Apostolorum quod à pueritia constanter tenuit, magno animi gaudio recitavit, & cum ea tessera ad perpetuam constantiam palmam in caelum migravit, uti patet ex Breviar. Rom. 29. Aprilis.

Q. Qui sunt illi duodecim articuli?

R Esp. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem caeli & terrae.
2. Et in Jesum Christum filium ejus unicum, Dominum nostrum.
3. Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.
4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.
5. Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.
6. Ascendit ad caelos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.
7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritum Sanctum.
9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remissionem peccatorum.
11. Carnis resurrectionem.
12. Et vitam aeternam, Amen.

Q. Quid sibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem?

R Esp. Ostendit primam in Deitate personam, Patrem scilicet caelestem & aeternum, cui nihil factum impossibile sit vel difficile, qui caelum & terram, visibilia simul & invisibilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta usque conservat, & gubernat summâ bonitatis, & sapientia.

Expos. Omnipotentiam suam Deus vel maxime ostendit, creando, seu, è nihilo producendo totum hoc universum, idque sine labore, sed solo nutu, & imperio voluntatis. Dixit enim, & facta sunt omnia, mandavit, & creata sunt. Psalm 148. Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polidorus) insigniter edoctus est Canutus Angliae Rex, qui ob magnam suam potestatem arrogantior, sedili in tumidi maris litore posito, ipsum mare sic allocutus est: Mare tu regni mei partes, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes: vix verba protulerat, continuo intumescens mare impetu in Regem facto è folio illum in terram dejecit: Ad se reversus auream hanc protulit sententiam: *Vana est omnium Regum potestas; solus Deus omnipotens: & coronâ Crucis impositâ pietatis postea, ac modestiae cultor exitit egregius. Polyd. Virgil. ex Chronic. Germanorum.*

Aliud exemplum divinae potentiae notius & illustrius patet *Exod. cap. 7.* Quando Deus per Moysen debel-

Arsde
Kin

Theo
logia

D. IV
22

lavie Regem Pharaonem convertendo virgam in serpentem, & omnes aquas in sanguinem, & dividendo mare rubrum, dum populus Dei transiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obraendo. *Ibid.* etiam *Exod. cap. 14.*

Si coram adultis doctrina sacra exponatur, poterit Dei existentia & potentia doctè demonstrari ex rebus creatis, per argumenta superius tradita in Controver. *Part. 1. cap. 1.* Vel per exempla ex Apparatu, verbo, *Benignitas Dei.*

Q. Quid verò secundus articulus: Et in Iesum Christum filium ejus?

Resp. Commonstrat secundam in Deitate personam, Iesum Christum scilicet, filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri consubstantialem, Dominum ac Redemptorem nostrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expos. Augulissimum nomen *Iesu* in amore & veneratione habendum docuit Apostolus Paulus ad *Philip. 2. v. 9.* *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium & infernorum.* Sed an etiam utile est nomen illud invocare in angustiis suis? Multò maximè: Refert Athanasius in *vita S. Antonii 17. Januarii.* S. Antonium, invocato solo *Iesu* nomine, non semel integram demonum cohortem fugasse. Simile exemplum refert P. Petrus Ribadineira in *vita S. Ignatii Societatis Iesu Auctoris, Lib. 5. Cap. 9.* his verbis: Dormientem Ignatium strangulare diabolus voluisse Romæ anno 2541. audivi: Guttur ejus quasi manu injectâ præfocare conatus est, tam fortiter ut nullo conatu posset Ignatius *SS. Iesu* nomen invocare: sed cum nervos omnes intenderet, vim vi repellens in suavissimam vocem tandem erupit, *Iesum* que inclamavit; quâ voce diaboli conatus repulsus est. Porro ex contentione Ignatius, quod postea vidimus, per dies aliquot raucus omnino & sine voce fuit.

S. Bernardinus ex ordine S. Francisci nominis *Iesu* summus cultor fuisse legitur.

Sed qui concipi potest *Iesum* Christum esse verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram generationem procedere? Id facile colliges ex sequenti similitudine: Dum quis speculum intuetur, illico producit imaginem adeo sibi similem, ut nullum possit inveniri discrimen: quæ imago sine ullo labore, sine instrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus speculum divinitatis suæ ab æterno intuitus, statim imaginem sibi ipsi simillimam formavit, & hæc imago est Filius. Sed dum nos in speculo producimus nostri imaginem, illa imago non vocatur noster filius; cur magis divina imago vocatur Dei Filius? Ideo scilicet, quia Deus huic suæ imagini, totum esse suum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non possumus. Si opus sit, plura de Christo dabit Apparatus supra, verbo, *Christus.*

Q. Quid porrò tertius: Qui conceptus est de Spiritu Sancto?

Resp. Mysterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cælis descendens, humanam naturam assumpsit: sed modo singulari proorsus, ut qui conceptus fuit sine patre, ex virtute Spiritus Sancti, & natus ex Maria Virgine illibata.

Expos. Mirabilem hanc Christi in utero Virginis

R. P. Ardeck, Tom. III.

Conceptionem, partumque virgineum, & illam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, & post partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco testantur Scripturæ. *Isaia 7. vers. 14. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, &c.*

Et verò quamvis hæc verba de Mysterii veritate dubitare non sinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certissimam reddere. Hæc erat dubius in re certissima magnus Theologiæ Docteur ex Ordine S. Dominici, proposita sibi non fidei, sed rationis difficultate, qui fieri posset ut Maria Mater esset, & Virgo? multos annos hæc anxia fluctuatio viri animi occupavit, cum tandem illi Magistrum misisset Deus: quem putatis? Eximium fortassis Theologum? Minime: sed humilem Fratrem Ægidium ex Ordine S. Francisci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo se sustentabat, terram pulsans his illum verbis antevenit: Frater Prædicator; Maria, Virgo est ante partum: Itaque candidissimum est terra ortum est lilium. Mox iterum percussâ humo: Frater, Maria, Virgo est in partu, alterumque exortum est lilium. Deintertid terram feriens, Maria, inquit, etiam Virgo est post partum, simulque tertium producit lilium: quo vilo miraculo Docteur Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter deposuit. *In vita S. Ægidi apud Serrum 23. Aprilis.*

Similitudinem, si desideres, quæ mirabilem hanc claustrum Virginalis in ipso partu integritatem aliquo modo exhibeat: hanc habe: Sol effectum suum, calorem, & lumen producit per medium aliquod corpus vitreum, ita tamen ut vitrum integrum omnino maneat & illæsum; sic & Christus in hunc mundum producit ex utero Virginis, hunc omnino integrum relinquo & inviolatum. Plura in Appar. V. *Deipara.*

Q. Quid verò quartus: Passus sub Pontio Pilato?

Resp. Mysterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei filius te, undum humanam illam naturam assumptam, extrema verè passus est pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Unde licet agnus esset sine macula, tamen sub Pontio Præside in crucem suffixus, in cruce mortuus, & sepultus fuit.

Expos. Seriem totius Christi Passionis, paucis his verbis contentam dabant fufus Evangelistæ *Matth. 27. Marc. 16. &c.* imò & Prophætæ, qui de Passione & morte Domini multa vaticinati sunt, ut Davidem omittam, *Isaia* oracula tam clara sunt, ut rectè dici queat eum rem gestam potius exposuisse, quam futuram prædixisse. *Isaia cap. 53. & alibi.*

Sed si Christus Deus fuit: qui mori potuit? Verè mortuus est Christus, qui Deus erat & homo, secundum humanam naturam: sicut rectè loquimur dum dicimus ille homo mortuus est: cum tamen anima, quæ altera hominis pars est, mori non possit. Figura hujus mysterii in Veteri Testamento fuit Isaac divinam naturam repræsentans, qui occisus non fuit, sed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat. *Ut notat S. Ambrosius in Psalm 39.*

Sed age videamus quam gratia sit Passionis Christi memoria, de qua Albertus Magnus sic ait: *Simplex recordatio Passionis Dominica plus valet, quam si in-*

tegrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel si quotidie virgus & flagellis caderetur usque ad effusionem sanguinis. Idem ferè revelasse Deum Sancto cuidam Eremita testatur Ludovicus à Saxonia de Vita Christi cap. 58. SS. Gertudi, Brigitae, Mechildi, Catharinae, paria fere revelata tradit Ludovic. Bloisius cap. 2. *Montil. Spirit.*

Rem subinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno cuidam gentili captus quidam adolescens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberalissimè haberetur, causam petiit tyrannus; reposuit Dei servus, stigmata Domini sui se in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiat, inquit, num vera sint quae dicis: jubet itaque aperto juvenis pectore cor ejus evelli, & bifariam secari: mirum dictu! apparere in ipso corde, Christi Passionis instrumenta: rei novitate attonitus Tyrannus cum suis ad Christi fidem conversus est. *Cantiprat. lib. 1. cap. 25. Part. 8.*

Similia Christi Passionis instrumenta inventa sunt in corde B. Clarae de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Augusti. *Fasti Mariani ex Manum Eccl. Mont. Falconis.*

Q. Quid autem quintus: Descendit ad inferos?

R Esp. Mysterium Resurrectionis Christi completur, qui secundum animam quidem Patres è limbo liberaturus descendit: tertio vero post mortem die, resumpto corpore, vi propria factus est redi-vivus.

Expos. Resurrectionem suam die post mortem tertià crebrò in Evangelii legitur Christum praedixisse *Matth. 12. Oportet filium hominis pati, & tertia die resurgere. Et Cap. 20. Filius hominis tradetur ad crucifigendum, & tertia die resurget.* Figuram hujus Resurrectionis habemus in Veteri Testamento, *Genes. 4. 2.* In Josepho qui è carcere ad regnum evehctus, Christi post mortem ad suos reditum expressit. Et *Jona cap. 2.* in ipso Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, sepulturam Christi & tempus resurrectionis expressit; sicut ipse Christus exposuit, *Matth. 12. & Luc. 11.*

Sed nec post Christi tempora defuerunt figurae hujus resurrectionis. Septem erant germani Fratres sub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in specu conclusi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, post aliquot secula vivi comparuerunt, eo scilicet tempore quo surrexerat haeresis, quae resurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingressus omnia videt mutata, pecuniam profert alimenti aliquid ceteris comparaturus, sed nec ipse nec moneta agnoscitur. Ad loci Episcopum, quin & ipsum Imperatorem Theodosium protulitur, qui re prudenter examinata comperit septem illos fratres annis omnino 372. dormisse. Paulò post omnes sacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis simul ista haeresis extincta est.

Exemplum aliud potest esse in Lazaro post quadri-duum à Christo ad vitam resuscitato, & pluribus aliis. Quod Deo non est magis difficile, quam efficere ut ex femine quod in terra sepelitur flores & fructus exurgant, de quo plura infra *Art. XI. de Carnis Resurrectione.*

Q. Quid sextus articulus: Ascendit ad caelos?
R Esp. Mysterium affert gloriose Ascensionis Christi, ut qui post expletum Redemptionis nostrae opus, ad Patrem transiit ex hoc mundo, & caelos sua virtute Triumphator ascendit, atque in ipsa aeterna Patris gloria super omnia est collocatus.

Expos. Christi gloriosa in Caelos ascensio nobis describitur Actor 1. *Præsentibus illi elevatus est, & nos suscepi eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David. *Psal. 46. Ascendit Deus in júbilo, & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Ascensio in Caelos, uti Christo gloriosa, ita illius grata & pia memoria hominibus salutaris est: Confirmat id Bloisius hoc exemplo *tom. 1. de signis Eccles. lib. 5. cap. 2.* Nobilis quidam ethnicus jam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, invise illum forte Christianus, narravitque non omnino de sanitate desperatum, si spem poneret in Christo, ejusque nomen imploraret; cujus rei causa, imaginem aegro reliquit Christi ascendentis in caelum. Aegrotus, hortante Christiano, maximo animi studio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per gloriosum in caelos ascensionem, posset è lecto sanus ascendere. Mirum dictu! multis aspicientibus repente è lecto sanus ascendit, & Christo nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinae Legatos Macaam misit qui legis Christianae praedicatorum ad se accirent, quo & ipse & sui subditi veram Christi legem amplecterentur.

Q. Quid septimus: Inde venturus est judicare?

R Esp. Demonstrat extremum judicii diem, quando Christus humana in carne visibilis rursus de caelo descendet, ac tremendum aget judicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique secundum opera ejus.

Expos. Sanctum Divini hujus & extremi judicii timorem conceperat S. Job, de quo in Scripturis legitur *Jobi 9. Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti. Et c. 30. Quid faciam cum venerit ad judicandum Deus? S. Clemens Petri Successor de Beato Apostolorum Principe scribit, frequenter dicere solitum: quis peccare poterit si semper ante oculos supremum judicium ponat? Quam lectionem adeò alio mentibus suis impressam voluerunt viri Sancti, ut semper postremum hoc judicium sibi ob oculos ponerent, quo se à peccatis immunes servarent. S. Hieronymus de se ipso testatur ad Eustochium: *Quoties diem illum considero toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliud quid facio, semper videtur mihi tuba terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad judicium.* Exemplum de adolescente quodam narrat S. Vincentius Ferrerius *Concion. 3. in Sexages. Illum proposito sibi extremo judicio, ita cohortuisse, ut repente extimore omnes ejus capilli instar senis canitiem contraxerint. Vide plura exempla supra in Apparatu v. Timor Domini, Et v. Justitia Divina.**

Q. Quid verò octavus. Credo in Spiritum Sanctum.

R Esp. Exhibet tertiam in trinitate personam Spiritum Sanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus verus aeternusque Deus est, & regnat cum Patre & Filio, & proinde cum utroque simul adoratur & conglorificatur.

Expos. Articulus hic exhibet Spiritum Sanctum cum Patre, & Filio eundem esse naturam, non personalitatem: ut clarè testatur S. Joannes Apostolus, Joann. 5. *Tru*

Arde
kin

Theo
logia

D. IV

Tres sunt qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. & hi tres unum sunt.

Et verò bona non mediocria à Spiritu sancto in homines descendunt. Exemplum est in adolescente ex studiosa juventute, qui ad monita salutaria surdus jacebat. Intempestà nocte virum videt majestate vultus venerandum, Deum scilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adest integræ ætate crucem humeris bajulans, & sanguinem suum in faciem ejus projiciens, hæc addens: *Erubescere, & thesseram damnationis cape, futuram salutis simulasses.* Desperabat jam æger de salute: Frater tamen suavis ad Spiritum sanctum se convertit, qui tertiâ nocte apprensus misero scelerum veniam, & beatam mortem nuntiavit. *Ex Spec. Exemp. & Fast. Mar. in Fesl. Pentec.* Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus sancti, & 12. fructus ejusdem.

Q. Quid novus articulus. Sanctam Ecclesiam Catholicam: & Sanctorum Communionem.

Resp. De Ecclesia docet quatuor nobis credenda esse: Primum, Ecclesiam esse unam, nimirum in uno Spiritu Christi Jesu, in una fide, fideique & Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore universalis Ecclesiæ, Vicario Christi scilicet ac divi Petri Successore. Secundo, hanc ipsam sanctam esse, quia tùm à Christo capite & sponso suo, cui per fidem & Sacramenta conjungitur, & sanctificatur: tùm à Spiritu sancto perpetuo gubernatur. Tertiò, eandem esse Catholicam seu universalem, quia toto orbe diffusa, Christi fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & postremò, in hac ipsa Ecclesia Communionem esse Sanctorum, puta non eorum solum, qui in terris credentes peregrinantur, verum etiam qui carnis mortalitate exuti, vel regnant in celo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, suorum peccatorum sordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, se invicem juvant mutuis officiis, meritis, orationibus: & sacerdoti Missæ Sacrificii, Sacramentorumque Ecclesiæ virtutem participant.

Expos. In Sanctorum Communionem fundantur Indulgentiæ ad quas dispensandas in Ecclesia esse auctoritatem patet ex Scripturis: *Quicumque solveritis super terram erunt soluta & in celo.* Matth. 18.

Exemplum est in eo quod contingit S. Francisco, qui cum à Christo ad ejus Capellam de Portiuncula, ipsius Virginis Mariæ instinctu, petisset Indulgentiam plenariam omnibus qui istam Ecclesiam contriti & confessi subirent: Annuit Dominus, mandavitque ut Vicarium suum Summum Pontificem ea de causa adiret, à quo hujuscemodi Indulgentias impetraret, quas paulò post illi Honorius III. Summus Pontifex liberaliter indulgit: *In vita Sancti Francisci cap. 88.*

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige: Confluebant ad orbis caput Romam ad Indulgentias lucrandas ex omni orbis parte non pauci; inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit, quæ, dum in Patriam omnes iter & reditum parant, repentè moritur, suis apparet in via, & declarat se vi Indulgentiarum rectè cœlum petivisse, addens, si Indulgentias lucrata non fuisset, multis annis se igne purgatorio fuisse torquendam. *Pedagog. Christ. de Indulg.*

Undè qui Indulgentias, vel negligunt, vel contemnant, non minus stulti sunt quàm illi, qui cum debita sua

gravia facillè possent dissolvere ex arario Regis aperto, id negligunt. Dum enim indulgentias lucratur, dissolvimus poenas quibus per peccatum obnoxii eramus ex publico Ecclesiæ thesauro per indulgentias ex Christi & Sanctorum satisfactione nobis concessis.

De Indulgentiis fusius agitur suprâ Tom. 2. in Resol. Theol. part. 3. pag. 171. & seqq.

Q. Quid porrò decimus. Remissionem peccatorum?

Resp. Offert præsentem Dei gratiam peccatoribus omnibus, ne quis de venia peccatorum suorum consequenda unquam desperet, modò in Ecclesia perseveret Catholica, & ritè ejusdem Sacramentis utatur.

Expos. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non solum remissionem peccatorum in Ecclesia Catholica reperiri, quod omnes Catholici admittunt, & passim extat in Scripturis; sed etiam in ea esse potestatem peccata dimittendi per Sacerdotes, quam Petro & Successoribus dedit Christus Matth. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in caelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.* Joan. 20. *Quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Undè deplorandum omninò est aliquos Christianos, mediis, quæ in Catholica Ecclesia reperiuntur, non perinde ac deberent, uti ad salutem. Nemo, vel qui læsus est, vel adversa laborat valetudine dubitat ea adhibere remedia quæ sanitati restituendæ possunt conducere, quântò magis illi qui spiritualiter ægri sunt, & in peccatis suis hærent, deberent ea media adhibere quæ Dei sapientia ad curationem animorum, atque adeò ad vitam reparandam instituit, & in sua Ecclesia reliquit?

Porrò in Ecclesia per Christum indubitata esse peccatorum remissionem declarat exemplum S. Mariæ Magdaleneæ Luca 7. & boni Latronis Luca 24. Accedit exemplum Clodovei Regis Francorum de quo in officio Ecclesiæ Tornac, legitur: Cum exiret famâ S. Eleutherii Tornacum advenisset, occultum gerens animi vulnus, seu peccatum mortale quod confiteri erubescerat: motus piis S. Eleutherii monitis crimen profusus lacrymis fassus est. Sed cum dubius hæreret num crimen sibi esset condonatum, S. Eleutherium rogavit ut pro se Deum deprecaretur, quo id sibi ad securitatem animi constaret. Postero die Eleutherio ad aram facienti adfuit Angelus, qui peccatum Clodoveo remissum nuntiavit. Undè Rex Ecclesiæ Romanæ, cui recens se adjunxerat, de in acerrimus defensor exstitit.

Pro expositione Confessionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta suprâ Tom. 1. in Contr. tract. 2. c. 6. Casus ad eam pertinentes traduntur fusè in Resol. Theol. Tom. 2. Part. 2. c. 1. 2. & deinceps.

Q. Quid autem undecimus. Carnis Resurrectionem?

Resp. Mortuos ad vitam excitandos asserit, & novissimum iudicii diem confirmat: Nam ante Christi tribunal in carne redivivi omnes apparebimus, ut recipiat unusquisque, pro ut gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum.

Expos. Carnis resurrectionem tam Vetus quam Novum Testamentum certam facit: illud quidem Job. cap. 19. *Et in carne mea videbo Deum &c.* Hoc vero Joan.

Joan. c. 5. *Qui bona fecerint procedent in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerint in resurrectionem iudicii.* Sed qui fieri potest ut exustum corpus v. c. cineres qui in flumen projecti sunt, reviviscat? Mirum id minime videbitur, si Deum omnipotentem esse recolamus, qui si poterit caelum & terram à nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad statum pristinum revocare? cum hoc facilius sit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatum suum, fructus, & vitam quasi in hieme amittere, sed vere dein appetente, velut quadam resurrectione adveniente, erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius *Homil. 28. in Evangelio* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Mysterii hujus veritatem exemplo comprobatur S. Gregorius Turon. *de glor. Confess. c. 50.* S. Severinus cum obequitans fortuito à mespilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipsoque momento arbor arfacta est. Post dies aliquot rediens, vidensque arborem aridam, orare cepit Dominum: *Tu Domine in signum quod corpora nostra resurgent, præcipe ut reviviscat hac arbor.* Mirum dictu! ipso momento arbor frondescere cepit, & paulatim pristino vigori est restituta. Huc reduci possunt quæ dicta sunt de Resurrectione Christi ad hujus Symboli Art. 5.

Q. Quid demum postremum. Et vitam æternam?

R Esp. Fidei & virtutis Christianæ præmium beatam immortalitatem ostendit, ut cerè sciamus, post hanc vitam superesse aliam longè diversam, verèque securam, beatam, ac sempiternam, quæ credentibus & obtemperantibus Christo destinata sit.

Expof. Hanc vitam æternam, seu gloriam cœlestem certam faciunt passim sacri Codices, quanta verò ea sit non explicant, nec porro explicare possunt, ut fatetur Apostolus 1. ad Corinth. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ preparavit Deus diligentibus se.* Sed qua in reilla gloria seu vita æterna consistit? In eo potissimum quod similes Deo futuri simus in gloria, beatitudine & claritate. *Similes et erimus quia videbimus eum sicuti est.* 1. Joan. 2. Non minus quam ferrum ignitum, quod etiam ferrum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrum. Vel ut ait S. Cyprian. *de Singul. Cleric.* Sicut sol in speculo apprensus vero soli simillimus est, ita homo ad cœlestem visionem elevatus Deo similis erit.

Gloriæ hujus magnitudinem ipse dæmon aliàs mendax aliquando professus est F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctissimo. Interrogatus enim ubi foret lubentius? In cœlo respondit, idque ut faciem creatoris mei possem intueri: Lubentissimè enim unus omnia omnium damnatorum Tormenta subirem usque ad diem judicii, ut vel ad minimum temporis spatium Deum & ejus gloriam possem intueri. Rogatus dein aliquam cœlestis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: frustra id quaeri respondit dæmon, cum nihil omnino in terris sit, quantumcumque pulchrum, quod vel per speciem cum cœlesti illa beatitudine possit comparari. *Herold. in Promptuario exempl. Litter G. Rho & alii.*

Q. Quæ est summa omnium Symboli articulo- rum?

R Esp. Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut sapientius, aut melius potest excogitari, cum & unum in essentia seu natura divina, &

trinum in personis esse, utpotè Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum: ita ut hi tres unum sint, unus verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus: ex quo, per quem, & in quo sunt omnia. Pater est Conditor universorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus Sanctus, Ecclesiæ, seu Christi fidelium sanctificator & rector. Igitur huic sanctissimæ & individuae Trinitati respondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione est, Patri; Secunda, quæ de Redemptione, Filio; Tertia, quæ de Sanctificatione, Spiritui Sancto accommodatur.

Q. Quid est Ecclesiæ?

R Esp. Est omnium Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno & summo post Christum capite & Pastore in terris gubernatur.

Q. Qui ab Ecclesiâ prorsus alieni sunt?

R Esp. Primum Judæi & infideles omnes, atque à fide Apostatae, deinde hæretici, id est, qui cum baptizati sint, contra Catholicam fidem cum pertinacia tenentur errorem. Præterea Schismatici, qui à pace & unitate Catholica ipsi se segregant. Postremò quia Communionem Sanctorum, à participatione Sacramentorum, & ab Ecclesiæ suffragiis, divinisque officiis per Ecclesiasticam potestatem legitime excluduntur: undè & Excommunicati dicuntur: Qui omnes à Christi corpore, quod est Ecclesiâ, sejuncti & alieni sunt, proindeque spiritualis vitæ ac salutis expertes manent, Satanæ mortique perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxii. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, sed imprimis hæretici, & schismatici, non minus quàm pestes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi sunt.

Q. Quæ demum est simplex, brevis & recta fidei regula, quæ Catholicis ab hæreticis discernuntur?

R Esp. Ea est, Christi fidem atque Ecclesiæ auctoritatem integram profiteri, illudque ratum ac fixum tenere oportere, quod Ecclesiæ Catholicæ Pastores atque Doctores credendum definiunt. Ceterum si quis Ecclesiâ non audierit, sit tibi, inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Ecclesiâ noluerit habere Matrem.

Expof. Unica est Christi Ecclesiâ, sicut unus est Deus, una Fides, unum Baptisma, eaque Romana Apostolica, Universalis, extra quam, sicuti durante diluvio, extra arcam Noë nullus emerit, ita nullus omnino salvari potest, ut præclare S. August. Lib. 4. de Symb. ad Catech. cap. 13. *Si quis absque Ecclesiâ inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem, qui Ecclesiâ noluerit habere matrem.* Unde Hæretici & Schismatici neque salvi esse possunt, neque vera sunt membra Ecclesiæ, sed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abscissa, & comparantur ramo ab arbore præciso, item radio, qui si à sole sejungatur, desiccat: & fluvio, qui si à suo fonte separetur, necesse est illum exsiccare.

Hanc Ecclesiâ contra hostes suos semper Deus defendit, ut staret inconcussa veritas, *Porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Fridericus II. Imperator Schismaticus, Ecclesiæ Romanæ meditabatur exitium, scribebatque Pontifici Innocentio IV. propediem destruendam omnino Romanam Ecclesiâ: resposuit illi Pontifex, brevi illum, ni resipisceret, morturum, & æterno igne puniendum. Ita evenit, nam paulo

Arsale
kin

Theo-
logia

D. IV
2. 8

paulo post à proprio filio Mansredo stragulatus fuit Anno Domini 1250. Ita ex Alberico refert Crispinianus, quamvis Pontificum hostis acerrimus, & ex his Bozizius *Signo 19.*

De vera Ecclesia, & Hæreticis extra Ecclesiam, explicatio & exempla data sunt initio hujus Cap. 1. ad Quæst. *Quis dicitur esse Christianus? Quod ejus signum? Quid est Fides? &c.* Argumenta 8. pro Ecclesia Romana vera & unica, habes supra in Controv. Part. 1. cap. 2. & 3. &c. Item pro Pontifice, & aliis fidei Articulis contra Hæreticos, vide ibidem.

CAPUT II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. Quid est Spes?

R Esp. Virtus est divinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. Unde modum rectè sperandi & petendi discimus?

R Esp. Ex Oratione Dominica, quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Q. Recita per partes Orationem Dominicam?

R Esp. Pater noster qui es in cælis, Sanctificetur nomen tuum.

2. Adveniat regnum tuum.

3. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.

4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

5. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

6. Et ne nos inducas in tentationem.

7. Sed libera nos à malo, Amen.

Q. Quid sibi vult initium hujus Orationis, pater noster, qui es in cælis?

R Esp. Prælatiuncula est quæ nos memores reddit summi beneficii quo Deus Pater per Christum nos sibi in filios adoptivos, & hæredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?

R Esp. Proborum filiorum justum & liberale desiderium. Hi petunt semper & ubique in se aliisque promovendi cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ majestatis, & quidquid demùm ad summi optimique Patris gloriam spectat.

Q. Quid secunda petitione agimus, Adveniat regnum tuum?

R Esp. Petimus gloriam regni cælestis, æternæque felicitatis nobis donari, ut citò cum Christo in sempiternum regnemus.

Expos. Orationis hujus præstantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipso Christo Domino nostro facta sit: sicut in picturas & alia manu facta eo majoris solemus æstimare, quo auctorem habent magis celebrem, quo modo hanc non æstimabimus orationem, quæ auctorem habet ipsum Deum?

Quanta autem sit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Episcopus quidam in extasim raptus puerum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu explicantem. Ad se reverfus cœpit ea, quæ viderat,

ruminari; ad templum se conferens offendit eundem parvulum sepulchro matris suæ insidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; respondit: orare se, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ, cognovit ergo Episcopus hunc esse, quem aureo hamo piscantem viderat, hoc est. Matris animam ex piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberantem. *Auctor Speculi Exempl. Titul. Defuncti Exemp. 23.*

In secunda Petitione, Regnum Dei querere jubemur, juxta dictum Christi Matth. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæsierunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loyola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuo ferè ad Deum aspirarent cupientes dissolvi hoc mortali corpore, & esse cum Christo. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei est quod his petimus. Pulchrum est quod legitur in hanc rem de S. Adriano apud Adonem Viennens. in *Martyr. 8. Sept.* Hic Sanctus etiamnum ethnicus videns Christianos maxima tormenta cum gaudio sustinere, ab illis petiit, quodnam pro his præmium expectarent? Reposuerunt illi, *Adveniet nobis regnum Dei.* Hæc audiens Adrianus suum etiam petiit in Christianorum numerum nomen referri, & post gravia tormenta ad regnum illud Dei illustris etiam Martyr evolavit.

Q. Quid tertia, Fiat voluntas tua?

R Esp. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adesse, ut Patris voluntatem in terra, sicut Beati omnes in cælo faciunt, sincère, alacriter, & constanter adimpleamus.

Expos. Ad regnum Dei perveniet, qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei, qui in Cælis est, ipse intrabit in regnum Cælorum: Matth. 7.* Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vita, subinde trecenties sexagesies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua, piissimè iterabat, hocque gratissimum Deo fuisse sacrificium, ipsi Deus revelavit.* Unde quodam tempore à Christo iussa eligere sanitatem aut morbum; respondit: *Vehementissimè desidero Domine ut non facias voluntatem meam, sed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur supra in Apparatu verbo *Obedientia.*

Q. Quid quarta, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?

R Esp. Petimus suppeditari nobis, quæ ad vitam sive corporis, sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta.

Expos. Panem quotidianum sic rogantibus Deus elargietur uti promisit: *Quærite primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis: Matth. 6.*

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S. Dominici *Lib. 3. cap. 4.* Cum domi nihil cibi esset, iussit hic vir sanctus Fratres mentæ nihilominus accumbere, & illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingressi duo Angeli elegantis speciei singulis fratribus (erant numero centum) singulos candidissimos panes apposuerunt, quo facto exhibitæ reverentiæ disparuerunt. Simile est exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi *Anno Christi 1219.* Accumbente S. Francisco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli succincti, panes & vinum ministrarunt. In Apparatu: *V. Benignitas Dei.*

Q. Quid

Q. Quid quinta, & dimitte nobis debita nostra?

R Esp. Petimus veniam ac remissionem peccatorum, parati vicissim remittere, quod in nos alii peccaverint.

Expos. Si Proximo non dimittamus, neque Deus dimittit nobis peccata, uti Christus disertè asserit *Math. 6. Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Et patet in Exemplo quod præclare refertur in vita S. Nicephori apud *Henschenum. 16. Februarii.* Venit in odium Sapricii Sacerdotis Nicephorus, hic sapius tum per se, tum per internuncios dimitti sibi petierat, si quid peccasset, sed inexorabilis persistebat Sapricius. Postea capitur Sapricius, quia Christianus erat, & pro Christo tormentis admoveatur. Ibat jam ad palmam Martyr Sapricius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: sed iterum repulsam passus est; tandem Sapricius cervicem præbere iussus, mortem turpi vitæ redemit, Christi fide ejurata, quo viso se Christianum proclamavit Nicephorus, & coronam Martyrii quam Sapricius amiserat, iusto Dei judicio, adeptus est. Vide in Apparatu *Amor proximi.*

Q. Quid penultima, Et ne nos inducas in tentationem?

R Esp. Petimus in hac tanta vitæ imbecillitate divinâ virtute fulciri, atque adversus Mundum, Carnem, Dæmonemque defendi, ne quocumque modo tentationi succumbentes, peccato consentiamus.

Q. Quid septima & postrema, sed libera nos à malo?

R Esp. Petimus Dei benignitatem, quâ ipse nos liberet, & vindicet à miseria tum corporis, tum animi, sive in hac vita, quoad salutem nostram congruit, sive in futura. Et additur: *Amen*, hoc est, fiat, sive fiet, ut spem desideriumque monstremus accipiendi ea, quæ septem his petitionibus continentur.

Q. Quæ summa est priorum orationis hujus Petitionum?

R Esp. Priores quatuor ostendunt, quæ his bona sperare ac petere debeamus: Inter quæ primum ac summum est, divinæ Majestatis honor & gloria: proximum, nostra felicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Postremum est, corporis animæque sustentatio necessaria. Hæc summam continentur prioribus quatuor.

Q. Quæ summa est reliquarum Petitionum?

R Esp. Tres posteriores continent mala, quæ deprecari debeamus: ut sunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: Tum tentationes, quæ, nisi ope divinâ protegatur, suâ vi ad peccandum nos pertrahunt: ac postremo hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio simul & bona petere, & mala deprecari.

Expos. In Petitione 6. & 7. liberari petimus à malis animæ potissimum, cum mala corporis multum subinde conducant ad salutem, & gloriæ augmentum, uti colligimus ex eo quod Deus multa mala viris Sanctissimis evenire patitur.

Pulchrum est quod ad hanc rem declarandam exemplum adfertur ex actis Nerei & Achillei cap. 9. *Apud Surium 13. Maji.* Cum S. Petrus cum discipulis domi suæ pranderet, ex iis unus Titus nomine à Petro petiit, ne, cum tam multos curaret, filiam suam Petronillam ex

paralyti pateretur decumbere? Cui Petrus, hæc ei infirmitas facit ad salutem; in cuius rei veritatem mandavit ut surgeret & accumbentibus ministraret. Surrexit & ministravit incolumis, sed ministerio expleto, iussit eam Apostolus iterum ad lectum redire, ne scilicet facilius ad perfectionem obtinendam medio frustraretur.

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiam suam efficiendo ne consentiat tentationi & peccato. Sic liberavit Susannam, quando à duobus Senibus ad committendum adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem confugiendi, tantum gratiæ robur ut diceret: Melius est mihi incidere in manus vestras & mori, quam peccare in conspectu Dei mei. Plura exempla haberi possunt ex Apparatu supra V. *Tentatio, Tribulatio.*

Q. Quomodo Salutationem Anglicam recitas Virgini Matri?

R Esp. Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, be. nedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *Jesus*, Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis nostræ; *amen.*

Q. Unde hic modus Deiparam Virginem salutandi proflexit?

R Esp. Primum ab exemplo Angeli Gabrielis, & sanctæ Elizabethæ: deinde ex usu ipso, & consensu Ecclesiæ Catholicæ ortum ducit.

Q. Quem verò fructum adfert hæc salutatio?

R Esp. Sacrosanctæ Virginis & Dominicæ Incarnationis gratiam, & æquæ salutarem nobis retriçat memoriam, ac præterea monet, ut gratiæ & Virginis favorem, atque apud Deum intercessionem nobis conciliemus.

Q. Quid discimus ex hac salutatio?

R Esp. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut quod Dei donis ac virtutibus amplissimis repleta, quod eadem Virgo & Mater, quod inter omnes omnium temporum mulieres benediçta, quod Regis Regum Christi Dei & Domini nostri Parentis, ac perinde inventrix gratiæ, ac Genitrix vitæ nobis extitit.

Expos. Quam gratum sit Beatissimæ Virgini hæc Anglicam Salutationem frequenter recitari collige ex Exemplo S. Gertrudis quod refert *Blosius Mon. Sp. cap. 3. §. 9.* S. Gertrudis lecto affixa cum horas legere non posset, aliasque preces ex voto Beatissimæ Virginis persolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetit, *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi Deipara Virgo induta pallio aureis floribus exornato; cumque flores hos laudaret Gertrudis, reposuit Virgo: hos flores esse Salutationes Anglicas, quæ illa non sine labore protulerat, hoc tam insigni pallio se à Gertrude exornatam, siquidem nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quanta autem sit hujus orationis vis & efficacia frequens declarabit exemplum. Cum quidam è familia B. Catharinæ Suediæ somno correptus è curru decidisset equorum unguibus obrutus, & rotarum pondere oppressus animam ageret. B. Catharinæ Virginis opem implo-ravit, recitata semel Salutatione Anglicâ. Res mira le- vestigio surrexit, & ita sibi restitutus est; ut nullum ma- li vestigium superesset. In vita B. Catharinæ Suediæ apud *Surium & P. Henschen. Martij 22.* Alia in Ap- paratu verbo *Deipara.*

Arde
Kin

Theo
logia

D. 11
2. 5

CAPUT III.

De Charitate & Decalogo.

Q. Quid est Charitas?

R. Esp. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum ignito jaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Ignatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro ejus amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis; Ignis, Crux, bestia, contractio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me veniant, tantum Christo fruatur. Cum verò in tormentis jam constitutus sanctissimum Jesu nomen sapius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit: *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigioprehenderunt illi qui post ejus mortem in medio cordis nomen Jesu aureis litteris expressum invenerunt, *Ita Pedagog. Christian., ex S. Chrysost. in Epist. ad Ephes. 4. vers. 24.* Alia de Charitate hic sequuntur.

Q. Quot sunt Charitatis præcepta?

R. Esp. Duo sunt principalia: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, ex totis viribus tuis. Hoc est primum & maximum mandatum. Secundum verò simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expos. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio procedit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Ideo si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione quasi nihil despiciet eam. *Cantic. 8.* Sapissimè S. Joannes Evangelista, discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. *Ribadenera in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmofynarius, qui in charitatis exercendæ occasiones continuo invigilabat: Cum ob eximiam planeque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quijese, inquit, frater, nondum pro se sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* *Lotinus in 1. Joan. c. 2. v. 17.*

Q. Quo indicio se prodit Charitas erga Deum?

R. Esp. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt. Et Christus ipse docet: qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.

Expos. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum sunt præcepta Dei, & dulciora super mel & favum: Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illi retributio multa. *Psal. 18.* Hac suavitate allectus Rex David exclamat *Psal. 118.* *Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum: nempe per ardo-*

R. P. Ardeck. Tom. III.

rem charitatis. S. Gregorius Nyssenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi *Joan. 5.* *Jugum meum suave est, & onus meum leve, ait: Tale jugum ne detrahemus, ne excusamus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, si cupis, vide supra in Apparatu verbo *Amor Dei, & Obedientia mandatorum.* Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur hic in fine de *part. 4. Praxi Assist. moribundis.*

Q. Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum?

R. Esp. Charitas patiens est, benigna est: Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Expos. *Omnis homo est hominis proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis.* Ita S. Augustinus scribens in *Psal. 118.* S. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, seipsum in servum vendidit, vide *Breviar. Rom. 22. Junii.* S. Ignatius de Loyola ut lascivum juvenem ad amasiam properantem corrigeret, aquis se collo tenuis hyemali tempore immergit, cumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, *Perge miser ad foedissimas tuas voluptates, independentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei furorem in te paratum avertam.* *Ribadenera in ejus vita.*

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & humilitatis, in *S. Eduardo Anglorum Rege.* Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum foedum in modum pedum articuli carnibus inhærerent, & suppositis scammis repere cogeret. Hic ad Regis cubicularium nomine Ugolinum conversus, *Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui: sed ab ipso Apostolo Petro in mandatis accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinam perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum.* Hæc ubi nunciata sunt Regi, summa statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletum, in Regios humeros atollit, ejusque brachia squallida circa suum collum complexus, caput cum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis arrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululum processisset, ecce subito pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fardatur. Quid plura? Omnes stupore attoniti proclamant, *Pauperem jam sanatum, ac tempus esse ut Rex farcinam tam molestam deponat.* Rex autem, ut cepit, populi clamores nihil moratus, usque ad ipsam Ecclesiam constanter pergit, & ante sanctum Altare holocaustum illud charitatis quod hæcænus detulerat, Deo ac S. Petro resignat, atque integrè sanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, & consueta peregrinandi pietate commotus, suscepto à

M

Rege

Rege itineris viatico, gratias Deo. & S. Petro acturus, Romam profectus est. *Ludovicum Granatenfis in Concione 3. de Sancto Petro part. 1.*

Vide aliqua exempla &c. supra in Apparatu verb. *Amor proximi.*

Q. Cur praecepta Decalogi decem proponuntur?

Resp. Est duo sunt Charitatis praecepta, in quibus plenitudo Legis versatur, tamen praecepta Decalogi idcirco adjiciuntur, ut praeceptum magis omnes intelligant, quae ad Charitatem tum Deo, tum proximo exhibendam pertinent.

Q. Quae sunt praecepta Decalogi?

Resp. I. Ego sum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile, ut adores illud.

II. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim infontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

III. Memento ut diem Sabbati sanctifices.

IV. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

V. Non occides.

VI. Non mœchaberis.

VII. Non furtum facies.

VIII. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX. Non concupisces uxorem proximi tui.

X. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa quae illius sunt.

Q. Quid sibi vult primum praeceptum, Non habebis Deos alienos?

Resp. Prohibet ac damnat idololatriam seu cultum falsorum Deorum, artem magicam vel divinatoriam, observationes superstitiosas, omnem denique cultum impium: è diverso autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expos. Saepius in hac vita vindictam sumit Deus de iis qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochozæ Regi ob consultum Belzebub Deum Accaron, mortem Dei jussu prædixit Elias, 4. Regum 1. Saul contractus ab hostibus, Pythonissam consuluit, & postridie in peccatis suis mortuus, seipsum gladio peremit, 1. Reg. 28.

Quae spectant ad superstitionem, magiam, & alia contra hoc praeceptum exponuntur supra Tom. 2. *Resol. Theol. part. 5. c. 1.*

Q. Licetne Sanctos colere & invocare?

Resp. Licet: non ad eum quidem modum quo jubemus Deum colere & invocare, tamquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium: at longè inferiori gradu, nimirum, veluti, dilectissimos Dei amicos, nostrosque apud ipsum intercessores & patronos.

Q. Huicne Praecepto adversatur usus Imaginum Christi ac Sanctorum?

Resp. Nequaquam: quia Praecepto huic: Non facies tibi sculptile, causa mox additur, Ut adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falsorum deorum statuunt simulachra, & idola sua impiè colunt. Nos

autem in imaginibus Christum & Sanctos, quos representant, pio à majoribus tradito more veneramus.

Expos. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teste magno Augustino, *Multa non concedit, nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officium interessent*, Sermone 4. de S. Stephano. Quapropter SS. Patres Christianos adhortantur ut Sanctorum operam implorent: ceteros ut prateriam, loquentem audiamus S. Basilium Oratione ad 40. Martyres: *qui aliqua premiar angustia ad hos confugiat, hos oret ut à malo liberetur.*

Quam utilis nobis sit Sanctorum, & maxime Reginae Sanctorum cultus, probat exemplum quod suscipio, Consueverat pius quidam Virginis cliens Rosarium quotidie persolvere, die quodam iter faciens cum nonnullis, aliqui ipsum praecesserant, qui in latrones incidentes miserè sunt occisi, incidit & hic in eosdem, qui & hunc stricto ferro sunt aggressi, mortem jam jam inferre parati. Procidit hic in genua, breve vitæ spatium tremulo ore flagitat, quo suum de more pensum Virgini persolvat, Conceditur, & ecce mirabile visu, & preces ad Virgineam misericordiam Matrem fundere inceperat, viderunt latrones ex ore orantis ad *Ave Maria* cadentes Rosas candidas, & ad *Pater noster* rubras; quo facto percussit latrones, & rei novitate perterriti Virginis clientem vitæ donarunt. *Specul. Exemplor. sub titulo B. Maria Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione Imaginum argumenta Theologica vide supra Tom. 1. in *Controv. Tract. 2. cap. 8. & 9.*

Q. Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?

Resp. Vetat abusum divini nominis, & irreverentiam, quae committitur à perjuris, & blasphemis per Deum, Sanctos, vel creaturam aliquam, absque gravi causa, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

Expos. Jurationi, inquit Ecclesiast. Cap. 23. *non assuecat os tuum: multi enim casus in illa: Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo ejus plaga.* S. Gregorius Lib. 4. *Dialogor. Cap. 17.* scribit de quodam quinquenni puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideo à patre redargutus fuit, è sinu parentis à daemonibus in infernum abreptus est.

Horrendum est quod narrat Martinus Delrio Tom. 2. *Disquisitionum Magicarum Lib. 3. Quest. 7. Sect. 2.* In Saxonia Virgo opulenta formoso juveni, at tenuioris fortunæ, matrimonium promisit: at hic cum illam prædivitem & nobilem esse sciret, fidem verbis illius se minime habere indicavit: illa vero ut fidem dicitis suis faceret, diris se devovere cepit in hæc verba, Si alteri quam tibi nupsero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat. Post intervallum aliquod animum mutat, nititur alteri priore sponso spreto, qui eam non semel promissis, diræque imprecationis admonuit; sed illa posthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipso nuptiali die cognatis & amicis genio lætitiæ que indulgentibus, sponsa ex remorsu conscientie perjurii memores, redditur solito tristior: Quod dum sponsus & parentes observare incipiunt, duo mali genii sub specie duorum equitum ædes pulsant, benignè excipiuntur, & mensæ adhibentur; A mensa choreæ instituuntur, & equitibus tamquam magnis & nobilibus amicis sponsa honoris causâ adjungitur, qui ubi cum sponsa aliquamdiu saltaverant, eam è conspectu parentum & cognatorum auerunt. Altero die parentes & amici, dum sponsam quaerunt,

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

runt, ecce iidem equites occurrunt, vestes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt: Non hæc ornamenta, sed sponsam nobis concessit Deus, filia vestri in inferno æternis flammis torquetur; nec enim habebit infontem Dominus eum, qui assumperit nomen Deifrustra.

Juramenti & voti si cupis fusiorem explicationem, vide supra Tom. 2. in *Resol. Theol. Part. 5. de Præcept. Cap. 2.* Et de eodem exempla in Apparatu, verbo *Juramentum*.

Q. Quid imperat tertium Præceptum, Mementote diem Sabbathi sanctificare?

R Esp. Vult Sabbathum, seu diem festum, in Ecclesia piis operibus celebrari: quod fit ad eundem tempus, & audiendo Missam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum esse servilibus, planè interdicit.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentia, non comestationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitas esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. in Julianum. S. Gregorius Magnus in Registro, *Relle ait, Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentia per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.*

Nicanor contemnens Sabbathum Judæorum, ab his in prælio cæditur & superatur, 2. *Machab. cap. 5.* Plura exempla de violatione Sabbathi assignantur supra in Apparatu, verbo, *Sabbathi observatio.* Et explicatur fusè Tom. 2. in *Resol. Theol. Part. 5. cap. 3.*

Q. Quid injungit quartum, Honora patrem & matrem?

R Esp. Uthis qui secundum Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiam, obedientiam, opemque præstemus, ac omni deum officii genere illis ipsis satisfaciamus. Deinde jubet ut Magistratus, cum civiles, tum Ecclesiastici, parentum & majorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. Quæ ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam reverebimur?

R Esp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis majorum Conluetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus observantiam, obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones caeremoniasque Ecclesiasticas convellunt, atque contemerant: tum qui Synodis & Pontificibus obrectant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss. 3. hortatur liberos ut parentibus obediant per omnia. Rechabitæ ne à patris consilio unquam discrepent, vino in perpetuum abstinent: Jerem. 25. Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem. Deut. 27.

Nostræ ætate (ait S. Bernardinus) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per parentum inobedientiam eo devenerat ut anno 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspendio damnatus sit. Erat tum prorsus imberbis, pendenti vero atque exanimi subito prorupit barba, moxque spectante populo

R. P. A. s. deck, Tom. III.

comæ capitis planè canescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarii. Miraculo rei accitus cum populo & toto Clero occurrit Episcopus, omnes in genua prostravit Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculose rei causam patefacere. Non vanæ fuere horum preces; divinitus Episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus inobediens & contumax extitisset. S. Bernardinus Tom. 2. *Sem. 17. Quadragesima.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur supra in *Resol. Theol. Part. 5. cap. 4.*

Q. Quid sibi vult quintum, Non occides?

R Esp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem, quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc, iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus refecat.

Expos. Propter homicidium Deus maledixit Caino: quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledictus eris super terram: Genes. 4. de quo S. Ambrosius. Cum pœna à Domino cessaret, torquebat, cum suorum conscientia peccatorum, latebat miser, tremens, & timens, & cum adhuc percussor decisset, ipsa se injusti vita cruciabat. S. Ambrosius in Psal. 35.

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patrata per summam immanitatem innocentis pueri cæde, quo seculus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiose vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamque aliquamdiu in religione piè vixerat, cum ecce seculus semper animo, & vultus exanguis occisi parvulidentidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuo auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora conquietescere. Quare semper tremens ac pavens, tanti cruciatus impatiens ut umbram hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, urbem ingressus Diospolim, judicii se sistit, carceri traditur, & capite plectitur. Ita P. Engelgrave in cælo empyreo, Tom. 2. in *Festo SS. Innocentium.*

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium.* Et de præcepto non occides agitur supra Tom. 2. Part. 3. cap. 6.

Q. Quid vetat sextum, Non mœchaberis?

R Esp. Fornicationem, adulterium & obscenos, illegitimosque concubitus, tum quidquid honestati, verecundiæ, & ingenuo pudori adversatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quanto pere fugiendum declarat S. Paulinus Epist. 2. qui eam vocat paralyticam animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis Orat. 5. Luxuriam censuit esse pestem vivacem, quæ scilicet interiora animæ depalcitur. Graves huic vitio Deo vindicæ decernuntur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quæ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitor, verum ut illi esset, non fuit impudenti sceminæ, quæ etiam illum ubi primum convaluit, ad illicitam venere pellicere dum conatur, eadè quæ ille prius tabe corripitur, contabescit, & infelicem expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum ad sunt & ostium pullant Æthiopes bini, quorum

M 2 rum

rum unus fratrum manuegestabat, pulsantibus adest clericus, queritque ecquid velint, cui illi, mulam, inquit, querimus, quam hic habes domi, negat pernegat ille sibi aliquam esse mulam: Tum illi vin inferentes, domumque subingressi muliebri cadaveris ori fratrum imponunt, & cum eo mox avolantes domum immani ac tartareo fetore, clericum ingenti horrore complent, illudque & auribus, & animo Clerici ingerebant, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Ex litteris annuis Soc. Jesu in Regno Peruano, anno 1652. 31. Julii.

Plura ex Sacris Litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu, verbo, *Luxuria*. Alia item notatu dignissima: casus & remedia luxuriæ Vide suprâ Tom. 2. de *Præceptis* cap. 6.

Q. Quid septimo cavetur, Non furrum facies?

R Esp. Omnis rei alienæ illicita contrectatio & usurpatio, ut sit in furto, rapina, usura, lucris injustis, dolis malis, & iniuris contractibus; demum quibusvis commutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expos. Neque fures, neque rapaces Dei Regnum possidebunt 1. *Corinth.* 6.

Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata sua injustitiæ, absque proposito usuris deinceps abstinenti, aut animo ablata restituendi, Confessarios, quod rectè moneret de restitutione faciendâ, & propterea abolutionem negarent, diversis vicibus mutavit. Tandem incidit in quemdam confessarium, qui ut isti nobili placeret, hominem injustum toties quoties relapsum absolvebat, & quod prædives esset usurarius ille, epulabatur quotidie splendide Confessario ad mensam sæpius adhibito. Cum autem vespere quodam laute simul fuissent epulati, Confessario domum reverso, subitanea morte defungitur dives, & una cum confessario à duobus dæmonibus, qui in fervorum specie eumdem accesserant tamquam hero agenti animam spirituales suppetias laturum, ad inferos detruditur, ut qui injustitiæ particeps fuerat, esset & pœnæ. In *Padag. Christiano Part. 2. cap. 3. § 2.*

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu, verbo, *Avaritia*. Resolutiones de furto & rapina Tom. 2. *Part. 5. cap. 7.*

Q. Quid in octavo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

R Esp. Interdicitur Testimonium falsum, mendacium, & omnis linguæ contra proximum abusus, ut est in susurrionibus, detractoribus, maledicis, adulato-ribus, mendacibus, ac perjuris.

Expos. Abominatio Domino, labia mendacia, Prov. 12. & Psal. 5. *Per des omnes qui loquuntur mendacium.*

Ananias & Saphyra Christiani conjuges interrogati ab Apostolorum Principe, num tanti agrum suum vendidissent, quanti allatum pretium esset? cum per voculas tantum duas falso respondissent, etiam tanti, nece repentina quasi fulmine tacti corruerunt ambo. *Actor. 5.* Poterant illi retinere sua, nulla eos lex cogebat in alienum ararium facultates omnes inferre, sed quia videri volebant falso omnia sua dedisse, subito sunt extincti. Hinc optime Job apud animum suum decernens, inquit, *Donec superest habitus in me, & spiritus Dei in navibus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea medietur mendacium.* Job, cap. 27.

Plura in Apparatu, V. *Mendacium. Astutia. Detractio.*

Q. Quid postrema duo præcepta, Non concupisces uxorem, nec rem proximi?

R Esp. Vetant concupiscentiam uxoris, ac rei alienæ; quoniam quod alienum est haud solum injustè & pro libidine nostra occupare non licet, sed ne voluntate quidem ad illud expectandum ferri debeamus; ita ut nostris rebus contenti, absque omni invidia, æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expos. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide & inseruntur se doloribus multis, tu autem o homo Dei hac fuge, 1. *Tim.* 6. Cantipratanus Libr. 2. apum, Vidi, inquit, Sanctum magistrum Guidonem, qui cum scholas regeret adolescens, incaute semel feminam contemplatus, per annos tres etiam ipsâ mortuâ sensit acres motus concupiscentiæ & graves tentationes, adeo ut die nocteque illi præsens videretur. Ut turpes & impuras has concupiscentias refrænaret, ad locum in quo sepulta jacebat mulier, se contulit: De nocte clam tumulum defunctæ aperit, naves & faciem putrefacto cadaveri tandem adinvenit ut pœnè fetore nimio suffocatus extingueretur. Quæ res, ita compressit carnis stimulos, ut nullam concupiscentiæ motum tota vita passus sit.

Plura in Apparatu, V. *Luxuria. Avaritia.*

Q. Quæ summa, quisve finis præceptorum Decalogi?

R Esp. Nimirum, ut Deus & proximus sincerè diligantur, cujus rei Symbolum fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in secunda verò septem quæ ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Q. Quâ ratione præcepta primæ tabule Charitatem Dei edocent?

R Esp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honorique Dei maxime contraria, idololatriam, apostasiam, hæresim, perjurium, superstitiones; admonent autem, verum purumque Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum esse: quod ubi fit, utique solus verus Deus cultu patriæ colitur & adoratur.

Q. Quomodo præcepta secundæ tabule Charitatem proximi explicant?

R Esp. Eo ipso quodd nostrum erga proximum officium ordine complectuntur: videlicet, ut non solum majores honoremus, sed etiam opere, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, sive corpus proximi, sive persona juncta conjugio, sive bona fortunæ considerentur.

Q. Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?

R Esp. Hæc ipsa nimirum: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcumque vultis, ut faciant vobis homines & vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ.

Expos. Omnes hæc 4. Quæstiones recolunt ea, quæ dicta sunt de Charitate Dei & proximi in singulis præceptis Decal. de quibus jam actum est.

Q. Suntne præter Decalogum alia præcepta?

R Esp. Sunt utique; nec solum utiliter illa, verum etiam necessariò observanda; præsertim Ecclesiæ præcepta, cui veluti sanctissimæ Matri, Sponsæque Christianæ aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. Quid?

Arcole
kin

Theo-
logia

D. IV
2. 8

Q. Quot sunt Præcepta Ecclesiæ?

- R. Espond. Præcepta quinque numerantur:
1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.
 2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audio.
 3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.
 4. Peccata tua Sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate, singulis annis confiteto.
 5. Sacrosanctam Eucharistiam, ut minimùm semel in anno, idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?

R. Espond. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primùm fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deindè cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordine cuncta in Ecclesiâ peragantur, præterquam quod æternam vitam mereamur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptum. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 12. cap. 2. *Docet sancta Synodus sacrificium illud (scilicet Missæ) verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, sicut vero corde & recta fide, cum metu & reverentia contritè & penitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placens Dominus gratiam & donum penitentia concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.*

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterque æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, qui id fieret? Respondit nullam se scire causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie interesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior illico factus, beneficium Missæ agnovit. *Sarius in vita S. Joannis Eleemosynarii.* Plura in Apparatu. Ver. Eucharistia, Sabbatum. Item Tom. 2. in Cont. de Sacrificio Missæ: Et in Resol. Theol. Tom. 2. Part. 3. Tract. 2. de Sacram. Eucharistia. Et Tr. ct. 5. cap. 3. de celebratione Festorum.

Ad Præceptum 3. de Junio servando, S. Leo Serm. 2. de Jejun. verisimè dixit, *Quid potest efficacious esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtuti cibis jejunium fuit: de abstinentia procedunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris unguiculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transigebar. *Sarius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio tractatu de Junio l. 2. c. 3. §. 1. ad Religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit, dixitque: Mi Pater, mea me caro trahit ad verita, nec demon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravæ cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem

deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis, nec aquæ, nec somni unquam satis admisi. Hinc ergo talibus cogitationem molestis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu, ver. Abstinentia. Et gulæ damna, ver. Ebrietas. Gula.

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: de utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentiâ cap. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguunt, thesaurum ignis æterni dissipat, & adversus gehennam secunda subsidia præbet: muta quidem anima & irracionales medicina sibi divinitus attribuitas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, seu sibi distanno medendum, hirundo, si excacaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidonia juvare: & peccator restituenda sibi sanitati, institutam à Domino exomologesim sciens præteribit? Non præteribit certè si modò attendat, quæ sibi ab exomologesi paratâ animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.*

Exemplum refert Lobbetius Dominica 3. Quadragesimæ, ex historia Indica anno 1590. In Urbe Itæ, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuita, quæ fœdæ libidini aliquamdiu se dedit: ne porro magis dederet eam tetigit vindex Dei manus & lethalem morbum immisit. Agrotanti adfuit Sacerdos e Societate Jesu, cui novies est confessâ, at leviora tantum peccata, semper enim graviore noxas alto silentio pressit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammis sinit, & addit, æternis illis ignibus addictam se, quod sacrilegè leviores in Confessione edixisset, celasset autem culpas graviore. Alia in Apparatu, V. Confessio. Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Praxim explicantur. Tom. 2. in Resolut. Theol. part. 3. cap. 2. &c.

Ad quintum præceptum, de Communione Paschali, curandum est, ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui Sacramentaliter communicant, eundem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se composito: *Sumunt boni, sumunt mali, forte tamen inæquali vite vel meritis: mors est malis, vita bonis, vide parâ sumptionis, quam sit dissipat exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustri, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munitus obiit. Noctè insequentem postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu, facem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum, ubi hic tepultus. Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret: hinc deducunt ad summam arcam & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierotheca aservabatur: jubent ciborium secum deferat, illumque cum facibus deducunt ad sèpulchrum defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit: Pater, hic conditus est Dominus qui seridè à Reverentia vestra admonitus ut cum inimico in gratiâ rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet, fictè tantùm id præstitit, & maledictum ejus cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcanâ vi affurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet.

bet, quam Sacerdos in Ciborium recondit. Tum rursus pede terram pulsant, & subito corpus in abyssum concedit. His perceptis Patrem deducunt ad Collegium, & illico disparent. *Ex P. Engelgrave in prima parte Luce Evangelica, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem, vide supra in *Resol. Theol. Part. 3. Tract. 2. cap. 4.* Et in Apparatu videri potest, verbo, *Eucharistia.*

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. Quid est Sacramentum?

R Esp. Est invisibilis gratiae signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitus institutum. Aliud est enim, quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam vero & spiritusalem gratiam, quae res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos. Huius quaestiones explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, character, &c. fuse habetur supra *Tom. 2. Tract. 2. cap. 1. de Sacramentis in communis.*

Q. Quot sunt Sacramenta?

R Esp. Septem, quae à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem haec, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine, quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primum enim per Baptisma homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiae & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:* Per Pœnitentiam sanitati restituitur. Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiae abolerunt, gratiaque contra hostium nostrorum insidias confertur. Per Ordinem Ministris Ecclesiae potestas datur in Rep. Christiana ad munus Ecclesiasticae ritè decenterque obeunda. Per Matrimonium denique datur gratia, legitimam conjunctione, prolis suscipiendae & in Domino educandae.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra haereticos supra *Tom. 1. in Contr. Part. 1. Tract. 2. cap. ult.*

Q. Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt?

R Esp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deinde, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modò significant, verum etiam seu vasa quaedam sacra divini spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad haec, quoniam adversus peccatum praesentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremo, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificant.

Q. Cur Sacramentis caeremonia solennes & Ecclesiastica adhibentur?

R Esp. Multis profectò & gravibus de causis. Primum, ut Sacramentorum administrationem spectantes admonerentur, nihil hic profanum, sed arcana

quaedam, & divinis plena mysteriis geri, quae singularem reverentiam exigant: Deinde, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promovent interiorum, quem Deus praecipue postulat, & cuius veluti signa, Testimonia & exercitia sint caeremoniae. Praeterea, ut Sacramenta ministrantibus majori cum dignitate & fructu munus suum obeant, dum veteris Ecclesiae institutis, Sacramentorumque Patrum vestigiis fideliter inhaerent. Constat etenim huiusmodi caeremonias pleraque inde à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usque in Ecclesia perseverasse. His demum retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quae saepe rituum externorum aut immutatione, aut innovatione graviter interturbatur.

Q. Quid est Baptismus?

R Esp. Primum maximeque necessarium legis novae Sacramentum, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascitur, & peccatorum plenà remissione percepta, in filios Dei adoptamur, haereseque vitae caelestis adscribimur.

Expos. Baptismus est instar Januae, quae Ecclesiam ingreditur. Neque potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum caelorum. Est enim Baptismus primum Infantibus necessarius ad salutem necessitate mediis: Secundò: adultis necessarius est necessitate praecipit, & mediis si tem in voto, (extra Martyrium) quando scilicet desiderant implere omnia praecipit, adeoque suscipere Baptismum à Deo praecipit: juxta decretum Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra Tom. 2. de Sacram. Tract. 4. cap. 2. Et alia in Apparatu. V. Baptismus.

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverii *Lib. 4. Cap. 3.* Refertur puellam quamdam viris excessisse, cujus mors summopere parentem affligebat. Hic auditus à Xaverio patris prodigiis, ad sui alioquin benevolè eum invitat, adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps haeret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatum nuntiant, praegaudio vix suae mentis compos ad locum, in quo mortuam reliquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xaverii precibus ereptam testatur, quibus aeternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaque illa ardentissimis votis Baptismum expetierat: deinde secuta cum patre universa familia, omnes sacro fonte lustrati sunt.

De Baptismi virtute praclarum est exemplum de Constantino Imperatore à lepra per Baptismum sanato, quod refertur in *Breviar. in vita S. Sylvestri 31. Decemb.*

Non licet Catholicis infantes suos baptizandos tradere Ministris Haereticis extra necessitatem: variis prodigiis id sibi displicere Deus ostendit. Refert *Bredembachius Lib. 7. cap. 52. Amstelredami anno 1579.* Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana haeresi erat infectus. Urgebat hic, ut infans in templo Calvinistarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut sacro fonte lustraretur, multis precibus instabat. Cum itaque nihil his proficere se cerneret, clam ipsi infantem baptizavit. Facti huius ignarus conflux, puerum deserat Calvinistarum templum: at cum haereticus Minister eum baptizare jam vellet, contigit ut derepentè factus sit mutus. Rei novitate perculsus parens domum regreditur, quid circa infantem

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2.8

tem peregrisset curiosè uxorem rogat. Hæc intrepidè se puerum prius baptizasse confessæ est, & maritus ejurata hæresi cum sancta Matre Romana Ecclesia se reconciliavit.

Exorcismi adhibentur in Baptismo, ad infringendam dæmonis potestatem, si quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis signa in diversis corporis partibus formata significatur primo, per Baptisimum certum animæ characterem imprimi.

II. Ut sensus omnes aperiantur ad Deum & Jesum Christum cognoscendum & amandum.

III. Ut baptizatus non erabescat, publicè fidem ac Catholicam Religionem profiteatur.

IV. Ut sint quasi signa quo baptizatus se suavi jugo Christi subiciat, paratus mortificationem Jesu Christi in corpore suo portare.

V. Ut baptizatus intelligat membra sua Deo consecrata, & facta habitaculum Spiritus sancti.

VI. Denique ut significetur vim omnem baptismatis virtutem suam & efficaciam à Passione & Morte Christi recipere.

Reliquæ vero cæremoniæ adhibentur, ut ejusdem dignitatem, asserationem, gratias, virtutem, effectusque vari os denotent.

Jacobus de Vitriaco Lib. 2. *vita Maria D'Ognies*, refert, Beatam hanc Virginem vidisse certo tempore, cum puer in quodam prope Nivellas pago ad Ecclesiæ januam baptizaretur, quod dæmon summâ confusione ex infantis corpore egressus sit. Et cum ipsa accurrens puerum de fonte sacro lavaret, visibiliter Spiritum sanctum in animam ejus descendentem, seque cum eo magna Angelorum multitudine circumdeprehendit.

Q. *Quid est Confirmatio?*

R. Esp. Est baptizatis collatum ab Episcopo Sacramentum, in quo per sanctum Christum, & verba sacrosancta confertur gratia, & robur spiritus additur, tum ad firmiter credendum, tum ad nomen Domini, quando sic est opus, liberè constitendum.

Expos. Pro præparatione necessaria ut hoc Sacramentum validè quis suscipiat, requiritur ut prius sit baptizatus: Ut vero dignè, debet esse in statu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc doctrina est S. Augustini in Fulm. 141. Consignat illis cruce frontem quæ pudoris est sedes, ut constanter & intrepidè nomen Domini confiteantur: impingit & alapam, ut Christianam militiam invicta patientia exercendam & ornandam esse sibi perpetua memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerunt ad annos discretionis Episcopo offerantur.

Miraculum in conservatione Sacri Christum refert Milevitanus Lib. 2. contra Donatistas. Ampullam Christum per fenestram, ut frangeret, Donatista jactaverant: at non defuit manus angelica, quæ ampullam spiritali subvectione sic deducere ut projecta casum sentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæsa inter fixa conleat. *De Confirmationis Doctrina, V. Plura Tom. 2. in Resol. Theol. Tract. 5. cap. 3.*

Q. *Quot præcipua de Eucharistiæ doctrina Capita scitu necessaria?*

R. Esp. Quinque: Primum est ejus Veritas. Alterum est panis & vini in Christi corpus & sanguinem conversio. Tertium, adoratio debita. Quartum,

ejus oblatio: Quintum & postremum, ejusdem Sacramenti sumptio.

Q. *Quæ est veritas Sacramenti Eucharistiæ?*

R. Esp. Nimirum hæc, Christum verum Deum ac hominem verè ac integre in hoc Sacramento contineri, & nobis adesse, ubi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis & à Christo traditis consecravit.

Q. *Quæ sit conversio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos consecrat?*

R. Esp. Ea, ut per ipsa verba operante Christo panem, & vinum in corpus & sanguinem Domini cum convertantur & transubstantentur, atque ita panis & vinum esse definant in Eucharistiæ.

Q. *Quæ Sacramento huic debetur adoratio?*

R. Esp. Eadem sanè, quæ Christo Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præsentem agnoscimus. Ideoque religioso cum corporis, tum animi cultu, ut par est, hoc Sacramentum supplices veneramur.

Q. *Quare censetur hoc Sacramentum oblatio?*

R. Esp. Quia est legis novæ sacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Judaicæ sacrificiis incruenta succedens, quæ pro vivis ac defunctis Christi fidelibus in Missa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Eucharistiæ non solum à fidei populo sumatur, sed etiam pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ passionis ac mortis continuam commemorationem quotidie immoletur, semperque oblata fuerit in Ecclesia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus sumptione servandum?*

R. Esp. Quod fides & auctoritas sanctæ Matris Ecclesiæ docet, videlicet, Christiano Laico sat esse, sub una specie panis totum Christum accipere: & ex hac sumptione consequi, ut, qui non indignè accesserit, ingentem Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti hujus fructus existit: eoque fit efficacior, quo sæpius sacra & salutaria illa Communio dignè iteratur.

Expos. Hoc divinissimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. Per arborem vitæ, Gen. 2. 2. Per sacrificium Abelis, Gen. 4. 3. Per sacrificium Melchisedech, Gen. 14. 4. Per Agnum Paschalem Exod. 12. 5. Per manna cælestem: Exod. 16. 6. Per panes propositionis, Levi. 24. 7. Per panem Eliæ 3. Reg. 19. &c.

Institutum est hoc Sacramentum à Christo ad hos fines:

1. In Testimonium infiniti erga nos amoris.
2. Ut repræsentationem & memoriam passionis suæ, ac vitæ nobis relinqueret, præsertim cum nobis, ut in memoriam ejus faceremus, commendavit.
3. Ut per cibum potumque cælestem in vita spiritali confirmaremur.
4. Ut contra assultus dæmonum nobis esset Antidotum.
5. Ut maxima inter se, & homines esset conjunctio.
6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.
7. Ut perpetuum legis novæ esset sacrificium, & perpetuum subsidium.

Quod

Quod auditio frequens Sacri profit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non satis æstimantis frequenti historâ declaratur. Erat vir nobilis, qui pro desiderio quo tenebatur indies Sacrum audiendi, domi suæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solemnitatis die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate Domini sui ad templum se contulerat istic ad aras facturus. Dominus interim ob negotia quædam eo ipso die intercurrentia moras traxit, & serò admodum ad idem templum properavit, multùm per viam anxius ac timens ut isto die festo Sacro interesse posset. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, nùm fortè spes esset adhuc Sacrum eo die audiendi, cumque villicus reponeret, spem nullam superesse, cum jam instaret merides omnique Sacerdotes celebrassent. Tanto nobilis cæpit mœnore affici, ut ad commiserationem vicillum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus est: Quid dabis mihi, inquit, & omne quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te transcribam, Chlamydem hæc, reponit Nobilis, conditionem suscipit rusticus. Ille chlamydem, hic transfert Sacrificii meritum, utrimque discedit. Nobilis ad pagum properat, si fortè adhuc Sacro interesse posset: sed, sic præfens spe suâ frustratus est, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde sua ex arbore pendulum videt rusticum, temetarium nimis rei Sacre venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem antea afflixerat, rusticum invasit, eoque perduxit, ut desperans fauces sibi laqueo eliserit.

Quantum verò profit Sacrificium Missæ tam vivis quam defunctis præclare docetur sequenti Exemplo quod refert Bedæ in Hist. Angl. Lib. 4. cap. 22. & Baron. in Annal.

Anglus quidam aulicus, casu in acie Rege Elbuino, captus est ab hostibus, & vinculis arcè constrictus in custodia detinebatur. Verùm certâ diei horâ vincula disrupta subito & sponte sua decidebant, quantum vis novis funibus & catenis constringeretur. Omnibus rem tam prodigiosam admirantibus, postea compertum est, captivi fratrem, qui fuit Superior ejusdam Conobii, solum fuisse quotidie pro fratre suo, quem in prælio defunctum putabat, sacrum celebrare; eamque fuisse causam cur Deus voluerit in illo ostendere virtutem Sacrificii, uti vivorum, ita mortuorum vincula dissolvi. Quæ res ad curanda pro defunctis Sacrificia populum valde excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam.

Quantum Amoris debeat excitare hoc Sacramentum Eucharistiæ erga Christum qui se totum in illa nobis tradit, pulchrè declaratur in exemplo uxoris Tygranis, quæ cum viro à Cyro capta, & hic in convivio interrogaretur à Cyro, quid daret pro uxoris redemptione, respondit, me ipsum, & vitam meam. Unde & Tyranes cum uxore à Cyro liberatus, uti fufius deducit *Padagogus Christianus Pag. 173.*

Aliæ quæstiones, quæ spectant ad Eucharistiam, & Missæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur suprâ Tom. 1. in Cont. Part. 1. Tract. 2. cap. 5. De praxi devote celebrandi aut communicandi vide infra in fide Med. 5. Pro resolutionibus Theologicis de Eucharistia & Sacrificio Missæ, fuse ille traduntur Tom. 2. Tr. 3. c. 4.

Q. Quid est pœnitentia?

R. Esp. Est secunda post naufragium tabula, & necessarium relapsi Sacramentum, in quo remis-

sio peccatorum & à reis petitur, & à Sacerdotibus tribuitur.

Expos. Potestas absolvendi Sacerdotibus concessa probatur ex Joan. cap. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Item ex Tridentino Sess. 14.

Ex D. Ambrosio Lib. 1. de Pœnitentia cap. 1. *Peccatores uti leprosi offerre se debent Sacerdotibus ut Levit. 4. Item Matth. 8. Vade ostende te Sacerdoti & offer manus quod præcepit Moyses in Testimonium illis.* Item Luc. 17. *Ita ostendite vos Sacerdotibus, & factum est dæmon irent, mandati sunt.* Sic & qui lepram animæ id est peccata Sacerdotibus patefaciunt: cum vero dolore, & emendationis proposito, à peccatis emundantur.

Exempla ex S. Scriptura in Novo Testamento de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent sequentibus, Matthæus Publicanus pœnitens ad Apostolum vocatur, *Matth. 9.*

Petrus post ternam Christi negationem pœnitens Princeps Apostolorum statuitur, *Matth. 26.*

Zachæus Publicanus pœnitens Christum hospitio recipere meretur, *Joan. 21.*

Latro pœnitens de cruce in paradysum migrat, *Luc. 23.*

Maria Magdalena, quæ peccato ferviverat, pœnitens à Chailto benignè excipitur, *Luc. 7.*

Adolecens Prodigus per Pœnitentiâ reverterus, epulo & convivio à Patre recipitur, *Luc. 15.*

Q. Quæ sunt partes & actiones Pœnitentiæ?

R. Esp. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata sua detestantis, & ad vitam meliorem aspirantis. Confessio, seu peccatorum suorum coram Sacerdote facta explicatio: & Satisfactio denique, seu vindicta punitioque criminum de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expos. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. *Et dixit David ad Nathan, peccavi Domine. Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque transiit peccatum tuum, non morietur.*

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui post vitam sat longo tempore perversè in seculo traductam, meliori afflatus spiritu monasterium petiit, in quo orationis, pœnitentiæ, & austeræ vitæ studio ita præluxit Reliquis, ut & divino alloquio ac societate frui fuerit promeritus. Quadam nocte cum in secretiori montis latere Monasterii Abbas cerneret prostratum, tanta derepentè claritas illo in loco visa est, ut tota regionis pars luce candesceret, quo fulgore tonitrus Abbas aufugit. Post horæ spatium reverterus in cubiculum frater à suo Abbate accersitur, de loco rogatur, exponitur visum. Hic se manifestatum videns, & hoc, & vocem pariter de celo dilapsam, sibi omnia oblicitum verum dolorem peccata remissa renunciantem, summo animi gaudio Abbati exposuit.

Confessio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cujus conscientia habetur. Seraphinus Rarius in Hortulo Exemplorum, Titulo de Confess. cap. 3. Horrendam refert ejusdam mulieris ob peccatum pudore in Confessione occultatum punitiorem. In Italici civitate (cujus nomen tacet) fuit nobilis fœcunda, pia ac sancta, si externa opera considerasses, & sic ipsa omnes audiebat. Hæc mortua unicam reliquit hæredem filiam,

filiam, quæ pro animæ matris refrigerio in dies multas preces effundebat. Elapsis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane more suo pro matre oraret, accidit ut subito, & inusitato tremore corripetur, & convertens oculos ad ostium cubiculi, unde sibi videbatur strepitum audivisse, horribile visu monstrum & gravissimum fetorem emittens aspexit. Unde cum gravi timore consternata surrexisset à loco orationis, ad cubiculi fenestras citissime cucurrit, ut sese deorsum præcipitaret: verum audita hac voce, sile gradum filia, à Deo confirmata subsistit, quid horrendum istud spectrum vellet audire. Quod voce humana talibus cum ea sermonibus egit. Scito hoc primum filia, me esse infelicem heu, ac maledictam matrem tuam, non oblitante vita irreprehensibili, quam semper in præsentia hominum duxi, propter enormia tamen quædam clam à me fœde commissa peccata, ac præ verecundia nunquam in confessione exposita, æternis inferorum flammis adjudicata sum. Quare ne post hæc Deum pro me incassum depreceris, Atque ita factis per varias cubiculi partes saltibus, signisque suæ præsentia quasi ferro candenti impressis, evanuit. Puella damnatione matris admodum afflictæ, confestim se ad Ecclesiam contulit, totamque rem Patri qui per quadragesimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et ut utriusque certior eventus fieret, ambo se ad prædictum cubiculum contulere, ac monstri vestigia, simulque fetidum odorem percipere. Quare Pater loco lustrali aqua tincto, filiam consolatus est, quæ illi fecit licentiam publicè, si visum esset, factum denuntiandi.

3. Pars est *Satisfactio*, quæ sita est in adimplenda poenitentia.

Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Crescentium nobilem quod Pontifici infestus vim & arma intulisset, occidi iussit, cui tamen vitam & salutem spondebat. Quod crimen cum ad pedes S. Romualdi Abbatis prostratus retexisset: satisfactionis & poenæ suæ nomine iussus est nudis pedibus in montem Garganum proficisci, ubi Michaëlis Archangeli memoria propter maxima in eo loco ab ipso accepta beneficia pie frequentatur & colitur. Paruit mandatis Imperator, & per 40. dies solemnibus jejuniis destinatus, horrido, & aspero sæco indutus duro in strato cubavit, aliisque poenitentia operibus corpus afflixit. Interim, in genere, sequens ordo, & modus ritè confitendi præscribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro servata ad hoc usque tempus vita, dataque facultate se cum Deo reconciliandi.

2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus Sancti ut memor esse quis valeat suorum delictorum.

3. Examen instituitur conscientia circa cogitata, dicta, facta, omnia.

4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennæ à Deo infligendæ.

5. Integra instituitur confessio, specie & numero peccatorum recensitis.

6. Impletur satisfactio. Uti supra de singulis explicatur *Tom. 2. in Resol. Theol. Tract. 2. Cap. 2. 4. &c.*

Q. Quid est Extrema Unctio?

Resp. Est Sacramentum, quo ægroti per oleum sacrum & verba Christi in magnis morbi molestius
R. P. Arfaeck. Tom. III.

relevantur, ut scilicet ex hoc mundo demigrent, & corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituantur.

Expos. De hoc Sacramento clarissimum Testimonium dat Jacobus Apostolus: *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Hic recolendum est exemplum quod Joannes Nider *Lib. 4. fornicarii Cap. 11.* refert de Ruperto Rege Romanorum, qui hauserat tartaream hanc animo persuasionem, quæ quidam superstitiosè credunt, se post hujusmodi Sacramenti susceptionem omnino è vita migrare oportere. Tandem Juris utriusque periti Doctoris hortatu factum ut salubre adeo corporis & animæ antidotum susceperit. Cum ecce illico se relevari in morbo sentiens exclamavit, revera si hoc Sacramentum scivissem, tantum pro utroque valuisse homine, dudum ipsum avidissimè postulassem. Hinc Princeps convalescens multis post annis Romanum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis perseverans operibus vita functus est.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegii Lugdunensis Soc. *Jesu* anno 1599. Æger magno febris æstu conflictatus inter contendendum urgente morbo de potestate mentis exierat. Jam de sua salute actum esse, sempiternis se suppliciis apud inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat, Confessarius vilò ægri furorè, ad divina præsidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domesticos ut Sacrum oleum, quod æger ante mentis excessum postularaverat, celeriter adferendum curarent. Mira dictu, visu queres, simulatque sacro Oleo inunctus est, mentis sanitatem recepit, ac paulo etiam post corporis valetudinem recuperavit.

Rectè igitur S. Augustinus Serm. 215. de Tempore, *Quoties aliqua infirmitas supervenerit corpus & sanguinem Christi ille, qui ægrotat accipiat, & deinde corpusculum suum unget, ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebimur obtinere.* Plura supra Tom. 1. in Controv. Part. 1. Cap. ult. Et in Resolut. Theol. Tract. 4. Cap. 6.

Q. Quid est Ordo?

Resp. Est Sacramentum, quo Sacerdotibus, aliisque Ministris Ecclesie potestas confertur ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.

Expos. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Francisci legimus, eum aliquando dixisse Fratribus, si mihi in platea obvii fierent unà Sacerdos & Angelus, & utriusque mihi exhibenda esset veneratio, Sacerdoti primum, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum est ut tantæ dignitatis perpetuo memor, seque eà indignum ratus, nunquam Sacerdotio inaugurari voluerit.

Sacros Ordines indignè suscipiens divinitus puniatur. *Surius 3. Septembris* refert, de quodam Religioso, qui commisso sacrilegio se ad Ordines cum aliis fratribus suis contulerat, nec præmissâ confessione, aut de delicto verâ contritione conceptâ, sacrum Diaconatus Ordinem indignè susceperat. Vix à templo in
N hospiti-

hospitium fuerat reversus, dum inter manducandum à mente raptus frendere dentibus ac mirè se collidere cepit, idque per horas non paucas, donec post multas sociorum pro eo quod Deum fufas preces sibi redditus est, ac domum reversus. Eà infestatione liber fuit diebus aliquot, sed à commissio tamen scelere minimè refipiscens, validiori modo à tartareo hoste possidetur, cepitque diebus ac noctibus summà fratrum suorum commiseratione ac labore extruciari, & exarscere cepit ejus brachium dexterum quo facilegium furtum commiserat: quo factum ut Abbati viro aetioris considerationis res suspecta esse cepit. Subornat ergo quosdam, qui energumenum, dum sibi compos esset, rogarent, num fortè sibi gravioris delicti conficius esset, fore ut Dei misericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confusus, commissum à se tacitus palam facit, Deum ut pro se rogent, fratres obsecrat. Nec vanæ preces, etenim Abbatis jussu. jejunia, afflictiones corporis, Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò restitutum pristinae sanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus est.

Q. Quid postremò est Matrimonium?

R. Esp. Sacramentum quo vir & mulier legitime contrahentes individuum vitæ societatem in cont, gratiâque divinâ donantur, tum ut soboles honestè & Christianè suscipiantur & educerentur, tum ut foedæ libidinis & incontinentiæ peccatum evitetur.

Expos. Hæc societas in Scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem suum & matrem, & adhaerebit uxori suæ, Gen. 2. Quod Deus conjunxit, homo non separet: Matth. 19. Ii qui Matrimonio juncti sunt præscriptio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere... & vir uxorem non dimittat: 1. ad Cor. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonii pactum juramento confirmatum violavit, supra datum est de juramento.*

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infaustum esse solet. Apud *Sarrum* 1. Jan. in vita S. Basilii habetur, quomodo Protetii Senatoris filia ab ejus servo per magum decepta, & infano amore correpta, instantè rogabat patrem ut possit jungi Matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit pro ea redditurus esset rationem in die judicii. Aut comple, inquit, desiderium, aut brevi me extinctam videbis. Pater, qui filiam hanc Deo consecraverat, mœrore absorptus, amicorum consiliis iussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Vade, inquit, misera, mulum lugebis aliquando cum facti penitebit, nec tamen mederi poteris. Inito igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: observatum est eum nunquam ingredi Ecclesiam, imo nec Christianum esse. Hoc ubi advertit uxor, humi se prosternere suis unguibus se discerpere, vellere capillos, pectus tundere in has voces erumpere: nemo parentibus non obediens salvus umquam fuit: heu me miseram quæ me sponte coneci in hanc sortem ipsâ morte deteriorem.

Optima admonitio parentum Satæ, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobie 10.* Quanto magis illa dilectio in conjugio Christiano exerceri debet.

Narrat *Rodericus Sanchez part. 2. Histor. Hisp. cap. 4.* Præclarum amoris conjugalitatis exemplum. Eduar-

us Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuissetque in via proditorie à Matro quodam gladio venenato percussus, & medicorum remediis non tam alligaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Eius unaquæ uxor, Regis Hispaniæ Filia, novam & inauditam, sed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plugas enim mariti toxico infectas, quæ vi veneni elatit non poterant, linguâ indies lingebat. fugebatque humorem & pus venenolum quasi dulcissimum liquorem, Cujus vigore sic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnere cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore servata incolumis evaserit. Alia in Apparatu V. Matrimonium. Et in Resol. 7. beol. de Sacramentis cap. ult.

Q. Estne inter Sacramenta discrimen?

R. Esp. Est sanè: Baptismus enim Confirmatio & Ordo semel collata nunquam iterantur, sicuti cetera. Item Baptismus necessario suscipitur ab omnibus, & à relapsis Pœnitentia. Arbitrarium est autem uti reliquis, modò nullum contempnas aut irreverenter sumas, illudve cum sumendi tempus est negligas.

CAPUT V.

De Officiis Justitiæ Christianæ?

Q. Quot sunt officia Justitiæ Christianæ?

R. Esp. Hæc duo: Declina à malo sive peccato, & Fac bonum sive officium Justitiæ.

Q. Qui potest homo cavere peccatum, & bonum facere seu præstare justitiam?

R. Esp. Non id per se quidem, sed Christi gratiâ ac Spiritu instructus Christianus potest, ac debet, quantum hujus quidem vitæ status admittit, justè vivere, & legem implere.

Q. Quotuplex est peccatum?

R. Esp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q. Quid est Originale?

R. Esp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptismum in Christo condonatur.

Expos. De Peccato Originali testatur Scriptura ad Rom 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum est exemplum quod de quodam Brasilio, qui à Peccato Originali, sacro Baptismatis fonte, necdum ablutus è vivis decesserat, quod in vita Patris Josephi Anchiætæ, Magni Brasiliæ Apostoli, è Societate Jesu, refert *Sebastianus Boxtarinus*. Quidam nomine Didacus jam pridem Christiana Religione suscepta inter Christianos tanquam Christianus diu versatus, in domo Lusitani civis diem suum obierat. Cadaver diu exanimè jacuerat, & sepultura paratum. Elapso duarum horarum spatio mater familias Gratia Roserigia nomine, videt cadaver moveri, & horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei subit, propius dignoscat. Didacus jam vitæ redditus Dominam rogat, se illo funebri amictu dissolvat, quo effecto P. Josephum Anchiætæ advocari jubet. Propter accurrit ad ædes Societatis, & Didacus vitæ restitutus P. Josepho nunciatur. Hic celer advolat, quo vilo Didacus de ani-

animæ suæ salute sermonem ingressus, narravit se, ut è vivis decesseret, monitum, non recto itinere in ea loca se venisse, quod per Baptismi ostium, nondum scilicet Peccato Originali deleto, Ecclesiam intrasset. Non negabat se sacro fonte numquam tinctum fuisse, at inficitiam prætexens ab albis hominibus (sic Europæos indigitabat) se Christianam Doctrinam edoctum, sibi que Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum se perfectum Christianum putasset, præcepta omnia servanda suscepisse, nulla injecta mente de suscipiendo Baptismo. Proinde enixe P. Josephum rogavit, se quam primum sacro Baptismate in Ecclesiam induceret; se enim ad alteram vitam unde regressus esset, properare. Tum Josephus hominem, etsi Christianæ legis non rudem, accuratè tamen instruit, quantum extremi temporis patiebantur angustiaz, & in structum magno cum animi sui fructu baptizavit.

Jam Didacus decedendi venià à matre familias petiit, eam rogavit, ut villa, quibus tegebatur indumenta, alicui egeno porrigeret, curaretque duo Missæ Sacrificia offerenda, ut saltem cultu suo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum sibi ardentem Ecclesiæ ritu candeam porrigi postulat, & ad P. Josephum conversus, adis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo Sacris undis ablutam animam reddam. Pater piis precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ abstersâ liberatam emisit, cum qua non poterat in cælum introire. Exempla alia quæ possint spectare ad Peccatum Originale, tradita sunt supra de Sacramento Baptismi.

Q. *Quid est Peccatum Actuale?*

R. Esp. Dictum, factum, vel concupitum, contra vel præter legem Dei aut Ecclesiæ.

Q. *Quotuplex est Actuale?*

R. Esp. Duplex: Mortale, sic dictum, quia mortem animæ præsentem adfert: (Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur) & Veniale; ut cui venia facile tribuitur, & sine quo ne justi quidem vivunt.

Q. *Quibus gradibus ad peccatum deducimur?*

R. Esp. His tribus: Suggestione, Delectatione, Consensu, seu deliberata voluntate peccandi.

Expof. His gradibus prima parens nostra Eva ad peccatum ascendit, & se cum posteris improvida perdidit, Gen. 3. Callidus accedit ad incautam serpentis larvâ indutus dæmon: Et, cur præcepit, inquit, vobis Deus, ut non comederitis de omni ligno Paradisi? en suggestionem. Hanc si tefalvum velis, repellas illico necesse est. Secus fecit (proh dolor!) mater nostra; quæ & alterno eam cum Serpente fovit sermone. De fructu, ait ipsa; lignorum, quæ sunt in Paradiso vescimur; de fructu vero ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur: Cui Serpens: Nequaquam morte moriemini, scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum & malum. Hoc inquam discursu quæ prius erant blande suggesta fovit mulier malefana, sed & eum fructum tulit quem solent illi, qui ignem sine exceptum non excutiant; subditur enim, *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile*: En delectationem, quæ libere admissa animum jam promptum & expeditum nullo labore ad consensum, & hujus præmia

R. P. Ardeck, Tom. III.

pœnas sempiternas pertrahit. Audite exitum: *Et tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit*. En consensum, & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ salutem si consultum velis, dum demon ad peccatum pellicit, in limine resiste, ne ignem illum sine excipias, quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. *Qui sunt supremi gradus peccantium?*

R. Esp. Eorum, qui scientes ac prudentes ex mera peccant malitia: qui etiam de peccato ipso gloriantur: & qui bene momentibus obstreperunt, ac salutaria consilia prorsus contemnunt.

Q. *Quare peccatum fugiendum?*

R. Esp. Quia Dominum Deum offendit, summum bonum eripit, & summum adfert malum peccanti, dum divinam tollit fruitionem numquam recuperandam, & pœnas æternasque homini accerit sempiternas.

Q. *Quæ dicuntur peccata Capitalia?*

R. Esp. illa, ex quibus, veluti capitibus & fontibus, omnia alia peccata profisciscuntur.

Q. *Quot sunt peccata Capitalia?*

R. Esp. Septem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. *Quâ ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?*

R. Esp. Si Jesu Christi gratiæ cooperemur, peccatorum damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Q. *Quæ virtutes peccatis Capitalibus adversantur?*

R. Esp. Hæ septem: Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, seu sedula Pietas.

Superbia Exemplum.

Angelus assumpto corpore cum Eremita gradiens aeternicadaveri in via occurrit; dixitque Eremitæ obturanti nares, ecquid nares constringis? Ille fetorem cadaveris causam esse objecit. Paulo post juvenis pulcher ad superbiam ornatus phaleris & telâ aureâ equo vectus transibat, qui cum longè abesset, obturavit nares Angelus, quod Eremita admirans, interrogavit rationem: cui Angelus, Ille juvenis superbus & lascivus plus coram Deo & Angelis fœtet quàm cadaver illud quod fetidissimum odorem spirabat. *Ex Spec. Exemplorum pag. 42. Vide in Appar. Superbia.*

Avaritia.

Ribergerus Nobilis ditissimus in Suevia prævidens famem subsecutam, undique corraso frumento implevit granaria; idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia tradere debuerit. Inter plurimos ecce unus parvulus suis onustus offert sex talares filiorum vestes, promittens postmodum plenam solutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum: Discedens pauper maledixit diviti. Post paucos dies Ribergerus servum ad granaria misit ut ea invisceret, rediitque dicens, illic tres atros boves pascere, & servus die postero mortuus est. Misit & alium. & hic redux nuntiavit non tantum boves, sed & equos qui frumentum devorarent, se vidisse. Ipse itaque vix credens, ascendit, & per foramen aliquod vidit greges pecudum diversos frumentum consumere: attonitus indè mento captus est, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit,

N 2

sicque

ficque exemplo punitæ à Deo avaritiæ ab aliis incarcera-
ceratus fuit: *Ita Mart. Del Rio ex Petro Pizero fol. 261.*

Ex Avaritia furando res alienas sæpe homines perdunt res proprias. Quidam dum messem in arca colligeret, sustulerat manipulos proximi sui, & ad cumulum suum illos addebat, ut eum augetet: sed res aliter evenit. Nam statim cecidit fulmen, & arca accensa est. Miser ille statim currit ad virum Dei qui prope habitabat. & suam calamitatem & incendium illi exponit, fortum autem suum celare conabatur. Sed vera dicere iussus, furtum etiam suum confessus est. Iussit autem vir Dei ut culpam corrigeret, si velit à pœna liberari. Nam situ, inquit, manipulos restitueris, ignis ille à Deo missus extinguetur. Mox ille festinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat injuria: quo facto, flamma illi viri sancti oratione statim extincta fuit. *Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit, & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit. Ita narrat Theodor. in historia SS. Patrum.*

Quam procul ab Avaritia debeant esse Judices suo exemplo præclare docuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Accusatus ille fuit apud Regem, quod à vidua nomine Vaugham poculum aureum accepisset post sententiam in iudicio pro ipsa latam. Morus acceptum à se poculum aureum coram Rege factus est, sed rogavit Regem ut interrogaret viduam, quid postea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnovit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepisse, & magnas gratias pro dono egisse: sed convocata familiâ curasse illud vino repleri, libique hilariter propinasse, & simul cum vino poculum reddidisse. Quo cognito Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem oburgatum Moro pro suo arbitrio puniendum permisit. Rem hanc narrat *Thomas Stapletonus in vita Thomæ Mori cap. 3.* Plura exempla vide supra in Apparatu, verbo, *Avaritia.*

Luxuria.

Milles defunctus amariæ apprensus tormentorum rationem reddidit raucâ & horridâ voce, nempe quia cantilenis luxuriosis decantandis suavam alias vocem impenderat. Crura ei erant nigerrima & scabiosa. gloriosus enim erat in vita de eorumdem pulchritudine, ostendensque roganti puellæ reliquum infelicis corporis statum, amotâ à pectore chlamide busonem teterrimum toti corpori quadratum ostendit, dicens se hoc pro lubricis peccatis, aliisque corporis eum illa delictis pati in æternum debere, adeoque, vanas, quas illa pro eo fundebat preces futuras. *In Specul. Exempl. tit. Infernus, Vide in Apparatu Luxuria.*

E contra præclarum est Castimonie Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem quæ ipsam ad labefactandam castitatem sollicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum castitatis donum concessit.

Adde exemplum in utroque sexu profusum singulare S. Theodora, & S. Didymi. Jubetur illa à Maximo Imper. vel fidem, vel virginitatem deserere. Reluctantem in lupanar detudi jubet, & violentiam illius castimonie à militibus adhiberi. Primus militum ad illam Didymus ingreditur: sed ecce repente non castimonie impugnator, sed custos fidelis mirâ arte efficitur. Commutat Didymus eum Theodora vestes: hæc jam virum induta, ac custodiâ sic elusâ, recedit

innoxia: Didymus verò in Theodora veste ac perfona comprehenditur, & ad supplicium rapitur. Accurrit mox Theodora, proclamans palmam illam fidei ac castitatis non alteri sed sibi deberi; vestem se, non causam, non personam in Didymum transtulisse: sed ex adverso pro hac palma sibi debita firmiter petorante, demum uterque supplicio afficitur, uterque dupli-
ci fidei & castimonie conservatæ laureâ coronatur. Quod fufius deducit S. Ambrosius lib. 2. de Virgin. Et brevius festi Mariani 28. Aprilis.

Iracundia.

Iracundiæ deformitas patuit in domicella quadam Inobili, sed admodum rixosa & iracunda, ita ut domum, & templa, totam etiam civitatem suis rixis impleret, & discordiis turbaret. Mortua illâ sepulta ante templi valvas, visum est sepulchrum flammis & ignes vomere, quo aperto repererunt superiorem partem corporis flammis ambulam & adhuc flagrantem, inferiori verò partem integram, & in signum virginitatis custodiæ illam mansisse. Ita *Cesar. lib. 4. c. 22.*

Wenceslaus Rex Bohemorum ex quadam occasione contra suam pincernam vehementi irâ connotus fuit. Etenim illa iracundia subitanea voluit eum propriis manibus interficere. Sed ex nimio illo furore, & ardore vindictæ, statim Rex in paralyticum incidit, & intra paucos dies mortuus fuit. Sic enim Ira non tantum nocet animæ, sed etiam corporis mortem accelerat. Ita habet Crommerus lib. 13. histor. Polonia: vide in Apparatu, verbo, *Ira.*

Gula.

Horret animus referre quorundam Baccho se consecretantium luctuosum exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ Pago inter se convenerant, ut vino adulto tandem se ingurgitarent, donec eorum alter exspiraret: Si quis prior surgeret, in eum diabolus potestatem haberet. Quo perducit hominem in renata intemperantia! Accidit, dum strenue hæc lege potarent, mercatorem illic forte transire, quem, ut se tertium adjungeret, cogerunt. In domum inductus alter mortuus metu se Bacchum haustu liberali venerari simulat potius, quam re ipsâ venerari. Tum locum ingressus ferali forma dæmon, duos helluones sibi devotos aggressus est. & utrique, arrepto collo, cervicem frengit. Hæc gulæ deditis manet merces. Ita *Daroult. in Floribus Exemplorum c. 6. tit. 7. exemp. 7. vide in Appar. v. Gula, Ebrietas.*

Invidia.

In vita S. Attali, qui succedens B. Columbano Cœnobium rexit, diabolus in eum aliquot subditorum corda suscitavit, qui recusabat tantæ disciplinæ austeritatem ferre. Ille è contra mediis spiritualibus usus, nec potens ad rectam normam deducere, pertinaces ire permittit, qui postquam segregati sunt, virum sanctum detractionibus laniant. Sed ecce, unus eorum febrim ardentissimam correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accensus, emoritur morbo: exemplo isto docti adstantes ad virum sanctum recurrere, qui veniâ donatos securos reddidit; contententes vero aliqui poenitentiam diversis modis disrupti interiere: quorum unus securi, alius flumine, alter mari vitam felicem finierunt. *In Specul. Exempl. pag. 268. vide in Apparatu v. Invidia.*

Q. Qua

Q. Quae peccata in Spiritum Sanctum committuntur?

R Esp. Ea quae suâ malitiâ sic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc saeculo, nisi aegre admittuntur, neque in futuro remittantur.

Q. Quot sunt peccata in Spiritum Sanctum?

R Esp. Sex: Praesumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternalis charitatis invidentia, Obstinatio, & Impenitentia.

Expos. Quodnam lucuosius quam quod subdo pertinacis & obstinati peccatoris monumentum haberi potest? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Francisci Borgiæ Societatis Jesu, apud Eusebium Nierenbergium in ejus vita, Virum quandam in Hispania, quàm sanguine nobilem, tam vitiis ac flagitiis infamem, gravi aegritudine correptum, ac de vita periclitantem, tantâ oblatione in sceleribus suis perstitisse, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletque de anima per confessionem expianda quemquam audire. Venit tum forte eam in Urbem S. Borgias, qui cognito miseri periculo, pro zelo suo illum juvare cupidus, ante Christum crucifixum in genas prociidit, cum ardentem obsecrans & obtestans, ut qui orbi universo sanguine suo saluti fuisset, infelici ac pertinaci illi animæ non deesset. Franciscus hæc precanti, ex cruce Servator, Adi, inquit, confestim aegrum, eumque hortate, ut se expiet, & ego mox illi ut medicus & infirmorum curator adero. Abit B. Pater spei bonæ plenus, ad aegri domum se confert, quo Servator jam præcesserat, medici ac prope famuli specie illi solatia atque obsequia deferens. Excipitur ab infirmo non inurbanè P. Borgia; verùm ubi de confessione cepit, ad eam instituendam adduci non potuit. Recedit iterum Dominus, relicto ad ulteriores conatus apud aegrum Francisco, qui & ipse cum operam perderet, etiam recessit, & denuò coram Christo crucifixo in genas provolutus, per sacra illius vulnera obtestatur, ut misero adsit. Cui Dominus: conveni iterum pertinacem illum Franciscæ, meque tecum deser, si forte me confecto, cruci pro se fixo convertatur, & vivat. Rediit Borgia, & submotis arbitris, ut liberior esset aeger, verbis ad pietatem omnem compositis, submissis in terram genibus, Christum crucifixum illi representat: per Passionem, dolores, sacra Domini *IESU* vulnera orans, obsecransque, ut animæ suæ misereatur, æternitatem maturius menti imprimat, nolle Deum mortem peccatoris, sceleribus omnibus ejus misericordiam majorem esse. Ad omnia ille pertinax obmutescit: addit & vocem suam Dominus *IESUS*, & vocem sanguinis, quem ex vulneribus copiosè effundebat. Per hunc iterum iterumque obtestatur Franciscus; sed nihil profuit. Tum vero servator revulsa à cruce manu, sacrosanctum cruorem in faciem projicit obstinati peccatoris, qui quot guttas numerat, tot veluti linguas in magno judicii die coram orbe universo neglectam & contemptam benignissimi Dei ac Redemptoris sui misericordiam illi exprobrabit.

Q. Quae peccata in cælum clamare dicuntur?

R Esp. Quæ per se vehementer abominanda sunt, & aperte humanæ charitatis jura violant: unde vindictam clamare perhibentur, & horrendis sæpè modis in hac vita divinitus vindicantur.

Q. Quot sunt peccata in cælum clamantia?

R Esp. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppressio pauperum, viduarum, atque pupillorum, demum Merces operariorum defraudata.

Expos. Exemplum Homicidii voluntarii à Deo puniti exhibetur *Genes. cap. 4.* in Caino qui fratrem suum Abelem fraudulenter quasi ad deambulandum in agrum evocavit. Et ecce cum soli essent in agro contra fratrem violenter insurgens eum occidit, sed quam sibi abominandum esset illud facinus Deus statim aperuit, qui contra homicidam his verbis intonuit. *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram &c.* Sanguis nempe innocens vocem tremendam habet, quæ in cælum usque auditur, & homicidii vindictam deponit.

Quam detestandum sit Sodomia peccatum aperte patet in everfione ipsius Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cum incolæ infando illi carnis peccato addicti essent, ultricibus flammis à Domino consumpti fuerunt, uti gravibus verbis testatur Scriptura *Genes. cap. 14. v. 24. Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrhæ sulphur & ignem à Domino de cælo, & subvertit civitates has, & omnem circa regionem &c.*

Oppressio pauperum per vim & potentiam Deo semper execrabilis fuit, uti patet *3. Reg. cap. 21. vers. 19.* Cum enim Rex Achab vellet invito Naboth vineam eripere, Jezabel Regina ut Regis voluntatem exequeretur, per suam potentiam curavit Naboth falsò accusari, & lapidibus obrui. Sed ecce parem Dei vindictam Idum Achab festinare ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & penam denunciat, dicens, Hæc dicit Dominus; *In loco hoc in quo iuxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum*, quod iusto Dei judicio evenit.

Q. Quae peccata dicuntur aliena?

R Esp. Ea, quæ ab aliis quidem committuntur, sed nobis interim auctoribus, vel quoquo modo adjuutoribus, aut saltem non impediuntibus, ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. Quot modis aliena peccata nobis imputantur?

R Esp. Novem his modis: Consilio, iussione, consensu, irritatione, laudatione, seu adulatione, reticentiâ culpæ alienæ, conniventiâ vel indulgentiâ, rei alienæ participatione, & pravâ facti alieni defensione.

Q. Quae dicuntur opera carnis?

R Esp. Ea quæ homines secundum carnem viventes, & à Dei filiis spiritualibus degenerantes, committere solent.

Q. Quae sunt opera carnis?

R Esp. Paulus ea recenset in hunc modum: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, rixæ, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

Expos. Quanta sit malitia in operibus Carnis, & veneficiis, & commerciis cum dæmone sequenti Exemplo luculenter exponitur. Lugduni in Gallia vir mili-

militaris Vigiliarum Præfectus, dum nocte quadam ex officio urbis compita circumlustrat, ad commilitones suos conversus, impurum animi sui sensum hac impiâ voce declarat: Ad satisfaciendum carnis desiderii, si vel ipse dæmon modò se mihi offerret immunis non abiret. Vix hæc verba pronulerat, & ecce mulier splendido in speciem habitu, famulo lucernam præferente, impuris hisce Veneris mancipiis occurrit. Post exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi sceminâ se confestim adiungunt, & domum ad quam se redire fingebat, eam deducunt. Ingrediuntur simul, & desideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte composita & phantastica fuit. Nam sublato à dæmone furo,prehendunt se cum cadavere tabo, sanie, ac vermibus fluente rem habuisse, & in obsoleta domus ruinis versari. Adhæc dum attoniti obstupescerent, ecce ibi insolito fulminis ictu prostrati sunt, unus quidem eodem loco & nocte extinctus est, alter verò postridie, tertius denique dieterio interiit. Ex Doultremani *Pædagogo Christi. Part. 1. cap. 7. pag. 132.*

Olii & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Reg. cap. 18. & 31.* In Saule que Davidem ex odio injusto multis modis occidere conatus est, donec tandem ab hostibus superatus violentas manus in seipsam convertens sese propriâ hastâ interemit.

Aliud æmulationis & inimicitæ exemplum patet in fratribus Josephi, qui ipsum vestibus spoliatum venderunt, sed Deo sic disponente, ipsi fame compulsi coacti sunt Josephum venerari, & ab ipso vitam & veniam postulare, *Genesis cap. 35.*

Ebrietatis & comestationis quam acerbus sit fructus docet Exemplum apud *Cantipratanum Lib. 2. apum cap. 56. §. 2. Et in Pædag. Christi. pag. 152.* Dum quidam cum sociis inter popula Animæ immortalitatem irrisisset, adfuit extemplo quidam sub mercatoris habitu, & statura procerus, cui per jocum socii ajunt, si tu bonus es mercator, en hic hominem qui suam animam venalem habet. Bene est, inquit mercator, qui erat dæmon sub mercatoris specie: Sed velim scire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, si tot vini amphoras dederis illam referes. Postquam mercator ille pretium quod petebatur pendisset, & communi omnes joco risuque applausissent, & pocalis jucundè indulgissent, cum tempus adveniret, quo societas illa dissolvenda erat: Heus boni viri, exclamat mercator, quid vobis videtur? Qui emit equum numquid non etiam fraum feret? Cum omnes incepto joco insistentes, id æquum esse pronunciarent, statim veterator infernalis se prodit, arreptumque impium ganeonem eoram omnibus cum corpore & anima secum asportat, debitum temulentæ & impietatis suæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, Consilio malo, Adulatione, &c. superius plura exempla data sunt: Item in *Apparatu* sub propriis Titulis.

Q. Estne satis Christiano, malum fugere & à peccato declinare?

R Esp. Nequaquam; sed præterea bonum agere & virtutes exercere necesse est. Alioqui scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.

Q. Quid boni faciendum Christiano?

R Esp. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ostendit: in

specie verò pro sua quisque vocatione præstare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?

R Esp. Ea, quibus sobriè, justè, pieque vivitur in hoc seculo, & per quæ itidem iusti magis magisque justificantur, & sancti indies sanctificantur.

Q. Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?

R Esp. Triplicia: utpote Jejunium, Eleemolynæ seu misericordia, & Oratio, de quibus ita legitur: Bona est Oratio cum jejunio & Eleemolynâ.

Q. Quis est fructus bonorum operum?

R Esp. Habent ea promissionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ; Deum placent, gratiam continent, & augent; denique Christiani hominis vocationem certam faciunt, atque consummant.

Q. Quid est jejunium?

R Esp. Est certis diebus, juxta morem & præscriptum Ecclesiæ, carnibus abstinere, & saltem unicâ cibi refectio in die contentum vivere frugaliter: Sed si generatim hoc nomen accipias, Jejunium est corporis quædam castigatio piè suscepta, ut vel caro spiritui subjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expos. Jejunii utilitatem declarat nobis ipsa Ecclesiæ, quæ in Præfat. Missæ Deum sic alloquitur: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & præmia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moysè qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aspectum obtinere meruit, *Exod. 24.* Et Ninivitarum qui post 40. dies subvertendierant, per jejunium à Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricii legitur quod in altissimi montis vertice 40. dies cum solo Deo in jejunio & oratione transegerit.

At nostro tempore sacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Ecclesiæ Romanæ de cibis vetitis legem rident & contemnuunt. Sed insigni Exemplo violatæ hujus legis pœnas dederunt.

Postquam in Germania Torpatenses in Lutheri impia dogmata concesserant, feriâ sextâ solenne Paschæ festum proximè præcedente, finitâ Lutherani Ecclesiæ concione, civibus è templo D. Virginii sacro reverentibus, quidam alium concivem & familiarem invitavit ad prandium; rogat una domum comitetur; habere se egregiè paratum Petalonem Westphalicum: Arridet alter, & sibi reponit esse Gallum gallinaceum opiparè elixum, hunc se in reciproco benevolentie signum adferre. Mensæ accumbitur, vorant gulosè, horum alter os quoddam rodens imprudens pene, ipsum deglutit. Quare cum necos transmittere, neque extimere valeret, multum ejulans debitâ Ecclesiæ mandati violationi pœnâ, corpore die suffocatur. Nec divina ultionis manus evasit alter; nam postridie Paschæ malo spiritu correptus, non multò post rabie ac furore exagitatus animam unâ cum possidente dæmone exhalat. *ha Danvontius in Flor. Exempl. cap. 1. Tit. 10. Exemp. 7.* Vide in *Appar. Jejunium.*

Q. Quid

Arde
kin

Theo
logia

D. W.

Q. Quid est Oratio?

R. Esp. Est mentis, in Deum elevatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis alisque petimus, vel Deo benedicimus.

Expof. Ad Orationem nos Chriftus impensè hortatur Luc. 11. verl. 9. *Ego dico vobis petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.* Ideo oratio à S. Auguftino Clavis cæli vocatur, per quam & cælum aperimus, & omnia beneficia corporis & animæ à Deo impetramus, fi cum fiducia, humilitate, & perseverantia ad Deum recurramus.

De S. Patricio in ejus vita traditur, quod assiduo centenis ter vicibus Dominum adorando genua flectebat: qualibet horâ diei Canonica centies se crucis caractere signabat. Nocturni verò temporis magnam partem divinis precibus cum ducentis genuflexionibus impendebat. Per hanc orationis vim quatuor omnipotens omnia à Deo impetrabat, adeo ut velut alter Thaumaturgus, ut templum in unius viri nobilis fundo erigere possit, hujus rogatu fusâ prece montem in terram depresserit, sed cum vir ille nobilis promissis stare nollet, iterum ad orationem confugiens, montem prius tellure haustum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplum pauperis Cerdonis Constantinopolitani, cui nomen Zacharias. Hic cum singulis noctibus ad orandum coram Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire soleret, visus est ab alio totus luce circumfusus, cui etiam ingredienti valvæ templi sponte se aperiebant, & ultro claudebantur dum templo egressus erat: Deo sic demonstrante quantum sibi placeat humilis oratio.

Q. Quid est Eleemofyna seu Misericordia?

R. Esp. Est beneficium, quo alterius miseriam ex commiserationis affectu subvenimus.

Q. Quotplex est genus Eleemofynæ seu Misericordiæ?

R. Esp. Duplex: Alia quippe sunt opera misericordiæ corporalia; alia verò spiritualia, quoniam vel ad corporalem, vel ad spiritualem miseriam proximi sublevandam spectant.

Q. Quot sunt opera Misericordiæ corporalia?

R. Esp. Septem: Esurientes pascere, potum dare siti-entibus, operire nudos, captivos redimere, ægrotos invisere, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Expof. Eleemofyna non est solum beneficium, quo alterius miseriam ex commiserationis affectu subvenimus, sed etiam debitum, quia si non demus pauperi quod nobis superfluum est ad statum secundum conditionem nostram honestè sustentandum, hoc ipsi quasi surripimus, uti asserunt SS. Patres, Basilus, Ambrosius, Hieronymus, Bernardus, sed imprimis breviter & dilucidè Augustinus in Psalmum 147. *Superflua, inquit, divitiæ, necessaria sunt pauperi: res aliena possidentur, cum superflua possidentur.*

In extremo iudicii die dicit Chriftus, *Venite Benedicti Patris mei possidere paratum vobis regnum à constitutione mundi, addens causam, Esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitivi & dedistis mihi bibere: hospes eram & collegistis me, &c.* Sed duris & tenacibus dicit, *Discedite à me malecæli in ignem æternum, qui para-*

tus est diabolo & Angelis ejus, esurivi enim & non dedistis mihi manducare. &c. Et ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Ex quo loco Evangelistæ deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid ommissum quod non obligat sub præcepto: atqui reprobi hic damnantur ob ommissam Eleemofynam, ergo illa aliquando saltem in necessitate obligat sub præcepto.

Vultis exemplum viri Sancti qui hanc opinionem sibi in praxi duxerit servandam? Audite quid de S. Francisco narret S. Bonaventura in ejus vita. Quæ S. Francisco in Eleemofynam data fuerant, si pauperior quis ab eo stipem peteret, illico non tam donabat, quam jure suo cedebat. Undè audiens, vetulæ cujusdam inediam, dixit, frater mi restituumus alienum hoc (pallium suum denotans) quod ego retinebam donec æquioris tituli possessor appareret. Jam apparuit pauperima quædam soror nostra, ad quam rogo ut mittas hoc meum pallium, cum quibusdam panibus ex Eleemofyna collectis: Quæ dum fratres portaverint, dicant quod suum erat sibi dari: reputo enim quæ nobis conferuntur in nostrum usum cedere donec indigentior supervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quot Sancto Patri, ejusque sociis vestiendis sufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compensata, sic alterius tenacitas graviter puniatur. Refert quippe Genebr. l. 4. Chronograph. anno Christi 914. cum dira fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea spe, quod escæ vel panis non nihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremari iussit, dicens, nihil differere eos à muribus, frugibus tantum consumendis uatos. Quam tyrannidem Deus protinus ultus est. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affligerent vimque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extractam aufugit: sed nec ibi à moribus murium tutus esse potuit. Nam mures factò agmine per Rhenum natantes in turrim conscendere, iustum Dei iudicium executuri: quod agnoscebat miser horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures uomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abraffisse.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in altera, sed etiam in hac vita felices & beati futuri sunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam illi inopiâ laborent, qui opes suas in pauperes distribuerint juxta illud Psalms, *qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.* Et Pauliz. Cor. 9. *qui autem ministrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & auget incrementa frugum justitiæ vestræ, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc similitudine illustrat S. Basilus. Sicut putei continuo exhaurti, & copiosiore & puriore fluunt aqua: clausi verò & quieti facile putrescunt, sic & opes reconditæ inutiles sunt, transtatae in pauperes novum fructum pariunt. Item aliâ eon minus apposita Clemens Alexandrinus, sicut ad ubera, quæ fuguntur, vel mulgentur lac solet confluere, ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorable hujus rei Exemplum exstat, in Prato Spiritualis, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cum

eum omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum Curatorem reliquit. Quare & Christus se ei curatorem praestitit, monuitque virum egregie divitem, ut illi filiam unicam in uxorem traderet, cumque omnium bonorum haeredem scriberet, qui id ipsum accuratè implevit, monuitque juvenem: ecce bonus curator tuus hanc tibi uxorem misit. Adeo verum est quod dixit Sapiens: *qui dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem sustinebit injuriam.* De hac praecleara virtute plura in Apparatu, V. *Liberaltas.*

Q. Quot sunt opera Misericordiae spiritualia?

R Esp. Sunt & ipsa septem: uti, Peccantes corrigere, Ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari maestos, ferre patienter injurias, offensam remittere.

Expof. Priora septem misericordiae opera corporalia vocantur, quod circa corpus versentur, ut consideranti patet; haec spiritualia dicuntur, eo quod ad animam referantur eoque pluris faciendū, quantum anima, juxta ipsius Christi testimonium, plus est quam corpus, quare & impensius illorum usus nobis commendatur à sacra Scriptura, ac imprimis à Magno illo gentium Doctore Paulo, sed nullum æque ac inimicorum dilectio, & remissio injuriarum. Hic ad Ephes. 4. sic scribit: *Donate invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.* Idem repetit cap. 5. *Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi & ambulante in dilectione, sicut electi Dei, sancti & dilecti viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, & donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut Dominus donavit vobis, ut & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc gloriosam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriam? Audite Matth. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester caelestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quae cum in manu nostra sint monet S. Augustinus l. 50. Homiliarum Hom. 6. *Dimittamus inimicis nostris, ut libera conscientia possimus in oratione Dominica dicere: dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus debitoribus nostris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henricus Magnus dist. 9. Exemp. 94. De quodam viro opulento & nobili, qui dum summa animi pertinacia inimico supplicii reconciliari recusasset, subito ex hac vita ereptus est. Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigeat, decantatum solenniter officium defunctorum ante aram in qua Christi pendens est cruce imago erat exposita: cumque Sacerdotum aliquis illam officii lectionem inchoasset; *Parce ei Domine*, visa est imago avulsis à cruce manibus, aurem sibi utramque ocludere, horrendum illud intonans, *non pepercis, non parcam.* Ad quae verba, attonita circumfusa multitudo in cadaver impii involavit, & alitibus caeli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc discite quam verum sit illud Evangelii, Oportere nos misereri aliorum si misericordiam à Deo & nos consequi velimus, juxta parabolam illam servi, qui ideo graviter à Deo punitus est, quod ipse non remisisset confervo suo, sicut & illi à Domino familias omne debitum remissum fuerat. Videri potest in Apparatu, V. *Corruptio fraternitas, Exhortatio, Amor proximi.*

Q. Quae sunt virtutes omnium praecipuae?

R Esp. Post Theologicas quidem illas, de quibus dictum est, Fidem & Spem & Charitatem, praecipuae sunt Cardinales, quae Christianos cum primis decent.

Q. Quae dicuntur Cardinales virtutes?

R Esp. Quae tamquam fontes aliarum & cardines omnem honestae vitae rationem continent.

Q. Quot sunt virtutes Cardinales?

R Esp. Quatuor: prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Christo consequitur homo, ut providè, justè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

Expof. Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod sint tamquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestae vitae ratio in illis versetur, ac boni operis universa structura eisdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita scriptum est Sapientia 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus nihil nihil est in vita hominibus.*

Prudentia.

Quare proderit illarum virtutum definitionem fultius paulo proponere. Prudentia est virtus quae secundum honesti rationem quid expectendum, quidve fugiendum sit homini praescribit, juxta illud Ecclesiast. 12. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non penitebit.* O si omnia ad hujus virtutis normam agerent morales, quam multa infortunia evitarentur, quae multa omitterentur de quibus heu postea, sed nimis serò, doletur. Exempla prudentiae maximè spectantur in bono consilio, de hoc in Apparatu, V. *Consilium bonum, malum, quale dedit Herodias filia, ut peteret caput Joannis Baptistae.* Item in Apparatu V. *Sapientia.*

Iustitia.

Iustitia est virtus quae cuique sua tribuuntur. De hoc Lita Proverb. 14. *Melius est parum cum iustitia, quam multus fructus cum iniquitate.* Item, *quid prodest homini si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiarur?*

Potest ne illud sequi ex neglectu iustitiae? Omnino, teste Augustino. Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum. Horrendum est exemplum quod supra retulimus ex *Padagogo Christiano part. 2. cap. 5. §. 1.* de usurario quodam nobili in Italia qui confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris impostum abstinenti, & una cum Confessario qui eum absoluebat ad inferos abreptus est.

E contra insignis exercenda iustitiae zelus sequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglica capti erant tres falsae monetæ fabricatores scelestissimi, & juxta legem ad manum abscissionem condemnati. Interea Archiep. Cantuariensis, in ejus potestate illi erant, in die Pentecostes celebraturus interrogat, an iustitia adhuc impleta esset. Responsum est propter diem Festum dilatam esse poenam usque in crastinum. Nequaquam, inquit, ego hodie Sæcrum non absolvam nisi prius in illis iustitia impleatur. Quae peracta, dum in Sacrificio illa verba recitaret, Ecclesiam tuam pacificare, juvare, custodire, & regere digneris. nivea columba omnibus inspectantibus super eum descendit, & alis super caput expansis sic mansit, donec Sacrificium absolveretur. Ex *Specul. hystor. lib. 25. Et magno Specul. Exemplorum.*

Arde
kin

Theo
logia

D. 13

Temperantia.

Fortitudo.

Est virtus voluptatum carnis quæ gustu atque tactu percipiuntur moderatrix: ad quam sectandam sic nos hortatur Scriptura: *1. Petr. 2. Sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester Diabolus tamquam Leon-giens circumquirit quem devoret: ut autem hanc virtutem amare, & illi oppositum vitium hodie nimis vulgare odisse possimus, mala quæ secum trahit perpendamus.*

Et 1. quidem facultates exhaurit, Proverbior. 2. *Qui amat vinum & pingua non disabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit, hinc oculorum lippitudo, oris graveolentia, membra tremula, capitis distillationes, tussis, apoplexia, paralysis, articulares morbi, & denique mors, plures enim occidit gula quam gladius: denique reddit hominem ad omnia inutilem.

Videte hoc egregia similitudine expressum. Corpora nostra terrena sunt: quo modo pluvia nimis diuturna si fuerit, terra infunditur & in lutum resolvitur, ut nulla in ea cultura fieri possit: sic & caro nostra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec spirituales culturas accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere.

Estne igitur ebrietas grave peccatum? Est peccatum mortiferum si voluntaria sit & pervenerit usque ad violentam usum rationis privationem: nam Apostolus Paulus *1. Cor. 6. Nolite errare, neque fornicari, &c. neque ebriosi regnum Dei possidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre solet pœnam quæ ebriosos plectere decrevit Deus, quam passim exitu infausito & luctuoso solent finire. Notum est quomodo Holoferni vino somnoque sepulto à Judith caput resectum sit, *Judith. cap. 12.*

Balthasar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum lascivie cum concubinis ebrietatem misceret temulentus, vidit ignotam manum scribentem in pariete: *Mene, Thecel, Phares,* & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est, *Daniel. 5.*

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio tom. 2. disc. Magic. l. 3. p. 9. 7.* Tres helluones in Flandria, quadam die in seram noctem computationem protraxerant, cum unus illorum minus impius, Sat, ait, Baccho datum est. Deo saltem agamus gratias: Ego vero, subinfert alter procacior, cacoæmoni gratias agendas censo cui operamur, & cum ritu mensâ relicta in lectos ruunt singuli: vix decubuerant, ecce tibi in triclinium, vi januâ reserata, dæmon magni, atri & trucidis viri specie, habitu venatorio, & cum eo coeci duo parvuli obambulant, & lectos circumspiciunt torvo vultu: deinde horrenda voce ait, ubi est ille qui mihi gratias agit? adsum, referam grates. Lecto absistat pavitatem, & traditum coecis jubet insigi veru, & lento igne assari: Parent promptè, assatur infelix, & moritur. Demum venator ad superstitis sub stragulis trepidantes vix vivos, digni vos etiam (ait) pari supplicio, nec deest voluntas mihi: sed vetor vi majore. Invitus nunc abeo, & moneo, respicite, aut manent vos terribiliora. Disparent larvæ, nec tamen aliis animus redit vel vox, nisi clarâ luce, ubi surrexere, collegam inveniunt mortuum & (ne vilum inane putes) assatum cum horrore intuentur. Vide huic exemplo idoneam similitudinem anseris assati cum ebrioso, supra in Apparatu, Verb. *Ebrietas in fine.* Item *V. Gula.*

R. P. Arfdeck. Tom. III.

Ad hanc colendam satis nos hortatur Scriptura cum timorem improbum nobis admittit, & Christianæ mentis fiduciam, alacritatem, constantiamque commendat. *Engi: impius nemine persequente,* inquit Salomon Prov. 28. *Iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit.* Et Petrus de fidei ac pietatis hostibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque conturbemini. Quis est,* inquit 1. Petri 3. *qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis? Sed si quid patimini propter justitiam, beati.*

Exemplum Christianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii, qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec eraticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fasè narratur in Breviar. 10. Augusti lect. 4. 5. 6. Plura exempla in Appar. V. *Fortitudo.*

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

R Esp. Septem illa, quæ super Christum requievisse Propheta testatur, & quæ ab ipso, seu fonte omnis gratiæ, in alios derivantur: ut donum sapientiæ, donum intellectus, consilii, scientiæ, fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini.

Q. *Quanam illa, quæ fructus Spiritus vocantur?*

R Esp. Ea quæ p̄i secundum spiritum viventes operantur, & per quæ spirituales à carnalibus distinguuntur.

Q. *Qui sunt fructus Spiritus?*

R Esp. A Paulo Apostolo sic numerantur: Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas, Manufactudo, Fides, Modestia, Contentia, Castitas.

Expos. Quid est timor Domini? Est Spiritus Sancti donum quo peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad conversionem. At qua ratione ad hunc Dei timorem pervenitur? Si consideret attentè instabilitatem humanam, & quod ignoret, quid sibi tandem futurum sit. Cautiores nos esse convenit exemplo Angelorum qui de gradu suo deciderunt. De quibus Jobi 4. *Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem, quanto magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum.* Adde de Adamo, qui cecidit in Paradiso; Judas in confortio Christi turpiter lapsus, suspensus, damnatus fuit, quæ fufus exaggerata materiam exemplo dabunt. Plura exempla in Appar. V. *Timor Domini.* Item de *Charitate, Pace, &c.* dictum est iam ibi, quam alibi in Catecheli.

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

R Esp. illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miseri prorsus ac infelices videntur, beati, ac felices pronuntiantur.

Q. *Quot sunt Evangelicæ Beatitudines?*

- R** Esp. Octo, quas ita Christus in monte tradidit.
1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.
 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
 3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
 4. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

O

7. Beati

7. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.

8. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Expof. Hinc collige vanam esse profusum mundi de beatitudine sententiam, quæ per multos interim fallit, ac perdit, Nam beati fore vulgo putantur divites, præpotentes, gloria & autoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verùm Doctrinæ Christi repugnant, qui non divites sed pauperes, mitis &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Esaias exclamat cap. 3. *Popule mi, qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant. Quis ergo beatus dicendus? Non alii quam quos supra ipsa veritas quæ falli aut fallere non potest beatos nuncupavit. Patet id in Epulone divite, & Lazaro paupere: moritur uterq; dives sepelitur in inferno, pauper ab Angelis in sinum Abrabæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra alpernatus, ut guttula una arentis linguæ sitim refrigerare dignetur, & negatur. Causam vultis; addit illam Dei nomine Evangelista. *Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala, ideo hic consolatur, tu verò cruciaris.* De his beatitudinibus plura alibi in Catechesi & in Apparatu, Vide *Abnegatio, Patientia, Consolatio divina, Liberalitas, Castitas, Pax, Tribulatio, Persecutio.**

Misericordia.

Exemplum commiserationis & misericordiz legitur in vita S. Patricii apud nos cap. 15. quem cum Cæcus insequeretur ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Christianæ misericordiz immemor, cæci lapsum risu excepit. At vir Sanctus in cæcum commiseratione, in ridentem indignatione commotus. Tu, inquit, qui oculis ad illudendum misero abuteris, oculorum usu privaberis, huic vero visum à Deo humiliter poscenti oculorum lumen restituetur: ac formato crucis signo illusori visum abstulit, cæco donavit.

S. Franciscus adhuc in sæculo adolescens adeo erat misericordiz addictus, ut juramentum fecerit, nullum pauperem postulantem sine Eleemosyna dimittere. Hinc initium tam largæ Dei misericordiz in Ordinem illius universum.

Manfuetudo.

S Thomæ de Villanova Ord. Eremit. S. Augustini tanta inerat manfuetudo ut Valentiz carcerem à nimio situ & horrore diligenter repurgaret, & cum esset Episcopus, si quando in carcerem compingendi erant homines Ecclesiastici, non poterat sibi à lachrimis temperare, adeo ipsam justitiæ severitatem sua manfuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex, vel ideo verè pius quia vere mitis, cum quidam in eum libellum probrosum vulgasset, ideoque majestatis læsæ damnatus esset, ut modum inveniret quo damnatum liberaret, illum ad se adduci jubet. Interrogat an scriptum illud probrosum contra Pontificem Christi Vicarium, an potius contra Michaellem Gislerium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dedisset? cum reus se contra Michaellem tantum edidisse responderet, iussit liberum dimitti. *P. Rho in histor. virtutum libro 7. cap. 8.*

Persecutio ob justitiam.

Quamvis illa persecutio præ omnibus Ecclesiam Romanam stabiliat, atque illustret, patet eviden-

ter ex immenso Martyrum numero qui pro illius fide & veritate toto orbe vitam ac sanguinem effundere non dubitarunt. *P. Nicolaus Casusius* in libro suo qui inscribitur *Curia Sancta Tom. 1. lib. 2.* Computat undecim Milliones Martyrum, qui à tempore Christi pro fidei Romanæ veritate passi fuerunt: Inter hos 27. fuerunt Pontifices Romani, Et in sola urbe Romana passi sunt plusquam trecenta millia Martyrum. Et in cæmeterio Calisti &c. sepulti sunt octoginta Martyrum millia, uti deducit *Bozzus* de signis Eccles. signo 29. lib. 7. cap. 5.

In ipsa postrema est minima Societas Jesu possessa esse ex fociis 281. usque ad annum 1641. declarat *Alagambe* in Biblioth. Soc. quibus hucusque plurimi accesserunt. Sed nec hæcenus à viris etiam aliquando Catholicis defuit patiendi palæstra non indecora. De qua nuper in *Henrico Spondano Episcopo, Historia Eccles. scriptore celeberrimo hæc verba legi. Tom. 2. anno 1665. pag. 671.* Nullus fuit unquam Ordo inter cunctas Religiosorum Sodalitates, qui plures passus sit per orbem universum controversias, & oppugnationes, nec qui gloriosius eas ubique superavit. à Domino procul dubio factum est istud & est mirabile in oculis nostris &c. Ita, inquam, Spondanus, ibidem.

Exemplum peculiare patientis persecutionem propter justitiam enituit in Traversio insigni fidei pugile in Hibernia, qui cum librum pro autoritate Ecclesie Romanæ contra hæreticos scripsisset, captus est, & præ tribunali publicè interrogatus, an talem librum ille composuerit? Mox ille Christiana libertate manum attolens respondit: *Hi sunt digiti qui librum istum conscripserunt.* Cumque ea de causa supplicio affectus, & cadaver exultum foret, digiti illi quibus scriptum illud exaravit illa si manserunt, quamvis ut consumerentur à carnificè sapius in ignem conjecti fuissent. Ita *Spondanus & plures alii.*

Q. Quæ dicuntur Evangelica consilia?

R Esp. Videlicet quæ per Evangelium non tanquam ad salutem necessaria, sed veluti suscipiendis magis expedita atque utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consensiente proponuntur.

Q. Quot sunt Evangelica consilia?

R Esp. Principalia tria sunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Castitas perpetua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religiose exhibetur.

Expof. Hujusmodi consilia Christus, non verbo tantum docuit, uti mox ostendemus, sed etiam Exemplo vixæ suæ sanctissimæ confirmavit. Quoad *Paupertatem*, cum dives esset, propter nos pauper factus est, non habens ubi caput reclinaret, Quoad *Castitatem*, ipse semper virgo, etiam ex virgine nasci voluit, & Sanctarum Virginum Sponsus semper perseverat. Tam sedulus demum fuit in præstanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Josepho fabri subditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de se ipso testatur: *Descendi de cælo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos *Luc. 18. Si vis perfectus esse vade & vende omnia, quæ habes & da pauperibus & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me.* Hujus autem cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum *Matth. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.*

Arde
kin

Theo
logia

D. 18
2. 5

Ad Castitatem invitat Matth. 19. Item Paulus ad Corinth. 1. *Bonum est homini mulierem non tangere.* Et S. Joannes *Apocalyp. 14.* singulare huic virtuti premium decernit. Qui, inquit, cum mulieribus non sunt coinquinati sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assident, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, & sequuntur Agnum quocumque ierit.

Obedientiam vero commendat Matth. 16. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.*

Hujusmodi autem Christi imitatores, qui dictis consiliis observandis serio vacarent, semper Ecclesia habuit, nec tantum de vulgo aliquos, sed etiam Imperatores & Reges, quibus, servatis Christi consiliis, Deo servire erat regnare, eligentes potius abjecti esse in domo Dei sui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos sibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis *Sigibertus* Rex Northumbriae in Anglia circa annum Christi 640. abdicato regno monasticam vitam amplexus est. Et cum postea hoste regnum invadente, totius populi precibus coactus esset aciem ad bellum praecedere, noluit vel tantillum Religiosum habitum dimittere, sed eo indutus ante exercitum ad praelium processit, uti refert *P. Platus Lib. 2. Cap. 26.*

In eadem Anglia *Ethelredus* Rex an. 740. postquam pluribus annis regnum suum pie justeque administrasset, coronam in nepotem suum *Coenvedum* ultro translata, Religiosam vitam in solitario regni sui Coenobio elegit. At ecce idem *Coenvedus* feliciter reputans patri Religiosi quam Regis fortunam, post quinque annos inane purpurae regiae fulgorem cum religioso habitu commutavit, quem ex manibus Caelestini primi Pontificis Romae accepit. Neque multo post tempore illum ex eadem Anglia *Inas* Rex Saxonum ad Apostolorum limina secutus est, ubi se regnumque suum Pontifici ultro subiecit, & mundo valedicens per religiosa vota se Christo mancipavit, ut tradit idem *Platus l. c.*

In Hibernia anno 670. *Vibeanni* Rex tres habuit filios, *Forsum*, *Follianum*, & *Ultanum*; hi omnes caeleste regnum terreno praeferebant Religiosum statum amplexi sunt. Utque a mundi luxu, & paterna Aula remotius viverent, in Galliam trajecerunt, ubi cum Regis Clodovaei licentia Monasterium aedificaverunt, atque in eo tanta pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibidem.*

Ex aliis Regnis longum esset recensere Exemplum Carolomanni, Trebellii, Bambae, Veremondi, Ramiri, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evangelica Christi consilia & religiosa vota omnibus mundi opibus ac regnis praetulerunt.

Q. *Quae hominis novissima dicuntur?*

R. *Espe.* Ea quae homini ad extremum accidunt; ut Mors, Judicium, Infernus, & Coelestis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.

Expof. De Morte sic loquuntur Scripturae: *Statutum est hominibus semel mori*, ad Hebr. 9. Et hoc pulchra similitudine exponit Eccles. 2. *Omnes morimur, & sicut Aqua delabimur in terram.*

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando simus morituri, teste Eccles. 9. *Nep. P. Ardeck, Tom. III.*

scit enim homo finem suum. Quare providè monet Servator noster, Estote parati, quia, qua hora non putatis, filius hominis venit.

Mortis memoria.

S. Joannes à liberalitate in pauperes dictus Eleemosynarius, ut novissimorum semper recordaretur, sepuchrum sibi exstrui, sed imperfectum relinqui curavit, ac monitorem statuit, qui diebus Festis sibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem est imperfectum, Domine, jubet ergo ut id finem accipiat: incertum enim est quâ hora sur ingrediatur, id est mors, & hæc cum cogitatio ad Eleemosynas tantas excitavit: Ita Leonius in ejus vita.* Sed ad alios transeamus.

Carolus V. Imperator ac supremus olim orbis Monarcha, ut se ad mortem melius compararet, deposito sceptro & corona, abdicavit à se totum Imperium, & omnia regna Hispaniae, Indiae, aliisque quae per orbem possidebat, seque in solitario Hispaniae angulo abcondit, ubi adhuc vivens curavit suas exequias se praesente celebrari, ut sic futurae mortis memoriam sibi aliis insingeret, & se ad eam rite prepararet. Et nos mortis immemores de minimo terrae puncto litigamus.

B. Francisco Borgiae Gandiae Duci & Catalauniae olim Proregi, cui à Clemente X. Sanctorum fastis adscripto, dum hæc scribo, orbis Christianus applaudit, en quantum profuerit serena mortis memoria. Francisco commissum fuit cadaver Isabellae Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum sepulchra Granatam deducendum. Cumque aperto jam loculo ipsi de more jurandum esset, illud esse Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & sanie ac vermibus scaterere, ut nisi aliunde id novisset affirmare non possit illud esse Imperatricis corpus, quod tamen in vita à summa formae praestantia celeberrimum fuit. Borgiae hoc aspectu commotus, & inquit, inanes mortalium spes! Ad hoc devenit tanta majestas & pulchritudo! Sat Aulæ Regum, fat datum est Dominis morituris. Ac postea Aulæ valedicens, Domino immortalis in Societate Jesu sic servavit, ut ipse ad immortalera inter Sanctos gloriam pervenerit. *Ita in ejusdem vita.*

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte*, quandam domesticam vitæ vanitati ac libertati adeo deditam fuisse, ut ex multis, quas Confessarius injunxerat, poenitentis, semper diceret, se nullam posse implere. Hanc tandem à Confessario propositam admisit, ut quoties manus lavaret, toties sibi ipsi tacita diceret: Hæc caro vermium esca erit. Hæc cogitatione in animum altè admixta adeo immutata est, ut aliis deinceps optimo virtutis exemplo praerulerit. V. in Appar. V. *Mors.*

Judicium.

DE judicio Apostolus ad Hebr. 10. *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Et 2. ad Corinth. 5. *Cuncta, quae sunt adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit.*

Refert hoc modo Joannes Climachus, solitarium quemdam in Choreb habitasse. Hic cum diu negligentissime vixisset, non habens animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus est; eumque è corpore jam migrasset, post horam ad se rediit, rogans ut inde abscederemus. Cellæ vero aditus obstruens mansit intactus annis 12. nihil præter panem & aquam gustans, &

sedens attonitus volvebat semper quæ viderat, ita fixo cogitatu, ut nec vultum immutaret, vim solum lacrymarum profundens. Cum jam morti foret vicinus rupto aditu ingressi sumus, cumque ab illo doctrinæ verbum supplices peteremus, hoc tantum audivimus. Ignoscite mihi, nemo qui mortis & iudicii memoriam verè agnoverit, peccare unquam poterit. Nos verò mirati sumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatissimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Iustitia divina.*

Infernus.

Ibi erit fletus & stridor dentium. Matth. 18. Ibi vermis eorum non moritur; & ignis non extinguitur. Marc. 9. Cruciantur die ac nocte in secula seculorum. Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc sit cruciari in secula seculorum? Considera tot annorum millia quot sunt momenta in tempore à creatione mundi; quod gutta in mari, quot arena in ejus litore, quot in arboribus folia, quot in hominum capitibus pili, quot in cælo stellæ: Nihil hæcenus numerando proficisci, plus enim restat quam numeraris. & æternitatis nec principium quidem hæcenus attigisti. Hinc rogat Esaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante, quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Histor. Anglic. Lib. 3. cap. 19.* B. Fursæum natione Hibernum, Peronensem in Picardia Divum tutelarem, semel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aspexisse. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afflictebatur, ut etiam in rigida hyeme simplici tectus vestitu ex earum recordatione statim ex toto ejus corpore guttatione sudore efflueret. Si tantam vim habet gehennæ absentis recordatio, quid faciet præsentis perpessio.

Idem Beda in *Histor. Anglic.* narrat senem quemdam vitæ relictum in eremum concessisse, ubi supra humanas vires auferam & religiosam vitam duxit: inerepabant eum vicini quod se enecaret: quibus ille in lachrymas solutus: O utinam vobis datum esset videre, quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Apparatu, V. *Infernus.*

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandam infernalium pœnarum speciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum est, in quas si quis pœnitentiæ causa intrabat, horrenda dæmonum spectra, & ignis, & aquæ, & varii generis tormenta occurrebant. Ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga Purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur. Idem tradit Gir. Cambrensis in *Topographia Hibern. Dist. 2. Salteriensis*, & Dionys. Carthusianus de 4. *Novis. Pars. 3. Art. 14.*

Gloria Cælestis.

Stephanus vidit cælos apertos & Jesum stantem à dexteris virtutis Dei: & hac cælesti visione quantumvis exigua ita recreatus est, ut nec lapides, nec persequentium furem, nec mortem ipsam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum insigne refertur in *Speculo Exempl. P. II.* De Monacho quodam viro admodum pio & religioso, qui cum mane simul cum aliis ejusdem Monasterii matutinis precibus interesset, & casu in hunc scripturæ locum incidit

set, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ, quæ præterit, cœpit sic cogitare, qui id fieri posset, & in ea cogitatione reliquis ex choro digressus perstitit aliquamdiu, petivitque sibi illam verum à Deo revelari.* Et ecce, continuo pulcherrima Avis ante oculos ejus volat, & avolat; ille insequitur etiam extra templum in nemus aliquod amplum & spatiosum haud procul à Cœnobio, illic avicula subsistens, ad suaviæ cælesti modulatione Monachum extra se raptum detinuit, ut ad trecentos annos, sine cibo, sine potu illi suavitati affixus permanserit, donec tandem avis avolans illum dimisit. Ille Monasterium repetit existimans per duas tresve tantum horas ab eo se abfuisse, pullat januam, accurrit janitor, petit quis homo sit, & quid velit? Sum, inquit, hujus cœnobii Sacrifla, qui eodum hodie post preces matutinas sum egressus. Janitor insanum aut delirum putans, petit ab eo nomina Fratrum, ille singulorum nomina ordine profert, & mirans se non admitti petivit adduci ad Abbatem, quo deductus, nec ille Abbatem, nec Abbas illum noverat: interrogat itaque Abbatem de prædecessoribus aliisque qui deprehensi sunt à trecentis annis ibi vixisse, atque ita tandem totum mysterium evolutum fuit. Quod si una tantum cælestis aula avicula, ita hominem veluti extra se rapere potuerit, quantum in cælo gaudium conciliabunt tot cælestium spirituum voces, ac ipsius Christi, Deiparæ Virginis, & omnium Sanctorum societas perpetua: Si una gutta tantum deliciarum contineat, quid erit repleri ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.

Hujus doctrinæ documentum simul & exemplum in se præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Cum enim Religionis causâ à Rege in vinculis detineretur, uxor ejus nomine Aloysia multis precibus eum sollicitare cœpit, ut serviret tempori, ac Regis voluntati se accommodaret, neque oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, mea Aloysia, dic amabo, quot annis bonis illis, quæ commemoras, fruemur? Respondit illa, viginti annis, si Deo ita visum fuerit. Abi, inquit, stulta mercatrix, tu me vis cum caduca viginti annorum fortuna æternam gloriam & felicitatem commutare? Si viginti annorum millia diceres, aliquid tu quidem dixisses, quid tamen hoc esset cum æternitate collatum? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipsa potius quam ego tanto periculo vitam in cælo perpetuo duraturam exponam. Et ut duxit sapienter, ita egit fortiter, ac pro Ecclesiæ Romanæ defensione caput securi, gloriæ æternæ securus objecit. *Sander. de Schism. Anglic. Lib. 1.*

In variis etiam Sanctis Deus gloriæ cælestis aliquod initium in hac vita ostendit.

S. Paulus Apostolus adhuc vivens raptus est in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

Moyes etiam in hac vita postquam montem ascendisset, & ibi per quadraginta dies in oratione cum Domino versaretur, facies illius ex divino colloquio ita radiabat, ut filii Israel propter fulgorem inde emicentem non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto majori cum luce & splendore Beati in cælo per omnem æternitatem fulgebunt, quorum corpora induent immortalitatem & incorruptionem post hujus vitæ arumnas pro Deo patienter toleratas, *Fulgerebunt quasi quasi splendor Firmamenti, & quasi Stella in partibus æternitates, Daniel. c. 12.*

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

In morte S. Francisci unus Fratrum vidit illius sanctissimam Animam in specie Stellæ splendidissimæ ex illius ore emicare, & cum ingenti gloria in cælum ascendere. Nec mirum, inquit S. Bonaventura, illo cum Christo figuram stellæ præ se tulisse, qui etiam in hac vita stigmata Christi portavit. In *vita S. Francisci*.

In funere S. Patricii Hiberniæ Apostoli exequias celebravit Angelorum chorus, qui cælesti luce, suavissimo concentu, & odoris fragrantia præsentium oculos, aures, atque animos miro modo recreavit. Quinimo totis duodecim diebus, quibus corpus inhumatum permansit, exequiarum locus & regio vicina sine noctis vicissitudine continuâ luce collustrata fuisse: ut in *ipsius Vita* traditur. Plura V. in Appar. verb. *Beatus*.

CONCLUSIO.

Cælestis gloriæ ac beatitudinis nostræ radix & origo est Doctrina Christiana, quam hactenus elucidamus.

Hæc enim est per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem nostrum firmissima fide agnoscimus, & agnoscendo in eum speramus, sperando diligimus, diligendo veneramur: & ad promovendam præsentem ejus futuramque gloriam justitia Christiana officia exercemus. Hæc est lucidissima illa Cynosura, quæ nos in ancipiti hujus vitæ curriculo inter adversa & prospera perpetuò moderatur, ne à relllo salutis æternæ cursu desectamus. Hæc denique est, quæ in ipsis vinculis, carceribus, exiliis, bonorum, vitæque periculis, invictos Christianæ militiæ pugiles virtute roborat, patientia manet, Constantia obarmat. Non enim coronabitur, nisi qui constantet & usque ad finem legitime certaverit.

Ad hæc Constantiam ne desint posteris præclara suorum Majorum Exempla, præsertim in Catholico Hiberniæ regno, illa hoc loco, post hæc doctrinæ Christianæ elucidationem, oportune subjiciemus.

EXEMPLA CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide Persecutiones: præsertim in Catholico HIBERNIÆ Regno per 12. huc usque sæcula.

ECclesiam Christi non immeritò Majores nostri à sui exordio Militantem dixerunt. Hic constantet in acie standum, hic militandum, hic adversus Fidei hostes semper dimicandum fuit. Habet verò hæc militia id præ ceteris illustre, quod non magis ad Victoriæ conferat magna agere, quam fortiter pati; neque magis gloriosum sit pro Christo in causa Fidei alienum sanguinem, quam proprium fudisse. In hac patiendi nobili palæstra suis constantet præire Dux ipse supremus & voluit: & debuit: Oportuit enim Christum pati & ita intrare in gloriam suam. Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnes Tyrannorum minas securi sunt Apostoli omnes, & ab Ecclesiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam quæ patet circumspice universam. Quot in Belgio, aliisque Regnis Christianæ Constantiæ illustres vicimæ cecidere. In una Anglia sub uno Henrico VIII. quindecim Superiores Regularium constantiam suam pro sustinenda Pontificis autoritate suo sanguine consignarunt: Religiosi alii ad ceterorum terrorem supra quinquaginta fame, pædore carcerum, ac suspendio sublati, ac pene totidem Sacerdotes singulari eruditione ac constantia illustres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Episcopum Rossensem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla securi intrepidè subjecerunt.

In hoc quoque Constantiæ Theatrum suo jure non postrema prodeat tandem *HIBERNIA*, non unius tantum ævi curriculo, sed per Duodecim penè sæcula cum Fidei hostibus, cum Hæresi, cum omnibus Tartari machinis & injuriis, non indecero Marte conflata. Ingentia quidem sunt Miracula quibus *S. PATRICIUS* universam Hiberniæ Insulam pariter cum fidei lumine ab initio collustravit. Verum illius nullum existi-

mo magis stupendum fuisse prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio nactus est mobilem, & ad vagos Gentilium errores maxime proclivem, Fidei radices tam altè infixit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra insurgentes omni ævo procellas per annos mille ducentos ad hunc usque diem, firmam innotamque præstiterit. Sapientis scilicet atque excellentis Architecti præcipua laus est, non ædificium extruere peregrino marmore opulentum, non magnificâ fronte superbum, non depictis auro laquearibus illustre, sed firmis potius subnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, casusque venturos, factum rectum illæsumque constituere. Hæc tua laus est, magne Patrici, hæc dos primæva est, quam à Te pridem accepit tanto parente ter foelix Hibernia: cujus in ea dote conservanda in hodiernum usque diem Constantiam admirandam, mihi brevi tantum compendio exponendam proposui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Ecclesiæ quadringentis, quantis ea fuerit incrementis proyecta, quantis pietatis, ac doctrinæ ornamentis illustrata infinitum foret enarrare. Si *Pietatem* spectes, terram pridem iocultam & horridam; eo tempore hortum cælestium deliciarum, & terrestrem Paradisum non immeritò noncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio Pronunciatum videatur, testem appello (a) *Jocelinum* antiquitatis studio illustrem. Intra (inquit) breve temporis spatium nulla eremus, nullus pene terre angulus, aut locus in Insula tam remotus fuit, qui per seclis Monachis aut Monialibus non repletetur; ita ut Hibernia speciali nomine *Insula Sanctorum* ubique terrarum jure nominaretur. Utque plures in eandem sententiam brevitatis studio prætermittam, instar omnium

(a) *Jocel. p. 173.*

crit irrefragabile S. Bernardi testimonium in *Vita S. Malachie*. Verè, inquit, Sanctus locus, fecundusque Sanctorum, nec modò in præfatas, sed in externas etiam nationes, quasi inundatione facta, illa se Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam univerſam pietatis propagandæ studio æſtuantes ſeſe effuderunt (a) Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachie, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumuldi? Adeo ut quidquid illo ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europæ Inſula Sanctitatis ardore ac studio repleviſſe videatur.

Quanta verò fuerit cum hac ſanctitatis laude conjuncta *Doltrina* excellentia, cum aliis pluribus teſtem ſeſe offert antiquiſſimus *Beda*, natione Anglus, non magis pietatis, quam ſinceritatis ſtudio Venerabilis: (b) Qui apertè aſſerit è gente Anglorum plurimos etiam Nobilium relictâ ſua Patriâ divinæ lectionis ſtudio ſolitò eſſe in Hiberniam commigrare: (c) qui & duos Angliæ Reges Oſwaldum, & Oſuinum apud Hibernos optimis diſciplinis imbutos ac inſtitutos eſſe commemorat. Quin & ipſe *Candemus* ex eadem gente licet heterodoxus affirmat, eâ ætate Angloſaxones in Hiberniam tanquam ad bonarum literarum mercaturam magno ſtudio confluxiſſe. In Gallias quoque ex hoc communi artium omnium Emporio integros ſacrorum Philoſophorum greges enavigaſſe teſtatur *Altiſſiodorensis* è Francorum gente author ampliſſimus. Ex hoc denique fecundiffimo ſcientiarum Lyceo prodiſſe per Europam celeberrimarum Univerſitatum, ut Pariſienſis in Gallia. Papienſis in Italia, primos fundatores declarat diſertè (d) S. Antonium aliique complures. Adeo ut ab accepta per Patrium fidei luce, verè poſſis exclamare ô Hibernia! Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius, & lætata ſum in omnibus quoniam antecedebat me iſta Sapiencia, quam ſine fictione didici, & ſine invidia communicavi.

Invidit tamen hoſtis tartareus Hiberniæ hanc ſanctitatis ac ſapientie gloriam, quam ne pariter cum fide ad ſeram poſteritatem tranſmitteret, impia Exterorum arma in hoc dicatum pietati Domicilium ſummo impetu concitavit. Eo fortè Divinæ Providentiæ id permittentis conſilio, ut gens illa quæ tot ſæculis pietatis ac literaturæ, eadem deinceps Chriſtianæ conſtantie documenta orbi præberet.

Anno ſiquidem reparatæ Salutis octingentiſimo, juncti Danis Nortmanni armata claſſe (e) Hiberniam ingreſſi, infeſtiſſima utrimque bella ſuſcitarunt, vario eventu per annos pene ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evaſit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Eccleſia, quam Paganorum impietas, & in Gentem Chriſto fidelem pertinax odium non everterit; adeo ut commemoret D. Bernardus in Coenobium Benchorenſe elatos ſimul una die non gentos à piratis impiè occiſos. His Eccleſiæ Hiberniæ cladibus tam diuturnis ſucceſſit Procerum tam inter ſe, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ dominium affectantibus, perpetua pene dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori ſemper vulnere cruentavit. Inter has ſibi ſuccedentes temporum injurias, & concatenatas Gentis univerſæ calamitates,

(a) *Lombardus*, p. 212. (b) *Lib. 3. c. 27.* (c) *Lomb. p. 193. in Brit. p. 730.* (d) *Lomb. p. 230. Sap. 7.* (e) *Colgan. tom. 1. in præf.*

non parum deformata ſunt primæ illa Hibernicæ Eccleſiæ ornamenta; abactæ Muſæ, ſuppreſſa ſanctitas, everſa olim florentiſſima præſæ pietatis monumenta. Mansere tamen, quod mirere, omni ævo inconcuſſa, à Patrio primum jacta fidei Catholicæ fundamenta. Non deſuere unquam in tot exterorum aſſultibus domeſtici Athlantes, qui hujus Eccleſiæ ruinam ſeis humeris ſuſtinerent. (a) Non ceſſavit in populo tot ſæculorum cladibus & injuriis efferato cultus veræ fidei, ſacrificium, hoſtia, libatio. Non exulavit præſorum temporum imitatrix pietas, ac religio, quamvis ad latebras, ad ſylvas, ad ſpeluncas toties relegata: ſplenduit illa in latebris, floruit in ſylvis, & è ſpeluncis ipſis orbi Chriſtiano latius inclaruit.

Volvitur demum ferreum & ferale ſæculum quo ſuam inertiam & Hiberniæ conſtantiam indignatus Princeps tenebrarum, toto Acheronte contra hanc Gentem claſſicum inſonuit, Hygias phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus totis adornavit. Inſremuit enim graviterque indoluit tot Genium ſpoliis inſatur Lucifer, poſt expugnatam & à fidei conſtantia abductam univerſam Græciam, poſt everſam Luthero duce Germaniam, poſt concuſſam Calvinii fraudibus Galliam, poſt oppreſſam tartareo jugo Angliam, Daniæ, Sueciæ, Hollandiæ: inſtrictam adhuc, & ſuis viribus imperviam ſtare, & de Erebo triumphare Hiberniæ conſtantiam. Concipit igitur in hujus Gentis exitium dignas Lucifero iras & odia, telumque machinatur non unum, non leve, non vulgare, immittit in æthereas auras multiplices orci phalanges, quæ gemina libidinis, & impietatis face regium Henrici VIII. pectus in flammam agant. Neque verò ſegniter exarſit non tam Henricus quam inſauſta Hæreſis, quæ Regis animum incautè occupavit. Pervallit illa Angliam, involvit Scotiam, proſtravit Walliam, involvendam quoque communi incendio non dubitavit Hiberniam, ſi neſcias quantas habeat vires vera fides, & armata fide conſtantia: hæc in periculis intrepida, in ſuppliciiſ immota, atque inter ipſas ſecures ſui ſecura conſiſtit.

Ad hanc caudem marpeſiam ubi tandem advereit Henricus ſiſti ſuum impetum, frangi furorem, ab inermi gente armata Edicta repudiari, tum demum velut adverſus gentem ſibi inimicam in novas iras aſſurgere, & parem iracundiæ ſuz vindictam meditatur.

Conſpexere Hiberni, firmiores fidei Romanæ pugiles undique ad eadem & ſupplicia ſub Henrico deſignari: nihil hinc de fide in Deum, nihil de fidelitate in Regem remiſſere: Trahuntur interea in vincula religionis cauſâ innocentes ſubditi, eriguntur feralia pegmata, cervices crudeli ferro indies ſubjiciuntur. At horum fides ex aliorum morte vivaciore, non dubitat ſictorem, ferrum, ſupplicia intrepidâ cervice expectare, ac ſi vitam amittere nequirent, quamdiu fidem vira ipſa chariorem retinerent.

Utque luculentius ſcirent univerſi, Hæreſis regio ferro armata nihil eſſe ſanctum, nihil inacceſſum, non dubitavit exemplum in ingens duos ex ipſo (b) Cardinalium Collegio publico ſupplicio afficere, & venerandam purpuram nobiliori murice cruentare. Deces, Marchiones, Comites, Comitumque filios plura quam duodecim tremendo orbi ſpectaculo ſecum ſubjecit: & inter hos ex Hibernis illuſtriſſimum Killarney Comitem Thomam Fiſgarretum ſimul cum quin-

(a) *Bofius* l. 8. c. 1. (b) *Sander. Lib. 1. Fol. 421.*

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

que avunculis uno die ad totius Insulæ terrorem infami supplicio interemit. E Baronum, Equitumque numero supra octodecim capita demersit. Abbates, & Priores Cœnobiorum tredecim, Presbyteros ac Religiosos septuaginta septem bonis pariter ac vita exiit. In reliquam nobilitatem, ac plebem Catholicam ebriam cruore hæresis tam latè ferro grassata est, ut, teste qui tunc vixit, Sanderò, numerum omnem, fidemque superaverit.

Nonne tandem tremere inter hæc Hibernia! nonne fluctuare, nonne fortunæ, soboli, vitæ, aliorum more consulere? Tremere sanè, meritoque ad hæc fluctuaret Hibernia, nisi à Patricio tanquam cœlesti Apolline in negotio fidei altius firmata, inter trepidantes Insulas dudum numerari desisset.

Sed hæc initia tantum sunt dolorum & Hibernia! quanto tu firmissus in fide persistis, tanto tibi diuturniora prælia Hæresis indicit. Mors quidem Henricum è vivis, sed non Hæresim eripuit. Hæc velut hæreditario jure pariter cum corona ad Elizabetham translata, per totos quadraginta annos parem tibi servitutem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro fide tolerandis assuetus, ex adverso ostendes, neque malorum numero, neque diuturnitate temporum, innatam tibi constantiam frangi posse aut labefactari.

Post tot exhibitas orbi tragœdias parum sibi profecisse visa est velana Hæresis, ut liberius fureret, exemplo hæcenus invisio, fœmineo vertici cum regia corona, Pontificis quoque Tiaræ imponit, ut supremo utriusque potestatis apice formidanda, gemino velut fulmine Sacra omnia ac profana miseret. Pergit igitur hæc, dominante Elizabetha, majori quam ceperat impetu ac furore Templâ olim avitâ majorum pietate erectâ toto Hiberniæ regno Catholicis eripere, Cœnobîa omnia pro sua libidine in usus profanos convertere, residua Ecclesiæ bona in novos impietatis ministros transcribere, Regni Antistites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hæc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum auctoritate roborato, quo omnibus Missæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more administrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut sex mensium vincula incurrant: secundâ quadringentis aureis aut unius anni carceribus adstringantur: Tertiâ demum vice ut perpetuo ergastulo addicî, omnibus pariter fortunæ bonis exuantur. Hæc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitum toto regno e vibrata, Clerum undique tam secularem quam regularem vel in extremas domi angustias, vel in vaga per Europam exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrum illæsumque permaneret, non leviora in Laicos reliquamque gentem tela detorquentur. Quorum ut plurima præteream: id omnibus in commune indicitur, ut si qui ex universo regno, etiam de plebe infima, festivis diebus à Novatorum templis absissent, toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, asses duodecim in singula familiæ capita persolverent: ut tandem lento hoc supplicii genere consumptis vivendi mediis, aut vitam ipsam, aut fidem prodigerent. Hæc sanè tortura populo inopi, totque antea malis exhausto quavis catastro aut equuleo gravior apparere potuit. Verum ad labefactandam Hibernicæ plebis constantiam tam parum invaluit, ut inventi sint

non pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione penè consumpto, quod reliquum erat in Exactorum manus ultro obtulere, rati servato tantum Fidei thesauro, se satis fore in pauperie divites, in mendicitate opulentos.

Quoniam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora grassari, compedes denique & catastas multò graviore excogitavit impia Hæresis, quibus animas ipsas constringeret, & conscientiæ soli Deo subditæ vim inferret. Hujusmodi fuit novum Juramenti genus, quo necesse foret profiteri Regnam esse supremam gubernatricem omnium suorum Regnorum non minus in rebus spiritualibus atque Ecclesiasticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni potestate ac jurisdictione Pontificâ. Qui juramentum hoc præstare recusarent statutum fuit ut prima vice bona eorum omnia fisco cederent, secundâ pœnam capitis perduellionum more incurrerent. Hæc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tantò constantius ab universa Gente spreis tot pœnarum terroribus, omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus describet, pro tænda in fide constantia eâ tempestate quot Sacri pugiles in arenam prodire, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia dirissimis quæstionibus ac suppliciis impleverunt. Ut præteream è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorum curriculo miserè confectos. Inter supremos Ecclesiæ Hibernicæ Antistites recensere possim primò Archiepiscopos omnino quinque, ex Archiepiscopatu Armacano duos regni Primates Creaghium, & Gauranum: ex Casselensi Hurlæum, & Gibbonum: ex Tuamensi Nicolaum Skerretum: quorum omnium acta eximia, & admiranda constantiæ exempla, nisi brevitati studerem, promptum esset palam orbi Christiano exhibere. Ex Episcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus Tiarâ quam virtute conspicuos, qui variis suppliciis & æramnis pro conservanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultro posuere. Ex aliis Prælatibus, Presbyteris, ac Religiosis, præter alios mihi ignotos, monumentis consignatos reperio sex supra triginta qui eadem causâ, non dispari exitu vitam pro fide oppignorarunt. Infinitum foret hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ Familiis illustres Fidei Heroës, quos innata in Religione constantia & persequentium furor in exitum adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proscripti, non dubitarunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Post hanc malorum iliadem, & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorum animorumque in fidei causâ torturam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberniæ tragœdia. Sub Jacobo, novo Rege, nova calamitatum scena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & penè exanguem in novum constantiæ theatrum adducet. Spargit primò insana Hæresis per universum regnum avidos prædæ Satellites recentibus edictis armatos, qui confractæ Gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhauriant. Introducit deinde inextricabiles quæstiones de Religione Romana, (a) ejusque in singulis penè articulis exercitio, de avitis Catholicorum possessionibus ad severum examen revocandis, de fundis

(a) *Philadelphus Pag. 1. Art. 5.*

& latifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. statu constituendo, de novis Anglorum colonis introducendis, de novis Ministris instituendis ac dotandis, de novo Titulorum ac hæreditarum jure faciendis, quo facilius possent veteres coloni de avitâ possessione deturbari. At frustra sævit in electum Christi gregem vesana Hæresis: non frangitur, non hæsit, non labefectatur fida Deo, fida Regi Hibernia, sed Pastoris sui vocem secuta, tanquam ovis ad occisionem ducta, coram tondente se, ac laniente obmutescit. Conspirent in hanc unam omnes Erebi phalanges, non cedet: mille opprimant injuriis, non succumbet: omnia majorum decora ac monumenta posteritati eripiat, hanc illa fortunam, quantumvis diram ac luctuosam, non regnando, sed patiendi superabit. Non recusat illa & corpus, & omnia corporis subsidia secari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc est, Regis sui coronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his solum protegendis pridem vitam atque arma consecravit.

Hic ego præteritorum temporum Annales & memoriam ultimam appello, si ulla unquam Europæ Regio tanta malorum serie Religionis causâ exagitata, contra omnes hominum dæmonumque injurias, tot annorum lustris, constantiâ tam infractâ atque inconcussa, in avita fide permanserit. Græciam conceussit Ottomanus, & dudum cecidit illa tam nobilis, totque fulta præsidii Orientis Ecclesia. Germaniam invasit Lutherus privato potius furore quam publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provinciæ nobilissimæ exiguo tempore Religionis avitæ ruinam sustinuerunt. Centum jam & amplius annis sine alterâ requie, cum armata furis hæresi, cum carceribus, cum exiliis, cum stricto licitoris mucrone, sola, inops, inermis, exhausta decerat Hibernia: & adhuc laceratis undique fortunis, integra tantum fide in Deum & fidelitate in Principem, in arena & agone perfluit. Jactent alia Regna opes & potentiam, strata classibus maria, subactos latè populos, advectas ab extremo oriente gazas. Tibi autem, ter beata Sanctorum Insula, absit gloriari nili in cruce Domini tui; in servitute, in jugo, in pauperie pro Christi Fide constanter tolerata: hæc tu saltem Titulis & insignibus decorata, in Catholicorum regnorum Fastis primas non immeritò obtinebis.

Piget fortasse hæctenus tristes rerum imagines, & continuas unius Regni tempestates sine alterno benignioris syderis aspectu vestris oculis animisque repræsentari. Verum, non est cur pigeat nos dicendo pergere, quamdiu non tædet Hiberniam patiendo perseverare. Vocat nos demum ultima, ac pene fatalis tragœdiæ hujus catastrophe, in qua non tantum acerba temporum anteriorum vulnera, sed ipsius pene Sanctorum Insulæ interitum spectare cogemur, si tamen interire dicenda est quamdiu vivit fides, spirat pietas, & securam vitæ melioris constantia in ipso quasi funere efflorescit.

Postquam igitur Hæresis, nullis unquam cladibus, nullo sanguine saturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot annorum lustra impune defævit, non dubitavit demum insolenti facinore in ipsum regni Caput violentas manus injicere; illud, inquam, caput truculento ferro præcidere, quod ipsa pridem in Ecclesiæ Anglicanæ Caput evexit. Atque ita hæresis eadem uti facinoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum ausa est uno ictu regni pariter ac religionis suæ

Caput amputare. Spectavit inulta domesticum seculus ipsa Angliæ, & cæteri Europæ Principes potentissimi. Non tulit tamen ab ipso exordio illas Regi suo injurias, uti fide in Deum, ita fidelitate in Regem assueta Hibernia. Erexit se quamvis oppressa, armavit se quamvis hæctenus inermis, & præpotentes Anglicani Parlamenti copias in se ultro concitavit. Ante omnia pro Fidei tutela ac defensione Catholicum Concilium Procerum ac Prælatorum sibi præfecit, qui Regis licet eo tempore exulis & absentis nomine regnabenas, & arma administrarent. Quoque se, suamque causam Deo, ejusque in terris Vicario æctius adstringeret, Nuncium Apostolicum à Romana Sede petiit, & impetravit. Neque ex alia parte desinit missis continuo Delegatis Regis sui adventum sollicitare, donec tandem Rex alium, qui Catholicis armis præficeret, suo nomine submisit. Quamvis hinc non ignoraret Hibernia, hostes regio nomini infestissimos in suum exitum iras omnes & arma conversuros. Favit quoque ab initio sinceris Hiberniæ conatibus divina Clementia, ac felicibus auspiciis totum pene regnum Catholicis armis, sui que Regis obsequio subiecit. Factis hæc progressibus, ac lucido Fidei penè triumphantis intervallo incitata iterum Hæresis, odii pluri quam furialibus omnia domi forisque miscere, turbare, & agitare aggreditur, ut Gentem tanto tempore suæ tyrannidi subiectam, in novam fidei liberalitatem assurgere pariat.

Cromwellum igitur avi sui portentum, ejusque copias Regis sui cæde infames, ad Religionis, ac Regii nominis interitum in Hiberniam latè effundit: qui omnibus toto regno edicit ut qui se, suæque servatæ volunt, relicto tantum Rege ac Religione Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His sine mora constanti fide repudiatis: ac demum post varios casus regni viribus qua vi, qua dolo miserè laceratis, quæ, quantumque pro Rege ac Religione Civitates singule sustinuerint ad perpetuum constantiæ exemplum deinceps spectabimus. (a)

Cæsis non ita pridem ad Dublinum Catholicorum copiis, Urbi Pontanensi, quæ à Septentrione Dublino adjacet, hostilia castra admoventur: hæc quamvis externo auxilio destituta, contra perpetuos victoriarum copiarum assultus tam fortiter stetit ac dimicavit, quam si ex suo lapsu totius patriæ ruinam formidaret. Donec tandem hostium numero magis quam virtute superata, vitam pacificè coacta fuit. Sed & hanc innata hæresi perfidia promiscuâ cæde innocentibus ademit; extractis quoque à latebris ac publico supplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius stetit constabat. Inter quos (b) P. Joannes Bathæus à Societate JESU, cum fratre Sacerdote ad stipites alligati, & plumbeis glandibus trajecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerum successu ad novas cædes incitata hostium crudelitas, pari furore atque impetu Wexfordium aggreditur, Urbem maritimam avitæ fidei, & auctoritatis regiæ omni ævo tenacissimam. Hæc ut erat insigni civium robore, & natura loci munitissima, prius se hostium dolo captam vidit, quam capiendam formidavit. Irruunt densò agmine hostiles copię, obvias quoque prosternunt, ac præ cæteris sacrosatos Deo libe-

(a) Anno 1648. 2. August.

(b) Anna Soc. 1650.

Aryde
Kin

Theologia

D. 18
2. 8

mines ad necem deponunt. Inter hos ex sacra S. Francisci familia septem omnino innocentes victimæ ceciderunt, tam intrepidam omnium ordinem in aperta fidei professione constantiâ, ut etiam eximbelli sexu ultro accurrerint Sacra Deo Virgines, quæ se numero cætorum adjuvandas obrulere.

Neque tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiberniæ urbes permovere potuerunt, ut cum minima Religionis aut regis autoritatis jactura, pro se suffoque fortunis cum hæretico hoste pacifcerentur. Eodem quippe hostium furore, eademque civium constantia occupatur *Rossia*, expugnatur *Waterfordia*, frustra civibus oblata rerum omnium, præterquam *Missæ*, libertate. Ac demum post geminam obsidionem opprimitur magis quam prostrernitur *Clonmelia*, quam hostes ipsi ab admiranda fidei firmitate, parvam Romam nuncupavere.

Stabat hæc tamen inter vicinarum urbium ruinas fida semper Deo, fida semper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Delitiæ, & Musarum Athenæ, eâ verò tempestate Catholici Concilii sedes nobilissima fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique desertam, impius hostis totis viribus sibi tandem oppugnandam suscepit, ut quam non poterat statem, saltem Linguentem opprimeret; oblata sæpius conditione, ut si in Parlamenti Anglicani fidem se daret, eâdem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit tamen illa cum populo Dei affligi, quam temporalis peccati habere jucunditatem. Incensis itaque, ne ab hoste occuparentur, propriis suburbiis, non tantum violentam obsidionem, sed etiam supremum totius exercitus assaultum intrepida sustinuit. Donec tandem ruentis patriæ casum secuta, cum suo Antistite Davide Rotho in hostis potestatem redacta est: à quo deinceps, irâ in longum protractâ, eam subit pro Fide ac Rege honorum jacturam, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam, quam & animus meminisse, & manus exarare perhorrescit.

Uaum tamen multis testibus eo tempore gestum, non est ut tacitus præteream. Stabat tunc, & stat etiamnum *Kilkenia*, in splendido urbis foro moles lapidea ac magnifica elegantî opere per modum obelisci in sublimè affurgens: huic innituntur quatuor excelssæ columnæ, quæ supremam totius operis partem sustentant: ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum ascenditur. Supra hanc molem ad publicam venerationem lapidea Crucifixi statua in suprema cuspidè eminebat, quam in illam diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare ausus fuit. At verò post urbem à Cromvelliano milite occupatam, convenere ex illis in forum aliquot impietatis antesignani sclopis armati, ac directis in illam Crucifixi statuam crebris ictibus, ut impietati triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum sibi demolendum susceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindicte, pede non claudendo pâna secuta est. Sic enim omnes divina ultio, & occultus languor invasit, & miserandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies superstes fuerit. Non potuit *Kilkenia* occumbenti minor victima immolari. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore testimonio, & ex viris fide dignis qui eo loco tunc debebant, & ex Annis in Urbem litteris comperit habeo.

Sed ad te nunc proprio nobilis *Covcagia*, in hoc Constantiæ theatro cum Fidei hostibus non indecore decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præsidem si-

R. P. Ardeck, Tom. III.

ne belli strepitu astu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina sustinuit. Gener namque Præsidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante vesperum esse deserendam; atque in communis fugæ signum ternam bellici tormenti explosionem instituit. Spectaculum urbi miserandum, sed orbi admirandum, ac celo gloriosum! Ante tertium tormenti signum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum universa familia in campos effusi, in exilium abiecte voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac lacibus præferentes, manè opulentj, vesperorum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum penitus egeni.

Post tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de sua erga Regem ac Religionem observantia remitteret *Limericum* urbs amplissima, sed omni spe auxilij jam penitus interclusa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abjicere potuit, sed fidem non potuit, ut hanc vel ipsa morte tueretur, hostem intrepida expectavit, diurnam obsidionem undique deserta sustinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, sui Antistitis, ac fortunatum omnium interitu, constantiæ suæ ac fidei famam ad posteros transmisit immortalem.

Cadente undique Patriâ stabat adhuc in armis *Ultonia*, quam ne dubitares sacro bello manus consecrasse, Episcopum sibi Colcherensem in supremum armorum Ducem elegit. Hunc pro Deo ac Rege strenuè dimicantem, Carolus *Cootus*, suâ in Catholicos sævitia fat notus, infami tandem astu circumvenit, captumque cum plurimis proceribus, cum fide non posset, vitâ spoliavit.

Deletis copiis, & subactis passim urbibus, sola supererat *Galua*, ad deditonem ab hoste sæpe sollicitata. Sed hæc etiam sola, suorum civium eximia fide ac virtute suffulta, non dubitavit ad annum penè integrum contra ferocissimum hostem totius belli molem sustinere: maluitque demum suo interitu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota se suorumque fortunas à communi exitio conservare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarum urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hostibus deinceps subierunt? dum propriis sedibus undique expulsi, alij ad dirissimas quæstiones & lanienam quæsti, alij ad steriles Conatiæ scopulos compulsi, graviores ipsa morte pressuras sustinuerant. Quæ omnia si ad calculum hic revocare prolixum non foret, liquidò constaret, plusquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odium vita, hæreditate, aut patria spolitata fuisse. Quodque obstupescat fera posteritas; ad redimendum tantas tanque diurnas calamitates, vix in toto Regno inventi sunt etiam ex infima plebe, qui in animum induxerint suum, desertâ aut etiam dissimulatâ Romanâ fide, hæresi manus dare.

Est sanè (inquies) cur Genti fidelissimæ orbis Christianus meritò gratuletur. Nunc præsertim, postquam Cromvelli impietas suum cursum consummavit, Hiberniâ fidem servavit, reposita est Carolo Regi debita justitiæ corona. Rectè id quidem. At, si necis, extinctus est dudum aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius. Spoliavit ille avitâ hæreditate subditos Regi fidelissimos: manent illi maxima ex parte etiam hodie sua hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus ac

propriis laribus exclusit: coguntur illi etiamnum velut in patria sua extorres propriis sedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduclem Regi militem distribuit: hoc præmio adhuc fuit præfidia, hæc pœna plectitur adjurata Fidei, Reique constantia.

At credo ego, non adverso Genis fato, sed arcano quodam divinæ mentis consilio, Hibernis in ipsa patria incumbere hanc omnibus admirandam suæ patriæ orbitatem. Ne scilicet illis unquam desit ulterior palæstra, in qua eorum erga Deum Regemque constantia exerceatur. Utque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id unum curare pergant, ut acceptum à majoribus sincera Fidei patrimonium ad suos hæredes integrum inviolatumque transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria est, ô magne PATRICII! qui intimis hujus Gentis pectoribus eam infixisti Romanæ fidei constantiam, quam nec longa dies, neque tot retro sæculorum cum ethnica impietate certamina, neque centum & amplius annis armata ferro Hæresis, neque tota inferorum rabies, per mille & ducentos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius suis aucta dispendiis, novis assiduo cladibus erefcit, pressuris assurgit, roboratur injuriis, faciliis patrum omnium, præterquam fidei ac constantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perennis gloria est, ter magne Insule Sanctorum Apostole, qui hanc Hiberniæ Ecclesiam tanquam primævam Petri sobolem supra Romanæ fidei petramita solidasti, ut adversus eam, nunquam portæ inferi prævalere potuerint. O Ecclesiam verè petram, ac Romanæ Petræ verè æmulam! nisi quod hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæresi bello; hæc in opibus, tu in egestate; hæc in gloria, tu in contemptu, hæc in nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum sanguine purpurata contra omnes Erebi assultus immota persistas.

Vestra quoque hæc est gloria posthuma Patricii progenies toto orbe diffusa, in quorum pectoribus etiamnum magni Parentis ardor ac sanguis effervescit. Quibus fatius est per exilia, per inopiam, per vagas sedes, hanc fidei constantiam in se aliisque tueri, quam degeneres annos ad patrios focos inerti otio consumere. Ex quorum numero nunquam hæcenus defuere antiquæ fidei novi pugiles, qui in hac Patricii arena magno animo decertarent. Quorum alii, ut de viris Apostolicis cum Apostolo loquar, vincula & carceres experti, alii

egentes, angustiati, afflicti, alii in solitudinibus errantes, in montibus & speluncis & cavernis terræ, ut ipsi testimonio fidei probati, hanc etiam suo sudore ac sanguine aliis comprobarent. Hæc nempe omnia etiamnum operatur primævus ille Patricii spiritus, qui in germana ejus sobole hodie perseverans, ad perfectendam pro Christi fide ærumnas ac labores constantiam animosque suppeditat.

Hæc illa fidei Constantia est, ô Hibernia, quæ Filios tuos tanto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, forisque illustravit. Hæc est quæ doctrinæ ac pietate illustres ad publicam Ecclesiæ lucem per omnes Europæ gentes toties exivit. Hæc est quæ hæc etiam in campellatæ, sobole nunquam deficiente, viros summi muneribus pares ad supremas patriæ suæ insulas subministrat. Hæc illa una est, quæ tecum omni ævo persistens, orbi admirandam, cælo gloriosam, hæresi toties devictæ formidandam efficit. Habeant suæ invidia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes, instabilem potentiam: habeat suas gazas Iberia, suas vires Gallia, suas artes Italia, suas opes & gemmas America: peribunt opes, succumbent vires, deficient artes, Tux autem sint artes & divitiæ, pro Christo divitiis carere, aliasque gentes non infidis opibus, sed opulenta Fide, & invicta fidei Constantiâ superare. Hanc tecum sera posteritas possideat, *Hæreditatem incorruptibilem, & incolumitatam & immarcescibilem, conservatam in calce in Vobis qui in virtute Dei custodimini per Fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo, in quo exultabitis: modicum nunc oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestra fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniat in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Jesu Christi, Domini nostri.*

NOTA.

Quoniam post illa, quæ hic tradidimus, creverant in imminsum veteris Constantiæ argumenta nova & illustrissima, non tantum in aliis ærumnis pro Fide fortissimè toleratis, sed etiam in gloriosa morte Primatis Hiberniæ, Archiepiscopi Dublinensis, aliorumque carceribus & exiliis, &c. Hæc etiam singula infra in calce hujus Tomi prosequimur, & pro posteritatis memoria ac incitamento hisce monumentis fideliter consignamus.

P A R S Q U A R T A

P R A X I S

ASSISTENDI PER OMNIA ÆGRIS, MORIBUNDIS,
ALIISQUE, IN QUOVIS STATU.

DE dispositione requisita in ægro aut moribundo quoad susceptionem Sacramentorum, tractatum invenies supra, ubi de Pœnitentia, Eucharistia, & Extrema Unctione actum est. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum ut ex parte sua dispositionem illam actu habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad statum gratiæ acquirendum, augen-

dum, aut conservandum, maxime in illa ultima luctu & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minime enim suo officio satisfaciunt Confessarii, qui vix ullis remediis instructi, tanquam imperiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cum læpe ab oportunitis eorum monitis, & auxiliis, morientium illius æterna dependeat.

§. I.

Quid Confessario in primo ad Ægrum accessu curandum.

PRImò igitur Sacerdos ad Ægrum vocatus, curet, ante omnia in seipso excitare magnum desiderium procurandi salutem Ægrotantis, hac brevi consideratione ex S. Dionysio, *Divinorum divinissimum est cooperari salutem animarum.* Et animo ad Deum elevato ex corde dicat. O utinam possim juvare hanc animam, sicut vellem juvari meam in extremo vitæ momento, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat secum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum Ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum esse periculosum, conabitur impedire frequentem amicorum accessum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut sic Æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes piæ, & salutaria Sacerdotis monita.

Tertio, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem Crucifixi, aut aliam, quæ possit in illo Dei, ac Salvatoris sui memoriam excitare: & Aquam lustrali in promptu haberi, quæ Æger & lectus frequenter aspergatur.

Quarto, Si medicus aut amici non audeant Ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipse Confessarius id suaviter & benignè faciat. Hoc enim omittere crudelitas est non clementia; solet namque Æger per notitiam propinque mortis ad seriam animæ suæ curam multò magis excitari. Poterit itaque periculum, his verbis discretè & molliter indicare: Sumus omnes mortales, nescimus autem diem neque horam, medicus judicat morbum hunc non carere periculo: non nocet igitur tempestivè disponere domui tuæ, imò juvare potest ad corporis, & animæ salutem.

Quinto, Moneat ut, si nondum fecerit, Testamentum absolvat, ut tantò liberius curas omnes salutis suæ tantum impendat. 2. Ut si quid restituere debeat, justitiæ satisfaciatur. 3. Ut pro animæ suæ solatio procuret Eleemosynam fieri in pauperes, & Sacrificia, & alia Ecclesiæ remedia, dicatque Ægro; si ipse nunc tui obliviscaris; quantò magis amici post mortem tui obliviscantur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus, qui ipsi inimici & molesti fuerunt, ad imitationem & amorem Christi, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt? 5. Ut ipse veniam postulet ab omnibus, quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angustari, debet in promptu habere motiva quibus mortis horrorem minuatur, & ad sequentes resignationis actus Ægrum inducat: qui etiam pro sanis valere possunt, ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. II.

Remedia inducentia ad Resignationem, contra animi mortis horrorem.

1. Cogita N. Deum esse supremum Dominum vitæ ac mortis, ac proindè vitæ usuram, quam tibi hætenus gratis dedit, quovis tempore pro suo arbitrio repetere posse. Dic ergo cum Jobo: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

2. Statutum est omnibus hominibus semel mori, R. P. *Arzdeck*. Tom. III.

mortuus est ipse Christus, mortua est Virgo Deipara &c. Nemo autem melius novit, quando nobis expediat finem vitæ imponere, quàm æterna Dei sapientia. Ille verò tanquam amanissimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno destinavit. Dic ergo cum Christo in horto, & brevi morituro. *Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat,* Et cum Apostolo: *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum. Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.*

3. Tam stultum est nolle mori, quam nolle esse de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi necessitate eximitur. Si ergo aliquando moriendum est, quando potius quàm hoc tempore, in quo habes tam multa adjumenta piæ, ac feliciter moriendi, cum præsentia Sacerdotis, cum Ecclesiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & sacrificiis. Quam multi sunt casus, in quibus postea facile contingeret te abripi morte subitanè sine cruce, sine luce, sine absolutione, sine extremis Sacramentis, cum periculo salutis æternæ, sicut multis assiduò contingit.

4. Quid est hæc misera vita, nisi carcer animæ, nisi exilium à patria cælesti, nisi gehenna curarum, dolorum, morborum, molestiarum, in qua semper una miseria alteri succedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Nonnè præstat simul & semel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. Ubi amodò dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.

5. Multi viri sancti & sapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Christi complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, sic S. Catharina Senensis mortem ultra invitabant, S. Teresia admirans dicebat, ò mors quis te metuat, cum vitam parias! Dic ergo cum Apostolo, *Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hujus. Et Cupio dissolvi & esse cum Christo.* Et cum regio Propheta, *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.*

6. Inquiro, cujus rei desiderium possit te in hac vita remorari? An cupiditas fruendi amicis? Multò major amicorum & cognatorum numerus te in cælo expectat: tot majores tui, tot avi, proavi, patrui, vicini, cognati, fratres fortè & forores, filii & filia præcesserunt, reliqui omnes ad unum brevi sequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis usura? At moriendo nihil horum perdis, sed tantum commutas in melius: nam anima tua cum sit immortalis in altera vita fruetur bonis multò majoribus, & nunquam perituris. Docente Apostolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantum desiderare longiorem vitam, ut possis melius Deo servire, & ad æternitatem te comparare. At fortè diutius vivendo longius à salute recederes. Accidit plerumque, inquit August. ut qui crescit ætate, crescat & iniquitate. Uti factum est in ipso Salomone. Facigitur nunc quod tunc fieri velles. Potes uno die vel horâ, intensis actibus, & ardenti Dei amore plures vitæ annos adæquare. Et testatur ipsa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citius evocari, ne per longiorem vitam pereant, nec tamen

ideò minus mereri. Audi Scripturam Sapient. 2. *Regius est ne malitia mutaret intellectum ejus, & Consummatum in brevi explevit tempora multa.* Dic ergo, *gocum magno erga paternam Dei providentiam affectu. Domine tu optime nosti quid mihi expediat: da quod jubes & jube quod vis, Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, ut faciam sanctissimam voluntatem tuam.*

§. III.

Incitamenta ad Patientiam contra morbi dolores.

1. **A** Mice N. nonne desideras sequi Christum Salvatorem tuum, qui pro te multa passus est? Dices haud dubiè, desidero. Audi igitur Christum tibi loquentem. *Qui vult venire post me, tollat Crucem suam & sequatur me.* Ecce hi dolores sunt tua Crux, quam debes portare ut Christum sequaris. Si oportuit Christum pati ut intraret in gloriam suam, quomodò poteris tu sine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni sunt, sed dolores & tormenta Christi fuerunt multò majora. Cogita illius sudorem sanguineum, quo ex sola Passionis suae consideratione toto corpore perfusus est. Si capitis dolore cruciaris; respice caput ac frontem Christi Salvatoris tui acerbissimis spinarum aculeis undique sauciatum. Si pectoris, aut lateris molestia torqueris; aspice latus Christi tui crudelissimà militis lancea perforatum. Si in manu aut pede dolorem sustines, converte oculos ad Christi manus & pedes acutissimis clavis Cruci affixos. Deindè magno affectu dices. Non est discipulus super Magistrum: Si Dominus & Salvator pro delictis meis tanta sustinuit, quantò magis debeo ego ex illius amore aliquid sustinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorii poenas ex parte vel ex toto compensare, & magnum caelestis gloriae incrementum acquirere, monente Apostolo 2. *Corinth. 4. Momentaneum & leve tribulationis nostra, aeternum gloriae pondus operatur in nobis.* Et iterum ad *Rom. 8. Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. Augustino. Domine hic ure, hic seca, ut in aeternum parcas.

Ecce in hunc finem Christus ex pretioso Calice Passionis suae hos dolores tibi propinat. Nonne ipsius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amarus, ex illius amore exhauries, cum ipso dicens. Calicem quem dedit mihi Pater, quomodò non bibam illum? Pater, si non potest Calix ille transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

Nonne magni faceres, si quis tibi sacratissimae Crucis Christi reliquias insignes aut particulas aliquas donaret? Ecce tibi Christus ipse mittit hos dolores, tanquam particulas gravissimae Crucis, quam ipse in corpore & in anima sua ex tui amore sustinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo.

„Domine *Jesu* Christe ad amorem & gloriam tuam
„suscipio de paterna manu tua omnes ac singulos hu-
„jus morbi dolores ac molestias, tanquam totidem
„Reliquias sanctissimae Crucis tuae mihi à te donatas.
„Illas tanquam tales amplector & exofculor: & eas in
„corporis & cordis mei theca cum patientia, imò etiam
„cum gaudio portare desidero. Salve Crux pretiosa,
„quae decorem traxisti de membris Domini mei *Jesu*

„Christi. Suscipe me discipulum ejus, qui pendente in
„te: ut per te me recipiat qui per te me redemit. Chri-
„sto confixus sum Cruci, vivam ego jam non ego, vivat
„verò in me Christus.

Cogita quomodò Sancti omnes optabant stigmata vulnerum Christi in suo corpore gestare. Quomodò S. Paulus gloriabatur se stigmata Domini *Jesu* in suo corpore portare. Quomodò S. Franciscus pro summo favore cicatrices quinque vulnerum Christi in suo corpore suscepit, etiam si ex illis copiosus sanguis proflueret. Quomodò S. Catharina Senensis cum ingenti gaudio similem gratiam à Christo complexa est, licet tantos dolores inde sentiret, ut se morituram putaret. Certissimum autem est, & fide credendum, illos dolores ac molestias magno Dei favore & munere tibi concessos esse, si illos ad honorem aut amorem Dei patienter sustineas. Dic igitur ex animo cum Sanctis illis Deo charissimis.

„O Deus! ó Saluator dilectissime! ad amorem &
„honorem divinae Majestatis tuae suscipio de manu tua
„hos cruciatos ac molestias, eosque complector tan-
„quam stigmata vulnerum tuorum, & vestigia tormen-
„torum, quae in sacratissimo corpore sustinisti. Et
„utinam eodem amoris sensu ea in corpore meo susti-
„nerem, quo S. Paulus Apostolus, S. Franciscus Con-
„fessor Seraphicus, S. Catharina Senensis, alique tibi
„dilectissimi.

„Utinam haberem illum pro te patiendo ardorem,
„quem habuit S. Laurentius dum super ardentem pru-
„nam in craticula versaretur. Quem habuit S. Stepha-
„nus, dum inter lapidum imbres toto corpore contun-
„deretur. Quem habuit S. Sebastianus dum sagittis un-
„dique configeretur. Quem habuerunt reliqui Marty-
„res & amici tui, quorum maximum gaudium erat
„pro te fecari, uri, laniari. Quod mihi deest tu supplere digneris, Saluator mi, cum quo vivere volo & mori. Amen.

§. IV.

De exercitio Fidei, Spei, & Fiduciae in Deum.

UT aeger disponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimum juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac meritum Christi, aliaque fidei mysteria, quantum personae dispositio patietur; nam ut ait Apostolus ad Hebr. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo.*

Quòd si esset aeger, qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi possint illi breviter quaedam ex argumentis, quae pro Ecclesia Romana supra in controvertis exposuimus.

Itaque induendus est aeger, ut devotè & attentè recitet Symbolum Apostolorum: vel ipse Sacerdos illi praecat singulas Symboli partes pronunciando. Quòd si infirmior sit quam ut hoc commodum aut consultum videatur: procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

„Nonne credis in Deum & Salvatorem nostrum *Jesu-
„sum* Christum &c. Credo. Nonne cupis vivere & mori in fide, quam sancta Romana Ecclesia credendum proponit? Cupio. Abrenuncias omni diabolica suggestioni, quae possit tibi in contrarium occurrere nunc & in hora mortis? Abrenuntio in perpetuum: & utinam possem fidem hanc sanguine meo consignare.

„Nonne spem tuam & firmam fiduciam salutis aeternae

Arsde
Kin

Theo-
logia

D. 11/
2. 8

„ aeternae hanc repositam in Dei misericordia & meritis
„ Salvatoris nostri Jesu Christi? Respondet æger. In
„ te Domine speravi non confundar in aeternum.

„ Die ergo cum Jobo c. 19. Scio quia Redemptor
„ meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus
„ sum, & in carne mea videbo Deum Salvatorem me-
„ um: quem visurus sum, & oculi mei conspiciuntur sunt &
„ non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Debes igitur scire nulla esse peccata tam multa aut ma-
gna quæ remitti non possint per infinita Christi merita,
quæ per Sacramenta, aut sinceram cordis Contritio-
nem nobis applicantur. Exemplum habes in *S. Mag-
dalena*, quæ quamvis esset magna in civitate peccatrix,
postquam serio ad Christum conversa est, & de pecca-
tis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata
multa, quia dilexit multum.* Et Latro, qui tantum
in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, Domine
memento mei cum veneris in regnum tuum: statim à
Christo audit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in
Paradiso.*

Respice Christum in Cruce expansis brachiis para-
tum te ad suum complexum & gratiam admittere, mo-
dò tu velis totâ cordis fiducia ad illum recurrere. Au-
di illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui la-
boratis & onerati estis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum, Patrem esse benignissimum, qui non
vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur &
vivat. Ipse te creavit, ipse te ad Ecclesiam vocavit,
ipse te per Filium suum unigenitum redemit. Accur-
re igitur ad ipsius sinum tanquam creatura ad Creato-
rem, servus ad Dominum, redemptus ad Redempto-
rem, filius ad parentem. Ipse est qui filium etiam *Pro-
digum* post multa flagitia ad se reducem cum gaudio re-
cepit. Tu tantum die corde contrito. *Pater peccavi
in celum & coram te, & jam non sum dignus vocari
filius tuus.* Et ipse cum lætitia paterna viscera expan-
dit dicens, Gaudere oportet & exultare, quia filius
„ meus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus
„ est. Testatur enim majus esse gaudium in celo su-
„ per uno peccatore penitentiam agente, quam supra
„ nonaginta novem justis, qui non indigent peni-
„ tentiâ.

Postquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum
affectu exposuit, suggeret per intervalla aliquam ex se-
quentibus Sententiis identidem ab ægrò ore vel corde
repetendam.

Domine si habes undè me damnare potes, habes
etiam undè potes salvare: misericordia Domini super
omnia opera ejus.

Quomodò pater miseretur filiorum, ita misertus est
Dominus timentibus se.

Domine non timebo mala quoniam tu mecum es.
Pone me Domine juxta te & cujusvis manus pugnet
contra me.

Protektor noster aspice Deus, & respice in faciem
Christi tui.

Ad te Domine levavi animam meam, Deus meus in
te confido non erubescam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Domi-
nus autem assumpsit me.

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, &
humiles spiritu salvabit.

Magna est super caelos misericordia tua, & usque ad
nubes veritas tua.

Quis unquam speravit in Domino & confusus est? In

te Domine speravi, non confundar in aeternum. *Hoc
postquam repetito æger, concludere potest Sacerdos hæc
Oratione.*

„ Deus cui proprium est misereri semper & parcere, su-
„ scipe deprecationem nostram, ut nos & omnes famu-
„ los tuos quos delictorum catena constringit, misera-
„ tio tuæ pietatis clementer absolvat. Per Christum
„ Dominum nostrum, Amen.

§. IV.

De exercitio Amoris in Deum & perfectæ
Contritionis.

Actus hic maximi momenti est, & ad illum æger
aut moribundus omni conatu adjuvandus est: nam
si in susceptione Sacramentorum aliquid fortè obicis
quocumque modo intervenerit, hic actus est, & qui-
dem solus, qui peccatorem reddit salutis suæ absolute
securum. Proinde ad illum primò per idonea motiva
disponendus est, deinde ipse actus pro viribus elici-
endus.

Primò, Considera N. Dei bonitatem, Majestatem,
excellentiâ infinitam super omnes creaturas, quas ipse
solo nutu voluntatis suæ ex nihilo produxit, & infinitâ
benignitate assiduò regit & conservat. Infinitâ ejus
majestati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor
infinitus. O utinam possimus illum rependere! Sed
quia amoris infiniti incapaces sumus, tantum mandat
nobis, ut diligamus ipsum ut Deum & Dominum super
omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex
totis viribus nostris, sic ut pro nulla re hujus miseræ vitæ
velimus ipsum offendere, aut ab illo separari. Nonne
N. hoc tibi æquum & justum videtur? Quid enim ju-
stius quàm ut Deum, & Creatorem, & Dominum, qui
omnibus creaturis infinitè dignior est, super omnes crea-
turas diligamus? Dic ergo tandem.

„ Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto corde meo,
ex tota mente mea, & totis viribus meis super omnes
res hujus mundi; & utinam amplius & amplius diligerem.
„ Et utinam ab amore tuo nunquam peccando recessis-
„ sem: certè cum gratia tua nunquam amplius rece-
„ dam.

Considera secundò, Quare in hoc mundo creaturas
aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter
aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dul-
cedinem quam in illis sentimus, vel benignitatem quam
in illis experimur. Illa ipsa pulchritudo, dulcedo, be-
nignitas, est in Deo infinites major & perfectior, à quo
omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, sicut te-
nuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano, descen-
dit. Si igitur in creaturis tenues umbras & rivos divinæ
bonitatis adamamus, quanto magis ipsum omnium boni
fontem & originem diligere debemus.

„ O quam serò te cognovi pulchritudo æterna, quam
„ serò te amavi bonitas infinita! Nunc certè super omnia
„ te unum amo, & amare desidero in aeternum.

„ Deus meus & omnia! Quid mihi est in celo, & à
„ te quid volui super terram, Deus cordis mei & pars mea
„ Deus in aeternum.

Considera tertio, Beneficiorum à Deo acceptorum
magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita
Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & similitu-
dinem suam ex innumeris hominibus quos tuo loco
creare potuisset. Corpus tibi dedit præ multis aliis in-
tegrum & sanum, non claudum, aut cæcum, aut in-
forme &c. Animam tibi donavit immortalē, rationis
cupa-

capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem sic te creavit? Ut post hanc vitam cum ipso Deo felicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullus majus donum excogitari potest. Si ergo diligis parentem, qui tantum corpus tuum genuit, & paucorum tantum annorum hæreditatem tibi comparavit, quantum majori dilectione & affectu debes Deo adherere, qui non tantum corpus, sed etiam animam immortalam, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

O Creator mi, ô Pater æternæ, diligo Te super omnem mundi dilectionem, non tantum quia ego hæc à te bona accepi, sed quia in te ipso tam bonus es, tam pius, tam benignus, ut me indignum tot tuis donis ac bonis prævenire dignatus fueris. Et interim ego in te peccando fui tam ingratus, quando tu erga me fui, sicut tuam gratiosus.

Confidera quartò, Postquam Dei dona, & spem salutis æternæ peccato perdidisti, quomodo per Filii sui mortem, Passionem, ac Sanguinem te à suppliciis æternis redemit. Quomodo iterum, iterumque relabentem ab inferni pænis toties conservavit, in quibus hoc momento arderes, nisi Deus erga te divinæ justitiæ rigorem continuisset.

Sic ergo Deus dilexit mundum ut Filium unigenitum daret: sic dilexit hanc animam meam, ut per ejus Sanguinem me à morte æternæ conservaret. Quid ego retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Suscipe saltem cor meum, & animam meam, & amorem meum & vitam meam: ut amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Confidera quintò, Immenfam ac perpetuam Dei ac Salvatoris tui in te Charitatem, in eo quod velit in Sacramento Eucharistiæ nobiscum assiduò permanere, & seipsum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens, *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo.* Et, *Qui manducat hunc panem vivet in æternum.* Quænam mater adeò tenerè diligit filium suum ut illi carnem & sanguinem suum in alimentum præbeat? Christi verò in nos amor omnium hominum amorem adeò superat, ut satis illi non fuerit morte sua nos redimere, sed etiam voluerit carnem, & sanguinem, & animam, & divinitatem suam nobis in escam, in solatium, in vitæ æternæ pretium relinquere.

Dic ergo cum S. Augustino. O anima mea, si pigeat amare, non pigeat te saltem redamare Deum & Salvatorem tuum, tali amore te prævenientem. O amor mi! Si deliciæ tuæ sunt esse cum filiis hominum, quomodo non erunt deliciæ meæ esse tecum.

Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus firmiter mentum meum, & refugium meum, & liberator meus, & amor meus in æternum.

Confidera sextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis aliis ex speciali amore tibi in particulari concessit.

Primò, Vocavit te ad veram Ecclesiam, & Fidem sine qua nulla est salvatio, idque peculiari favore & auxilio, teste Christo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum.* Cogita quàm multa hominum millia in sua infidelitate & hæresi æternum pereant, quos si Deus tuo loco ad suam Ecclesiam ita vocasset, fortè multo ardentius illum coluissent & amassent. Cogita quid de te factum fuisset, si Deus permi-

sisset te nasci ex parentibus hæreticis, aut educari inter amicos aut cognatos hæresi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxissent.

Secundò, quomodo divina providentia non permisit ut sine Baptismo in utero matris extinctus fuisses, ut multi alii.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magistros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuerunt, ne inter homines seclerosos & perditos vitam duceres.

Quartò, Quod tibi præ multis aliis præbueris usum frequentem Sacramentorum, à subitanea morte, & à damnatione æterna conservaveris, ut possis in gremio Ecclesiæ mori, Sacerdotis absolutionem obtinere, in perfectò Dei amore & gratia vitam terminare, & ad salutem æternam cum Christo & Sanctis in celo pervenire. Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi. Quomodo non diligam illum super omnia, qui quodammodò super omnes me dilexit?

O mi Deus desidero te amare super omnia, sicut te diligunt Angeli in cælo, sicut te diligunt Apostoli & Martyres, & sicut te dilexit sanctissima Virgo Deipara, cum qua ex toto corde & affectu dico: Magnificæ anima mea Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

Et ut possim quantum in me est amorem amore compensare.

Suscipe Domine universam libertatem meam, accipe memoriam, intellectum, & voluntatem meam. Quidquid habeo ac possideo mihi largitus es, id totum tibi restituo, ac tuæ voluntati trado gubernandum. Amorem tuum cum gratia tua mihi dones, & divitum sum satis, nec aliquid ultra posco in rebus creatis.

Quando advertet Confessarius poenitentem suum his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum esse, dum ferrum candet, poterit primò cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confessionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta disponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoscat omnibus, qui ipsum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam postulet, quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, Ut morbi molestias, aut mortem ex Dei amore libenter suscipiat.

Quintò, Ut promittat præstare debita, aut alia, quæ judicat ad ægri salutem necessaria.

Sextò, Ut proponat, si Deus vitam ulteriorem deriderit, optimo pietatis exemplo aliis præluere.

§. VI.

Actus varii Contritionis & Amoris Dei super omnia.

I.

O Magne Deus! Te amo super omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à sanctissima voluntate tua cogitatione, verbo, vel opere unquam peccando recesserim. Nunc ego firmè propono omnia mandata tua implere omniaque, te aspirante, peccata vitare. Et quare? Non alià causà, quam ob immensam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sine

Arisde
KinTheo
logiaD. IV
2. 8

propter Teipsum, & quia omni amore dignissimus es. O Pater! O Fili! O Spiritus sancte! O Sanctissima Trinitas! O Deus meus & omnia.

II.

Domine Jesu Christe, verus Deus & verus homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod Te offenderim, qui tu Deus meus es, & te amo super omnia, firmiterque statuo, nunquam posthac peccare, sed omnes peccandi occasiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, poenitentiam, quae injuncta fuerit, exsolvere, & si quid alicui debeam, restituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem quae quocumque mihi illata. Insuper ad expianda peccata mea, offero Majestati tuae vitam, labores, & bona opera mea universa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam effligito, ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita sanctissimae Passionis, sanguinis & mortis tuae, ea mihi remittenda: praestandam etiam gratiam, qua vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo in finem usque perseverem, Amen.

III.

Delicta mea, Deus meus, expavescio, & ante Te erubescio, cum veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac laeserim supremam bonitatem ac majestatem tuam. O cur unquam displicui tibi amabilissima bonitas! O Majestas colendissima, doleo jam ex sincerissimo amore tui, qui amari super omnia infinite dignus es. Amo te Deus meus omnium Creaturarum mihi possibili affectu: idque non propter me, sed propter Te solum O Bonitas, Benignitas & Amabilitas infinita: & Tibi puro corde adherere, Tibi placere, Te glorificare desidero in aeternum.

IV.

O Bone Jesu, Deus meus! utinam Te cum beatissimae Virgine matre tua & Sanctis omnibus semper amassem, & nunc amarem! nec unquam offenderem, nec offenderem posthac in aeternum. Sed cheu! erravi sicut ovis quae periit, quare servum tuum, aspice in me, & miserere mei. Ego iniquitatem meam agnoscens doleo ex toto corde de omnibus peccatis meis, quia tibi, quem diligo super omnia, displicent. Cupio & propono seriò emendare, cavendo omnia peccata, (maxime hoc, & illud in particulari) & novo fervore me totum servitio tuo impendere: & hoc propositum meum toties renovare cupio, quoties vivo, quoties respiro in perpetuum. In Satisfactionem meam & omnem vitam meam tuae voluntati & gloriae offero; veniam cum finali gratia precor, & spero per te bone *JESU* Salvator mi, qui ex voluntate Patris cooperante Spiritu sancto per incarnationem, nativitatem, circumcissionem, lacrymas, labores, perlecutiones, passionem, crucem, mortemque me redimere dignatus es. Ad te unicam spem confugio, in abyssum meritorum tuorum me abjicio, in tua sanctissima vulnera me abscondo. Tu aeternam charitatem supplere digneris imperfectionem meam, omnia peccata mea igne amoris tui exurendo & opera mea imperfecta emendando, tuisque meritis uniendo. Tu, mi Creator & Salvator, dignare me totum possidere, regere, & ab omnibus imperfectionibus & miseriis meis me liberare: tuae denique voluntati ita adunare, ut vitam meam gloriae tuae, & salutis animarum impendam, & nunquam a te ad

momentum separer, sed laudem te & benedicam cum electis omnibus nunc, & semper, & in secula seculorum.

Hoc ego cum lachrymis oro, per sanguinis undas.
Per vulnus lateris, per sacri vulnus Amoris.
Deme mihi misero sceleratae crimina vitae.

§. VII.

Praxis eadem per breves interrogationes, quando aeger loqui vix potest.

Nonne N. firmiter credis omnia, quae tibi Deus per Ecclesiam Romanam credenda proponit? Credo, & in ea fide mori volo.

Nonne fiduciam tuam omnem in Deo *JESU* tuo defixisti? Defixi, & fidenter dico; in te Domine speravi, non confundar in aeternum, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

Nonne Deum amas super omnia propter infinitam ejus bonitatem? Amo, & amabo in aeternum Deum meum, Creatorem meum; utinam diligerem Te Salvator mi, eo amore quo dilexit te mater tua, quo diligunt te in caelo Sancti tui in aeternum.

Nonne doles ex animo te Deum toties offendisse, quem summo amore profici debueras? Doleo, idque Dei solius causa, quia divina illius majestas toties a me peccando offensa est.

Nonne te Deo totum tradis, qui se tibi totum dedit? Trado in manus Dei, vitam & mortem meam, ut de iis pro suo arbitratu disponat.

Nonne, si Deus te pristinae sanitati redderet, aliter vitae tuae rationes institueres? Instituerem, & ardentius quam haecenus Deum meum amarem, eique servirem.

§. VIII.

Ad sacrum Viaticum preparatio.

Vaticum differt à Communionem ordinariam, quod in hac petamus à Deo gratiam bene vivendi, per hoc autem gratiam bene moriendi; idque viatici nomen designat, quod nihil aliud est, quam annona sive comestus ad futurum iter. Sed quo longior via est à terra in caelum ad quod moribundus properat, eò S. Mater Ecclesia filios suos decedentes Viatico instruit potentiore Corporis & Sanguinis Christi.

Forma dandi viaticum haec est: *Accipe Frater (vel soror) Viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno & perducas in vitam aeternam, Amen.*

Forma verò Communionis ordinariae: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam aeternam.*

Qui manè celebravit vel communicavit, & postea eodem die incidit in periculum mortis, potest iterum Communionem lumere non jejunus per modum viatici. Et si postea periculum duret, & aeger id multum desideret, potest idem permitti post unum alterumve diem. Conc. eam Constantiensis *Sess. 13.* tempus non limitat, quando dicit, in casu infirmitatis Eucharistiam dari posse non jejunis. Alias interstitium ordinarium solet esse 7. vel 8. dierum.

Potest dari viaticum aegro qui ex febre in delirium incidit, si antea illud desideraverit, aut signa Contritionis ediderit, nec appareat periculum irreverentiae. Ita Rituale Rom. Item damnato ad mortem, etiam non jejunis, si necessitas urgeat.

Qui-

Quilibet Sacerdos in extrema necessitate si Parochus desit, potest præbere viaticum. Et, si alia hostia non suppetat, potest Sacerdos ex hostia majori, qua celebrat, particulam pro moribundo servare.

Sacerdos allaturus viaticum conetur antea, si tempus suppetat, excitare in ægro magnum desiderium hujus Sacramenti, idque ut præstet efficacius, verba Ecclesie augustissimum convivium venerantis proponat. O sacrum convivium, in quo Christus sumitur! recolitur memoria Passionis ejus, mens impletur gratia, & futura gloriæ nobis pignus datur. Puncta hic quatuor consideret, quasi totidem sacratissimi epuli fercula.

1. Ad illa verba, *O sacrum convivium* &c. Perpendat SS. Eucharistiam dari viatoribus per modum cibi, ne deficiant in via ad patriam cælestem; grandis enim adhuc restat via, hostibus multis ac latronibus infestissima; ideòque Servator tuus, Amice, ne animum desponderes, paravit in conspectu tuo mensam adversus eos, qui tribulant te; ad hanc mensam ubi dignè accubueris, dices audacter, si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es Domine. Quare S. Nicolaus Tolentinus tam enixè V. Eucharistiam expebat? Ut tanto, inquit, viatico munitus non deficiam in via ad cælestem patriam profecturus; & si ob demerita mea impius Belial hostis meus mihi occurrerit, possim fidenter dicere, Dominus mihi adjutor, & ego despiciam inimicos meos.

2. *Recolitur memoria Passionis ejus.* Idèò autem voluit Dominus Passionis suæ apud nos jugem esse memoriam, quod in ea divitias nostras spesque omnes sitas habere debeamus.

B. Hugo à S. Victore tria in votis habuisse dicitur. 1. Ut cibus sibi ultimus esset Eucharistia. 2. Ut ultima cogitatio sive meditatio esset de passione Domini nostri Jesu Christi. 3. Ut supremum verbum esset dulcissimum Jesu nomen. Quid ni & tu ejusmodi vota concipias?

3. *Mens impletur gratiâ.* Quod corporeus cibus corpori, hoc panis ille cælestis præstat animæ: ille membra corporis, hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futura gloria nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aspiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit:

Ubi verò allata fuerit venerabilis Eucharistia, quantum infirmitas patietur, Deum præsentem veneretur, atque adoret. Sæpè visâ est Eucharistia morituris vires addere ut in illo supremi temporis articulo, suum in Deum amorem religionemque palam facerent. Exemplo sit Guilelmus Archiepiscopus Bituricensis, qui, licet animam agere videretur, simul atque Duum suum ad se venire cognovit, perinde ac si morbus omnis remississet, de strato proficiens, concito gradu Servatori suo processit obviam, eumque flexis humi genibus, totusque lachrymis distillans, quanta potuit animi corporisque demissione veneratus est, instantemque illi agonem suum commendavit.

Tum in ægro iterum excitet Sacerdos vehemens sacratissimi viatici desiderium, in quem finem breviter reperi poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentissimè cælesti hoc pane, vita excessuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cælum peteret, et si itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredi

renuit, nisi prius Christum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Ambrosii Mediolanensium præfatus desidio, quod præ morbi magnitudine aperire non poterat, Deus miraculo satisfecit, nam nocte divinitus admonitus Vercellensis Episcopus, allatâ venerabili Eucharistia viatico illum refecit.

His aliisque æger accensus, qua maxima potest reverentia divinum viaticum recipiat: quo accepto, consideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitque fidei, spei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobilium Domine quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies, Breves dies mei sunt, & solum corpori me superest, sepulchrum. Bone Jesu esto mihi Jesus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

§. IX.

Ad Extremam Unctionem dispositio.

Forma conferendi in Rituali exprimitur: iterari potest, quando novum mortis periculum incurrit. Ministranda est etiam amentibus, licet illam antea non petierint. Pueris etiam danda est post septimum annum, si habeant usum rationis, etsi nunquam communicaverint. Alias resolutiones vide supra part. 4. c. 6. ubi de extrema Unctione agitur.

Effectus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino est mentis sanitas, & quantum expedit, etiam corporis. Hic Sacerdos refutet errorem & timorem illorum, qui cupiunt semper differri Extremam Unctionem, eo quod perluadeant sibi eo collato de vita actum esse. Cardinalis Bellar. asserit idèò rariores ægros hunc sanitatis fructum decerpere, quod serius ad hanc vitæ arborem accedant.

Narrat Joannes Nider, Rupertum quendam Imperatorem circa annum Christi 1400. hujus opinionis aspergine non leviter tinctum fuisse; at non impune: nam continuo tot tamque gravibus scrupulis torqueri cepit, ut propius nil fuerit, quam ut non modo de corporis, sed & de animæ salute deturbaretur. Impedit Dei favor. Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes ejus pietatis plenissimas percipit; & me imprudentem, inquit, qui orationes tam pias hæcenus neglexerim. Ignoscat Deus insipientiæ meæ; & verò ignovit, vitæ annos insuper non paucos indulsit, quibus imperium suum sospes administravit.

Dum æger inungitur, animum his aliisque similibus orationibus pascat: *Jesu Filii David miserere mihi: Datus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina: Bone Jesu dic anima mea, salus tua ego sum.*

Sacerdos peractâ Unctione ægrum animet ad fiduciam recuperandæ sanitatis, si id animæ profuturum sit, divinoque placito consentaneum; atque in hunc finem has aliasque orationes recitet.

Concede hunc famulum tuum quæsumus, Domine, Deus, perpetuâ mentis & corporis sanitate gaudere, & gloriolæ B. Mariæ semper Virginis intercessionem à præsentis liberari tristitiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

Omnipotens sempiternæ Deus; salus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo N. pro quo, misericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut, redemptâ sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referat, actiones.

Arisde
Kin

Theologia

D. IV
2. 8

S. X.

Admonitio ad præsentem de præparatione ad mortem felicem.

POSTquam æger expiravit, Sacerdos animam ejus circumstantibus commendet, dicatque nullo modo defunctum efficacius ab iis juvari posse, quam si purgata statim per confessionem conscientia ad communionem religiose accedant, ejusque fructum per modum suffragii defuncto impertiant.

Deinde adhortetur præsentem de adhibenda cura ad felicem mortem obeundam.

1. Quia à bona morte beata aternitas dependet.
2. Moneat ad hanc obtinendam necesse esse per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ usum adhibere.
3. Considerent pretiosum esse tempus quod ad salutem operandam conceditur, ideoque nullo die bona opera negligenda.
4. Maxime certam omnibus esse mortem, horam verò mortis incertam.
5. Exiguo labore ingentes thesauros comparari posse.
6. Nihil nos hinc asportaturos, præter virtutum, bonorumque operum fructus.
7. Id nunc agendum, quod fecisse optaremus, si modo supremum vitæ momentum adesset.

Pro Præparatione securissima ad Mortem, dum rectè valeamus usurpandum est sequens Testamentum, quod se sibi viri sancti sæpius contulerunt, & singulis seipmanis devotè recitarunt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotissimum Hominis Christiani, Complectens Actus omnes quibus possit ad salutem aeternam securissimè disponi.

IN nomine Dei, ac Sanctissimæ Trinitatis, Amen. Ego N. N. ab Annis . . . tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundum, & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tua, & tua sint omnia infinitis titulis, hæc meâ supremâ voluntate tibi me, meaque omnia restituo, quanto possum amore, quantâ possum gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicuti dedisti mihi Te ipsum, & pretiosam animam, & Spiritum Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non fecisti?

Quid verò ego hæctenus retribuï, & quid deinceps retribuam tibi? O quam merito ex nunc in æternum cor, corpus, & animam, omnesque cogitationes, verba, & opera, tibi addico, & devoceo! Et si mea forent universa, ô Deus, hæc quoque darem tibi. Dignus es enim Domine accipere omnem laudem, virtutem, honorem, & benedictionem: & maxime à me qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio: Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.

Hos affectus omnes renovare cupio, quoties deinceps respiro, & maxime in ultimo vitæ momento,

R. P. Arsdack, Tom. III.

pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & curia tua cælesti universa, obsequio meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica, Apostolica, & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pœnitentiæ Sacramentum ad veniam peccatorum, Unctionis verò extremæ, ad luctam contra Dæmonem, Communionis autem, ad Viaticum longè aternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno; ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio; si quo casu interceptâ voce, linguâ eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pœnitentiæ verò Sacramento ne desit materia etiam explicita: Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratiſſimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum, patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiosè perdidisse, cum possem eo in immensum per singula sæcula momenta augere opes aternas, & pro aterna gloria tua illud ipsum impendere. De his, inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, me ipsum accuso, & supplex veniam efflagito.

Quod reliquum est de bonis fortunæ, illa relinquo iis N. N. quibus, ut confido, relinqui tibi maxime placeat, & in eum usum N. qui sit ad majorem nominis tui gloriam. Tua sunt fateor, Domine, tua sunt omnia. Ego verò redditurus forsitan hodie rationem, cupio esse Dispensator fidelis, ut non studeam honori meo, sed tuo, non vanitati, sed veritati! Tu enim es via, veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut Sacrificiis, precibus, Communionibus, indulgentiis, & elemosinis juvetis animam meam, ne qua in limine beatæ aternitatis occurrat tristis remora properanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Siqui verò, quod absit, quacumque ex causa adversarii mihi, aut offensi estis, aut fuistis, condono ex corde vobis offensam coram Deo, qui scrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & si quem ipse offendi, supplex veniam peto. Pacem omaibus cum Domino *Jesu* relinquo, & offero, quia tendo ad Principem pacis, & vobiscum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantissimo corde Christi *Jesu*.

Hæc sunt Deus meus, judex meus, & refugium meum, hæc sunt desideria pauperis, quæ soles exaudire. Audi obsecro, & exaudi de profundis clamantem; & per misericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea desideria & decreta certè nunc, & omni hora, morte & sanguine signare paratus sum. Hæc suprema mea, & aterna voluntas est, eritque, Deus meus, per gratiam tuam. Estne ultra quod possim, ô Pater misericordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, estne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separet à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum sim in perpetuum.

Q O bea-

O beatissima V. Maria! salutis meae anchora, & portus, spes & refugium omnium miserorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & custos Angele, vosque Patroni mei, & omnes Sancti, ac Sanctae Dei, ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitae: Auditis clamorem meum, & desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meae firmum, & ratum esse volo, & vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Iudicii die, ac tota aeternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia Diligo te Deum meum, qui sic dilexisti me; & vivo tibi, & in te; ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Haec signavi manu propria, gratia Dei mei, teste ipso, & curia illius caelesti, & sic signatum cupio in hora mortis, ut Deo meo aeternum vivam. Anno mense die hora ... N.N.

NOTA.

Consultum esse singulis, praesertim saepe itinerantibus, Exemplar hujus Testamenti exscribere, & manu propria signatum circumferre, vel libello precum inferere, ut quotidie, praesertim in omni morbo aut mortis periculo usurpetur, & sit ad manum quasi Salvus conductus ad Patriam, alteram & aeternam.

NOTA denique.

In hujus Tomi parte ultima inferius haberi expressos Ipsos Ritus, & Ordinem administrandi singula Sacramenta, & sacrum Viaticum, & Extremam Unctionem, & Ritus Exequiarum, ac Sepulturae, prout in Rituali Romano continentur: atque ita Curator animarum in hoc Libro simul praesto habet quicquid ad assistentiam aegris ac moribundis praestandam requiritur.

P A R S Q U I N T A
P R A X I S V A R I A
E T
S E L E C T I S S I M A

Assistendi curvis Proximo, in quovis Statu.

Complectens Primo, Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

Secundo, Praxim Conversationis, & Instructionis pro quovis hominum Statu & Necessitate. Uti §. 1. cum Haereticis. 2. cum Patribus familiae. 3. cum mulieribus Conjugatis. 4. cum Viduis. 5. cum Virginitibus ac Monialibus. 6. cum Pauperibus. 7. cum Consuetudinariis & obstinatis. 8. cum sovenibus lumbicis. 9. cum Tribulatis. 10. in Morte amici. 11. in Bonorum jactura. 12. in fama aut Honore. 13. in captivitate. 14. in Damnatione ad mortem, & extremo Supplicio.

Ex his experietur Curator animarum in omni occasione tam privata, quam publica, copiosum se muneris sui subsidium in promptu habere.

CAPUT I.

Remedia & Documenta contra singula Peccata in particulari.

§. I.

Remedia contra vitium Superbiae.

1. Habeat Confessionem in promptu pro singulis vitii brevem & acutam Sententiam, quae instar speculi memoriae Penitentis inhaereat.
2. Ostendat quomodo Superbia reddat quemvis odibilem Deo, & simul hominibus: humilitas vero faciat omnibus amabilem: Deus superbus resistit, humilibus autem dat gratiam, Jacobi 4.
3. Homo superbus, qui alios contemnit, aut qui querit ubique suam laudem, privat se merito bonorum operum, & Deus immittit illi miseras quibus humilia-

tur, ipso Christo id attestante Matthaei 23. Qui se exaltat humiliabitur, & e contra, qui se humiliat exaltabitur.

4. Exempla humilitatis in Sanctis, & in Christo, qui dicit Matthaei 11. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.

5. Pro Remedio superbiae suadeat Penitenti, libenter & frequenter agere cum pauperioribus, invisere hospitalia, aut alios infirmos, privatim oculari terram, cogitando se terram esse, etiam in pulverem brevi reverturum.

6. Fugiat adulatores: suas laudes non commemoret, nec ostendat se libenter eas audire, sed dicat cum Regio Propheta Psal. 113. Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Exempla vindictae divinae in superbos vide supra in Apparatu, Verb. Superbia.

§. II.

Documenta & remedia contra Avaritiam.

1. Inculeet penitenti dictum Apostoli ad Timotheo 6. Radix omnium malorum est cupiditas. Ex illa oriuntur istae lites, rixae, odia, quae animum assiduo turbant, & a Deo avertunt, nisi illa cupiditas tandem eradiceatur.

2. Consideret vitae breviter: Pro brevi via non est opus magno viatico.

3. Tempus esse ut incipiat thesaurum suum praemittere in caelum, ubi sperat in aeternum habitare, monente Christo Matth. 6. Thesaurizate vobis thesauros in caelo, quo fur non appropriat.

4. Praemium eorum qui commutant avaritiam in spiritum verae paupertatis, & contemptum divitiarum. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.

Arde
kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

5. Ut abjecta cupiditate nimia, confidat divino promisso Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adicientur vobis.*

6. Expedit vitio avaritiæ laborantibus pro pænitentia iungere primò, parvas Eleemosynas, postea majores, donec usu largiendi incipiat convelli radix tenacissimæ cupiditatis & avaritiæ. Hæc avulsâ animus ad bonorum æternorum cupiditatem alliciendus, nam facile nobis *fordet terra, cum calum aspiciamus.*

§. III.

Remedia prescribenda contra peccata Luxuriæ.

1. **M**oneat pænitentem luxuriæ deditum, ut sæpe expendat hanc sententiam. *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.* Et serio confectat turpitudinem, pudorem, & tristitiam quæ consequitur actum luxuriosum etiam in hac vita, & multò magis in futura, cum brevissima sensus titillatione, quæ statim evanescit instar fulguris, nihil homini relinquens, nisi necessitatem vel serio pænitendi, vel in æternum arrendi.

2. Injungat ut frequenter & devotè postulet à Deo donum continentia: nam ut dicitur Sapientia 8. *Nemo potest esse continens, nisi Deus dederit.* Promittit autem Christus Matth. 17. *Patrem cælestem daturum spiritum bonum petentibus se.*

3. Adjungat orationi aliquas corporis afflictationes, jejunia, aut vigiliæ. Quia, *hoc genus demoniorum non ejicitur nisi per orationem, & jejunium.* Luca 11.

4. Valet etiam plurimum frequens usus Confessionis, & Eucharistiæ, qui possit in partem pænitentia imponi.

5. Doceat vitare occasiones luxuriæ, ut est fuga personarum quas sentit sibi periculosas: item lascivos aspectus, verba, libros, & sociorum sermones impuros. Nam præcipuum luxuriæ remedium in fuga consistit, monente Apostolo 1. ad Corinth. 6. *Fugite fornicationem.*

6. Caveat à gula, & otio, honesto semper exercitio animi occupando. *Multam enim malitiam docuit otiositas.* Eccles. 33.

7. Proponat deniq; præmium castitatis in cælo paratum, Matth. 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Et oblectationem quam etiam in hac vita possunt habere in casta & pura conscientia, quæ est, *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum,* teste Apostolo ad Philip. 4.

§. IV.

Remedia contra Odium, Invidiam, & Iræ.

1. **C**onsideret necessitatem tandem deponendi odium erga proximum. Quia aperte pronunciat Christus Matth. 6. *Deum non dimittere peccata, nisi dimittenti ex corde proximo suo.*

2. Vindictam injuriæ Deo relinquendam, qui suo tempore infliget. *Mibi vindictam, & ego retribuam.* Deut. 32.

3. Cogitet quoties Deus ipsi sua delicta remisit: nonne decet in illius gratiam fratri suo ignoscere? *Serve nequam omne debitum dimisit tibi, nonne decebat & te misereri conservi tui?*

4. Proponat exemplum Christi, qui in Cruce oravit pro iniquissimis crucifixoribus & dixit, *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

5. Advertat Invidiam ipsi homini invidio maximè *R. P. Arsdock, Tom. III.*

nocere, dum de alieno bono dolet & tristatur, Prov. 14. *Pusredo ossium invidia.* Est instar vermis ac tinea, quæ invidium intus rodit & confumit, & absque alia utilitate.

6. Remedia denique odii, uti & *Iræ* hæc sunt. Silere quamdiu te irâ commotum sentis, nec respondere nisi quando potes vultum & verba ad benignitatem componere: Quia, *Responsio mollis frangit iram.* Proverb. 25.

Cavere occasiones altercandi, non facile aliis contradicere. Inungere sibi pro multa, ut quoties alium per iram offendit, det aliquam eleemosynam, vel ab offenso ante vesperam veniam petat. *Sol non occidat super iracundiam vestram,* ad Ephes. 4.

§. V.

Remedia Acediæ & Tepeditatis.

Hæc Acedia consistit in quodam animi tædio, per quod omittuntur opera pietatis, aut certè non nisi imperfectè cum animi tristitia ac tepore peraguntur.

1. Consideret talis vivâ fide, nihil se habiturum in altera vita, nisi quod in hac vita pro Deo operatus fuerit: *Ecce homo, & opera ejus.*

2. Reflecat quomodo homines pro modico hujus vitæ lucro, honore, aut voluptate, nulli labori parcant; *Et illi quidem ut corruptibilem coronam obtineant, nos autem incorruptam.*

3. Expendat quantos labores ac pænas subierint Martyres ac Confessores pro Dei gloria, & vitæ æterna, quæ ipsi non est minus necessaria. Videat continuum pænitentiam, & patientiam, quam pro sua salute ultero subeunt tot viri Religiosi, ac devoti, etiam imbecillioris sexus, & ætatis. Vel si sit Religiosus, coniciat oculos in alios fervidiores, & suos confratres, qui magno zelo & labore in arduis Missionibus ac periculis versantur. Et dicat sibi cum S. Augustino, *Non potes tu quod illi, & illi?*

4. Postquam hæc serio expenderit, prosternat se coram Deo in oratione, & ostendat illi suam miseriam, humiliter rogando ut hanc tepiditatem ac spirituales tristitiam à se depellat: juxta consilium apostoli Jacobi cap. 5. *Tristatur aliquis vestrum, oret.*

5. Proderit etiam contra acediam, opera pia subinde variare, ut modò oret, modò legat, &c. Moneat etiam ut ad sonum horologii cogitet, *Tempus suum esse breve,* & se temporis rationem Deo redditurum.

Directionem brevem Confessarii & Pænitentis vide supra Tom. 2. in fine pag. 257.

CAPUT II.

Praxis Conversationis & Instructionis pro quovis hominum Statu & Necessitate.

§. I.

Praxis cum Hæreticis utiliter tractandi.

In primo congressu concilianda est eorum benevolentia comiter alloquendo, & de iis duntaxat rebus agendo in quibus cum illis convenimus omni altercatione semotà. Si quid etiam illis charitatis, obsequii, aut honoris deferendum sit, id benevolè præstandum. Sic enim disponitur animus, ut videant non contentionis, sed veritatis & charitatis studio nos conari illos à suis erroribus revocare.

Q 2

Pro-

Proponenda est hæretico paulatim multitudo, novitas, & discrepantia tot Sæctarum quæ hoc sæculo emerferunt: & quomodo inter se tam repugnantes sint, ut de nullius veritate constare possit, quod clarè expositum invenies in hujus Operis Tom. 1. pag. 150. 156. 170. & seq.

Et hinc exponet illi obligationem quam quisque habet indagandi viam certam & securam in negotio tanti momenti, qualis est æterna damnatio, si illa inquisitio negligatur. Nec sufficere quod videatur sibi hætenus esse in via recta, monente Scriptura, *Est via quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt in interitum*: à similitudine Viatoris, qui eligit viam minime periculosa: obligationem illam demonstratam reperies in eodem Tomo 1. pag. 28.

Juvabit etiam illi exponere motivum vulgò notissimum propter quod moderni Sæctarii in Anglia, Germania, & Belgio Ecclesiam Romanam primò servaverunt, quam eorum Majores de nullo unquam errore accularunt per mille quingentos annos ante libidinem Henrici octavi erga Bolenam, & offensionem Lutheri erga Pontificem, & Principis in Belgio erga Hispanos: adeoque propter libidinem, odium, & offensionem, non propter veritatem ab Ecclesia Romana defecerunt. Tunc perges, propter eorum exemplum, ortum ex solo odio, & libidine, te ipsum in æternum perdes? De hoc vide deducta Tom. 1. pag. 172.

Ponatur ipsi patheticè ante oculos status miserandus in quo versatur modernus Sæctarius per ea quæ credit ab omni veritatis specie aliena, in Sæcta nullum habente testimonium antiquitatis, aut miraculorum, cui adversatur totus pæne orbis Christianus, quod deductum invenies in Idæa miseranda moderni Sæctarii Tom. 1. pag. 19.

Quamvis consultum non sit ut cum Hæreticis coram aliis publicè disputetur, quia sic honoris conservandi studio plurima quarunt effugia, quibus imperitis facile imponunt. Si tamen justas ob causas disputandum sit sive publicè, sive privatim, semper observanda sunt sequentia, 1. Curandum est Sacerdoti ut in lectione Evangeliorum, & communium Controversiarum ita versatus sit, ut ex ipso Verbo Dei scripto hæreticus convincatur, cuius sensum admittere debet juxta mentem Sanctorum Patrum primitivæ Ecclesiæ, juxta Methodum quam supra dedimus in Polemicis Tom. 1. c. 9. & tract. 2. c. 1. pag. 106.

Secundo, In disputando non confidat nimium suæ eruditioni & industria; cum enim sit Fides donum Dei, humanis mediis non obtinebitur. Itaque ante congressum cum hæretico, cum Deo in orationibus commendet, & quasdam afflictiones ac poenitentias pro eodem offerat, sub ipsa etiam concertatione mentem frequenter elevet ad Deum jaculatoriis orationibus, quibus sibi gratiam, & illi lumen exoret & impetret.

3. Nè tempus frustra teratur in disputatione, consultum erit mox ad fundamentalem controversiam venire: ea autem est de notis Ecclesiæ; si enim demonstratur nostra esse vera, necessaria erit sequela, omnia quoque vera esse, quæ ipsa docuit, atque adeò non errare eum, qui sub una solùm specie sumit Eucharistiam, veneratur Sanctos, &c. De quibus singulis in Tom. 1. agitur.

4. Disputantibus hæreticis non danda est libertas vagandi, & ab uno puncto ad aliud transiliendi, sed certa & categorica responsio extorquenda; quæ re si ipsi irritentur, caveat Sacerdos, nè ipse etiam irretur, sed

religiosâ patientiâ & modestâ adstantibus, in bono exemplo, attendat quoque, nè concitate aculeatis verbis insultet, & quasi triumphum canat; hoc enim presentibus, qui plerumque suis compati & favere solent, displicere poterit, & occasionem dare Sacerdotibus Catholicos averfandi ut superbos.

5. Sæpè non oberit urgere hæreticos, & pretere quaestionem illam, Unde sciant Biblia, quibus tunc, & quæ citant, esse verum Verbum Dei, Evangelium S. Matthæi esse scriptum à S. Matthæo, & non ab alio, qui nomen ejus finxerit? sic enim denique deveniendum erit ad Traditionem Ecclesiasticam, adeoque tunc primum ipsorum fundamentum.

7. Cum iis, qui simpliciores sunt, non multum altercandum est, sed potius hortandi sunt, ut perorationem commendent Deo negotium hoc, rogenique, ut veram fidem eis ostendere dignetur; tum si legere possint, libellus aliquis controversiarum simplicis stylo scriptus legendus offerri poterit. Præterea verò luxuria & amica colloquia cum ipsis instituentur, in quibus ostendatur illis discordia inter Hæreticos, & contradictiones ipsiusmet Lutheri & Calvini, &c. Explicabuntur etiam aliquot motiva credibilitatis pro rudi plebe magis accommodata, qualia sunt Martyria tot ac tanta pro Christiana Fide tolerata; tot tamque docti Viri ab Hæresibus nostram Fidem transeuntes; tam mirabiles Conversiones, tam admiranda Miracula in confirmationem Fidei nostræ patrata; &c. Denique est res prima vice ex voto non succedat, non desinat conatum suum cum patientia sapius prosequi, & illorum Conversionem Deo in precibus commendare.

§. II.

Documenta Patribus familias tradenda.

1. Studendum, ut curam habeant institutionis Christianæ, liberos suos, & reliquam etiam familiam mittant ad Catechismum, reduces examinent, & eos, qui meriti sunt, remunerentur aliquo præmiolo, ut illi quoque excitentur.

2. Ut suos servos, ancillas, liberos diligenter diebus festis ad Sacrum & Concionem mittant & ex redeuntibus quarant, quod notaverint, puniant subtractâ aliquâ recreatione, aliove modo negligentiores.

3. Ut otium domo eliminent, suosque benè occupent, ita tamen, ut tempus pro Sacro, precibusque fundendis concedant; neque existiment per tale otium quidquam decrementi rem domesticam passuram, quin potius certò sibi persuadeant, multum ipsam hoc medio augendam; nam lucrum, quod propter virtutes, religionis maxime, despicitur, per virtutes melius recuperatur. Certè, si pietas, teste D. Paulo Tim. 4. ad omnia utilis est, quidni etiam ad rem domesticam augendam & conservandam?

4. Emendent, & tollant ludos inhonestos, ebrietatem, lasciviam, colloquia prava, juramenta, blasphemias, imprecationes, & contentiones, & similia peccata, deceret certâ poena pecuniariâ, vel abstinentiâ modicâ, qui sæpius horum peccatorum aliquod admisisse deprehensi sunt.

5. Commendet illis lectionem libellorum piorum, recitationem Litaniarum B. V. à collecta familia ante somnum; pauperum amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maxime; prosterne, sub motis inhonestis, Imagines pie Christi Crucifixi, B. Virginis, Sanctorum, &c. Hæc lectio etiam sint affixa, ut occasio sit ante cubitum eas venerandi.

Ars de
Kin

Theologia

D. IV
2. 8

6. Suadeat Patribus familias, ut non ipsi modò uni alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domestica negotia satisfacere tot legibus non possunt) dent nomina, sed auctores etiam sint domesticis ad idem faciendum, suisque temporibus eos ad conventus mittant. Ad Confessionem & Communionem, cum leges exigunt, peragendam hortentur.

7. Summoperè illis concordiam mutuam non modò cum uxoribus servandam, sed inter ipsos etiam domesticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam sancti Spiritus sententiam, Prov. 17. *Melior est buccella sicca cum gaudio (& pace) quam domus plena veltimis cum iurgio;* tum tritum illud proverbium: *Concordià res parvacefcent, discordià etiam maxima dilabuntur.* Eundem in finem proderit etiam narrasse sapientissimum illud Sciluri Scytarum Regis factum, qui è vita discessurus, septuaginta, quos habebat filios convocavit, singulisque fasciculum 70. sagittarum colligatarum obtulit, frangereque iussit; quod cum nequiret, singulos singulas sagittas accipere & confringere iussit, quod cum sine labore præstitissent, subjecit: *Ita & vestra potentia, si conjuncta per concordiam manserit, à nemine frangetur aut superabitur; secus, si per discordiam à vobis ipsis divisi fueritis.* Sententiæ & exempla de pace mutua requisita ad conversationem, reperiuntur supra verbo, *Pax*, in Apparatu.

§. III.

Praxis agendi cum Mulieribus, & maximè Conjugatis.

Cum feminis agendum rarò, breviter, cautè, prudenter. Hæc ut servantur, caveatur in Conversando locus obscurus, & ab omni teste nimis secretus: oculi à fixo aspectu, manus à contactu cohibeantur.

Hinc 1. se severum potiùs, quam familiarem exhibeat; abstineat à blandis verbis carnalem quandam affectum redolentibus. 2. Non facile credat querelis & lachrymis fœminarum; sed potiùs adhortetur eas ad patientiam; jubeat inquirere, num causam injuriis, verberibusque dederint. 3. Non habeat fidem, si revelationes & devotiones fingant, sed potiùs ad observationem mandatorum Dei hortetur. Atque hæc circa mulieres in genere observanda sunt, nunc ad specialia magis descendendum est.

Virtutes ergo uxorum quod attinet. 1. Vehementer ipsis commendabit puram intentionem, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præfigere sibi deberet, obtinere laborent? Is autem finis est, ut marito sint adjumento in filiis generandis, nutriendis, & educandis, & per hoc debitum amorem & obsequium Deo exhibentes salvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Proverb. cap. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quæ sivit lanam & linum, &c.* Per lanam enim externa bona & corruptibilia, per linum verò interna & incorruptibilia seu æterna indicantur.

2. Hortetur illas ad insignem vitæ integritatem & verecundiam; hæc enim virtutes sunt vestis illa, quam sapiens mulier sibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit, *Byssus & purpura indumentum ejus*, ubi per Byssum propter candorem intelligunt Interpretes innocentiam vitæ, per purpuram verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè si sic quarant regnum Dei & justitiam, omnia reliqua, quæ ad se ac familiam sustentandam sunt necessaria, copiosè adjicientur.

3. Moneat, ut etiam atque etiam imitari studeant jam sæpius commemoratam mulierem sapientem, quæ consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit. Ad hujus ergo exemplum otium diligentissimè fugiant, eumque in finem sæpius considerent, quæ tum interiori suæ domui, animæ scilicet; tum exteriori, videlicet familie desint, eaque omnia sollicitè, & optimo, quo possunt modo, procurare studeant.

4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ita mulieres viris suis in omnibus.* Hortetur itaque illas, ut, sicut Ecclesia triplici potissimum obsequio suum erga Christum amore probat, scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ; Ita his ipsis tribus officiis ipsæ quoque suos sibi maritos demereri studeant.

5. Singulariter illis commendet domesticorum, & liberorum maximè curam; horteturque ad exemplum mulieris sapientis, omnes suos domesticos *duplicibus* veltiant, id est, ut tam in virtutis, quam in aliarum artium ac munerum, quibus alere postea sese debebunt, studio eos perficiant.

6. Non minùs illis commendet imitationem illius virtutis, quam in muliere Sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os suum aperuit sapientia, & lex clementia in lingua ejus*, Proverb. ult. Hortetur itaque illas, ut singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potiùs, quam imperiis duris atque verberibus ad officium perducere studeant: nam mitibus promisit Christus, quod terram, id est, homines suæ curæ commissos possiderent.

7. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant fortitudine lumbos suos, & roborent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonii jugum secum ex omni parte affert toleranda; alioqui enim & in hoc, & in futuro seculo miserimas futuras.

8. Denique misericordiam erga pauperes specialiter etiam commendat, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud Servatoris promissum: *Date & dabitur vobis: Mensuram bonam & confertam, & cogitaram, & superfluentem dabunt in sinum vestrum*, Luca 6. Has profecto virtutes si comparare studerint uxores, verificatur de illis, quod Salomon de muliere sapiente narrat: *Surrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt; vir ejus & laudavit eam: date ei de fructu manuum suarum & laudent eam in portu Operis ejus*, Prov. cap. ult.

Tentationes Conjugatarum ad tria ferè genera revocantur. *Primum*, & gravissimum ferè est, quod ex maritorum vel severitate, vel violentia, vel negligentia, alique vitii nascitur. Contra hanc tentationem sic eas munit, & 1. suadeat, ut pro maritis suis assiduo Deum, in cujus manu sunt corda hominum, precentur, imitatz prudentem Abigail, quæ marito suo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequiis valde diligentes sint, sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant, v. g. cibos illis gratos præparent, dicantque se speciali affectu erga maritum illos præparasse, omnia verò mandata promptissimè exequantur, &c. sic enim amor maritorum erga ipsas crelect, & suo tempore occasio dabitur, id quod volent, impetrandi, ut in Esthere patet.

3. Suadeat, ut dum maritus ebrius aut iratus est, taceant: imò etiam postero die ab ipso veniam precentur,

non

non aliter, ac si ipse illum offendissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis mentem mariti devinciet. Certè in plerisque conjugii causa potissima discordiarum est, uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui uxori, quam maritus quotidie verberabat, remedium petenti, vasculum naturali aquà plenum obtulit, iubens ut marito irato, hac aquà os suum impletet & tam diu retineret, donec mariti ira defuerit. sicut enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum ad uxorem vulneribus plenum vocatus esset, primo loco emplastrum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causamque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen priùs obstruxisset & sanasset.

4. Suadeat, ut, dum mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem capient, & suavis verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferant suos (uxorum) errores, se quoque, si hoc impetraverint, paratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, nè unquam maritos, aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omninò manibus certent; nam sic magis in consuetudine eos roborant, atque ad odium & rancorem majorem excitant. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum, vel Virum Religiosum adeant, eumque rogent ut cum marito suo agere, aptisque mediis prudenter applicatis, ad frugem reducere studeant; ipsæ verò interea negotium hoc Deo commendent, proque felicitatis ejus successu Communiones aliquot, vel elemosynas, aliaque opera offerant.

5. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum bonum meritorum in cælo ingentium extrahere studeant, nè alioqui & illis objici possit, quod S. Job. suæ uxori objecit & dixit: *Quasi una de stultis mulieribus existi. Si bona de manu Dei suscepisti, mala quare non suscipias?* Profecto enim stultè agunt uxores, quæ impatienter ferunt tales miseras, quia sic & gravius ferunt crucem, & in altera vita nil nisi graves poenas expectare ex ea possunt, cum tamen per patientiam potuissent crucem hanc leviolem reddere, & simul ingens in cælis præmium mereri.

Secundum genus tentationis provenit, ex liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat Sacerdos. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores subditorum & liberorum, sed potius considerare eos ut cæcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quovis errores mox puniant, sed minores dissimulent, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucentur. Revocet illis in memoriam Dei misericordiam, quam erga ipsas ostendit; & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filia Dei? & tamen quàm parum impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox Pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? Si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse debetis, quomodo minus à liberis vestris, ratione destitutis hoc exigetis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potius, quàm severitate eos corrigant, nam ut S. Prosper l. i. de vita contempl. ait: *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec in-*

crepationem recipit, nec salutem. Et ut S. Gregorius in Pastor. cap. 35. ait: *Plerumque quos Cruciamena non corrigunt, ab iniquis actibus lenia condementia compescunt.*

Tertium genus tentationis oritur ex sollicitudine, quam de liberis tum alendis, tum necessariâ dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat Sacerdos. 1. Hortetur illas, ut filios in timore Domini doceant, & exemplo S. Tobia ab infantia faciant, timere Deum; Hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo liberis invitis auferre possit, & cum qua nullum necessarium ad vitam mediorem defectum sint possuri; eam enim si liberis instruxerint, aucter cum S. Tobia ad illos dicere ipsas posse: *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & receperimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut etiam Deus ipse per Psalmistam dixit: *Non est inopia timoribus eum* Isaia 33.

2. Jubeat illas considerare, quàm liberaliter Deus aves in aère, feras in sylvis nutriat, quantum magis ergo hominibus pretioso ipsius Sanguine redemptis necessarium victum non negabit?

3. Jubeat item meminisse, quod non tam ipsarum, quàm etiam Dei filii sint liberi earum; imo magis Dei, ut qui corpus & animam dederit, si ergo ipse tantopere sollicitus sunt pro liberis, neque illos unquam fame perire sinerent, quanto major de talibus liberis cura ab ipso Deo expectanda erit?

4. Ostendat illis, quantum periculum & damnum liberis & sibi ipsis creent, si amplam nimis hæreditatem parent; sibi quidem, dum interea salutem suam & celestes divitias comparare negligunt, pro quo tamen ipso labore exiguas à liberis gratias referent, sed potius efficiant, ut & in vita mortem ipsarum illi assiduo desiderent (quo citius paratâ hæreditate fruatur) post mortem verò convivium instituunt, & per turpem decoctionem hæreditatis, notam parentibus mortuis injurant, pro honore & levamine quod per tantos vitæ labores expectabant.

§. IV.

Praxis Viduas instruendi.

Explicandum Viduis, quod cum marito careant, debeant se Christo offerre, & illum in Sponsum accipere. Suadeat ut Christo pro dote offerant has quatuor virtutes. 1. Insignem vitæ honestatem, qua studeant Christo soli placere, & ab eo vicissim amari. 2. Constantium studium Orationis: per hanc enim sponso suo familiares fient, nec aliorum colloquia ambient. 3. Patientiam, quæ æquo animo ferant miseras & desolationes quas seculum affert status viduitatis. 5. Charitatem erga liberos & domesticos, quæ tum necessaria illis provideant, tum in pietate & bonis moribus benignè instituant.

Tentationes quædam propriæ sunt Viduis, contra quas à Sacerdote muniri debent.

Prima tentatio oritur ex mariti morte; contra quam sic eas muniat Sacerdos. 1. Ostendat, merito sperari posse se, maritum inter Electos annumeratum esse, proinde, si verè illum dilexerint, gaudere magis ipsas debere, quod ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam, omni deliciarum genere affluentem fuerit.

2. Declaret etiam illis, melius sic provisam fore à marito, si enim, cum in terris viveret, tantâ curâ uxori & liberis necessaria providebat, quanto magis in cælis

Arde
kin

Theo
logia

D. 117
2. 5

celis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus aucta est, & major ad quævis à Deo impetranda facultas adest.

3. Revocet in memoriam, quoties viventem adhuc Maritum in longinquis forte regionibus negotiorum causa abeuntem sine dolore dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam per diem unicum (nam mille anni coram Deo & cum æternitate comparati, sunt sicut dies hesternæ, quæ præterit) æquo animo ferant, ut suo tempore, tantò cum majori gaudio, in cælis iterum videant; maximè cum sperare possint, in eum locum abiisse maritum, in quo negotia sua, & liberorum commoda optimè apud Deum & Patronos procuraturus credatur.

4. Ostendat illis, quod loco Mariti defuncti infinitis ditiores, pulchriores, nobiliores, sanctiores, & præterea etiam immortales, summeque sponsæ suæ amantem Sponsum, videlicet Christum, habere possint; ei proinde se despondeant, & tum audacter cum S. Davide Psal. 22. dicturas: *Dominus regni me, & nihil mihi deerit.*

Alter tentatio, ex ipso Viduitatis statu & solitudine perisique viduis per quam sanè molesta oritur, contra quam sic illas munit Sacerdos, 1. Declaret, quantum curam se de Viduis habiturum promiserit Deus, nam Exodi 22. cap. dicit: *Vidua & pupilla non nocentis, si laeseris eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, Jeremiæ 22. præcipit: Viduam nolite contristare. Matth. 23. Vobis Scriba & Pharisæi hypocritæ, qui domos viduarum comeditis. Psalms. 145. dicit: Pupillam & viduam suscipiet. Et Deus Psalms. 67. Pater Orphanorum & Judex viduarum vocatur, ut innuat, se speciali ratione Viduas defenditurum.*

2. Illis ostendat, quam fideliter Deus promissis steterit, & quantum jam olim curam de illis habuerit, in eumque finem ob oculos illis ponat viduam Sareptanam, 3. Reg. 17. ab Elia mirè adjutam.

Alteram item, cui Eliseus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvenit. Nobemi viduam singulari benedictione impertitam. Ruth c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte suscitavit. Lucæ 7. Annam filiam Phanuelis, quam Prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos, in Gazophilacium misit, præ aliis omnibus à Christo laudatam. Marc. 12.

3. Proponat in exemplum Viduas illas, quæ, cum possent, nubere noluerunt; quales sunt, Paula Romana, Blesilla ejus filia; Melania, quæ marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licet ætate florida, & divitiis affluens, & ab ipso etiam Imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias, constanter abnuvit, & in Thebaïdem se contulit; Elisabetha Regis Ungariæ filia, quæ totam se post mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana vidua, quæ cum per annum & dimidium dumtaxat virum habuisset, & ab Imperatore Theodosio moneretur alium accipere, respondit: *Si Dominus voluisset, me viro nuptam esse, non tam cito me illo orbasset; quia ergo agnovit, non amplius expedire mihi Conjugium, conjugem abstulit.*

4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonii, & durum vinculum, ob quod ablatum gaudere deberent potius, quam tristari; meminisse quoque luceat illius dilemmatis, quo vidua quædam Romana usa

est, dum dixit: *Aut futurus mihi maritus bonus, aut malus est: si bonus, vexabit semper timor mortis illius; si vero malus, expedit mihi magis malum hoc non experiri.*

Tertia tentatio, provenit ex sollicitudine de victu sibi & filiis procurando; contra hanc munit eas, partim iis mediis, quæ supra pro simili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam iis quæ infra contra pauperum tentationes afferentur;

Specialiter verò hic proderit in memoriam revocasse illam historiam de vidua, quæ duas filias, quas alere jam non poterat, ad aram B. V. duxit, eique omne in illas jus maternum transfecit. Quo facto vix egressæ templo sunt, cum obvius illis juvenis factus plenum pecuniæ marsupium offert, seque patri eorum mortuo has pecunias debere asserit. Accipit pecuniam læta mater, & ex ea vestem filiabus honestam confici curat; cum autem vicini ita vestitas viderent, & talem pecuniam ex quæstu impudico comparatam suspicarentur, mater de infamia filiarum sollicita ad templum properat, & B. V. hanc necessitatem commendat, & sanè iterum audiat sunt preces. Nam die quodam festo, dum filie ante domum sedent, adest de cælo Angelus, & in conspectu multorum rosas virginibus tradit, dicens, eas ab ipsarum cælesti Matre in testimonium illarum virginitatis missas fuisse. Id ubi Princeps illius terræ intellexit, geminum Monasterium ædificavit, & utrique has virgines præesse voluit. Ita refertur in Speculo Exemplorum, exemplo 117. Et ex Apparatu videri potest ver. *Consolatio divina*, quomodo illa Viduis aderit, si ad eam fidenter confugiant.

S. V.

Quomodo, & de quibus instituenda Moniales, & Virgines.

Stuendum, ut sæpe recolant illam S. Bernardi sententiam: *Ad quid venisti? Ac proinde Mundo generose valedicentes, solum Christum pro Sponso eligant, certoque sibi persuadeant, quidquid sponsa in Sponso suo exoptare possit, id omne illas in Christo infinitis perfectius reperire; ideoque meminisse eas jubet sententiæ illius à S. Paulo 1. ad Corinth. cap. 7. prolata: *Quæ nuptia est, cogitat quæ mundi sunt, quomodo placeat viro; & mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta & corpore & spiritu.* Audiant ergo & implere studeant consilium in simili negotio viduis à S. Augustino de bono viduitatis datum, dum ait: *Currite ad illum, placete illi, ex illo vivite, cum illo, & de illo.* Præcipue verò illas hortetur ad magnam corporis, animique integritatem, ad Orationis studium, ad obedientiam, modestiam, & patientiam; hæ enim virtutes maximè sponsam Christi decent. Porro tentationes ipsarum ad quatuor fere species revocari possunt.*

Prima oritur, ex solitudinis religiose tædio; contra hanc sic illas munit, 1. Proponat illis exemplum avicularum inclusarum, quæ initio quidem solitudinis impatientes exitum ubique sollicitè quærunt, sed paulò post solitudini assuetæ, adeo delectantur illâ, ut neque aperto etiam ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certius jubet, quantò fortior est gratia divina, quam consuetudo.

2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque Uxores in sæculo solitariae domi resideant, & intercæ mille crucibus & curis oneratae gemant & felices virgines Deo consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illæ, sibi obrigisse felicitatem, quam aliæ tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt,

3. Offen-

Arde
kin

Theo
logia

D. IV

3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quod Deus ita illas Monasterio incluserit; ut enim venatores accipere oculos obvelant, ne viliores prædam insectatus, nobiliores dimittat; ita Deus obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne illi videant & Deum amare omitant. Sicut item imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectæ splendorem suum & pulchritudinem amittant; ita Deus Moniales vult obvelatas esse, ut tanto pulchrior ipsarum anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum.

4. Meminisse jubeat, quid sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus.* Si ergo in solitudine *Jesus* est, & esse cum *Jesus* Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis lib. 1. cap. 20. sic loquentem: *Si cuncta videris presentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad Deum in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude super te ostium tuum, & voca ad te Jesum dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenes alibi tantam pacem.*

Secunda tentatio oritur, ex defectu temporis ad orationem; quandoque vero ex consolationum, quas in precibus sentire cupiunt, carentia. Contra hanc sic illas munit. 1. Ostendat illis meliorem esse & gratiorem Deo obedientiam, quam victimas orationis & sacrificia laudis. Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suavitè canere, vel cytharâ ludere vellet, minimè gratum obsequium ipsi præstaret: ita nec hominis grata Deo oratio esse potest eo tempore, quo Deus aliud ab ipso obsequium petit. Doceat præterea, ipsum opus obedientiæ orationem esse; sic enim S. Augustinus super Psalm. 150. Cum quaesisset, quomodo resoratione eatentes à S. Davide ad laudandum Deum invitaret; laudare ipsum possint, respondit, in eo, quod ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nitum ipsius producant; unde subjicit S. Doctor: *Vis semper laudare Deum? bene fac omnia, & laudasti Deum.*

Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quas in oratione sentiunt, si propter obedientiam relinquuntur, per obedientiam melius recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet puri cordis homo, quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quam is, qui in omnibus Dei voluntatem se implere visse advertit? Nimirum talibus contingit, quod illi Moniali, quæ cum Christum, qui ipsam visitaverat, ad portam vocata dimisisset; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quo obedientia vocaverat, abiisset.

Secundò illis, quæ Desolationes in oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potius in integra resignatione sui in manus Dei, multoque gratiores Deo charioresque esse animas, quæ desolationes patiuntur & ariditates, quam quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando Deus personæ cuidam desideranti scire, quænam anima Deo charissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in Speculo exemp. V. *Tribulatio exemp. 6.* videre est. Viderat illa persona Christum ad altare stantem, & in fratres Moniales flectentes. Ad harum primam accedens Christus, suaviter eam allocutus est, &

postea SS. Corpus suum tradidit. Subindè ad alteram progressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, simulque etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantum, sed etiam verberibus eam plurimè afflixit, & cum deorum SS. Corpus suum præbuit. Cum autem persona illa hujusmodi explanationem peteret, respondit Christus, primam quidem Monialem sibi charam esse, sed qua non nisi consolationes appetit, non esse eam tam charam ipsi, ac secundam, ut quæ etiam durius ab ipso tractata, ab ejus servitiis non desinat; verumtamen, quia, si graviores essent tentationes, animo & proposito deficeret, ideò tertiam sibi charissimam esse, ut quæ nullis adversis rebus sese ab ejus amore, & servitio permittere absterret.

Tertia tentatio, oritur ex eo, quod à Superioribus non videantur amari, ideoque non applicantur ad honorifica officia, sed perpetuis increpationibus venentur. Contra hanc tentationem sic eas munit. 1. Proponit exemplum Christi, qui usque ad 30. annum oblectatam vitam vivens, subditus erat parentibus suis.

2. Jubeat meminisse, ad quem finem venerint in Religionem? nonne ut eligerent abjectæ esse in domo Dei sui magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum? Gaudeant ergo sibi occasione offerri finis sui obtinendi, & ea sedulo utantur.

3. Demonstret illis, omnia officia suam dignitatem & excellentiam detumere à voluntate Dei, illumque Deo copiosius honorandum, qui officium ab eo impostum perfectius impleverit, perinat ac in comedia non attenditur, quam personam egerit actor, sed quam benè.

4. Ostendit illis commoda, quæ afferunt humilia officia præ altioribus. Nam 1. minus periculi in illis reperitur vanæ gloriæ, & præmii per eam perdendi. 2. Purior est intentio; & hoc ipso major à Deo benedictio. 3. Minoribus talentis ad ea opus est. 4. Curas minores requirunt. 5. Consolationes divini in his sunt frequentiores. 6. Proximus magis inde edificatur. 7. Charitas fraterna mirè per ea augetur & conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subjiciunt, & onera pro ipsis portant. 8. Superiores valde recreantur, & multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent, dum timent, ne imponendo vilia officia, subditos offendant. 9. Securius possidentur; quia pauci sunt qui ambiant illa humilia.

5. Demonstret illis, nullam familiaritatem esse magni faciendam, aut magis appetendam, quam cum Deo; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in tentatione constitutæ imitentur Rachaelem Monialem; quæ, cum à Judaismo ad veram Fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur, ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garricibus; ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem, aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admittèrent; magisque consolata discessit, quam si ad portam cum aliis fuisset locuta, uti in Spec. Exem. V. *MARIA Exem. 10.* videre est.

6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ domesticae; quæ ut levius ferret vexationes parentum & domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

Quarta tentatio, oritur ex vitis & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur.

anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas munit.

I. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysii, quo dicere solebat, nimum delevibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis: qui enim se norit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suapte naturâ feracem esse. Hinc ille adversus errata quotidiana hac oratione utebatur: En mi Domine, quam fragilis sum & miserabilis! quam proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum committam, & tunc quiescebat.

II. Perluadeat illis, quod quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiam si sapius ex infirmitate caderet; certo tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret: ita & animam, quæ tendit ad cœlum, certo eo perventuram, licet quandoque in peccata venialia labatur, modo resurgere citò conetur.

III. Pari modo persuadeat illis; quemadmodum patet infanti suo ob morbum cadenti potius condolet, quam indignatur; ita Deum quoque animæ ex infirmitate cadenti, non modo graviter non indignaturum, sed potius condoliturum, mediæque ad infirmitatem curandam suppeditaturum.

§. VI.

Praxis juveni & consolandi Pauperes.

INstruendi sunt pauperes, ut sortis suæ vilitate non affligantur, sed cum gaudio inde sibi meritum & coronam acquirant.

I. In hunc finem proponat exemplum Christi; qui ut S. Paulus 2. ad Corinth. c. 8. ait: *Propter vos egenus factus est, cum esset dives*; si ergo solatium est miseris locos habere, quantum erit solatium pauperi, paupertatis socium habere ipsum Christum?

II. Revocet illis in memoriam, quot millia sapientissimorum virorum & sanctissimorum sponte amplexi sint paupertatem, ut essent similiore Filio Dei; quidni ergo & ipsi gaudeant, ulro à Deo oblatam hanc gratiam, quam alii per magnas difficultates & certamina quaesierunt?

III. Jubeat meminisse, vitam nostram similem esse eomodiæ; ut ergo actor libenter per diem personam mendici vel rustici gerit, si speret inde se Regi, Aulicisque per eam magis placiturum, & majus præmium obtenturum; Ita & ipsi libenter vilem suam personam per brevem vitæ diem sustineant ut Deo cœlitibusque magis placeant, & merita sua multiplicent.

IV. Ostendat talem tantum esse quemlibet hominum, qualis & quantus est apud Deum, atque adeo illum esse in hac vita digniorem, qui sanctior est; hanc ergo dignitatem obtinere eum in ipsorum sit potestate, cur doleant, se falsâ gloriâ honoribusque carere?

V. Demonstret, quod Deus divitiis illis non dederit, specialis favoris loco habendum. Indicium enim est, Deum hic velle curam eorum habere, atque eos in altera vita ditare regno illo, quod pauperibus promisit; etiam ipsos in hac vita à curis, quas divitiæ afferunt, liberos esse, & annos suos in vera pace transigere. Ad quem finem proderit narrare historiam de Fabro illo ferrario, quem cum vicinus dives toto die cantantem audisset, quoddam marsupium pecuniâ plenum in officinam conjecit, quo ille invento, mox curis obrutus de pecunia servanda & augenda, à

R. P. Arsdick Tom. III.

cantu abstinuit, neque eum resumpsit, donec vicinus detecto consilio suo pecuniam repetit.

*Altera tentatio, eaque gravior, oritur ex timore de victu & vestitu quotidiano parando, contra quam sic munit eos. I. Declaret illis, quantam Deus semper curam se habiturum pauperum promiserit, & actu habuerit, ut merito S. Psalmista Pl. 10. dixerit, quod oculi ejus in pauperem respiciant; diligenter scilicet considerantes, ne aliquid ei desit; nam illi derelictus est pauper, eodem teste Pl. 9. Unde jam olim etiam apud Ethnicos, teste Menandro Epist. 28. pauperes à stimabantur Deorum esse. Quam vero fideliter steterit Deus promissis, id unum indicio satis esse potest, quod Scrip. dicat Pl. 36. *Junior sui, etenim senis, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quarens panem Divites egerunt & ejuraverunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.**

Si Princeps promulgari juberet, nihil ei magis placiturum, quam si cives, quociescumque re aliqua indigerent, ad eum confugerent eamque, audacter peterent; quis civium foret qui non sapienter, imò assiduo ad ipsum confugeret? & tamen hic Princeps tum propter fragilitatem, tum propter limitatas divitias fallere posset. Cum ergo Deus summe verax & potens simile decretum promulgari jussit, imo ipse promulgaverit, dum dixit *Petite & accipietis &c.* Joan. 16. an non maxima cum fiducia ad eum confugiendum erit?

Demonstret illis, quot titulos habeat quivis homo justus ad omnia necessaria à Deo speranda.

Primus est, quod homo sit: si enim Deus lilia agri, & volucres cœlitum sollicitè nutrit; an ipsius hominis, propter quem omnia illa condidit, non majorem rationem habebit?

Secundus titulus est, quod redemptus sit: quis enim ovem, aut equum, aliudve animal, quod magno pretio emerit, fame perire sinit? quanto minus ergo Deus hominem pretiolo sanguine suo emptum & redemptum necessariis ad vitam subsidiis destituet.

Tertius est, quod sit, *Christianus*: quis ignorat, quantam curam Deus Israëlitarum habuerit: qua charitate & sollicitudine illis manna de cœlo totannis, coturnices, & aquam de petra providerit? & Christianis, qui veri Israëlitarum sunt, quorum illi figura erant, victum quotidianum negabit? aut certe populo illum sequenti per tantum miraculum panem datum credemus; & Christianis non corpore, sed animo, non pede, sed affectu, non gressu, sed virtutis studio ipsum sequentibus ac imitantibus, necessaria alimenta negaturum existimabimus.

Quartus titulus est, quod *Servus* sit: quis nescit, quantam curam victum subministremus etiam brutis serventibus nobis? si verò servum nacti sumus fidelem, & utilem, quam agrè demittimus? An igitur minorem charitatem à Deo sperabimus? an nescimus, quantam curam fidelem servum suum David protexerit, & conservavit? quam sollicitè Eliam per corvum aluerit? quam liberaliter Jobo, cui similis in terra tum temporis servus repertus non erat, duplicia restituerit.

Quintus titulus est, quod sit *Amicus* Dei: quis amicum sibi gratum deserit? quis nescit amicum omnia esse communiâ? si ergo Deus hanc consuetudinem à deo servare decrevit, ut etiam se ipsum amicis dare statuerit, an in quotidianis alimentis suppeditandis eam transgressurus crederetur? Certè ad fiduciam orationis adhorta-

R.

adhorta-

adhortaturus, amici panem iterato petentis exemplo usus est, ut indicaret, hunc esse specialem titulum, ob quem non facile quid negari possit petenti.

Sexus titulus est, quod sit *Filius*, si enim ipsa etiam bruta tam sollicitè pullos suos alunt; an Deo hanc providentiam adimemus? An infans, si ratione præditus esset, prudenter dubitare posset, num mater eum lactatura esset, & quis dubitabit, an Deus sustentaturus sit: quibus dixit: *Nunquid obliviscis potest mulier infantem suum? quod si illa oblitiscatur tuum, Ilaix. 49.*

Septimus titulus est, quod sit *Sponsa Dei*: quis unquam audit sponfam regiam à sponso desertam esse, si illa bene se gesserit? Certè Assuerus Estheri dimidium regnum obtulit; quanto magis daturus fuisset, si victum tantum petiisset? An Rex celestis à terreno se vinci patietur? Hos ergo titulos bene perpendere pauperes jubeat Sacerdos, certoque promittat, iis fiduciam auctum iri: si enim, qui litteras septem sigillis munitas à Rege accepisset, quibus ei vicium promitteret, minime dubitaret, quin Rex promissis staturus esset: quanto minus de Deo, qui hos septem titulos tam benignè largitus est, dubitare fas erit? Id unum ergo singulari cura agant pauperes, ut mandata Dei servant, orationem frequentent, patientiam in adversis non desistant: de cætero omnem sollicitudinem in Deum conijciant, & cum ipsi in ore ac mente assidue habeant.

§ VII.

Quo modo agendum cum Consuetudinariis, & Obstinatis peccatoribus.

Sacerdoti hic imitanda est Christi mansuetudo & patientia, quæ peccatores expectat & recipit. Illius ars & industria non est posita in eo ut tales statim sine absolutione dimittat, sed ut congruis mediis & motivis tales efficiat, ut merito absolvi possint. In hoc, non illo, consistit labor viri Apostolici.

Primo loco ad illorum animos emolliendos adhibenda est sincera ad Deum precatio pro eorum salute. Juvat etiam benigna conversatione, aut etiam obsequiis animos eorum disponere ut monita salutaria facilius recipiant, quod S. Xaverii familiare fuisse in ejus vita narratur.

II. Si legere norunt suadeat illis, ut singulis diebus tardè & attentè unum alterumve folium ex libello pio legant, maxime ex tali, qui vel de æternitate, vel de quatuor novissimis scribat. Hi enim Concionatores multo efficacius plerumque persuadent emendationem, quam ii, qui in cathedris cum strepitu detonant.

III. Specialem illis commendat affectum & fiduciam ad SS. Domini Passionem, horteturque, ut singulis diebus semel vel sæpius ad honorem illius Orationem Dominicam, vel Salutationem Angelicam recitent: Hunc in finem juverit illis indicare, quod Christus quondam S. Gertrudi dixit: *Quilibet poterit respirare in spem venie offerendo Deo Patri vitam innocentissimam Passionem & mortem. Credat igitur peccator, se per hoc obtinere saluberrimum fructum indulgentiæ, quæ a nullum tam efficacis remedium contra peccata poterit in terris haberi, sicut devota memoria mea Passionis cum fide recta & vera poenitentia, l. 4. In sin. diu. piet.*

IV. Similimodo conetur eos ad singularem fiduciam & amorem erga B. Virginem excitare. Suadeat ergo Sacerdos, ut hanc B. Virginem peccator cum quo agit

variis obsequiis demereri sibi studeat, maxime singulis diebus aliquid in honorem ejus recitando, in ejus libro confitendo, per diem integrum, maxime vero Sabbato, abstinendo ab illo vitio, quo maxime infestatur. Eum in finem conveniet unâ alterave brevi historia ostendere, quam salutare hoc medium multis peccatoribus fuerit, Ex. grat. illi Militi, cui diabolus servi specie assumptâ per 14. annos fervierat, occisurus illum, si vel semel Salutationem Angelicam, quam recitare quotidie consueverat, omisisset, qui tamen postea B. V. patrocinio & ope Eremitæ ejusdem, fraude dæmonis delictâ, egregiè respuit. Uti fufius in Spec. Exem. V. Sal. Angel. Exem. 5. refertur. Alius vero, qui Sabbato virginis Mariæ nomen habentis pudori, amore beatissimæ Dei Mariæ, pepercerat, in torneamento occisus, contitionis elicitæ gratiam, & cum hac salutem obtinuit, Ibid V. Horæ Canonice Exem. 4.

V. SS. Eucharistiæ usum quoque, si possit, omnibus modis persuadeat: ibi enim mensa est, quam paravit Dominus adversum eos, quos tribulavit peccatorum vitiorumque habitus. Ibi humanus ille medicinalis Sanguis later, qui si hauriatur à peccatore, à morbo Caduco ad peccati lapsum impellente eum liberabit. Expectus hanc efficaciam est miles ille, qui concubine amore implicatus, cum S. Bernardi suavis in ægone constitutus SS. Eucharistiæ accepisset; adeo mox mutatus est, ut summè eam detestatus sit, quam summè prius depererat, uti fufius in Spec. exem. V. Attritio videte est.

VI. Nonnunquam proderit adhibere medium illud, quo S. Bernardus peccatorem quendam à prava consuetudine abduxit; dum illi suavit, ut triduo tantum ad honorem SS. Trinitatis à familiari sibi vitio abstineret; quod cum ille fecisset, suavit S. Bernardus ut alterum triduum ad honorem Christi adjiceret, quo consilio observato, ita ille immutatus est, ut etiam sine pacto ullo deinceps abstinere statuerit.

VII. Salubre quandoque etiam fuerit, dolo bono circumvenire peccatorem, & ad exemplum Nathan Prophete, parabola, vel etiam historie propositione, ipsi status sui periculum, vitæque sceleratæ turpitudinem ostendere; quod tamen initio dissimulante admodum faciendum est, ne artem mox advertens, difficulter capiatur. Parabola autem vel historie tales possunt esse: 1. Narret, quod Acroamatis Jac. Bidermanni, historiam de filio, qui in vineam ire jussus, patrem in itinere invadens dejecit in terram, & eultro interemit. Inferat subinde, hoc facere peccatorem respectu Dei Patris. 2. Narret ex eod. libro historiam de muliere illa, quæ captivum maritum testudinis suæ musicæ auxilio ex Turcica captivitate liberavit; fingatque, eam postea domi à marito male habitam, & tandem post gravia & repetita vulnera penitus occisam: Inferat hoc peccatores respectu Christi facere. 3. Fingat fuisse Reginam, quæ ex humili loco in aula translatâ ad regias nuptias, misererit se aliquoties rabulis & lixis, & neque à Rege privatim mōnita, neque minis deterrita abstinuerit. Tali parabola propositâ expectet, quid peccator judicet: & tum inferat: Tu es illa Sponsa Spiritus sancti, &c. 4. Fingat aulicam ob delicta sua sæpius à Rege mōnitam, jamque excedendum ab aula amicorum tamen precibus fuisse servatam; sed illum post decies recuperatam, amicorum ope, gratiam apud Regem, necdum tamen respiscere, sed in antiqua peccata frequentius labi: an hic ulteriori amicorum auxilio dignus videbitur? Inferat subinde, peccatorem talem esse, qui toties Sanctorum precibus in gratiam

Arde
Kin

Theo
logia

D. 117
2. 8

viam cum Deo reductus, necdum tamen respiciat. Fingat hominem aliquem eo infania reductum esse; ut ultro vestes exuens porcorum stabulum intraverit, ibique cum porcis habitavit, siliquas & fæces comederit, in luto, si quod vidit, se volutarit, vomitum reborbuerit &c. Inferatque, peccatorem esse talem; belisilque se assimilare, 6. Fingat esse aliquem, qui testamentum, quo ingens, hæreditas ei transcribatur, vili pretio vendiderit: & ostendat talem esse peccatorem, qui gratiam pro vili voluptate vendat.

VII. Fingat Ducem quendam, cuiarx valde opulenta commissa sit, eaque inluperabilis vili pretio corruptum, se & arcem hostibus capitalissimis tradidisse. Inferat hoc peccatorem agere, qui arcem animæ diabolo tradat, 8. Fingat comicum fuisse; qui, cum pollicitus fuisset comædiam exhibere, atque ideo Regem cum tota aula sua invitasset, nunquam tamen in theatrum prodierit, & comædiam auspiciatus sit. Inferat, talem comicum esse peccatorem, qui conversionem differt.

VIII. Quandoque illi ostendat, quantum gaudium creare possit Deo & omnibus Sanctis, si seipsum emendet. Eum in finem proderit attulisse favores speciales, quos peccatoribus sincerè convertis exhibuit Deus, maximè S. Mariæ Magd. Mariæ Ægyptiacæ, Pelagiæ &c.

§. VIII.

Quo modo inducendi qui Inimicitias deponere nolunt.

Difficilis est curatio hujus morbi, quia instar ulceris intimis præcordiis infixæ hæret inimicitia: & ferme quisque suam iram & indignationem justam putat, & culpam totam in suum inimicum rejicit. Hinc consultum est ut Sacerdos tanquam Dei mediator conetur initio inducere utramque partem ad exhibendam aliqua signa saltem communia mutæ benevolentia, ut est salutiatio, alloquium, aut congressus mutus: per hæc enim aliquando incipit illa nubes dispelli, dum unus experitur alium non esse à se tam alienum, quam existimabat. Ostendat etiam pacis Mediator, se Adversarii causam non agere, sed potius velle ipsius bono, saluti, & tranquillitati consulere.

I. Cum affectu charitatis, proponat illi exemplum Christi, qui in Cruce exclamavit: *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt*, Lucæ 23. Inferat ergo: Si Dominus inimicis tam gravibus tam liberaliter ignovit, tu servus illis minoribus non ignosces? Hoc exemplo Theodosius Imperator se animabat; cum enim rogaretur, ut veniam iis, qui ipsum offenderant, daret, respondit. Quid mirum est, si nos, qui homines sumus, homini ignoscamus, cum Christus, qui Deus est, inimicis suis tantis tam liberaliter ignoverit?

II. Ostendat, quam necessarium sit, ignoscere inimicis, eo quod alioquin nec nobis dimittantur peccata nostra, uti pater ex sermo Evangelico debitum suum parvum dimittere nolente. Hunc in finem proderit unum alterumve exemplum paulò terribilius adferre, v. g. de Sappirio Sacerdote; qui jam ad martyrium ductus, quia Nicéphoro veniam petenti eam negavit, mutata mente deus immolavit, uti apud *Sarum* 9. Februarii videre est. Aut de muliere; quæ cum in turba hominum ab adolescente leviter impulsâ, & humi prostrata, veniam flexo poplite & junctis manibus petenti negasset, à demone inspectantibus omnibus abrepta & in puteum dejecta est, uti *S. Bernardinus Senensis Ser. 15. Quadr.* refert. Aut de illa muliere, quæ dimittere noluit, in morbo dum ei SS. Eucharistia pro Viatico offertur,

R. P. Arjdeck, Tom. III.

vultum ista avertit, & dixit: *Sicut ego averti vultum ab aliis, nolens eis dimittere, ita Deus avertit nunc, vultum suum à me*: Hæc dicens obiit. *Spec. Exem. V. Dimittere, Exem. 6.* Aut de illo, qui cum esset mortuus, & in Ecclesia pro eo preces consuetæ dicerentur; Crucifixi imago manus retraxit, & auribus opponens dixit: *Nec peperisti, neque parcam, ibid. Exem. 4.* Quod si dubitaret Sacerdos, num is, cum quo agit, seriò ignosceret; posset terribilem illam historiam de Nobili illo Cordubensi narrare; qui quia sic tantum veniam dederat, Angeli duo Sacerdotem ad ejus sepulchrum deducentes, jusserunt SS. Hostiam ex ore auferre; quo factò deturbatum cadaver in fossam, videri desit, uti fufius legere est in *Padag. Christ. p. 2. c. 15. §. 2.*

III. Ostendat, quantos favores Christus exhibuerit iis, qui inimicis ignoverunt: nam S. Gualberto, & alteri cuidam nobili Anglo, post condonatum hostibus, ab illo quidem fratris, ab hoc autem patris eadem, ad Christi effigiem orantibus, visus est Christus, viventis modo, toto capite annuere, & factum approbare, ut *Baron. tom. 2. anno 1051.* testatur. Mulieri verò cuidam, quæ occisorem filii in domum susceperat, ita Deus respondit hanc gratiam, ut filium ejus ex Purgatorio eriperet, & ipsi vitam æternam promitteret, ut *Faber in Fessio S. Steph. conc. 3. n. 3.* refert.

IV. Declaret, quam præclaram habeat occasionem ingentia bona sibi comparandi, si sincerè & liberaliter ignoscat inimicis. Nam 1. per hanc viam facillimè obtinetur remissio peccatorum, juxta illud Christi: *Matth. 6. Si remisieris hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur*? ibid. c. 5. Quis autem non libenter tres obolos proximo remitteret, ut aliquot miliones debitorum ipsi remitterentur? 2. Ingens præmium in celo sperare potest: si enim majus meritum ibi est, ubi major difficultas reperitur; quis dubitet, huic actui maximum olim præmium responsurum, sicut maxima in eo difficultas reperitur. 3. Etiam majorem sibi honorem & famam comparare potest ignoscendo: si enim magnam sibi obvenerit gloriam crederet, si exercitum multis millibus constantem superasset: an non majorem obtigisse dicet, si victoriam de seipso reportet, quæ omnium nobilissima est.

V. Ostendat illi, quod inimicus sibi potius: quam ipsi nocuerit: similes enim sunt tales homines, qui alii cui nocent, vulpeculis Samsonis, quæ, dum segetes Philistæorum accendunt, seipsum etiam peremerunt: Similes sunt unicorni, quæ dum alia cornu appetit seipsum ita arbori affigit, ut extrahere illud non possit: Similes sunt gladio Adamantem aut silicem ferientem, qui se potius destruit, quam lapidem: Similes sunt apibus, quæ dum aliis aculeum insigunt, se perimunt: Similes sunt canibus lapidem invadentibus, qui dentes potius suos consumunt, quam lapidi nocent: Similes sunt illi, qui candelam emungit, ac candelæ quidem lumen elarius facit, digitos autem suos adurit & contaminat. Unde S. Hieronymus ad Eustochium ait: *Apud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumelias, miser est.*

VI. Ostendat, quam multorum honorum occasio illi sit inimicus, illorum nimirum omnium, quæ, n. 5. indicavi: si ergo amamus eum, qui nobis viam facit ad ingens lucrum faciendum, vel occasionem præbet ingentis præmii obtinendi: si diligimus eos, qui nobis vel in pugilatu vel in Academicis certaminibus se op-

R. 2

ponunt,

Arde
Kin

Theo
logia

D. 18
2. 8

ponunt, atque adeo occasionem faciunt fortitudinis & doctrinæ nostræ ostendendæ; an non tantò magis diligamus inimicos, quanto majora bona sunt spiritualia, quæ per amorem inimicorum obtinentur, quam materialia, quæ in hoc mundo tam sollicitè queruntur.

7. Hortetur, ut inimicum tanquam manum, & instrumentum, aut legatum Dei intueatur, quo Deus usus est ad ipsius læsi speciale commodum: an non enim ut sic exoseulabitur potius manum, aut legatum Dei tam paternè calligantis? Aut certe hortetur, ut cum intueatur tanquam à dæmone impulsam, aut morbo suo, an non ut sic potius condolebit ipsi, quam irascetur?

8. Ostendat, quod si velit vindictam de hoste capere, non possit id melius facere, quam si totam suam causam Deo committat; sic enim ipse Deus petit: *Mihi vindicta, & ego retribuam*, ad Rom. c. 12. Præterea verò etiam in memoriam illi revocet, quod nulla re magis se vindicare ab inimico possit, quam si nihil faciat injurias ejus; ita enim docet S. Hieronymus in Epistola ad Hebræos, dum ait: *Nihil ita confusam facit injuriam agentis, sicut fortis & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua se vindicantis.*

Consultum est, etiam inducere alios à micis quibus ipse specialiter fidit, ut de adversario mollia colloquia inducant, declarando aliquam ab eo humanitatem aut beneficium sibi præstitum esse, bene de ipso locutum & conando in rebus agendis aliquid cum ipso commercium inducere: debent enim ad hujus morbi intestini curationem varia remedia tentari.

§. IX.

Quo modo juvandi qui in aliqua Tribulatione versantur.

Exponendum primò, Nihil sine voluntate Dei nobis contingere, testante Scriptura, *Eccles. cap. 17. Bona & mala, vita & mors, paupertas, honestas à Deo sunt.* Deus autem noster est Pater benignissimus, qui omnia ad utilitatem nostram disponit, & solus novit quid nobis expediat. Nec omittit suo tempore suum nobis auxilium, & solatium præstare, qui dicit iusto: *Cum ipso sum in tribulatione, & D. Paulo: Virtus in infirmitate perficitur.*

2. Ostendat, Tribulationes esse signum filiorum Dei & prædestinationis. Id colligitur 1. ex S. Paulo ad Hebræos c. 12. dicente: *Fili mi, noli negligere disciplinam patris, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Ex Testimonio S. Raphaelis Tob. 12. *Quia acceptus fueras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* 3. Et ex praxi Amantium, qui comprimunt fortiter manus. Sic Deus Apocalip. 3. ait: *Ego quos amo, arguo & castigo.* 4. Ex revelatione Dei, quæ quondam revelavit S. Gertrudi, quod, quando Dominus nihil invenit in homine, propter quod placita dignatione ipsi adesse debeat, tribulationes vel molestias tam corporales, quam spirituales eidem immittit, ut inde habeat oportunitatem manendi cum illo; quia S. Scriptura dicit: *Iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde.* Alio tempore eadem Virgo intellexit, *Bleso teste in consolat. Pusill.* quod quemadmodum annulus est signum desponsationis, ita adversitas humiliter propter Deum tolerata, sit verissimum signum divinæ Electionis, & quasi desponsatio animæ cum Deo, in tantum, ut gravatus quisque confidenter dicere possit: *Annulo subarrhavit me Dominus meus IESVS Christus.* Quod si inter ipsa adversa homo potest dono Dei etiam laudare Deum, & ei ex

animo gratias agere, jam tanquam sponsa amabilem coronam obtinet à Domino, quia gratitudo animi in adversis est ornatiissima atque pretiosissima corona animæ. 5. Ex testimonio Dei; quo S. Francisco dixit, infirmitatem, quam tum patiebatur, esse arham thesauri celestis, qui ipsi olim offerendus esset; ut in *Specul. Exemp. V. cæli gloria exemp.* 8. refertur. 6. Ex omnium Ss. Exemplo, de quibus S. Ecclesia canit: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta, ut securi pervenirent ad palmam Martyrii.* Certè quò sanctiores fuere tantò magis tribulationibus vexati sunt. 7. Ex figuris variis, nam Ecclési Dei sunt Lapides, qui super ædificandi suo tempore super lapidem Angularem Christum crescent in templum Dei, ergo in hac vita polliri malleo tribulationis debent, illi sunt Triticum suo tempore in horreum Domini congregandum, ergo prius flagellari & excui debent. Illi sunt Uvæ ex Christo, tanquam verà vite progæta, ergo oportet torculari eos subjicere, ut gratissimum vitis succum porrigat. Illi sunt holocaustum & Victimæ Deo gratissima, ergo per ignem tribulationis immolari debent. Item tribulatio est aurea virgè Afflicti similis, quæ signum clementiæ & gratiæ apud Regem obtentæ erat. Item est similis Funiculo rubro, quem milites Josue Rahab meretrici dederant, ut eum appendens ante fenestram ab interitu servaretur, *Josue cap. 2.* Tandem est similis signo Tau, per quod olim *Ezech. c. 9.* notati ab exitio servabantur.

3. Præcipuè hortetur afflictum, ut Christi exemplum & Ss. Passiones ob oculos ponat sibi. Hinc enim mirantur & solatium oriri colligitur. 1. Ex ipsa Christi revelatione; cum enim quædam persona vehementer afflicta esset, hæc audivit vocem, surge & cogita vulnera mea. Fecit, & mox se consolatum invenit, uti in *Fasciculo Myrrha P. Caraffa* refertur. Alius, qui à Religione ad sæculum reverti volebat, à Christo his vocibus in proposito confirmatus est: *Omne asperum intinge in latus meum, & erit tibi dulce.* ibid. Unde S. Catharina Senensis dicebat, tribulationem esse duro pani similem, qui ut facile per patientiam concoqui possit, in Ss. Christi Sanguinem intingendus sit. 3. Ex æquitate: non enim est major servus Domino, neque discipulus supra magistrum: neque membrum pedis melius est capite: si ergo Christum oportuit pati, & ita intrare in gloriam suam, quanto magis membra, discipuli & servi ejus per hanc viam ad cælum tendere debebunt: Urias admonitus à Davide, ut in domum propriam iret, & quiesceret: respondit: *Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in Babylonibus, & Dominus meus Joab, & servi Domini mei super faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ non faciam rem hæc.* 2. Reg. 11. An non multo magis Christianus simili modo se alloquatur: Dominus meus in toto Corpore passus est talia ac tanta: & ego hanc parvam tribulationem non suscipiam: Etego quidem iuste, ipse verò quid fecit? Ille totum Calicem in sanitatem meam exhaulsit, & ego in ejus honorem vel gustare illum recusabo?

Experientiâ colligitur hujus mediæ efficaciam. S. Elzearius Comes, cum uxor illius patientiam intaretur, reponit illi: *Noveris me inter dum sentire aliquam in animo adversum infestantes me indignationem: sed illicò me convertio ad cogitandam infirmitatem Christi illius, dicoque mihi ipsi cum imitari cupienti.* Estiam;

Hi iam si famulatus tuam convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil totum hoc esset pra illis, quia Dominus tuus, & plura, & majora perpassus est, certaque habens, conjux mea, me nunquam cessare a commemorandis injuriis Salvatoris mei, donec animus plane sit tranquillus. Surius 27. Sep. Colligitur etiam ex simili: sicut enim amara pilula, dum hostia involvuntur, facilius sumuntur: ita & tribulationes, si eas memoria Passionis Christi velut hostia involvamus. Sicut etiam Erinaceus in foraminibus petrae refugium quaerit: ita anima Christiani in SS. vulneribus quaerere deberet.

4. Hortetur, ut saepe ad praeterea tribulationibus promissa animum afflictus convertat, revocetque in memoriam illud S. Pauli ad Rom. c. 8. *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.* Si ergo Urinatores in aqua se prompte conijcunt, & gladiatores verbera contemnunt, & milites pericula alicui animo subeunt: bajuli onera laeti portant, ut vilem mercedem & praemium consequantur: sic etiam Jacobo Patriarcha videbantur dies pauci praemioris multitudine erga Rachaelem; quidni multo magis Christiani omnes adversitates libenter sustineant amore & spe tanti praemii, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit? Sic Christus proposito sibi gaudio sustinuit Crucem. Sic S. Stephanus intendens in caelum, vidit caelos apertos, sic & Christus Apostolos excitavit: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis.* Matth. 5. Sic S. Franciscum in gravi dolore oculorum animavit, dum dixit: *Franciscus, si tota terra esset aurum, & mare ac flumina & fontes essent balsamum, & omnes montes, colleque ac lapides essent gemmae; & tibi alius tibi aurum, longe his praetiosior daretur pro infirmitate, an non gauderes? Ecce hic thesaurus est vita aeterna, quam tibi reposui. Et ex tunc te investio; & ista infirmitas & afflictio tua est artha illius beati thesauri.* Spec. Exemp. V. Gloria cael. ex. 8. Diabolus quoque aliquando falsus est, se libenter omnia tormenta damnatorum usque ad extremum Iudicii diem toleraturum, si unico momento Deum intueri liceret: quid non tolerandum ut aeternum videatur? Sicut ergo vadantes flumen, sursum oculos erigunt, ne titubantes prolabantur; ita ne inter tribulationes labamur, consilium est, ut ad caelum oculos mentis erigamus; nam, ut S. Ildorus ait: *Qui futurae vitae praemia diligenter recognat, praesentis vitae mala aequanimiter portat.*

5. Moneat afflictum, quod nemo sit in hoc mundo sine aliqua afflictione, nam, uti Job. 14. ait: *Homo natus de muliere brevis vivens tempore, repletur multis miseriis.* Ergo fatuus est pati propter Deum, ut hac ratione satisfaciamus pro peccatis, laetius feramus tribulationem, & praemium in altera vita accipiamus, quam ut per impatientiam nobis faciamus crucem majorem, & graves in altera vita poenas acceramus, jacui amque summae mercedis faciamus. Quam doctrinam antiqui pulchro hoc apologo explicabant. Hinnulus, inquit, inquit, sive vester a lupis ageratus ad oves confugerat, quas cum videret in pace degere, ait: *Hic deinceps vitam meam pacifice transigam.* Paulo post tamen ad unum sacerdotem, & agnos aliquos abducunt. Quos cum hinnulus ad immolandum trahi audisset, cum suspirio exclamavit: *Hic mihi, ne video, nullus locus a persecutione immunis est; sed tamen omnibus perspectus, melius est hic manere, & in obsequium Dei pati, quam in escam cedere luporum.* Sic ergo etiam omnes iusti & prudentes Christiani discunt, quos hinnulus iste significat.

6. Jubeat afflictum meminisse, quoties infernum vel

purgatorium meruerit: sic omnia levius tolerabit. Quis enim latro gravissima tormenta promeritus, non cum gaudio acciperet colaphum, si tota poena in hanc converteretur, & praeterea ingens pro eo fortiter tolerato praemium offerretur? Ecce omnia tormenta huius mundi comparata cum gehenna nec colapho quidem comparari possent; & tamen erit qui his longe mitiora & minora ferre reculet, maxime cum in praemium ipsa beatitudo promittatur? S. Franciscus Borgia omnia hospitia sibi optime praeparabat, quia cognitionem sui, & inferni praemisera. Praemitat & hos duos prodromos afflictus, sic omnes tribulationes, per quam leves efficit.

7. Demonstrat, frustraneum esse merorem ad malum leniendum, nam ut eleganter S. Chrysostomus ait hom. 5. ad populum: *Tristitia ob id nobis data est, non ut in morte, aut alia re doleamus, sed ut doleamus peccatum, quasi morbi illius remedium.* Sicut ergo remedium lepra duntaxat illam tollit, non alios morbos; sic tristitia peccatum tollit, non alias aegritudines, v. g. pecunia quae multatus est, doluit, non emendavit: filium amisit, doluit; non revocavit mortuum: contumeliam affectus est; non revocavit contumeliam: infirmatus, dolet; morbum non auferit, sed augeat. Sed peccat quis: tristatus est, peccata delicit. Ergo tristitia tantum facta est propter peccatum, a quo nata est: idcirco ut sine ipso corrodit & absumit.

S. X.

Quo modo Consolandi quibus Amicus, parens, aut filius mortuus est.

1. **S**ic afflictum apte alloqueris. Tres tantum possunt esse causa te affligendi dolore ex tali morte: vel ex parte Dei, vel ex parte defuncti, vel ex parte tua aut amicorum: ex nulla autem hic parte dolendum est. Nam 1. si Deum attendamus: ille pure suo repetit quod suum erat: si ergo, cum depositarius repetit depositum suum, volentes reddimus; cui si Pater caelestis repetit amicum, quem nobis ad tempus concessit, doleamus & queramus? Praeterea si boni Christiani sumus, nihil aliud velle debemus, quam quod vult Deus: si ergo ille voluerit defunctum nobis auferre, quidni & nos velimus? Cur ergo non exclamamus cum S. Hieronymo (ad Paulam de obitu Bleisillae) *Bonus est Deus, & omnia, quae bonus facit, bona sint, necesse est. Maris orbitas irrogatur: plango, quod accidit: sed quia sic placet Domino, a quo animo sustinebo. Unicus ruptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat.*

2. Si ipse defunctus attendatur: vel bonus is fuit, & bene defunctus est, vel malus fuit, & male obiit: Si bene, laetandum potius est, quam tristandum: nam ut S. Chrysostomus Hom. 63. in Matth. ait: *Illum abisse in praea florentia cum putes, ingentes cur adversum te suscitatas fluctus tempestatis? hic autem stultus praesentis vitae pernavigavit. Si ad imperandum, regnandumque hoc saeculo mortalique regno filius tuus abisset, nolles eum inde redire, ut ipsum videres: nunc vero cum ad meliora, majoraque regna processerit, parvi temporis absentiam ferre non poteris? Nolis ergo plorare: reddidisti enim depositum, quod tibi creditum erat. Praeterea si tu cum amantissimo amico in carcere constitutus esses: & illi a Rege gratia fieret, atque ex carcere in aulam transferretur, ut ibi continuis deliciis frueretur: an tu doleres, vellesque eum in carcere retinere? minime profecto, si verus amicus esses. Ecce Deus amicum tuum ex carcere corporis eduxit ad gaudia caelestia: & tu eum ab his impedire velles? Si vero malus fuit, dolendum iterum non est: quia peior evasisset, si diutius vixisset, atque*

adeo

adeo majorem pœnam incurrisset: quòd Deus pravi-
dens rapuit illum, unde Tertullianus c. 9. de patientia.
*Christum laedimus, inquit, cum evocatos quosque ab illo
quasi miserandos non aequanimiter accipimus.* Certè
Deus & Beati non minus amant amicum tuum, quàm tu:
& tamen illi etiam in tali casu constitutum non lugent,
sed potiùs divinæ justitiæ & voluntati acquiescunt: neque
tu etiam, si aliquandò venieris, èò aliter facies: cur ergo
non jam quoque facere possis, & facias, quod ibi postea
facturus es?

3. Si seiplos afflicti attendant, nec dum habent causas do-
lendi, nam loco amici hujus aut filii, ipsum Deum habent,
qui ipsos solari vel adjuvare possit, ergo meritò illis dici
potest, quod Reg. c. 1. Elcana Anna uxori dixit: *Anna
cur fies? & quare non comedis? & quam obrem affligi-
gisur cor tuum? nunquid non ego melior tibi sum, quam
decem filii?* Nimirum vanum auxilium & solatium illis
subtraxit Deus, ut in illo tanquam fonte sinceriora qua-
rant, cur ergo tam salutarî consilio non acquiescant? Ju-
beat item meminisse, quantarum curarum causa fuerit
defunctus: quantum impedimentum in divino servitio:
hoc certè agnovit Melania Junior, de qua S. Hieronymus
scribit, quod calente adhuc mariti corpufculo, & nec dum
humato, duos simul perdidit filios: quo tamen in casu
lachrymam non fudit, sed stetit immobilis, & ad Christi
pedes devoluta quasi ipsum teneret, arsit, & dixit: Ex-
peditiùs tibi nunc servitura sum Domine, qui tanto me
onere liberalisti. Tandem ostendat, cum spes sit, defun-
ctum talem in cœlestem aulam receptum esse, gratulari
ipso debere, quod ibi tantum amicum habeant, qui &
velit, & possit plurimum ipsorum commoda promovere.

2. Revocet in memoriam, quod talibus amicis carue-
rint sine dolore antequam ii nati essent: cur ergo non
etiam nunc carere possint, cum ii amplius non existunt?
Imò in cœlis magno gaudio expectant ipsos, & ad ipso-
rum præsentiam anhelant.

3. Proderit aliqua exempla afferre eorum, qui mor-
tem amicorum forti animo tulere: quale ante omnia
alia est exemplum Beatissimæ Virginis, S. Jobi, matris
Machabæorum, S. Felicitatis, & S. Symphorose, quæ
septem filios martyrio affici coram spectavit; Mauriti-
i, qui ad singulos ictus, quibus filii interimebantur, excla-
mavit: *Insuper es Domine, & rectum judicium tuum.*

§. XI.

*Modus Disponendi eos qui gravem Bonorum
jacturam fecerunt.*

1. Ostendat, bona quæ amiserunt à Deo ipsis donatâ
fuisse: nam omnes nudi in hunc mundum veni-
mus, & nudi inde exibimus. Non est igitur ægrè feren-
dum, quod Deus illa pro arbitrio abstulerit. Sed potiùs
cum maximo animæ suæ lucro dicat cum S. Jobo cap. 1.
*Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini be-
nedictum.*

2. Imo ostendat, talem jacturam sæpe esse signum di-
vinæ dilectionis. Nam sicut Vinitor amputat vites, quas
diligit: & qui avem amat, & retinere desiderat, alas ei am-
putat: & mater filio cultrum subtrahit, ne semetipsum
lædat: & dominus foco ligna subtrahit, ne domus omni-
no comburatur: ita Deus iis, quos amat, temporalia bo-
na amanter subtrahit.

3. Declaret illis, quàm misericorditer cum illis agat
Deus, per hanc jacturam illos puniendo; quæ enim
adultera non clementer secum agi existimet, si maritus
tantum adulterum auferat; & simul promittat, se, si illa

patienter ferat hanc ablationem, non modo in gratiam
eum recepturum, sed ingentibus etiam donis ditaturum:
hoc autem facit Deus, divitias ab illo, cum quibus spiri-
tuale adulterium commiserat, auferendo. Si ergo illa
adultera in adulterio deprehensa, dicere audeat marito:
relinque mihi adulterium, ut pergam cum eo jus tuum
lædere; quomodo anima fidelis divitias ablatas repetere
à Deo audebit?

4. Demonstret, ingens illis beneficium esse collatum
per divitiarum ablationem; si enim divitiæ sunt spinæ
suffocantes semen verbi divini, si sunt laqueus diaboli tra-
hens in sempiternam mortem, si sunt cancer ad vitia
animæ serpens, & mortem causans spirituum; si sunt
lapis animam pondere curarum & peccati opprimens;
quidni magnum sibi beneficium collatum existimabit, à
quo hi laquei, & spinæ ablatæ sunt; cui cancer iste sine
scissione ademptus est?

5. Hortetur, ut oculos convertant ad veras divitias,
scilicet ad virtutes & bona opera; item ad cœlestia gau-
dia, quæ ipsis invitis auferri non possunt, uti nec ipse
Deus, sic certè leviter ferent jacturam temporalium ex-
emplo primorum Christianorum, ad quos S. Paulus
Hebr. cap. 10. scribit, *Rapinam bonorum vestrorum
cum gladio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem
& manentem substantiam.* Quis non libenter Agrum
suum grandine destrui sineret, si grando Aurea esset: talis
autem grando est tribulatio, quia per illam regnum cœ-
lorum eminus. Jubeat ergo meminisse illorum S. Davi-
dis verborum: *Funes ibant & fiebant, mittentes femina
sua (offerentes pecunias, quæ ipsis vel à magistratu, vel
ab hoste auferbantur) veniente autem venient cum
exultatione portantibus manipulos suos.*

6. Denique jubeat sperare, quod, sicut Dominus Jo-
bo duplicia restituit, ita & ipsis possit, & verò etiam velit
(si ita ipsis utile fore videbit) duplicia restituere; cer-
tè necessaria non negabit, juxta testimonium Scripturæ:
*junior fui, etenim senex: Nunquam vidi justum dereli-
ctum, aut semen ejus quærens panem.*

§. XII.

*Quo modo Instituendi sunt qui in Fama aut Honore
grave detrimentum acceperunt.*

Infamie apprehensio quantum fieri potest diminuen-
da: plerique enim plus sui Honoris se amisisse pat-
tant, quàm re ipsa perdidissent. Imo multi circa ablati
Honoris meras umbras versantur.

Sed etsi pateat Honorem alicujus factò, maledictò
aut calumnia verè læsum fuisse. Jubeat considerare, an
ipsius honor pluri faciendus sit, quam honor Dei? Si-
cut ergo Deus hominum blasphemias, injurias, & pecca-
tis contra se factis nihil in se turbatur, sic multo mi-
nus debet homo conturbari aut contristari, cujus honor
infinites minoris est momenti.

1. Ostendat illi talem & tantum esse quemlibet, qua-
lis & quantus est in oculis Dei; parum ergo curandum
esse, quidquid de illo sentiant homines: neque enim
propterea æger esse quis incipit, si alii agrum dicant; ne-
que Sol splendorem suum amittit, si aliqui obsecrum
cum esse afferunt; neque propterea, quod aliqui
asinum, leonem vocent, talis erit. Verbo, si con-
ta contra aliquem dicerentur, quæ fingi malitiosa-
simè possent, quid ipsi noceret, si omnino transire per-
mitteret, nec plus, quam festucam perpenderet, nunquid
vel unum capillum extrahere possent? uti rectè Tho-
mas Kempensis l. 3. c. 46. discurret.

Arde
kinTheo-
logiaD. 117
2. 5

2. Hortetur, ut is, qui injuriam accepit, peccata sua & vilitatem inde exortam bene perpendat; ut verè nihilum se agnoscat: sic enim haud difficulter contemni & infamari se facit: quis enim agrè fert, si in nihilum verba contumeliosa jactantur? quis indignatur, si de sterquilinio, vel de stulto parum honorificè homines loquantur?

2. Ostendat illi, tantam esse dignitatem, si quis sine causa injuriatur & contemnatur, ut erubescere potius deberet, quòd Deus ad talem dignitatem cum evehat. Quid enim dignius, quid magis majestate plenum, quam ipsi Christo orbis Servatori similem fieri? quanto potere honoratum se crederet is, cui Rex vestem proptur filii sui dono mitteret, eamque induere juberet? hoc autem beneficium & honorem exhibet Deus illi, quem contemni & injuriis affici sinit.

4. Ostendat, quam nihil proficiat, in mutuas injurias & convitia reponendò. Id profectò eleganter hæc similitudine declaravit S. Chryostomus c. 5. in Epist. ad Thesal. *Convitiatum est quisquam? vituperavit? tu claude os tuum: si enim illud aperueris, concitabis magis ventum huic. Non vides in adibus, quòd quando è regione directè dua janua opposita sunt, & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, nihil efficiat status, sed plurimum de illius robore praecidatur? Ita & hic dua sunt janua, os tuum, & os illius, qui te vituperat & probro afficit: si tuum occluseris, & spirationem dederis, omnem istum flatum extinguas; si verò aperueris, effratis reddetur. Dicit ergo, quisquis injuriam passus est: *Posui ori meo custodiam: cum confisteret peccator adversum me, obmutus & humiliatus sum, & silus à bonis.* Hoc enim silentio duo insuper commoda consequetur. Primum est, quòd sic magis se vindicet de lædente: nam, ut S. Ambrosius lib. 2. de offic. c. 3. ait: *Sit tacet, si dissimules, solet dicere (convitiator) quid tacet? loquere, si audeas; sed non audeas, mutus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur: vitium se reputat, illusum, post habitum ac irrisum. Si responderis: superiorem se factam arbitratur, quia pacem invenit. Secundum est, quòd ipsa taciturnitate famam sibi hominis virtuosè faciat, quæ famam non potest esse praestantior: sicut enim si dolium percussum, sonum edat ad minimum ictum, vacuum esse colligimus: si verò non resonet, plenum esse dicimus, ita plenos gratiæ & fortitudine existimamus esse, quos ad injurias tacere advertimus. Hinc Ecclesia de SS. Martyribus canit: *Non murmur resonat, non querimonia, sed corde tacito, mens bene conscia conservat patientiam.***

5. Non parum etiam proderit, eos, qui injuriam inferunt, considerare quasi infantes, phræneticos, insanos, &c. quòd medium S. Basiliius homil. 10. de ira suggestit, dum dicit: *Si parvus puer te verbis consumeliosis pereret, occasione tibi potius ridendi daret. Quòd si phræneticus captus, & sensu excidens verba vitæ incompòsita & stulta minimeque vera dicat, misericordia potius, quam odio dignus erit. Idè medio usus est Christus, dum in Cruce dicit: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Lucæ 23. Eodem usus est & Seneca, hinc quibusdam sibi oblatrantibus dicit: *Moveret, si iudicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. Non de me loquuntur, sed de se.* Præterea lingua aliena loquenti (juxta commune adagium) obsurdum est; atqui lingua convitiatis non est Christiana, sed diabolicæ (nam bene advertit S. Hieronymus ad S. Eustochium: *Irasci hominis est, frantum iracundia imponere Christiani*) er-*

go tacendum est potius, quàm loquendum. Si hæ rationes etiam Ethnicos ad animi æquitatem composuerint, quanto magis Christianos, quibus infamiae æquo animo toleratæ promissa sunt à Deo præmia æterna.

§. XIII.

Quomodo Consolandi & Instruendi sint Captivi in carcere detenti.

EXponat captivo Carcerem esse Scholam plurimarum virtutum, quas forte alibi non tam commodè disceret aut exerceret. Nempe in ea exerceri posse Humilitatem, Patientiam, Orationis studium, Resignationem, & Fiduciam in Deum. Hortetur ergo ut divinæ justitiæ æquitatem humiliter agnoscens, sæpius ex animo dicat, *Iustus es Domine & rellum judicium tuum.* Ps. 118.

1. Ostendat hujus, & omnium malorum causam præcipuam esse peccata nostra. Sicut enim ex terra ascendit materia, ex qua tonitrua & fulmina homines percussentia generantur: ita in cælos quoque homines materiam iræ divinæ, scilicet peccata, mittunt. Unde S. Chryostomus; *auferamus, ait, malorum fontem, & omnia malorum sistens fluvia.* Hortetur ergo captivum, ut velut obediens filius agnoscat paternam Charitatem, & carceris penam cum patientia & resignatione accipiat, sic enim & Deum ad parcendum citius permovebit, & suam ipse penam levius tolerabit; nam ut S. Gregorius l. 10. mor. c. 5. ait: *Quasi aqua ignis extinguitur, cum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur.* Et, *dolor flagelli temperatur, cum culpa cognoscitur; quia tanto quisque ferramentum Medicæ patientius tolerat, quanto magis puridum esse conspicit, quòd sanat.* Certè facilius erit consolatio, ut idem Doctor ait, si inter flagella, quæ patimur, delicta quæ fecimus, ad memoriam revocemus. Dicit ergo Sacerdos captivo: *Quod merito patris, patienter ferrememento.*

2. Suae deat captivo, ut, quo facilius ferat captivitatem, in carcerem præmittat duos nuntios: cognitionem scilicet purgatorii & inferni, quorum utrumque per peccatum suum meritis fuerat; neque dubitet, quin inde levior quantacunque carceris molestia sit futura. Ita S. Chryostomus promissit, dum dicit: *Si terribile aliquid videris, cogita gehennam, & illud deridebis.* Certè Manachus quidam, qui infernum viderat, ultrò se per duodecim annos in clavit, nullius admittens colloquium, donec tempus moriendi advenerat: uti Jo. Major in Specul. Exem. dist. 2. ex. 246. refert.

3. Revocet illi in memoriam commune illud proverbium: *Anima magis est, ubi amat, quàm ubi animat;* hortetur ergo illum, ut & ipse in paradysum mente deambulet: sic enim carceris molestias non sentiet.

4. Sanctorum exempla, qui carceres cum gaudio inhabitaverunt. Proponat videlicet S. Josephi Patriarchæ, SS. Petri & Pauli, S. Joannis Baptistæ, &c. de quorum captivitate loquens S. Chryostomus hom. 5. de par. Job. ait: *Si mihi quispiam dixisset, elige, utrum velis: vis esse Angelus Petrum solvens, an Petrus vinculus? Petrus utique esse malissem. Majus hoc vinculorum donum est, quàm solem sistere, aut mundum movere, aut dominari demonibus, eosque expellere.* Neque obstat, quòd hi non propter scelera inclusi fuerint: nam qui illis carcer honorificus fuit propter Dei amorem, is illis honorem afferre similem poterit per justitiam & humilitatem. Et præterea quòd carceri huic ad martyrium deest, ipsa voluntas desiderio suo supplere potest. Atque hanc ipsam ob causam suadendum

dum ipsi est, ut vel mature contritionem eliciat, vel etiam omnino Confessionem faciat (etsi capite non periclitetur) ne per peccatum mortale obicem satisfactioni, meritique ponat.

V. Magnopere curet, ut talis captivus otiosus non sit; sic enim tristibus & nocuis cogitationibus, tentationibusque aperitur aditus. Itaque suadeat frequentem rosarii, aliarumque precum recitationem, subministret illi imaginem piam, numisma habens Indulgentias, commendet ei studium in animas purgatorii; & alias similes devotiones. Quandoque etiam prodesset, talem captivum opere manuali occupare. sunt enim plerumque homines rudes, non assueti occupationibus mentalibus vel librariis; si tamen legere norunt, utiliter illis liber aliquis spiritualis v. g. vita Christi aut Sanctorum, de aeternitate, de morte, de patientia, &c. offerretur legendus.

§. XIV.

Quomodo assistendum damnatis ad mortem ante, & post latam sententiam.

I. Non expedit pendente mortis sententiâ Reum ad Confessionem hortari, ne tunc timore supplicii peccatum sileat: sed potius ritè disponere ad præparationem Confessionis generalis postea faciendæ, & ad Resignationem in divinam voluntatem.

II. Non expedit etiam ut recipiat in se vitæ servandæ patrociniū, quia sic Reum non posset tam commodè disponere: semper enim reus haberet spem vitæ à Confessario obtinendæ: quod si hæc spe cadat, abalienabitur ab eodem, utpote qui causam suam non bene egerit. Poterit tamen in genere promittere, se nihil omisurum, quod in illius commodum cedere possit: quia tamen iustitiæ cursus suus relinquendus, & Magistratus tum propter obligationem, quam habet scelera puniendi, tum propter maturam considerationem, quam in huiusmodi causis adhibet, non facile mutat sententiam, ideo suadere se dicat, ut in divinam voluntatem se penitus resignet, & quo prævisa tela minus feriant, ad quamcunque sententiam de manu Iudicis non aliter atque de manu ipsius Dei accipiendam se præparet.

III. Post latam mortis sententiâ Reo per Confessionem expiato, & SS. Corpore Domini refecto, præter Confessarium & ejus socium non expedit plures cum eo conversari? ipsi verò de nulla re alia loquantur, nisi quæ ad salutem pertinet, omnem sermonem de amicis, parentibus, &c. præcipientes.

IV. Ulcimâ nocte imminente admonebit Reum, ut dormiat; ne timor mortis imminens hominem nimis debilitet, & indispositum reddat diei sequentis necessarii admonitionibus, & imparem doloribus exantandis. Expedit autem dormienti adesse quendam, qui, si necesse sit, consolari queat; quia tunc magis crescunt tentationes & desolationes.

V. Illucescente fatali die, prima sit cura Sacerdoti, ut formato S. Crucis signo, & invocato in vota Deo, eidem dies illa offeratur intentione optimâ: uniatur diei, quo Christus passus est; imploretur auxilium Sanctorum, præsertim Patronorum; & illius, cujus nomen gerit Reus. Detur opera, ut confiteatur iterum, lucretur indulgentias, conformetur voluntas cum divina, & alia exerceantur pietatis opera, usque dum carcere educatur. Solatio erit magno, si indicetur pro ejus felici morte jam litatum Deo; pro anima verò denuò litandum. Spondeat quoque Sacerdos, se rogaturum plures, maxime verò Spectatores post supplicium sum-

ptum, ut pro eo preces, & fortè etiam indulgentias aliquas (maximè mentis Communionis, ubi certum facultas est) offerre dignentur.

VI. Caveat, ne quicquam ad festinandam mortem proferat, imò interrogatus à satellitibus vel alii, omnia sint absoluta? respondeat, sui muneris esse, cum Reo de animæ salute agere, reliqua sui fori aut iudicii non esse. Secundum Vasquez tamen irregularitatem homicidii publici non incurritur personæ, privatæ, sed tantum ministri iustitiæ.

VII. Cum fertur sententia decretoria, hortetur Reum, ut eam cum humilitate & resignatione magna, de iustissima Dei manu accipiat, rogetque Deum ardentibus suspiriis & verbis ferventibus, ut in intuitu hujus feralis sententiæ dignetur eum à sententiâ mortis aeternæ liberare.

VIII. Cum Reus ad mortem pergit, somnoperè curandum est, ne oculis huc illuc vagetur, obvios salutes, aut alloquatur, maxime amicos aut consanguineos; sed totis viribus in unam animæ salutem incumbat. Si transeundum sit propè templum vel Crucem, juvabit Christum vel sacram ædem inclinato capite, aut forsitan etiam flexo poplite venerari, & opem gratiæ divinæ expostulare.

IX. Proderit in tam funesto itinere orare continuo quod ut fiat suavis, nunc è libello preces recitentur, nunc è memoria prout affectus dictaverit, actus virtutum eliciantur, præsertim Contritionis, Fidei, Spes, resignationis, invocationis, &c. Sæpe tamen clamare non expedit, quia non raro magis turbatur animus Rei, & quodam horrore percussus vociferationes huiusmodi. Curet, ut manibus teneat Crucem; circumligatum sit Rosarium, si quidem manus post tergum non sint repositæ, tum enim ipse Crucem ferat, & sæpius offerat deosculandam.

X. Cum in conspectum loci fatalis venerit, conetur Reo adimere horrorem, vel minuere certè. Proderit exemplum S. Andræ in memoriam revocare, & explicare, quo animo Christus montem Calvariæ conscenderit. Juvabit etiam frequentem tum repetere voces illas: *Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra. Domine, hinc ire, hic seca; modo parca in aeternum. Eiam si occiderit me in eo sperabo.*

XI. In ipso loco denuò & magno cum affectu interroget, num animum aliquid cruciet, vel temoret conscientiam? num iterum confiteri velit? an alia quapiam tentatione impugnetur? Adhortetur exquisitis verbis ad luctam ultimam, quæ si victor evadat, triumphaturus sit in æternum. Iterum quærat, num omnibus ignoverit? ingemebunt actus contritionis, virtutum Theologicarum, offeratur osculum Crucis, & ejusdem ad pectus amorosa appressio.

XII. Ut majori cum alacritate vel ictum excipiat, vel laqueum recipiat, rursus polliceatur Sacerdos, se illius post mortem memorem futurum; nec unquam desistat à cohortatione ad patientiam. Curet, ut sæpè ingeminet illa SS. Nomina, *IESUS, MARIA!* Et illa: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.*

PRAXIS assistendi aliis ægris ac moribundis: Et Motiva illis inculcanda ad Resignationem, patientiam, Fidem, Spem, Charitatem: Et harum virtutum ac Contritionis Actus, diserte expressi habentur paulo supra in ipsa praxi assistendi cuius moribundo; quæ si opus sit, possunt hic, aut alibi usurpari: & maxime in quavis Sacramentorum administratione.

Item *Instructio* pro ipso Sacerdote quoad sum personam, & Functiones, traduntur infra in sequenti Praxi assidua Meditationum pro Sacerdote &c.

Arsde
KinTheo
logiaD. 117
2. 8

PARS SEXTA,
PRAXIS ASSIDUA
MEDITATIONUM
PRO SACERDOTE

Ad Vitæ & Functionum suarum perfectionem.

Item: RITUS & ORDO singulorum Sacramentorum, &c.

Cum Sacerdotis sit populam non tantum verbo, sed etiam exemplo docere, ante omnia opus est ut ipse omnes muneris sui partes pie sancteque exequatur. Debet enim Sacerdos esse in Ecclesia Dei, *Lucerna ardens & lucens*: lucere autem non potest foris vitæ exemplo, nisi prius ardeat intus sincerâ erga Deum ac proximum charitate, neque hunc divinæ charitatis ardorem concipere, nisi coram Deo seriò officii sui consideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardentis virtutis ac perfectionis desiderio accendat. Hinc sapienter affirmat *Cajetanus in 2. 2. q. 82. a. 3.* neminem posse dici Religiosum (nec similitatione perfectum Sacerdotem) qui semel in die mentali oratione animum non exercet: quia fieri non potest, ut quis ad Christianam virtutis perfectionem perveniat, nisi eam seriò desideret, desiderare autem non potest nisi eam ejusque dignitatem attentè consideret.

Et mos est laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælatibus ad Sacerdotium admittatur, de quo non constat quod per Exercitia spiritualia in sanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omnino desideretur medium ad Sacerdotis perfectionem tam necessarium, hic aliquem ad meditationem ingressum per materias illius statui convenientes, breviter aperiemus, ut Meditationis utilitate & suavitate degustatâ, possit paulatim Sacerdos suâ industriâ, & divino auxilio, illius usum sibi reddere magis familiarem.

Hæc autem Considerationes quas subijcio, non sunt obiter legendæ, sed meditantium more in singulis punctis sistendum est, cum pio affectu considerando documenta quæ Deus illic proponit, quam necesse sit illa observare, quam periculosum negligere, notando virtutem quam commendat, aut vitium quod damnant. Et in singulis reflectendo ad seipsum, & examinando, an hoc hæcenus observaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primum, & in particulari seriam emendationem, & operum suorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ suæ solatium, tam in hac vitâ, quam in tota æternitate.

DIE DOMINICO

Considerationes de Dignitate & Obligatione Sacerdotum.

Considera primò. Sacerdotes plures suam dignitatem & obligationem vel ignorare, vel non satis expendere: & hinc fieri ut in multis more secularium vivant, nec obligationi suæ respondeant, nec in debito honore & æstimatione à secularibus habeantur. Sacerdo-

R. P. Ardeck, Tom. III.

tis persona & officium semper apud præcipuas Gentes tanta in æstimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint simul esse Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ personæ conciliandam. Testatur id S. Ambrosius Sermone 18. in Psalmum 118. ubi testem adducens Platonem sic ait. Inter alia didicit (Plato) apud Ægyptios non licere Regem absque Sacerdotio imperare. Quin imò si ex alio genere quispiam regnum usurparet, cogebatur statim sacris initiari, ut simul Rex esset & Sacerdos. Afferit etiam Xenophon omnes Reges Lacedæmonios simul Sacerdotes fuisse. Id ipsum primi Reges Romanorum firmiter observarunt, ut disertè tradit S. Isidorus lib. 7. Etym. cap. 12. Sacræ etiam Litteræ, Genesis cap. 14. indicant, Melchisedech Regem simul & Sacerdotem fuisse.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac scientia quæ debet inesse Sacerdotibus, in sacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut *Malachia cap. 2.* Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & Legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est. Et ab ipso Christo *Matthæi 5. & alibi*, Sacerdotes vocantur, Sal terræ, Lux mundi, Lucerna super candelabrum posita. Et etiam nunc propter sacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, & alibi Sir Petrus, Sir Thadæus, &c.

His expensis, seriò cogita, an tua vita & mores sint Sacerdotio digni. Non enim est tanti officii dignitas, onus, & obligatio temerè suscipienda, aut indignè exercenda. Nulli sunt in toto mundo homines graviori judicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio solet esse omnium pessima.

Errat sanè, & graviter errat, qui ad sustinendum Sacerdotis nomen sibi sufficere putat, à Laicis veste distingui, & Horas, ac Sacrificium, cursim absolvere. Attende quantum porrò ad exercendum hoc Sacrosanctum munus perfectionis requiratur. Audi S. Chrysostomum *conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem.

Quo non oportet esse puriorem tali fruentem Sacrificio? quo solati radio non splendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quod igne Spirituali repletur, Linguam quæ tremendo nimis sanguine rubescit? Attende etiam S. Ambrosium lib. de dignit. Sacer. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & mores respondere debere. Nihil, inquit, est in hoc sæculo excellentius Sacerdotibus, si quod sumus professione, ac tione potius quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, nec sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne sit deifica professio, & illicita actio.

S

Con.

1. **C**onsidera, Apostolum 1. ad Timoth. 3. velle ut Episcopus, id est, qui intendit curæ animarum, quomodo, non sit superbus, 2. non iracundus, 3. non ligipolus, 4. non percussor, vel manu, vel lingua, id est, detractor & calumniator, 5. non vinolentus, 6. non turpis lucri cupidus, nec avarus, 7. ut sit irreprehensibilis, id est, quem nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occasionem justæ querelæ, vel etiam qui nullius mali sibi sit conscius.

2. Considera, idcirco tantam perfectionem ab Apostolo exigi in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis est sublimioris status & ordinis, hoc ad ampliotem virtutum perfectionem tenetur, secundum illud Lucæ 12. *Cui plus datum est, plus exigitur ab illo.* & Sap. 6. *Judicium divissimum in his qui præsumunt, & potentes potenter tormenta patientur.* Et S. Gregorius. Sic Prælati inquit, tot coronas sibi multiplicat, quod Deo animas lucrifacit, sic si perversa perpetrat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos suæ perditionis exempla transmittit.

3. Considera, Sacerdotem debere esse omnium virtutum, maxime autem fidei, spei, charitatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & castitatis, speculum & exemplar: si enim Lux est mundi, & lucerna super candelabrum posita, debet luce doctrinæ suæ, & vitæ exemplaris illustrare omnes, *Matth. 5.* Si Sal est terræ, debet omnes à corruptione peccati conservare, si Pater & Magister est subditorum fidelium, debet in se ostendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim Sacerdos esse speculum pietatis, & modestiæ, in quo relucent imago Christi, ad cuius exemplum homines sæculares vitam & actiones suas conformare conentur. Nihil decet esse in ipsius verbis leve, nihil in oculis, nihil in gestibus nisi moderatum & verecundum. Dum quidam Sacerdos joculos interrogasset D. Thomam Aquinatem, an non videret bovem in aere volantem, & hic statim oculos ad spectandum sustulisset, derisit Sacerdos illius simplicitatem, quod hoc crederet. Respondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri.

4. Considera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ, rerumque Theologicarum pro officii magnitudine conjunctam scientiam & sapientiam, & ut Apostolus monet Timoth. 1. cap. 4. *Attendere Lætiis, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, & Catechesin fidei Christianæ tradere, & eos qui contradicunt redarguere. Si enim S. Petrus Episc. 1. cap. 3. vult omnes esse paratos ad satisfaciendum omni peccanti de fide, qua in ipsis est: quanto magis debent esse Sacerdotes, quia aliorum sunt Magistri & Doctores? Quid turpius est, quam Sacerdotem non posse respondere alicui mulierculæ, vel adolescentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore fit, Scripturæ sacræ testimonia? Unde Chrysostomus scribit, Sacerdotem in omnibus debere esse sapientissimum, & mille instructum oculis, ut non solum sibi, sed etiam toti populo serviat. Deus verò apud Osee Prophetam comminatur imperitis repulsam à dignitate Sacerdotii. *Quia, inquit, cap. 4. tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Unde patet quantum delinquat, & suo muneri desit Sacerdos, qui

Considera secundò, Quantam apud omnes æstimationem & venerationem conciliare debeat ordinis Sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Ecclesiæ injuriam faciat Sacerdos, qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exemplo commaculat. Constantinus Imperator tantopere Sacerdotes veneratus est, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab aliis videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Episcopus Turon. prandens cum Cæsare, prius focio suo, quod esset Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæsari. B. Ambrosius dicit Regum ac Principum colla genibus submitti Sacerdotum, eosque osculatâ eorum dexterâ credere se eorum orationibus adjuvari. B. Gelasius Papa in Epist. ad Anastasium Imperatorem. Duo sunt, inquit, Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas, in quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus in divino examine sunt reddituri rationem.

Considera 2. Hic sanctissimos quosque ob summam ejus dignitatem refusisse Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciscum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cum esset Diaconus, in via occurrit Angelus, gestans vitrum perlucidum clarissimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam similem esse debere illi liquori: Unde ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam suæ animæ puritatem esse non putavit. Multi quoque Sancti & ætate proveci Eremitæ monasteria deseruere, ne ad Sacerdotium provehentur, alii verò jam ad illud proveci, vel etiam ad Episcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoscerentur, ut Joannes Silentarius, & alii. S. Marcus quoque dicitur sibi abscidisse pollicem, ne fieret Sacerdos, & S. Ammonius aures, ne fieret Episcopus. Et ego, quomodo in hac dignitate megero? Quæ pietate erga Deum? Quæ ædificatione erga proximum? Hic vita antea facta seridè consideranda est, & nova melioris vitæ proposita Deo offerenda.

Considera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, summi ex duplici potestate illis collata, ordinis, & jurisdictionis. Ratione Ordinis possunt consecrare Corpus & Sanguinem Domini, ratione Jurisdictionis possunt homines absolvere à peccatis, & Ecclesiam gubernare. 2. Expende quam admiranda sit illa potestas consecrandi. Magnum beneficium credimus præstitum Josue, quod imperio suo fecerit sistere solem. *obediente Domino*, ut loquitur Scriptura Josue 10. *Voci hominis*, sed multò majus præstitum est cuique Sacerdoti. Ille enim fecit stare solem, ubi ante erat, at Sacerdos sistit Christum in cælo existentem, ubi ante non erat, id est, in altari: illi creatura obedivit, huic creator: illi sol semel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba consecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam stupidus est, qui considerans tam stupendam Christi erga se obedientiam, summi Regis ad subditum, Dei ad creaturam, non vicissim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum B. Joanne Baptista non dicat, *Matth. 5. 3. Ego à te debui baptizari, tibi debui obedire, & tu venis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, & indignum!

Suscipe Domine deinceps universam vitam & operam meam, accipe intellectum & voluntatem, corpus & animam, ut in statu Sacerdotii tam sancto me totum tibi & proximo seridè & sanctè impendam: tribue mihi tuum amorem & hanc gratiam, & nihil ultra posco in rebus creatis. *Addendo alia, qua affectum suggeret.*

Arde
Kin

Theo
logia

D. 11
2. 8

otio, aut negotiis secularibus vacans, negligit operam impendere utili studio, & lectioni Sacrae, quibus se, & alios perficiat. Sicut enim Calix consecratus non debet usibus profanis, sed tantum Sacris impendi, sic multo magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obsequio consecratus, debet se totum studiis, & rebus Sacris, & proximorum salutem impendere.

Hic consideratis, in particulari examinabis, quantum curam & studium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & satisfacias officio Sacerdotis aut Pastoris, cujus severa ratio à te exigetur in hora mortis brevi ad futura, quando sera nimis erit emendatio. Nunc igitur necessariò faciendum est, quod tunc à te factum fuisse optabis. Deinde, per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter postulanda est.

DIE MARTIS.

De Charitate ad imitationem Christi Sacerdoti necessaria.

Postulatâ gratiâ ad imitandum Christum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magistrum, imaginare illum summâ charitate peragrante pagos & villas instar optimi Pastoris, ut oves perditas quærat, & ad viam salutis adducat.

Considera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quam charitate debere flagrare, tum quia fides, spes, aliaque virtutes ad iustitiam, teste Apost. 1. Cor. 13. sine illa non profunt; tum quia officium Sacerdotis vel Pastoris, tam ratione potestatis Ordinis, ut dignè conficiat & administret Sacramenta, quam Jurisdictionis, quatenus curam animarum habet, id omninò postulat. 2. Nota, typum hujus gessisse veteris Testamenti Sacerdotes, quorum functio erat ignem sacrum quotidie in altari fovere, Luc. 6. Quid enim aliud ignis ille designabat, nisi sacramentum Eucharistiam, Deum & hominem sub specie panis & vini continentem? *Deus autem ignis consumens est, Deut. 4.* qualem ignem Sacerdotes non solum quotidie conservant, sed etiam conficiunt. Deinde vestiti esse debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sacerdotem debere duplici charitate flagrare, in Deum scilicet, & proximum.

2. Considera, Christum Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, Psal. 109. cujus vices obeunt omnes Sacerdotes nostri in consecrando Corpore Christi, dum ajunt. *Hoc est corpus meum*, maxime declarasse charitatem erga nos, cum instituit Apostolos in Sacerdotes. Nam B. Joannes in cap. 13. de extrema Cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos*. Deinde ex mero in eos amore instituit S. Eucharistiam, id est, excogitavit modum, quo perpetuò nobiscum realiter maneret. Ad hæc longum habuit sermonem de novo mandato charitatis. Postremò, ex nimio amore sanguinem suum pro nobis profudit. Attende quomodò imiteris: qualem charitatem Christo retribuas; an magis lucra, quam animas quæras.

3. Considera, quod Christus instituens Principem Sacerdotum & Pastorum Petrum, de charitate tantum eum percunctatus est, Joan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantum respondit: *Domine, tu scis quia amo te.* Christus verò, *Pasce oves meas*, indicans ad pascendas doctrinâ & exemplo oves, & gubernandam Ecclesiam maxime opus esse ardenti charitate in Deum & proximum. Veri siquidem Pastoris est, Luc. 15. ovem perditam requirere, & inventam, relictis licet 99. ovibus humeris R. P. Arsdack, Tom. III.

sublatam in ovile portare. Eiusdem est adveniente lupo, & persecutione exortâ, non cum mercenario, qui non est Pastor, fugere, sed animam ponere pro ovibus, Joan. 10. Ejus est cognoscere omnes oves, easque exemplo vitæ præcedere, efficereque ut se, suamque doctrinam & vitam sequantur, quod non faciliè impetrabit, nisi multis beneficiis, & amoris indicis eas sibi devinciat, ac tandem ritibus Ecclesiæ, tanquam clave cœlesti, regnum cœlorum illis aperiat.

Hic in particulari circa hujus charitatis actus examinabit, & nova circa eam proposita Christo Domino, Sponso, Regi, ac supremo Pastori ardentè offeret.

NOTA, excitandum affectum specialem erga alios animarum Curatores, ac præsertim omnium Ordinum viros Religiosos.

Consideret Religiosos illos non esse aspernandos ex eo quod humilem vitæ statum ex imitatione & concilio Christi amplexi sint, sed potius inde erga illos præ aliis majorem venerationem concipiat, quod inde omnes sacculi Res & Spes deseruerint, eorumque pios conatus ad Dei gloriam promovere studeat. Consideret quam (præ se) præcellentem in statu forent illorum innumeri à doctrina, dotibus, parentela, gratia, virtute, si se omnes illi Clero seculari addixissent: & quam multos nunc illis fruente, ubique ab Ecclesiasticis beneficiis, officiis, & dignitatibus exclusissent; qui illis concurrentibus ad eam minime pervenissent.

Ex altera verò parte, expendat Religiosus, se non debere cum Clerico seculari contendere, cum amore Christi illum amplexus sit statum in quo potius illum deceat cum Clericis, aliisque pro novissimo loco concertare. Utinam hæc documenta in aliquorum animos altè descenderent, quod cederet in multo majorem Fidelium ædificationem.

DIE MERCURII.

De Puritate vitæ & Castitate in Sacerdote maxime requisita.

1. Considera, si veteris Testamenti Sacerdotes toto tempore, quo ministrabant tabernaculo, à domo & uxore abesse tenebantur (ministrabant enim per vices) quanto magis novi Testamenti Sacerdotes, qui non per vices, sed semper ministrant, debent à conjugio & omni consuetudine faminarum, & omni impuritate abstinere. Deinde si Abimelech Sacerdos 1. Reg. 21. noluit Davidi famelico dare panes propositionis comedendos, nisi prius intellexisset eum ab uxore aliquamdiu se continuisse: & si idem populo faciendum fuit, Exod. 19. cum esset legem à Deo accepturus: Quanto magis convenit Sacerdotes nostros ab omni faminarum contubernio alienos esse, quibus quotidie in Sacrificio Missæ corpus Domini, per panes propositionis præfiguratum, non solum sumendum, sed etiam conficiendum, manibus tractandum est. Considera, D. Paulum 1. Cor. 7. docere eos qui uxorem habent, sollicitos esse, quæ sunt mundi, ut placeant uxori, & ideo esse divisos, id est, in multas sollicitudinum partes, ut exponit Hieronymus, distractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini sunt, ut sint sancti corpore & spiritu. Unde consequens est Sacerdotes soli Deo adherere debere, ut cogitent quæ Domini sunt, & sint sancti corpore, & spiritu.

2. Considera, puritatem animi & corporis, non solum à divinis Scripturis, sed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sa-

cerdotibus postulari, idque multis de causis. 1. Quia sanctissimum Missæ Sacrificium, quo nihil augustius, crebrius peragere, in eoque purissimum Domini Corpus ore suo consecrare, & manibus tractare, aliisque porrigere debent. 2. Quia assidue orationi & sacrarum Horarum lectioni, quæ mentem puram, tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. Item alios prædicatione, & sanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. Quia debent magnam partem temporis impendere ovibus suis, vel subditis erudiendis, & in viam reducendis, ac si ægri sint, invisendis, solandis & pascendis, pauperibus item juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis variis administrandis: quæ omnia sanè requirunt hominem non solum ab uxore & liberis, sed etiam omnium negotiorum secularium curâ liberrimum. Unde Apostolus 2. Tim. 2. *Nemo, inquit, militans Deo, implicat se negotiis secularibus.*

3. Considera, Sacerdotem, si castitatem inviolatam non servet, multo gravius peccare, quam peccent in eodem genere homines sæculares. Primum, quia sacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit, inquit Apostolus 1. Cor. 3. disperdet illum Deus.* At quis templum Dei sanctum, & Deo consecratum proprie est, nisi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum subiens? 2. Quia violat votum castitatis ipsâ ordinis susceptione factum. 3. Quia summo scandalo est bonis & malis, imò & vilissimis hominibus: quod scandalum tantum hoc sæculo est, ut causam dederit tot hæresibus. 4. Quia si in statu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta ministrat, Christum suo modo crucifigit, Christo quasi in faciem spuit, Christum cum Juda prodit, quodammodo conculcat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud est os Sacerdotis impudici aut concubinarij, quid aliud ejus anima, vel cor, quam cloaca fetidissima? Quid est margaritas projicere ante porcos, si hoc non est, cum impudicus Sacerdos audeat celebrare, & purissimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda est conscientia, & formanda proposita firmissima, vitandi in particulari occasione, quæ possint puritati nocere, & adhibendi remedia, quæ contra luxuriam assignavimus supra *part. 3. cap. 6.* in fine. Quæ omnia confirmari poterunt sequenti ad Deum Protestatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præsertim occurrente tentatione, usurpari solet.

Ego N.N. Dei & Domini mei Jesu gratia & misericordia fretus. Tibi me sisto Deus cordis mei, quem ubique præsentem agnosco & veneror; & coram purissima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curia cælesti, protestor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde servire, & fugere quidquid inquinare puritatem potest. Mori malo quam fœdari, quam turpi motui vel delectationi scienter causam dare, vel consentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Da perficere, qui dedisti velle. Hoc iterum iterumque Te, Bone Jesu, supplex, per Sanguinem tuum, mortem & passionem rogo: Et te Paterna mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiscum possim sequi Agnum purissimum quocumque ierit, tunc & in æternum. Amen.

DIE JOVIS.

Praxis Brevis.

Devotè Missam celebrandi.

PRO dispositione remota, hæc inter alia à S. Carolo, & Synodo Mediolanensi salubriter instituta & commendata reperiuntur. 1. Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdomadis peccata sua confiteantur, etiam si graviora non occurrant. 2. Ut antequam celebrent se colligant, & orantes mentem in tanti mysterii cogitatione defigant. 3. Ut sacris vestibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemque & oculos ab omnibus amoveant, quibus distrahi possent.

Gregorius XIII. Pontifex concessit cullibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Missæ, quæ sequuntur, 50. annorum Indulgentiam.

Ego volo celebrare Missam, & consecrare Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi juxta Rituam S. Romane Ecclesiæ, ad laudem omnipotentis Dei, totiusque eius triumphantis; ad utilitatem meam, totiusque curie militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere, & in specie, & pro felici statu S. Romane Ecclesiæ: Amen.

Gaudium cum pace, emendationem vitæ, spiritum vera patientiæ, gratiam & consolationem S. Spiritus, perseverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Postea Sacerdotalia sumens vestimenta. Ad *Amictum*, recordaberis illius fasciæ, quæ Jesu Christi fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, quo stulti ad insulam fuit illusus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quam ad columnam fuit ligatus. Ad *Casulam*, recordare purpuræ vestis, quæ ut fictus Rex illusus fuit, & stude te Christo conformare.

Accedendo ad Altare. reminiscèris Domini, quando Cruce humeris imposita, perrexit ad montem Calvarie, ut ibi Cruci affigeretur.

1. Ad Altaris descendens gradum, antequam sacrosanctam ordinaris Missam, tuam ad Deum elevabis mentem; ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificium, in unionem immensi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius semetipsum obtulit in ara Crucis.

2. Incipies Missam voce mediocriter alta, piè, distinctè, & non multum festinanter pronuciando verba, observando ceremonias temporis congruas, cum gravitate, devotione, & circumstantium ædificatione: uti in Rubricis Missalis annotatæ sunt.

Ad *Gloria in excelsis*, excitandus est affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejusque gloriam promovendam.

Ad *Præfationem*, mens iterum sursum elevanda est ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Eucharisticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cælo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus est, cum attenta ejus lectione, non recitatione de memoria.

3. In primo *Memento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare necessitates, per hebdomadam sequenti modo distributas,

Dominicâ, Summum Pontificem, omnes Ecclesiæ Carbo-

Arsde
Kin

Theo-
logia

D. IV
2. 8

Catholicæ, & præcipue hujus N. Diœcesis & Civitatis. Pastores ac Prælatos.

Die Luna, Omnes Principes Christianos: ut inter sese concordent, & Catholicam Religionem ardentè promovant.

Die Martis, In particulari hujus Civitatis, aut loci Gubernatores & Magistratus; ut pacis ac justitiæ sint amatores.

Die Mercurii, Omnes in Christi vincè operarios; ut animarum salutè cum zelo & fructu constanter insistant.

Die Jovis, Omnes Ecclesiasticos Ordines; ut sancti sint, & aliis sese exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

Sabbatho, Omnes justos; ut in bono usque in finem perseverent.

4. Jamjam consecraturus hostiam, priusquam *Consecrationis* pronunties verba, brevi mentis suspitio intentionem consecrandi renovabis. Eodem affectu consecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Consecratione, Domino offeres toto corde in sacratissima Hostia præfenti, eosdem Adorationis actus, quibus illum in cœlo & in terra omnes Sancti, ac universa adorant Ecclesia. Idipsum toties facies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. *Elevando* in altum sacratissimam Hostiam, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri aeterno illam offeres, atque unâ cum illa te ipsum, in perpetuum holocaustum, ad suam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Missæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*; illum offerendo magno affectu in tuorum delictorum remissionem, ac totius mundi salutem.

7. In secundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligatus es orare quotidie, commendare poteris Domino sequentes, per singulos itidem hebdomadæ dies assignatos.

Die Dominicâ, defunctos tuos parentes, consanguineos, & affines.

Die Luna, alios defunctos, à quibus aliquo modo beneficia tibi impensa sunt.

Die Martis, illos, qui quoquo modo, cum vivente, te offenderunt, vel persecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodolibet offendisti, vel in illorum vita eos secutus es.

Die Jovis, defunctos, pro quibus ab aliis nullæ speciales funduntur preces.

Die Veneris, illos, qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi sunt.

Sabbatho, illas animas, quæ citius de purgantibus flammis educendæ sunt in cœlum.

8. Accepturus *Manu* Hostiam, mente illam Domino sacratissimæ ejus Matris offeres puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacrosanctam in Communionem accepturus Hostiam, paulisper subsistens, vivâ fide, Domino Jesu, in illâ verè præfenti, profundæ adorationis exhibebis actum, desiderando eum suscipere cum illa humilitate, charitate & sanctitate, quâ sacratissima ejus Genitrix eum in terra suscepit, & quâ illum omnes ejus susceperunt Electi, atque etiamnum sancta Catholica suscipit Ecclesia in supplementum summæ tuæ imperfectionis, & spiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, similiter corde profundam pretiosissimo sanguini, pro tuis suo peccatis, exhibebis adorationem, supplicabisque ejus meritis & virtute tibi donari omnium offensarum Indulgentiam, & ardentem honoris, & animarum salutis zelum.

10. Si aliis sacram distribues Communionem, mentis oculos diriges ad immensam Unigeniti Filii Dei Charitatem & Humilitatem, quâ seipsum indifferenter omnibus; pro illorum salute dedit in cibum, & inter distribuendum, facris ejus Vulneribus, intimo cordis affectu, communicantium animas, & simul tuam commendabis.

Post Sacrum Actio Gratiarum, &c.

Primò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis. Secundò, Gratiarum actionis affectum, pro tanto beneficio.

Tertiò, Amoris actus ardentis.

Quartò, Contritionis tuorum delictorum.

Quintò, Oblationis tui ipsius, ac totius tuæ vitæ.

Sextò, Varias, hoc vel simili modo, effligitabis gratias.

ORATIO.

In qua supradicti Actus continentur.

Clementissime Domine Jesu Christe, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immensas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, supra omnia te amo? & doleo, quod non, quantum mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus, illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentia, & gratitudinis affectus, quibus te tua sacratissima complexa est Mater, & omnes Sancti ac servi tui unquam persolverunt, atque etiamnum in cœlo, unâ cum universa Ecclesia Catholica tua Sponsa, persolvunt. *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

Doleo super omnia, mi Domine, quod quomodo-cunque te offenderim; & summopere displicet mihi, quod non tantum doleam, quantum tua Bonitas requirit & Majestas: deque tuæ sacratissimæ Passionis virtute, cunctarum offensarum summis deprecor veniam & remissionem. Offero cum eadem quoque me ipsum, omnesque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus sum labores, & quicquid sum perpeffurus, in satisfactionem & remissionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quod omnes mihi peccatis remittaris. Humiliter insuper precor, ut emendandi, & usque in finem in tuo sancto servitio perseverandi gratiam copiosam concedas, Amen.

DIE VENERIS

Praxis Brevis.

Horas Canonicas devotè recitandi.

Consideret attentè Sacerdos obligationem, quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentii III. in cap. *Volentes*, de celebratione Missarum. *Strictè inquit, præcipimus in virtute obedientia, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè.* Ubi non præcipitur tantum substantia Officii, quæ pridem in Ecclesia constituta

stituta fuit; sed præcipitur ipse modus studiosè & devotè recitandi, uti etiam *Cajetanus* accuratè advertit. Ad hoc sane quemlibet animæ suæ, & spiritualis lucri studiosum vehementer invitat & impellit consideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter*, de consec. dist. 1. *Melior est*, inquit, *quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, serenitate, & spirituali alacritate, quam totius Psalterii modulatio, cum anxietate cordis, & distractione.*

Quod si habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo Preces offerre, considera te id optimè præstiturum per attentam, ac devotam recitationem divini Officii in conspectu Dei & totius Curie celestis, ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic sequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni studio conaberis Attentionem, devotionem, & intentionem actualem, aut minimum virtuales continuare, aut sæpius renovare, cum interna, externaque reverentia; memor divinas laudes legendas esse, aut canendas, non solum cum debita verborum prolatione, sed etiam cum seria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religiosa totius corporis compositione: juxta illud Psalmi 46. v. 7. *Psallite Deo nostro, psallite Regi nostro, psallite; quoniam Rex omnis terre Deus, psallite sapienter.* Ubi quater repetito verbo, *psallite*, insinuat psallendum Deo, quoad vocem, distinctè; quoad memoriam, attentè; quoad intellectum, intelligenter; quoad voluntatem, ardentè; & quoad habitum totius corporis, reverenter.

Hoc assequi conaberis. 1. Opportunum & sufficiens tempus singulis horis Canonicis, si extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Ecclesie, & virorum timoratorum, quibuscum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecorè festinando. 2. Locum pietati tuæ magis congruum, & à strepitu, & interpellatione remotiorem, eligendo. 3. Decentem corporis situm adhibendo; videlicet, si vires ferant, alternatim genua flectendo, aut stando. 4. Oculorum evagationes, aliasque distractionum causas declinando. 5. Viva fide Deum præsentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinentes crebro intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subinde memoriam renovando eorum, quæ Christus tali horâ fecit, vel passus est, cum similibus piorum affectuum, ac desideriorum, Christum redamandi, imitandi, ejus merita participandi, instauratione. 7. Renovando propositum attentionis, si distractionibus agiteris, maxime in initio & fine cujusque Psalmi: initio quidem desiderando & petendo affectum à Spiritu sancto intentum; in fine verò, ad *Gloria Patri*, ferventi affectu laudando sanctissimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni possibili perfectione.

8. Ad certa verba sæpe occurrentia, quæ Deum, ejusque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiae, adorationis, timoris, spei, amoris, gratitudinis, laudis, congratulationis. Ad voces, *Nos, homines*, miseras humanas indicantes affectus humilitatis, contritionis, compassionis, & similes.

9. Ad sensum verborum, vel litteralem, vel spirituales attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noster*, cum viva memoria præsentis Dei, filiali fiducia, reverentiâ, resignatione, & zelo gloriæ

Dei, petendo illa septem, juxta modos orandi supra insinuos. In *Ave Maria*, excitando desiderium laudandi B. Virginem benedicendi Christum, & impetrandi per ejus, Matrisque merita gratiam bene vivendi & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, spem, charitatem, gratitudinem, desideriumque participandi merita Christi: *Ad Domine labia mea, &c. Deus in adjutorium, &c.* recitando ea cum affectu fiducie in Deum per merita Christi, & diffidentie sui amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum. In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & suas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Psalmi recitandi sunt eo affectu, quem verba præferunt, & quidem, vel uno affectu præcipuo, e. c. contritionis, ut in Ps. 50. *Miserere*. Vel laudis, in Cantico *Benedicite*, & Ps. 145. 149. 150. Vel gratiarum actionis, ut in Ps. 102. 104. 105. 106. Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in observatione divinorum præceptorum, consiliorum, inspirationum, ut in Ps. 118. & aliis, qui unum tantum præcipue affectum continent. Vel diversis affectibus recitando ceteros, qui miram affectuum varietatem suppeditant. Videlicet juxta D. August. in Ps. 30. timendo cum timet Propheta, amando cum amat, laudando cum laudat, plorando cum plorat, postulando cum postulat, nos humiliando, cum ipse se vilem agnoscit, gratias agendo pro beneficiis nobis spiritualiter collatis, quæ Israëlitis corporaliter collata referat.

Similiter Antiphonas, versus, lectiones, orationes recitando cum affectibus, desideris & suspiriis congruentibus. In fine, cum memoria brevitate vite, & desiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer, prout pro se alios orare optares, dum ad *Fidelium anima*, singulas horas concludis.

Post Officium.

I. Effectus minus voluntarios in recitatione Officii admittis quam primum expiare stude, recitando Orationem, quæ habetur apposita Breviario Romano *Sacrosanctæ & indivisibæ Trinitatis, &c.* & lucrando indulgentias in hunc finem concessas.

II. Offer tuum obsequium quantumvis imperfectum, in unionem orationum & meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentiones initio præfixas; idque vel immediatè sanctissimæ Trinitati, vel per Christum æterno Patri; vel primum B. Virgini, deinde Christo, & per hunc, Patri, hac vel simili formula juxta industrias quodvis opus bene peragendi.

O Maria Mater gratiæ, Mater Misericordiæ, respice oculo pietatis hoc exiguum servitutis meæ obsequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, perficiendum, & repræsentandum dilecto Filio tuo offero, ad maximam ejus gloriam, amorem, beneplacitum, in gratiarum actionem æternam, & ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectissimè in tempore & æternitate. Amen.

DIE SABBATHI.

Consideranda Exempla Divina Puncta in Sacerdotes indignè celebrantes.

Considera, sicut Corpus & Sanguis Christi in Sacrificio Missæ dignè accepta conferunt Sacerdoti; ingentia

Hande
Kin

Theo
logia

D. IV
2. 5

ingentia Dei dona, & gratiam, & vitam æternam, ut testatur ipse Christus, Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &, Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Sic è contrariò indignè sumentis, cibus ille salutaris & cælestis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc Sacrificium seriò monet Apostolus 1. ad Cor. 11. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non discernens Corpus Domini.* In quem Apostoli locum audi graviter monentem non me, sed Doctorem Sanctum, Thomam à Villa Nova, concione 3. de Sacram. altaris: *Reus, inquit, erit Corporis & Sanguinis Domini; ac si Christi effudisset Sanguinem. Quasunque enim blasphemias, quasunque irrisiones, quæcumque opprobria impississimi Judas corporaliter in Christum exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit impius comestor. Filium Dei rursus in semetipso crucifigens, & ostentus habens.*

Quid igitur mirum, si Sacerdotes ad tremendum hoc Altaris Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis à Deo Suppliciiis, non tantum in futura, sed etiam in præfenti vita non raro puniantur? De his pauca ex multis exempla annotemus.

Primò. Narrat Palladius, dum quadam die inviseret Macarium Eremitam, se quandam ante ejus fores vidisse Sacerdotem, totum vulneribus saucium, cujus in capite ossa erant putrefacta: qui dum Macario suppliciter factus esset, ut suis orationibus vulnere suorum impetraret sanitatem; abnuvit Sanctus, asserens hanc illi à Deo missam infirmitatem, in correptionem & vindictam suæ sacrilegæ temeritatis, quæ ausus fuit celebrare Missam in fornicationis delicto. Nec unquam à Deo illi voluit impetrare sanitatem, quoadusque promitteret, se de cætero ad tremendum Altaris non accessurum Sacrificium. Quod cum se facturum, cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ suæ tempore peccaturum sponderet, intra paucos dies, S. Macarii precibus pristinae fuit restitutus sanitati. In vita S. Macarii cap. 2.

2. Refert item Thomas Cantipratanus in hunc modum sequens exemplum. Prope Villam, in qua natus fuit, Sacerdos lubricus & immundus fuit. Et olim quidem cum immundis mulieribus, panem illum legalem Sabbathi, edere non licebat. At infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore sumebat. Et vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum, & mentum, & lingua computruit, ita ut vix posset præ foetore ab amicissimis sustineri. Sed & alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer adivi, cujus manus super Aram extensa, igne cælesti, usque ad cubitos combusta & consumpta fuerunt, Lib. 2. Apum. c. 40. part. 6.

3. Legitur in *Specul.* Exemplorum, quòd Sacerdos quidam secularis, dum quadam die Missam celebraret, alius ei assistens, vidit in Patena tempore sumptionis, non speciem panis, sed infantis. Quem cum Sacerdos levaret, ut sumeret; cepit infantulus ille faciem avertere, & ne sumi posset, manibus & pedibus reluctari: & non semel vir ille devotus hoc vidit, sed sæpius. Cui idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera: Quoties sumo Corpus Christi, cum tanta difficultate sumo, ut mirari non sufficiam. Cui ille: Confulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & hoc ego te, vidi. Quod audiens Sacerdos, vitam mutavit, emendationemque proposuit. Et cum postea celebraret, visus est ille infans ab illo viro devo-

to, junctis manibus & pedibus, cum summa velocitate, illabi in os Sacerdotis, *Dist. 9. Exempl. 190.*

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quam spiritui curam impendens. Is dum vice quadam honestos viros, faminaeque ad convivium invitasset; iussit servum (cui hoc ex officio incumbere) pisces non vili pretio coemptos igni elixandos apponere, atque hujusmodi cura distractus ad celebranda divina mysteria, ipsis etiam Angelicis humoris formidanda. mente vagus, corde aridus, cum a dispersus, rapido cepit cursu properare. Cumque jam in medio Sacrificio consisteret, sollicita mente cepit, & importunis curis turbari, ne forte prædicti pisces, aut plus, aut minus debito, sale injecto condirentur. Verum, cum ille Sacerdos se ab hujusmodi & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; Ecce tibi Dæmon, terrâ quadam fulgine tectus, subito adfuit, & raptum cacabum è mediis flammis, una cum piscibus, secum detulit ad Altare. O Coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diversa distraheris? Ecce pisces hic sunt, ecce sal; (vas enim sale plenum exhibuit,) injice quantum libuerit, & vel de cætero sacris Altaribus attentior factus assiste: Atque ita irrisâ Presbyteri superflua curâ, onera quæ portavit, suo loco restituit. *Dist. 10. Exemplo 28.*

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attingerat Arcam Domini, repentina correptus est morte: quanto amplius timendum illis, à talibus castigationibus, qui non solum tangunt, verum etiam intra sua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Judas quando in ultima Corna indignè Corpus Domini accepit, statim in illum intravit Satanæ, eumque in proditorem & desperationem, & demum in flammam æternam præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus subijci infirmitatibus, subitaneâ discedere morte, variè divexari à Diabolo, facile in enormia labi peccata, & tandem infusta morte vitam finire.

O quam tremendum est Sacerdotem, qui tanta præcæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparere coram Christo severo Judice, postquam Statum tam sanctum peccando maculavit, aut officii sui functiones sacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate non perfolvit. Idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quanto plura habuit Sacerdos in suo statu salutis auxilia, quibus poterat sibi, & aliis suæ curæ commissis, æternam felicitatem comparare.

NOTANDA.

Pro Materia aliarum Meditationum.

Alia Meditationes eodem modo poterunt ab ipso Sacerdote formari, quibus assidue, matutino tempore, per horam, vel saltem mediam, spiritum in se pietatis excitet ac conservet: Ad hoc ut præsto sit ad manum oportuna Materia, notanda sunt sequentia.

Primò, poterit ex hoc Libro desumere aliquot idoneas meditationes: De virtute Fidei, Spei & Charitatis, ex Motivis & affectibus, quæ deducuntur supra, in Praxi assistendi agris ac moribundis p. 116. & sequent. Item, de motivis ad peccati detestationem, & de remediis contra singula peccata in particulari hic infra p. 122. Denique ex toto Apparatu, sup. part. 2. p. 7. & c. poterit sibi seligere, & formare Meditationes de.

de Virtutibus aut Vitiis, quæ ibi per exempla ac similitudines proponuntur.

Secundo, Ex ipso Breviario fieri possunt meditationes, de Lectionibus quæ concernunt mysteria vite, aut Passionis Christi. Vel de aliquo insigniori Psalmo qui piæ affectum & devotionem excitet: ut de Psalmo, Misereere, pro affectu pœnitentiæ: de Psalmo, Benedic anima mea Dominum, pro affectu Gratiitudinis, & sic de cæteris: singulis scilicet Psalmi versibus cum atenta sensus consideratione inharendo.

Tertio, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, quæ de eo in Breviario assignantur. Observando modum meditando in initio traditum, singula puncta & virtutes attentè considerando, piæ affectus & desideria eliciendo, firmam imitationis proposita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus abbarendo, & quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui semel in meditatione sancti serio gustaret & videret, quam suavis est Dominus.

NOTA. Post hæc consideravi præcedentibus Instructionibus per omnia conforme, Schema vitæ Pastoralis, in cultissima Diœcesi Antuerpiana vulgatum, & omnibus ubique, in illo munere commodissimum tam obligationis, quam perfectionis compendium.

SCHEMA VITÆ PASTORALIS.

Prout extat impressum in calce Ordinationum Diœcesis Antuerpiana.

AD salutem gregis multum valet vita & diligentia Pastoris, unde Exodi decimo nono dicitur, *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum sanctificentur: nihil enim est, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se Divino ministerio dedicaverunt.* Trid. sess. 23. c. 1.

Vita Pastoris duplex est, *privata, & publica.* Diligentia etiam duplex, nimirum *in spiritualibus, & corporalibus.*

Vita Privata Pastoris consistit, Primò: In frequentatione Sacramentorum, ut quotidie (si dispositio corporis & animæ permittat) Missam celebret: & ut singulis saltem septimanis confiteatur.

2. Item in oratione *Mentali*, ut manè & vesperi habeat horam huic assignatam: Et *Vocali* ex obligatione, ut debite Horas suas legat, vel devotione, ut Rosarium, Litanias, Psalmos Pœnitentiales, &c. adjungat.

3. Item in recollectione *spirituali*: Singulis annis per aliquot saltem dies, ex directione Viri alicujus intelligentis: Singulis diebus manè, proponendo vitare omnes, & magis noxias peccandi occasiones, & offerendo omnia illo die agenda, vel sustinenda ad honorem Dei, & salutem proximi: Similiter vesperi, examinando conscientiam, tum generaliter, tum particulariter circa aliqua peccata: Ac etiam interdum, Per orationes jaculatorias ad pulsus horæ, & aliàs sæpè: Per actus contritionis & dilectionis Dei super omnia: Et per resignationem propriæ Voluntatis in Divinam.

4. Item in mortificatione Interiori passionum, nimirum sollicitudinis, curiositatis, ac affectionis circa

cupiditatem rerum temporalium, vel appetitum propriæ æstimationis & honoris: Similiter in mortificatione exteriori subtrahendo aliqua licita de cibo, potu, & aliis commoditatibus corporis, ac de visu & usu alienorum sensuum: Et exercendo aliquos Pœnitentiæ ritus.

5. Item in lectione Libri Spiritualis, Vitæ Sanctiorum vel Sacræ Scripturæ, quam nullo die omittat per mediam saltem circiter horam.

6. Item in studio Casuum Conscientiæ, Instructionum Pastoralium, vel sacræ Historiæ, tempore à reliquis vacuo.

7. Item in Familiæ administratione, quæ sit, honesta, frugalis, nitida & ordinata.

Vita Publica Pastoris, Requirit, ut abstineat à Potu, Tabernis, Lusu, Contentione, Litibus, Præsumptione, & Sæcularibus negotiis: insuper, ut habeat

1. Zelum animarum, ita ut vultum peccatoris agnoscat, Morbidos diligenter curet, Et discipulos fortiter corripiat.

2. Amorem Parochianorum, difficultates componendo, necessitates sublevando, & infirmos consolando.

3. Conversationem exemplarem, raram cum feminis, circumspectam cum omnibus, gravem sine motusitate, & affabilem sine levitate.

Salus Populi etiam pendet à Pastoris Diligentia: Nempè in Spiritualibus: deinde in Temporalibus.

In *Spiritualibus*, Ut pote, 1. In Sacramentis & Sacramentalibus ministrandis; Cum promptitudine nocte & die; cum sanctitate, conscientia mundâ, Intentione purâ, præparatione debita & Charitate affectuosa; & cum decore juxta ritus præscriptos, animo sedato, vultu composito, voce intelligibili, & pronuntiatione distinctâ.

2. In Sacramentis & Sacramentalibus conservandis cum munditie, nitore & splendore, juxta præscriptum Ritualis.

3. In Officio Divino, ut fiat horis statutis, cum ornatu decenti, cum exactis ceremoniis, & cum devotione ædificativa.

4. In Catechismo, ut nunquam omittatur, servetur apta methodus, alliciantur pueri præmio & apparatus; & ut Parentes & Magistratus invitentur.

5. In Concione, quâ Rudiores instruat in necessariis ad salutem; Sit ad captum populi, quæ doceat peccata fugere, & virtutes sectari.

In Temporalibus, Ut Fabricæ, Mensæ pauperum, & piarum Foundationum proventus, non alienentur, verum debite elocentur, diligenter conserventur, bene impendantur, in computum deducantur, idque juxta Decreta & ordinata Diœcesis nostræ.

2. Ut sui Pastoratus Domus sacra recta conserventur, Fundi vel Decimæ ex præscripto administrantur, & Jura recipiantur non ultra taxam.

Sententias selectissimas de Pastoralis officii singulari Dignitate, & obligatione vid supra p. 244.

RITUS ET ORDO ADMINISTRANDI

SINGULA SACRAMENTA

Et alia *Benedictiones*, ac *Formule* Curatori Animarum necessariae.

Ex Rituali Romano priora.

PRO SACRAMENTO BAPTISMI

S. I.

Ritus sive Ordo Baptismi parvulorum.

Sacerdos, omnibus ritè paratis, superpelliceo, & stolâ violaceâ indutus accedit ad limen Ecclesiae; ubi foris expectant, qui infantem detulerunt. Tum incipit.

N Quid petis ab Ecclesia Dei? *Patritius respondet:* Fidem, *Sacerdos:* Fides quid tibi praestet? *Patritius respondet:* Vitam aeternam. *Sacerdos:* Si igitur vis ad vitam ingredi, serva mandata: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua; & proximum tuum sicut teipsum.

Deinde ter exsufflet leniter in faciem infantis, & dicat: semel: Exi ab eo (vel ab ea) immunde spiritus, & da locum Spiritui Sancto Paraclyto. Postea pollice faciat signum in fronte & in pectore infantis, dicens: Accipe signum Crucis tam in fronte quam in corde; & sume Fidem caelestium praeceptorum, & talis esto moribus, ut templum Dei jam esse possis.

OREMUS.

Preces nostras, quae sumus Domine, clementer exaudi; & hunc electum tuum N. Crucis Domine in impressione signatum perpetua virtute custodi, ut magnitudinis gloriae tuae rudimenta servans, per custodiam mandatorum tuorum ad regenerationis gloriam pervenire mereatur. Per Christum Dominum. *Re. Amen.*

Deinde imponat manum super caput infantis, ac dicat.

OREMUS.

Omnipotens sempiternus Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem ad rudimenta Fidei vocare dignatus es: omnem caecitatem cordis ab eo expelle; dirumpe omnes laqueos satanae, quibus fuerat colligatus; aperi ei Domine januam pietatis tuae, ut signo sapientiae tuae imbutus, omnium cupiditatum faetoribus careat, & ad suam odorem praeceptorum tuorum laetus tibi in Ecclesia tua deserviat & proficiat de die in diem. Per eundem Christum Dominum nostrum. *Re. Amen.*

Deinde Sacerdos benedicat salem: qui semel benedictus alias, ad eundem usum deservire potest.

Exorcizo te creatura salis, in nomine Dei Patris omnipotentis & in charitate Domini nostri Jesu Christi & in virtute Spiritus Sancti &, exorcizo te per Deum
R. P. Arfaeck, Tom. III.

vivum & per Deum verum & per Deum sanctum & per Deum & qui te ad tutelam humani generis procreavit, & populo venienti ad credulitatem per servos suos consecrari praecipit, ut in nomine sanctae Trinitatis efficaciter salutare Sacramentum ad effugandum inimicum. Proinde rogamus te Domine Deus noster, ut hanc creaturam salis sanctificando sanctifices & benedicendo benedicas & ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum, in nomine ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & seculum per ignem. *Re. Amen.*

Deinde immittat modicum salis benedicti in os infantis, dicens: N. Accipe salem sapientiae: propitius sit tibi in vitam aeternam. Re. Amen. Sacerdos: Pax tecum. Re. Et cum spiritu tuo.

OREMUS.

Deus Patrum nostrorum, Deus universae Conditor veritatis, Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, & hoc primum pabulum salis gustantem, non diutius esurire permittas, quod minus cibo expleatur caelesti; quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens. Perduc eum Domine, quae sumus, ad novae regenerationis lavacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum aeterna praemia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. *Re. Amen.*

Exorcizo te immunde spiritus in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti & ut ex eas, & recedas ab hoc famulo Dei N. Ipse enim tibi imperat, maledicte damnae, qui pedibus super mare ambulavit, & Petro mergenti dexteram portexit.

Ego maledicte diabole recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo vivo & vero, da honorem Jesu Christo Filio ejus, & Spiritui sancto, & recede ab hoc famulo Dei N. quia istam sibi Deus, & Dominus noster Jesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemque Baptismatis vocare dignatus est.

Hic pollice in fronte signat infantem, dicens: Et hoc signum sanctae Crucis & quod nos fronti ejus damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. Re. Amen.

Mox imponit manum super caput infantis, & dicit.

OREMUS.

Aeternam ac iustissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens aeternus Deus, auctor luminis & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris illum illuminare lumine intelligentiae tuae; munda eum, & sanctifica: da eisdentiam veram, ut dignus gratia Baptismi tui effectus, teneat

teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Postea Sacerdos imponit extremam partem stola super infantem, & introducit eum in Ecclesiam, dicens:

N. Ingredere in templum Dei, ut habeas partem cum Christo in vitam æternam. R. Amen.

Cum fuerint Ecclesiam ingressi, Sacerdos procedens ad fontem, cum susceptoribus conjunctim clarâ voce dicit:

Credo in Deum Patrem, &c. Pater noster, &c.

Ac deinde antequam accedat ad Baptisterium, dicat:

Exorcizo te omnis Spiritus immunde in nomine Dei Patris omnipotentis † & in nomine Jesu Christi Filii ejus, Domini, & Judicis nostri † & in virtute Spiritus Sancti † ut discedas ab hoc plasmate Dei N. quod Dominus noster ad templum sanctum suum vocare dignatus est, ut fiat templum Dei vivi, & Spiritus Sanctus habitet in eo. Per eundem Christum Dominum nostrum, qui venturus est judicare vivos & mortuos & sæculum per ignem. R. Amen.

Postea Sacerdos digito accipiat de saliva oris sui, & tangat aures & naves infantis. Tangendo verò aurem dextram & sinistram dicat:

Epheta, quod est adaperire. Deinde tangat naves dicens: In odorem suavitatis. Tu autem effugare diabole, appropinquabit enim judicium Dei.

Postea interrogat baptizandum nominatim dicens: N. Abrenuncias Satanæ? Respondet Patrinus: Abrenuncio.

Et omnibus operibus ejus? R. Abrenuncio.

Et omnibus pompis ejus? R. Abrenuncio.

Deinde Sacerdos intingit pollicem in oleo Catechumenorum & infantem ungit in pectore; & inter scapulas in modum Crucis dicens:

Ego te linio † oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro, ut habeas vitam æternam. R. Amen.

Hic deponit stola violaceam, & sumit aliam albi coloris.

Subinde pollicem, & innuncta loca abstergit bombacio, vel re simili, & interrogat expresso nomine baptizandum Patrinus respondente.

N. Credis in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem Cœli & terræ? R. Credo.

Credis in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, natum, & passum? R. Credo.

Credis in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, vitam æternam? R. Credo.

Subinde expresso nomine baptizandi, Sacerdos dicit: N. Vis baptizari? R. Patrinus: Volo.

Tunc Patrinus vel Matrinâ, vel utroque (si ambo admittantur) infantem tenente, Sacerdos vasculo, seu urceolo accipit aquam baptismalem, & de ea ter fundit super caput infantis in modum Crucis, & simul verba proferens, semel tantum distinctè & attentè dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus † Sancti, fundat tertio.

Ubi autem est consuetudo baptizandi per immersionem, Sacerdos accipit infantem, & advertens, ne ladatur, cautè immergit, & trina mersione baptizat, & semel tantum dicit:

N. Ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus † Sancti.

Mox Patrinus, vel Matrina, vel utroque simul infantem de sacro fonte levanti, suscipientes illum de manu Sacerdotis.

Si vero dubitabatur, an infans fuerit baptizatus, utatur hæc formâ. N. Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris † & Filii † & Spiritus sancti. Deinde intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate capitis in modum Crucis, dicens:

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regneravit ex aqua, & Spiritu sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum (hic innungit) ipse te liniat Chrismate salutis † in eodem Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam. R. Amen.

Sacerdos. Pax tibi. R. Et cum spiritu tuo.

Tum bombacio, aut re simili abstergit pollicem suum, & locum innunctum, & imponit capiti ejus lintecolum candidum loco vestis alba, dicens:

Accipe vestem candidam, quam immaculatam perferas ante tribunal Domini nostri Jesu Christi, ut habeas vitam æternam. R. Amen.

Postea dat ei, vel Patrinus candelam accensam, dicens: Accipe lampadem ardentem, & irreprehensibilis custodi Baptismum tuum; ferva Dei mandata, ut cum Dominus venerit ad nuptias, possis occurrere ei una cum omnibus Sanctis in aula cœlesti, habesque vitam æternam, & vivas in sæcula sæculorum. R. Amen.

Postremo dicit: N. Vade in pace, & Dominus sit tecum. R. Amen.

Si vero fuerint plures baptizandi, sive masculi, sive femina; in Catechismo masculi stantantur ad dextram, femina verò ad sinistram, & omnia pariter dicuntur, ut supra, in proprio genere, numero plurali. Perum prima nominis interrogatio, exsufflatio. Crucis impressio, seu signatio, tactus aurium, & navium cum saliva ab exorciationis interrogatio, unctio Olei Catechumenorum, interrogatio de Fide seu Symbolo, & ipse Baptismus, unctio Chrismatis, candida vestis impressio, atque accensa candela traditio, singulariter singulis, & primum masculis, deinde feminis fieri debent.

Si infans agrotus adeo graviter laboret, ut periculum immineat, ne pereat antequam Baptismus perficiatur, Sacerdos omittit qua Baptismum precedant, enim baptizet, vel etiam semel infundens aquam super caput ejus in modum Crucis, dicens: Ego te Baptizo in nomine Patris † &c.

Si non habeatur aqua baptismalis, & periculum impendeat, Sacerdos utatur aqua simplici.

Deinde, si habeat Chrisma, liniat eum in vertice dicens:

Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, &c. ut supra.

Postea dat ei lintecolum candidum dicens: Accipe vestem, &c.

Ac demum det ei ceream candelam accensam, dicens: Accipe lampadem, ut supra. Si supervixerit, suppleantur alii ritus omitti.

§. II.

Ordo supplendi omittia super baptizatum.

Cum urgente moris periculo, vel aliâ cogente necessitate parvulus, sacris precibus, ac carem omittis prætermittis fuerit baptizatus; ubi convalescit, vel cessaverit periculum, & ad Ecclesiam delatus fuerit, omittit supplere.

Arde
kin

Theo
logia

D. 11
L. 8

Suppleantur: idemque ordo, ac ritus servetur, qui in Baptismo parvulorum prescriptus est. Excepto, quod interrogatio, an velit baptizari, formaque Baptismi, & ablutio praemittuntur; & quaedam orationes, & exorcismi suo quoque loco immutati, ut infra dicuntur.

Sacerdos igitur antequam immittat salem in os baptizati, manum super caput eius imponens, dicit:

O R E M U S.

Omnipotens sempiterna Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, respicere dignare super hunc famulum tuum N. quem dudum ad rudimenta Fidei vocare dignatus es, omnem cecitatem cordis ab eo expelle, disrumpe omnes laqueos satanae, quibus fuerat colligatus: aperi ei, Domine, janua pietatis tuae, ut signo sapientiae tuae imbutus, omnium cupiditatum foetibus careat, & ad suavem odorem praceptorum tuorum laetus tibi in Ecclesia tua deserviat, & proficiat de die in diem, ut idoneus sit fructus gratiae Baptismi tui, quem suscepit, salis perceptae medicinam. Per eundem Christum Dominum nostrum. & Amen.

Deinde posteaquam modicum salis immisit in os baptizati, dicens: Accipe salem sapientiae, propitiatio sit tibi in vitam aeternam, Amen, dicit:

O R E M U S.

Deus Patrum nostrorum, Deus universae conditor Veritatis. Te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius, ut hoc pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quo minus cibo expleatur caelesti, quatenus sit semper spiritu fervens, spe gaudens, tuo semper nomini serviens, & quem ad novae regenerationis lavacrum perduxisti, quaesumus Domine, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum aeterna praemia consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. & Amen.

Post haec factis signo Crucis in fronte Baptizati, dicitque illis verbis:

Et hoc signum Crucis quod nos fronti eius damus, tu maledicte diabole nunquam audeas violare. Per eundem Christum Dominum nostrum. & Amen.

Manum super caput eius imposita dicit:

O R E M U S.

Aeternam, ac iustissimam pietatem tuam deprecor, Domine sancte, Pater omnipotens aeternae Deus, auctor luminis, & veritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiae tuae, munda eum & sanctifica: da ei scientiam veram, ut dignus sit fructus gratiae Baptismi tui, quem suscepit; teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam, ut aptus sit ad retinendam gratiam Baptismitui. Per Christum Dominum nostrum. & Amen.

PRO SACRAMENTO EUCHARISTIAE.

Ordo ministrandi sacram Viativum.

Sacerdos ingrediens locum, ubi jacet infirmus, dicit: Pax huic domui. Resp. Et omnibus habitantibus in ea.

Tunc depositum Sacramentum super mensa, supposito corporali, genuflexus adorat, omnibus in genua procumbentibus, & mox accepta aqua benedicta, asperget infirmum, & cubiculum, dicens Anaphoram. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lavabis me,

R. P. Ardeck, Tom. III.

& super nivem dealbabor: & primum versum Psalmi, Miserere mei Deus, cum Gloria Patri. Sicut erat, &c. Deinde repetitur Anaphora: Asperges me, &c. Postea Ps. Adjutorium nostrum in nomine Domini. &c. Qui fecit caelum & terram. Ps. Domine exaudi orationem meam. &c. Et clamor meus ad te veniat. Ps. Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, Externe Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de caelis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet; atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. & Amen.

His dictis, accedat ad infirmum, ut cognoscat, num sit bene dispositus ad suscipiendum sacrum Viativum, & utrum velit aliqua peccata confiteri, & illum audiat, atque absolvat, quamvis prius deberet esse rite confessus, nisi necessitas aliter urgeat. Postea facta de more Confessione generali, sive ab infirmo, sive ejus nomine ab alio, Sacerdos dicit: Misereatur &c. Indulgentiam, &c.

Deinde facta genuflexione, accipit Sacramentum de vaseculo, atque illud elevans, ostendat infirmo, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: & more solito ter dicit: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea. Et infirmus simul cum Sacerdote dicat eadem verba, saltem semel submissa voce, tum Sacerdos dans infirmo Eucharistiam, dicat: Accipe frater (vel soror) Viativum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducatur in vitam aeternam, Amen.

Si vero Communio non datur per modum Viativi, dicit more ordinario: Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat, &c.

Quod si mors imminet, & periculum sit in mora, tunc dicit: Misereatur, &c. praedictis precibus omnibus, vel ex parte omissis, et statim Viativum praebatur. Postea Sacerdos abluat digitos nihil dicens, & infirmo datur ablutio. Deinde dicit: Ps. Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Domine sancte, Pater omnipotens, aeternae Deus, te fideliter deprecamur, ut accipienti fratri nostro (vel sorori nostrae) sacrosanctum Corpus Domini nostri Jesu Christi Filii tui, tam corpori, quam animae proficit ad remedium sempiternum. Qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. & Amen.

His expletis, si altera particula Sacramenti superfuerit (superesse autem semper debet praeterquam in casu jam dicto) genuflexus, surgit, & accipiens vas cum Sacramento, facit cum eo signum Crucis super infirmum nihil dicens, & reverenter illud deferens ordine quo venerat, revertitur ad Ecclesiam dicendo Psalmum: Laudate Dominum de caelis. Et alios Psalmos & Hymnos, prout tempus feret. Cum pervenerit ad Ecclesiam, ponit Sacramentum super Altare; adorat, deinde dicit, Ps. Panem de caelo praestitisti eis. &c. Omne delectamentum in se habentem. Ps. Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuae memoriam reliquisti, tribue, quaesumus, ita nos Corporis, & Sanguinis tui sacra mysteria venerari,

ut redemptionis tuæ fructum in nobis jugiter sentiamus. Qui vivis, & regnas, &c. Amen.

PRO SACRAMENTO EXTRE-
MÆ UNCTIONIS.

Ritus, seu Ordo ministrandi Sacra-
mentum Extremæ Unctionis.

Sacerdos intrans cubiculum dicit: Pax huic domui. Et omnibus habitantibus in ea.

Deinde deposito Oleo super mensam, superpelliceo, stolaque violaceâ indutus, agrote Crucem piceâ osculandam porrigit: mox in modum Crucis eum aquâ benedictâ, & cubiculum, & circumstantes aspergit, dicens Antiphonam: Asperges, &c. Quod si egrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Deinde piis verbis illum consoletur, & de ejus Sacramenti vi, atque efficacia, si tempus ferat, breviter admonet, & quantum opus sit, ejus animum confirmet, & in spem erigat vite æternæ.

Postea dicat versiculum: Adjutorium nostrum in nomine Domini. &c. Qui fecit cælum & terram. &c. Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo.

O R R U S.

Introcat, Domine Jesu Christe, domum hanc sub nostræ humilitatis ingressu, æterna felicitas, divina prosperitas, serena lætitia, charitas fructuosa, sanitas sempiterna: effugiat ex hoc loco accessus dæmonum, adsint Angeli pacis, domumque hanc deferat omnis maligna discordia. Magnifica, Domine, super nos nomen sanctum tuum: & benedic tibi nostræ conversationi, sanctitica nostræ humilitatis ingressum, qui sanctus, & pius, & permanes cum Patre, & Spiritu sancto in sæculo sæculorum, Amen.

Oremus, & deprecemur Dominum nostrum Jesum Christum ut benedicendo benedicat tibi hoc tabernaculum, & omnes habitantes in eo, & det eis Angelum bonum custodem, & faciat eos sibi servire ad considerandum mirabilia de lege sua, avertat ab eis omnes contrarias potestates: eripiat eos ab omni formidine, & ab omni perturbatione, ac sanos in hoc tabernaculo custodire dignetur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

O R E M U S.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cælis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Quæ orationes, si tempus non patiatur, ex parte, vel in totum poterunt omitti. Tum de more factâ Confessione generali, latine, vel vulgari sermone Sacerdos dicat: Misereatur tui, &c. Indulgentiam, absolutionem, &c.

Antequam incipiat ungere infirmum, moneat adstantes, ut pro illo orent, & ubi commodum fuerit pro loco, tempore, & adstantium numero, vel qualitate, recitent septem Psalmos Penitentiales, cum Litanis, vel alias preces, dum ipse Unctionis Sacramentum administrat, mox dicat:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, extinguatur in te omnis virtus diaboli per impositionem manuum nostrarum, & per invocationem omnium Sanctorum, Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, atque omnium simul Sanctorum, Amen.

Deinde intincto pollice in Oleo sancto in modum Crucis ungit infirmum in partibus hic subscriptis, apertis proprio loco verba forma in hunc modum.

Ad oculos.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti, Amen.

Minister vero si est in sacris, vel ipsemet Sacerdos post quamlibet unktionem tergat loca inuncta novo globo bombaci, vel res similis, eaque in vase mundo reponat, & ad Ecclesiam postea deferat, comburat, cineresque projiciat in Sacrarium.

Ad aures.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per auditum deliquisti, Amen.

Ad nares.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per odoratum deliquisti, Amen.

Ad os, compressis labiis.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per gustum & locutionem deliquisti, Amen.

Ad manus.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per tactum deliquisti, Amen.

Et advertit, quod Sacerdotibus manus non innungantur interius, sed exterius.

Ad pedes.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per ingressum deliquisti, Amen.

Ad lumbos, sive renes.

Per istam sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid per lumborum delectationem deliquisti, Amen.

Hæc autem unctio ad lumbos omittitur semper in feminis; & etiam in viris, qui ob infirmitatem viræ, aut sine periculo moveri non possunt.

Quibus omnibus per actis, Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster, &c. Et ne nos inducas in tentationem. &c. Sed libera nos à malo. &c. Saluum fac servum tuum. &c. Deus meus sperantem in te. &c. Mitte ei Domine auxilium de sancto. &c. Et de Sion tuere eum. &c. Eslo ei Domine tutis fortitudinis. &c. A facie inimici. &c. Nihil proficiat inimicus in eo. &c. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. &c. Domine exaudi orationem meam. &c. & clamor meus ad te veniat. &c. Dominus vobiscum. &c. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Domine Deus, qui per Apostolum tuum Jacobem locutus es: Infirmitur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum Oleo in nomine Domini, & oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei: cura quæ sumus, Redemptor noster, gratiâ sancti Spiritus languores istius infirmi, ejulque laniæ vulnera, & dimitte peccata, atque dolores cunctos mentis, & corporis ab eo expelle, plenamque interitus, & exterioris sanitatem misericorditer redde, ut ope misericordie tue

Arde
kin

Theo
logia

D. 117
L. 8

tuae restitutus ad pristina reparatur officia. Qui cum Patre & Spiritu sancto vivis, & regnas Deus in saecula saeculorum, Amen.

O R E M U S.

Respice, quæsumus, Domine, famulum tuum N. Infirmum sui corporis fatiscentem, & animam refove, quam creasti; ut castigationibus emendatus, le tuâ sentiat medicinâ salvatum. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

O R E M U S.

Domine sancte, Pater omnipotens; æterne Deus, qui benedictionis tuæ gratiam ægris infundendo corporibus, futuram tuam multiplici pietate custodis, ad invocationem tui nominis benignus assiste, ut famulam tuam hac ægritudine liberatum, & sanitate donatum, dextrâ tuâ erigas, virtute confirmes, potestate tuearis, atque Ecclesiæ tuæ sanctæ, cum omni desiderata prosperitate restituas. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

P R O E X E Q U I I S

S. I.

Ritus, seu Ordo Exequiarum.

Sacerdos antequam cadaver offeratur, illud aspergit aquâ benedictâ, mox dicit Antiphonam, Si iniquitates observaveris, & Psalm. De profundis clamavi, &c. in fine: Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei: repetit Antiphonam totam. Si iniquitates, &c. Deinde cadaver offertur. Sacerdosque de domo procedens, statim gravi voce intonat Antiphonam: Exultabunt Domino, & Cantores inchoant Psalmum. Miserere mei Deus secundum magnam, &c. Clero alternatim prosequente; ac si longitudo itineris postulaverit, dicuntur Psalmi graduales: Ad Dominum cum tribularet, clamavi, vel alii Psalmi ex Officio mortuorum, & in fine cuiusque Psalmi dicitur: Requiem æternam dona eis Domine, qui Psalmi devotè, distinctè, gravique voce recitari debent usque ad Ecclesiam.

Ad ingressum Ecclesiæ repetitur Antiphona: Exultabunt Domino ossa humiliata. Deinde Ecclesiam ingressi cantant. Cantore incipiente, & Clero alternatim respondente, videlicet:

Subvenite Sancti Dei, occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus. Offerentes eam in conspectu Altissimi. Suscipiat te Christus, qui vocavit te, & in sinum Abraham Angeli deducant te. Suscipientes. Requiem æternam dona ei Domine. Et lux perpetua luceat ei. Offerentes.

Deposito feretro in medio Ecclesiæ, ita ut defuncti pedes, si fuerit laicus, sint versus altare majus, si verò fuerit Sacerdos, caput sit versus ipsum altare; & cereis accensis circa corpus, statim nisi quid impediatur, dicitur Officium mortuorum, cum tribus nocturnis, & laudibus, & duo ex Clero incipiant absolute Invitatorium: Regem cui omnia vivunt venite adoremus, & repetitur à Clero: Regem cui omnia, &c. Psalm. Venite exultemus, &c. & duplicantur Antiphona.

Ad finem Officii post Antiphonam Cantici, Benedictus, &c. Ego sum resurrectio, dicitur Pater: secreto. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. A porta inferi. Erue Domine animam ejus. Requiescat in pace. Amen. Domine exaudi orationem. Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Absolve, quæsumus, Domine, animam famulitui ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionem gloriæ inter Sanctos & electos tuos resuscitatus respiciet. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Dum in officio dicuntur Laudes, Sacerdos cum ministris paratur ad celebrandam Missam solemnem pro defuncto, si tempus congruens fuerit, ut in die depositionis in Missali Romano.

Finitâ Missâ, Sacerdos depositâ casulâ, seu planetâ, & manipulo, accipit pluviale nigri coloris, & Subdiaconus accipit Crucem, & accedit ad feretrum, & se sistit ad caput defuncti cum Cruce, medius inter duos Acolythos, seu ceroseros cum candelabris, & candelis accensis: & omnes alii de Clero veniunt ordinatim in gradu suo cum candelis accensis, & stant in circuitu feretri. Tum sequitur Sacerdos cum Diacono, & assistente aliisque ministris, & factâ reverentiâ altari, sistit se contra Crucem ad pedes defuncti, retrò stantibus & à sinistris duobus Acolythis, uno cum thuribulo, & navicula incensi, altere cum vase aqua benedictâ, & aspersorio, & Acolythis, seu Clerico tenente librum, absolute dicit sequentem orationem.

Non intres in iudicium cum servo tuo Domine, quia nullus apud te justificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum ei tribuatur remissio. Non ergo cum, quæsumus, tua judicialis sententia premat, quem tibi vera supplicatio Fidei Christianæ commendat: sed gratiâ tuâ succurre, mereatur evadere iudicium ultionis, qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis, qui vivis & regnas in saecula saeculorum. Amen.

Deinde Cantore incipiente, Clerus circumstans, cantat sequens Responsorium.

Libera me Domine, de morte æterna in die illa tremenda. Quando cœli movendi sunt & terra. Dum veneris iudicare sæculum per ignem. Tremens factus sum ego, & timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira. Quando cœli movendi sunt, & terra. Dies illa, dies iræ, calamitatis, & miseriæ, dies magna, & amara valdè. Dum veneris. Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei. Libera me.

Dum cantatur prædictum Responsorium, Sacerdos; Acolythis seu Diacono ministrante, accipit incensum de navicula, & ponit in thuribulum, & finito responsorio, Cantor cum primo choro dicit:

Kyrie eleison. & secundus Chorus respondet: Christe eleison. Deinde omnes simul dicunt. Kyrie eleison.

Mox Sacerdos dicit altâ voce, Pater noster &c. & secreto dicitur ab omnibus; & ipse interim accipit à Diacono, vel Acolythis aspersorium aqua benedictâ, & factâ profundâ inclinatione Crucis, qua est ex adverso, Diacono seu ministro genuflectente, & simbrias pluvialis sublevante, circumiens feretrum (si transit ante Sacramentum, genuflectit) aspergit corpus defuncti, ter aspergens laus dexterum feretri, & ter sinistrum: deinde reversus ad locum suum, Diacono ministrante, accipit thuribulum, & eodem modo circuit feretrum, & corpus incensat ut aspererat: postea reddidit thuribulum ei, a quo acceperat, stans in loco suo. Acolythis seu alio ministro tenente librum apertum ante se, dicit: Et ne nos inducas. Sed libera. A porta inferi. Erue Domine animam ejus. Requiescat in pace. Amen. Domine exaudi. Et clamor. Dominus vocis cum, &. Et cum spiritu tuo.

O R E.

O R E M U S.

§. II.

Ritus seu Ordo Sepeliendi Parvulos.

DEus, cui proprium est misereri semper, & parcere, te supplices exoramus pro anima famuli tui N. quam de hoc seculo migrare iussisti, ut non tradas eam in manus inimici, neque obliviscaris in finem, sed iubeas eam à sanctis Angelis suscipi, & ad patriam Paradisi perducì; ut quia in te speravit, & credidit, non penas inferni sustineat, sed gaudia sempiterna possideat. Per Christum Dominum nostrum. *Re. Amen.*

Si defunctus fuerit Sacerdos, in Oratione dicatur: pro anima famulitui Sacerdotis, quam hodie &c.

Finis Oratione, corpus deferretur ad sepulchrum, si tunc deferendum sit, & dum portatur, Clerici cantant Antiphonam.

IN Paradisum deducant te Angeli, in tuo adventu suscipiant te Martyres, & perducant te in civitatem sanctam Jerusalem. Chorus Angelorum te suscipiat, & cum Lazaro quondam paupere aeternam habeas requiem.

Cum autem pervenerit ad sepulchrum, si non est benedictum, Sacerdos illud benedicit, dicens hanc orationem.

O R E M U S.

DEus, cujus miseratione animæ fidelium requiescunt, hunc tumultum benedicere dignare, eique Angelum tuum sanctum deputa custodem, & quorum, quarumque corpora hic sepeliuntur, animas, eorum ab omnibus absolve vinculis delictorum, ut in te semper cum Sanctis tuis sine fine læteant. Per Christum Dominum nostrum. *Re. Amen.*

Diã oratione, Sacerdos aqua benedicta aspergat, deinde incenset corpus defuncti, & tumultum.

Quod si corpus tunc ad sepulturam non deferatur, omisso responsorio: In Paradisum, &c. & benedictione sepulchri, si jam est benedictum; prosequatur Officium; quod nunquam omittitur, & intonet Antiphonam.

Ego sum resurrectio: & dicitur Canticum Benedictus EPOVAE. Et repetitur Antiphona: Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, & omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.

*Postea Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Pater noster. Interim corpus aspergit. *Ps.* Et ne nos inducas in tentationem. *Re.* Sed libera nos à malo. *Ps.* A porta inferi. *Re.* Erue Domine animam ejus. *Ps.* Requiescat in pace. *Re. Amen. Ps.* Domine exaudi orationem meam. *Re.* Et clamor meus ad te veniat. *Ps.* Dominus vobiscum. *Re.* Et cum spiritu tuo.*

O R E M U S.

FAc, quæsumus, Domine, hanc cum servo tuo defuncto (vel famula tua defuncta) misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem, qui (vel quæ) tuam in votis tenuit voluntatem, ut sicut hic eum (vel eam) vera fides junxit fidelium turmis, ita illic eum (vel eam) tua miseratione societ Angelicis choris. Per Christum Dominum nostrum. *Re. Amen. Ps.* Requiem aeternam dona ei Domine. *Re.* Et lux perpetua luceat ei. *Ps.* Requiescat in pace. *Re. Amen. Ps.* Anima ejus, & animæ omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace. *Re. Amen.*

Deinde à sepultura in Ecclesiam, vel in sacristiam revertentes, dicant sine cantu Antiph. Si iniquitates, cum Psalmo: De profundis, &c. Requiem aeternam dona eis Domine, &c.

Cum igitur infans, vel puer baptizatus defunctus fuerit ante usum rationis, induitur iuxta ritum, & imponitur ei corona de floribus, seu de herbis aromaticis, & odoriferis in signum integritatis carnis & virginitatis, & Parochus superpellico, & stolâ albâ inartus, & alii de Clero, si adsint, procedente Cruce, qua sine hasta deferretur, accedunt ad domum defuncti cum clerico aspersorium deferente; Sacerdos aspergit corpus, deinde dicit.

Antiph. Sit nomen Domini, EPOVAE.

Psalm. 112.

Laudate pueri Dominum: laudate nomen Domini. Sit nomen Domini benedictum: ex hoc nunc & usque in sæculum. A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen Domini. Excelsus super omnes gentes Dominus: & super caelos gloria ejus. Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat: & humilia respicit in caelo, & in terra? Suscitans à terra inopem: & de stercore erigens pauperem. Ut colloct eum cum principibus, cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum tantem. Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiph. Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in sæculum.

Dum portatur ad Ecclesiam, dicatur:

Psalmus 118.

Beatissimi maculati in via: qui ambulant in lege Domini. Beati qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt. Tu mandasti: mandata tua custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ meæ: ad custodiendas justificationes tuas. Tunc non confundar: cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in directione cordis: in eo, quod iudici judicium justitiæ tuæ. Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque. In quo corrigit adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis. In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas. In labiis meis pronunciai omnia iudicia oris tui. In via testimoniorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis. In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos. Gloria Patri &c.

Et si tempus superest, dici potest Psalmus: Laudate Dominum de caelis; ut habetur in Officio ad Laudat; cum aliis duobus sequentibus, & in fine: Gloria Patri &c.

Cum autem pervenerit ad Ecclesiam, dicatur:

Antiph. Hic accipiet EPOVAE.

Psalmus 23.

Domini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundavit eum, & super flumina præparavit eum. Quis ascendet in montem Domini: aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem à

Arde
kin

Theo
logia

D. IV

Domino : & misericordiam à Deo falutari fuo. Hæc eft generatio quærentium eum : quærentium faciem Dei Jacob. Attollite portas principes veftas, & elevamini portæ æternales : & introibit Rex gloriæ. Quis eft ifte Rex gloriæ ? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas principes veftas, & elevamini portæ æternales : & introibit Rex gloriæ. Quis eft ifte Rex gloriæ ? Dominus virtutum ipfe eft Rex gloriæ. Gloria Patri, & Filio, &c.

Antiph. Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo falutari fuo, qui hæc eft generatio quærentium Dominum.

Postea dicitur : Kyrie eleifon. Chriftie eleifon. Kyrie eleifon. Pater noster, *secundò, interim corpus afpergit.* *ψ.* Et ne nos inducas in tentationem. *℞.* Sed libera nos à malo. *ψ.* Me autem propter innocentiam fufcepiffi. *℞.* Et confirmasti me in confpectu tuo in æternum. *ψ.* Dominus vobifcum. *℞.* Et cum fpiritu tuo.

O R E M U S.

Omnipotens, & miffime Deus, qui omnibus parvulis renatis fonte Baptifmatis, dum migrant à sæculo, finè ullis eorum meritis, vitam illicè largiris æternam, ficut animæ hujus parvuli hodie credimus te feciffi : fac nos quæfumus Domine, per intercessionem Beatæ femper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum hic purificatis tibi mentibus famulari. Et in Paradifo cum beatis parvulis perenniter tociari. Per Chriftum Dominum noftrum. *℞.* Amen.

Dum portatur ad tumulum ; & etiamfi tunc non portatur dicitur.

Antiph. Juvenes & Virgines. *ΕΥΧΑΙΕ.* *ψ.* Laudate Dominum de cælis, &c. ut habetur in Officio ad Laudes ; & in fine : Gloria Patri, &c. & repetitur. *Antiph.* Juvenes, & Virgines, fenes cum junioribus laudent nomen Domini.

Kyrie eleifon. Chriftie eleifon. Kyrie eleifon. Pater noster, &c. *ψ.* Et ne nos inducas in tentationem. *℞.* Sed libera nos à malo. *ψ.* Sinite parvulos venire ad me. *℞.* Talium eft enim regnum cælorum. *ψ.* Dominus vobifcum. *℞.* Et cum fpiritu tuo.

O R E M U S.

Omnipotens fempiternè Deus, fanctæ puritatis amator, qui animam hujus parvuli ad cælorum regnum hodie misericorditer vocare dignatus es : digneris etiam Domine ita nobifcum misericorditer agere, ut meritis tuæ fanctiffimæ Paflionis, & interceflione Beatæ Mariæ femper Virginis, & omnium Sanctorum tuorum, in eodem regno nos cum omnibus Sanctis, & electis tuis femper facias congaudere. Qui vivis, & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus &c.

Deinde Sacerdos corpus afperget aquâ benedictâ, & thurificet ; fimiliter & tumulum ; poftea fepelitur :

Cum autem à fepultura revertuntur in Ecclefiam, dicitur :

Antiph. Benedicite. *ΕΥΧΑΙΕ.*
Canticum trium Puerorum. Daniel. 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. Gloria.

Antiph. Benedicite Dominum omnes electi ejus, agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

Deinde ante altare dicit Sacerdos : Dominus vobifcum. *℞.* Et cum fpiritu tuo.

O R E M U S.

Deus qui miro ordine Angelorum ministeria, hominumque difpenfas, concede propitius, ut à qui-

bus tibi miniftrantibus in cælo femper affiftitur, ab his in terra vita noftra muniat. Per Chriftum Dominum noftrum, &c.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

S. I.

Ritus celebrandi Matrimonii Sacramentum.

Sacerdos Matrimonium celebraturus, Publicationibus factis tribus diebus feftis, fi nullum obftet legitimum impedimentum : in Ecclefia, fuperpellico, & albâ stolâ indutus, adhibito uno faltem Clerico fuperpellico pariter induto, qui librum, & vas aquæ benedictæ cum afperforio deferat coram tribus, aut duobus teftibus, virum & mulierem, quos parentum, vel propinquorum fuorum præfentia cohonestari decet, de confenfu in matrimonium interroget utrumque figillatim in hunc modum vulgari sermone.

N. Vis accipere N. præfentem in tuam legitimam uxorem juxta Ritus Sanctæ Matris Ecclefie ? *Respondet :* Volo. *Mox sacerdos fponfam interroget :* N. Vis accipere N. hic præfentem in tuum legitimum maritum juxta Ritus Sanctæ Matris Ecclefie ? *Respondet :* Volo. *Nec fufficit confenfus unius ; fed debet esse amborum, & expreffus aliquo figno fenfibili, fivo fiat per fe, fivo per procuratorem. Mutuo igitur contrahentium confenfu intellecto, Sacerdos jubet eos invicem jungere dexterâs, dicens :* Ego conjungo vos in Matrimonium : In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. *Vel alius utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provincia Ritus, poftea eos afpergat aquâ benedictâ ; mox benedicat annulum.*

Benedictio annuli.

ψ. Adjutorium noftrum in nomine Domini. *℞.* Qui fecit cælum & terram. *ψ.* Domine exaudi orationem meam. *℞.* Et clamor meus ad te veniat. *ψ.* Dominus vobifcum. *℞.* Et cum fpiritu tuo.

O R E M U S.

Benedic & Domine, annulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus, ut quæ cum geflaverit, fidelitatem integram fuo fponfo tenens, in pace, & voluntate tua permaneat, atque in mutua charitate femper vivat. Per Chriftum Dominum noftrum. *℞.* Amen.

Deinde Sacerdos afpergat annulum aquâ benedictâ in modum Crucis, & fponfus acceptum annulum de manu Sacerdotis imponit in digito annulari finiftra manus fponfe. Sacerdote dicente : In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. *Mox jungat.* *ψ.* Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis, *℞.* A templo fancto tuo, quod eft in Jerufalem. Kyrie eleifon. Chriftie eleifon. Kyrie eleifon. Pater noster, &c. *ψ.* Et ne nos inducas in tentationem. *℞.* Sed libera nos à malo. *ψ.* Salvos fac fervos tuos. *℞.* Deus meus fperantes in te. *ψ.* Mitte eis Domine auxilium de fancto. *℞.* Et de Sion tuere eos. *ψ.* Esto tu Domine turris fortitudinis. *℞.* A facie inimici. *ψ.* Domine exaudi orationem meam. *℞.* Et clamor meus ad te veniat. *ψ.* Dominus vobifcum. *℞.* Et cum fpiritu tuo.

O R E M U S.

Respice quæfumus, Domine, fuper hos famulos tuos ; & inftituit tuis quibus propagationem humani gene-

generis ordinasti, benignus assiste, ut qui Te auctore jungantur, te auxiliante ferventur. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

His expletis, si benedicenda sint nuptiæ, Sacerdos Missam pro sponso & sponsa, ut in Missali Romano celebrat, servatis omnibus, quæ ibi præscribantur.

Cæterum, si quæ Provincia alius, ultra prædictas, laudabilibus consuetudinibus, & ceremoniis in celebrando Matrimonii Sacramento utuntur, eas sancta Tridentina Synodus optat retineri.

§. II.

Benedictio mulieris post partum.

Si qua puerpera post partum juxta piam, ac laudabilem consuetudinem ad Ecclesiam venire voluerit pro incolumitate sua Deo gratias actura, petieritque à Sacerdote benedictionem, ipse superpelliceo, & stola albâ indutus, cum ministro aspergillum deferente ad fores Ecclesie accedat, ubi illam foris ad lumen genuflextentem, & candelam accensam in manu tenentem, aquâ benedictâ aspergat; deinde dicat; ¶. Adjutorium nostrum in nomine Domini. R. Quif. cit. cælum & terram. Antiphona: Hæc accipiet benedictionem à Domino. Psal. Domini est terra, &c. totum ut supra pag. 480. Gloria Patri, &c. Hæc accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo: quia hæc est generatio querentium Dominum.

Deinde porrigenz ad manum mulieris extremam partem stola, eam introducta in Ecclesiam, dicens: Ingredere in templum Dei, adora filium Beatæ Mariæ Virginis, qui tibi fecunditatem tribuit proles.

Et ipsa ingressa genuflext coram Altari, & oret gratias agens Deo de beneficiis sibi collatis, & Sacerdos dicit: Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. secretò. ¶. Et ne nos inducas in tentationem. R. Sed libera nos à malo. ¶. Salvam fac ancillam tuam Domine. R. Deus meus sperantem in te. ¶. Mitte ei Domine auxilium de sancto. R. Et de Sion tuere eam. ¶. Nihil proficiat inimicus in ea. R. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ¶. Domine exaudi orationem meam. R. Et clamor &c. ¶. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Omnipotens sempiterna Deus, qui per Beatæ Mariæ Virginis partum fidelium patientium dolores in gaudium vertisti: respice propitius super hanc famulam tuam, ad templum sanctum tuum pro gratiarum actione lætam accedentem: & præsta, ut post hanc, ejusdem Beatæ Mariæ meritis, & intercessione, ad æternæ beatitudinis gaudia cum prole sua pervenire mereatur. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Deinde illam aspergit sterum aquâ benedictâ in modum crucis, dicens: Pax & benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti descendat super te, & maneat semper, Amen.

RITUS SIVE ORDO

Conficiendi Aquam benedictam.

Ex Rituali Romano.

Debus Dominicis, & quandocumque opus fuerit preparato sale, & aquâ mundâ benedicendâ in Ecclesia, vel in Sacristia. Sacerdos enim superpelliceo, & stola violacea indutus, primò dicit.

¶. Adjutorium nostrum in nomine Domini. R. Qui fecit cælum & terram.

Deinde absolute incipit exorcismum salis.

Exorcizo te creatura salis per Deum & virum, per Deum & verum, per Deum & sanctum, per Deum, qui te per Elicum Prophetam in aquam mitti iussit, ut faretur sterilitas aquæ: ut efficiaris sal exorcizatum in salutem credentium: & sis omnibus sumentibus te sanitas animæ & corporis: & effugiat atque discedat à loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia, & nequitiæ, vel versutia diabolice fraudis, omnisque spiritus immandus adjuratus per eum, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. R. Amen.

O R E M U S.

Immensam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, ut hanc creaturam salis, quam in usum generis humanitribuisti, benedicere, & sanctificare tua pietate digneris, ut sit omnibus sumentibus salus mentis & corporis: & quicquid ex contactu, vel respersum fuerit, careat omni immunditiâ, omnique impugnatione spiritualis nequitiæ. Per Christum Dominum nostrum. R. Amen.

Exorcismus aquæ; & dicatur sine OREMUS.

Exorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei & Patris omnipotentis, & in nomine Jesu & Christi Filii ejus Domini nostri, & in virtute Spiritus & sancti: ut hæc aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici; & ipsum inimicum eradicare, & explere valeas cum angelis suis apostolicis: per virtutem ejusdem Domini nostri Jesu Christi, qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. R. Amen.

O R E M U S.

Deus, qui ad salutem humani generis maxima quæque Sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius invocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus preparato, virtutem tuæ benedictionis & infunde, ut creatura tua mysteriis tuis serviens ad abigendos dæmones, morbosque pestillos divinx gratiæ sumat effectum; ut quicquid in domibus, vel in locis fidelium hæc unda resperferit, careat omni immunditiâ, liberetur à noxa: non illic residet spiritus pestilens, non aura corrumpens: discedant omnes insidiæ latentis inimici: & si quid est, quod aut incolumitati habitantium invidet, aut quieti, asperitione hujus aquæ effugiat, ut salubritas per invocationem sancti tui nominis experita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum, &c. *Hic mutat sal in aquam in modum crucis, dicendo semel. Communio salis, & aquæ pariter fiat: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus & sancti. R. Amen.*

¶. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Deus invictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperii Rex, ac semper magnificus triumphator: qui adversæ dominationis vires reprimis: qui inimici rugientis sævitiam superas: qui hostiles nequitiæ potenter expugnas, te Domine trementes, & supplices deprecamur, ac petimus, ut hanc creaturam salis, & aquæ dignanter aspicias, benignus illustres, pietatis tuæ corp sanctifices: ut ubicumque fuerit aspersa, per invocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abigatur, terrorque venenosi serpentis procul pellat.

Arde
Kin

Theo
logia

D. IV
2. 8

pellatur : & præsentia sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus ubique adesse dignetur. Per Dominum nostrum, &c. in unitate ejusdem Spiritus sancti, &c.

Post benedictionem aqua Sacerdos Dominicis diebus antequam incipiat Missam, aspergit altare, deinde se, Ministros, ac populum, prout in Missali præscribitur.

Benedictio Domus cum aspersione Aque Benedictæ.

Procurator vel alius Sacerdos optens aliquam particulari domum, vel generaliter domos fidelium alio tempore infra annum aspergere aquâ benedictâ, ingrediens domum dicant : Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Deinde loca aspergendo dicat : *Antiph.* Asperges me Domine hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor. *Psal.* Misere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam, &c. Gloria Patri, &c. & repetitur *Antiph.* Asperges me Domine, &c. *Ps.* Domine exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Exaudi nos, Domine sancte, Pater omnipotens, æternæ Deus, & mittere digneris sanctum Angelum tuum de cælis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitaculo. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Deinde aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio ordinaria Loci cuiuslibet.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *R.* Qui fecit cælum & terram. *Ps.* Domine exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Benedic þ Domine Deus omnipotens Locum istum, (vel domum illam) ut sit in eo (vel in ea) sanitas, castitas, victoria, virtus, humilitas, bonitas, mansuetudo, plenitudo legis, & gratiarum actio Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto ; & hæc benedictio maneat super hunc Locum, & super habitantes in eo, nunc & semper. *R.* Amen.

Et aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio Domus nova.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *R.* Qui fecit cælum & terram. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

TE Deum Patrem omnipotentem suppliciter exoramus pro hac domo, & habitatoribus ejus, ac rebus : ut eam benedicere, þ & sanctificare, þ ac bonis omnibus ampliare digneris : tribue eis Domine, de rore cæli abundantiam, & de pinguedine terræ vitæ substantiam, ut desideria voti eorum ad effectum tuæ miserationis perducas. Ad introitum ergo nostrum benedicere þ & sanctificare þ digneris hanc domum, sicut benedicere dignatus es domum Abraham, Isaac & Jacob ; & intra parietes domus istius Angeli tuæ lucis inhabitent, eamque, & ejus habitatores custodiant. Per Christum Dominum. *R.* Amen.

Deinde aspergat aquâ benedictâ.

R. P. a. A. sacck. Tom. III.

Benedictio communis super fruges & vineas.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *R.* Qui fecit cælum & terram. *Ps.* Domine exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Oramus pietatem tuam omnipotens Deus, ut has primitias creaturæ tuæ, quas æris & pluvie temperamento nutrire dignatus es, benedictionis tuæ imbre perfundas : & fructus terræ tuæ usque ad maturitatem perducas. Tribuas quibusque populo tuo de tuis muneribus tibi semper gratias agere, ut à fertilitate terræ esurientium animas bonis affluentibus repleas, & egenus & pauper laudent nomen gloriæ tuæ. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Aspergat illas aquâ benedictâ.

Benedictio novorum fructuum.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *R.* Qui fecit cælum & terram. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

Benedic þ Domine hos novos fructus N. & præsta, ut qui ex eis in tuo sancto nomine vescuntur, corporis & animæ salute potantur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Et aspergat aquâ benedictâ.

Benedictio seminum ac segetum, in festo Nativitatis B. V. Mariæ.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domini. *R.* Qui fecit cælum & terram. *Ps.* Domine exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum spiritu tuo.

O R E M U S.

TE Domine sancte Pater, omnipotens sempiternæ Deus petimus ac rogamus : ut hos fructus segetum tuis serenis oculis, hilarique vultu aspicere digneris. Et sicut testatus es Moysi famulo tuo in terra Ægypti, dicens : Dic filiis Israël, cum ingressi fuerint terram promissionis, quam eis dabo ; ut primitias fructuum suorum offerant Sacerdotibus ; & erunt benedicti. Sic & nos rogamus te Domine : ut per auxilium misericordie tuæ, emittas super hunc fructum segetum dextere tuæ bene þ dictionem, quas ad exhibendum proferre digneris : ut non subruat grando ; nec turbo subvertat, nec vis tempestatis detruncet ; nec aëris inundatio exterminet : sed semper incolumis permaneat, propter usum animarum & corporum, & ad bene abundantem, & plenissimam maturitatem perducere digneris. Qui in Trinitate perfecta vivis & regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. *R.* Amen.

O R E M U S.

Omnipotens sempiternæ Deus, cælestis verbi seminator & cultor, qui nostri cordis aream spiritualibus rastris exerces : adesto propitius precibus nostris, & super agros, quibus hæc semina fuerint insita, tuam largam benedictionem infunde, ac ab eis omnem vim procellarum gratiæ tuæ defensionis avertet : ut omnis hic fructus, & tuâ benedictione repleatur, & ad horrea sine impedimento perveniat. Per Dominum nostrum Jesum Christum.

Tunc iburificentur semina, & aspergantur aquâ benedictâ.

V

Forma

Arde
kin

Theo
logia
D. II
2. 8

Forma brevis Exorcismi aduersus dæmonem in aliquo homine obfessionem, aut maleficia.

Sacerdos indutus superpelliceo & stola, etiam afflicti collum alterâ stola obvolvatur, per quam quasi in tutelam eum assumat, & sibi iungat, vel in maiorem fiduciam erigatur. Deinde post humilem invocationem S. Spiritus, & adstantium monitionem, ut suas preces cum Sacerdotis actione coniungat.

Et muniens seipsum signo Crucis, dicat clara voce: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. *Ps.* Domine exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Omnipotens Domine, Verbum DEI Patris, Christe Iesu, qui sanctis Apostolis tuis dedisti potestatem calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici; & cuius virtute victus, tanquam fulgur de cælo, Satanas cecidit: tuum nomen tremens supplexque deprecor, ut mihi indignissimo seruo tuo data venia peccatorum, confidentiam & virtutem donare digneris, ut hunc crudelem draconem brachii tui potentia securus aggrediar. Qui vivis & regnas cum Deo Patre, &c. *R.* Amen.

O R E M U S.

Omnipotens sempiternæ Deus, à cuius facie cæli distillant, montes sicut cera liquecunt, terra tremat; cui patent abyssi, quem infernus pavescit: Te supplex deprecor, ut invocatione tui nominis hujus famuli tui (vel famulæ tuæ) N. anima à vexatione liberata, ad auctorem suæ salutis recurrat, liberatoremque suum, diabolico depulso fetore, & odore suavissimo Spiritus sancti percepto, sequatur Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum. Qui tecum vivit & regnat, &c. *R.* Amen.

Tunc energumenus, si possit, clara voce dicat Symbolum Apostolorum, præcunctis Sacerdote, qui statim dicat, *Ps.* Benedicamus Patrem & Filium, cum sancto Spiritu. *R.* Laudemus & superexaltemus eum in sæcula. *Ps.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Omnipotens sempiternæ DEUS, qui dedisti famulis tuis in confessione veræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia Majestatis adorare unitatem; quæsumus ut ejusdem fidei firmitate, ab omnibus semper muniamur aduersis. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Exorcismus hic brevis subinde repeti possit, cura recitatione Evangelii. In principio, &c. Longior ejus profectio & dispositio in Rituali aut Pastoralis continetur.

Exorcismus domus à malis spiritibus vexata.

Sacerdos indutus superpelliceo & stola, dicit: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. Deinde flexis genibus Hymnum. Veni Crea-

tor Spiritus, &c. *Ps.* Exurgè Christe, adjuva nos. *R.* Et libera nos propter nomen tuum. *Ps.* Adjutorium nostrum in nomine Domini. *R.* Qui fecit cælum & terram. *Ps.* Domine exaudi orationem meam. *R.* Et clamor meus ad te veniat. *R.* Dominus vobiscum. *R.* Et cum Spiritu tuo.

O R E M U S.

Defende, quæsumus Domine, beata Maria semper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis tuis, itam ab omni aduersitate familiam: & toto corde tibi prostratam, ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

O R E M U S.

Omnipotens sempiternæ Deus, qui Sacerdotibus tuis tantam gratiam contulisti, ut quidquid in tuo nomine dignè perfecteque ab eis agitur, à te fieri credatur; quæsumus immensam clementiam tuam, ut quod modo visitaturi sumus, visites: & quidquid benedicturi, benedicas: & ad ea quæ acturi sumus, dexteram tuæ potentia extendas: fiatque ad nostræ humilitatis introitum (Sanctorum tuorum meritis) fuga dæmonum, & Angeli pacis ingressus. Per Christum. *R.* Amen.

O R E M U S.

DEUS Angelorum, Deus Archangelorum, Deus Prophetarum, Deus Apostolorum, Deus Martyrum, Deus Confessorum, Deus Virginum, & omnium bene viventium: Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, te invoco, & nomen sanctum tuum, ac præclaræ Majestatis tuæ clementiam supplex deprecor, ut mihi auxilium præstare digneris aduersum nequissimum spiritum; ut ubicunque sit, audito nomine tuo velociter exeat & recedat. Per Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Adjuratio.

Adjuro te serpens antique, per Judicem vivorum & mortuorum, per Factorem mundi, qui habet potestatem mittere te in gehennam, ut ab hac Domo sustinus discedas. Ipse tibi imperat maledicte Diabole, qui ventis ac mari & tempestatibus imperavit. Ipse tibi imperat, qui te de supernis cælorum in inferiora terræ demergi præcepit. Ipse tibi imperat, qui te retrorsum abire præcepit. Audi ergo Satana, & time, & victus & prostratus recede, adjuratus in nomine Domini nostri Iesu Christi: Qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. *R.* Amen.

Deinde Sacerdos incipiet quindecim Psalmos Graduales, qui sunt inter alios Psalmos magis proprii ad hanc materiam: legendoque aspergat aqua benedicta domus loca, illa potissimum ubi sit major infestatio, ac primum inferiorem partem domus. Moneaturque assistentes ut preces suas cum ipsis coniungant.

* * *

FORMVLÆ PASTORALES

Pro Testimoniis variis, quæ ab iis requiruntur, ex *Manuale Pastorum desumptæ.*

FORMVLA scribendi Testimonium pro iis, qui egent Dispensatione Proclamationum ante nuptias.

FACTA per me infrascriptum Rectorem Parochialis Ecclesie loci de ... Districtus .. Diocesis N. diligenti inquisitione apud Personas fide dignas super libertate NN. & NN. Subditorum præactæ Parochialis, cupientium inter se ritè contrahere Matrimonium, Scio & testificor eos ad id esse liberos, & ab eo non prohiberi per aliquod canonicum impedimentum. Insuper ipsos esse boni nominis & famæ, & in Catholica fide quam profitentur, esse sufficienter instructos, uti per examen deprehendi: Denique eorundem Parentes consentire in prædictum præsentium Matrimonium, prout ex ore eorundem parentum coram didici. Et quia prædicti nupturientes excurrunt, ut gratiam dispensationis proclamationum obtineant, & allegant pro causâ quod &c. Fidem facio causam illam revera subesse. Datum die ... anno ...

Apponendo summi Nomen & Sigillum. Et ante omnia curando, ut prædicta fuerint, debite examinata & probata.

FORMULA

Testimoniis Pastoralis pro iis, qui migrant ex una Provincia, Civitate, Oppido vel Pago, ad aliam Provinciam, Civitatem, Oppidum vel Pagum.

EGO infrascriptus Pastor Ecclesie Parochialis N. Civitatis N. vel Oppidi N. vel Pagi N. fidem facio NN. & NN. personas in legitimo Matrimonio constitutas, & hinc aliò cum suis prolibus & domesticis demigrantes, esse Catholicæ & Orthodoxæ fidei cultores, Ecclesiam suam Parochialem & Sacramenta diligenter frequentasse, quamdiu apud nos fuerunt, & non fuisse in ullo scandalosus, nec esse notatos ullâ infamia; sed e contra istam familiam & singulares ejus personas mihi esse notas, ut probæ vitæ & conversationis, & ab honestate vitæ ac morum esse commendabiles, uti in qualitate mea suprascripta mihi constat ex speciali eorum notitia & inspectione vel, ex fide dignorum vicinorum testimonio vel, tam ex

fide dignorum testimonio, quam ex personali notitia vel quia habitaverunt in vicinia mea per Annos

Quod si is, qui petit testimonium, est juvenis intendens peregrè proficisci, verbi gratia, ad Urbem Romanam, ad Devam Virginem Lauretanam, Compostellam ad S. Jacobum, vel ad terram Sanctam, Sancta ibidem loca veneraturus, expedit etiam ea in testimonio specialiter exprimi.

FORMVLA Approbationis Episcopalis ad Confessiones audiendas exprimitur supra Tom. 2. pag. 149.

FORMVLA Testimenta ritè conficiendi indicatur supra Tom. 2. tract. 5. pag. 236.

FORMVLA accurata, & varia scribendi Romam pro dispensatione, vel aliqua Facultate, sive in casibus Matrimonialibus, sive in aliis ad Penitentiarium Romanam &c. exprimitur in proprio tenore supra Tom. 2. tract. 4. pag. 206. Item in causis pertinentibus ad alia Ecclesie Tribunalia pag. 244.

NOTA.

Pro hujusmodi Testimoniis, Litteris, Petitionibus aut commendationibus ad Personas in Dignitate constitutas, per commodam erit Viri Ecclesiastico, aliisque, in promptu habere Titulos & Inscriptiones communiore, quæ personatibus in particulari attribuantur, idæoque illa in ejus gratiam hic conor annotare.

Tituli proprii variarum personarum, dignitatum, &c.

Pontifex, Sanctissimus Pater. Imperator, Augustissimus Cæsar.

Cardinalis, Eminentissimus. Archiepiscopus, Illustrissimus. Episcopus, Reverendissimus, nunc additur, Illustrissimus. Abbas, Reverendus admodum, &c. pro varia qualitate. Pleraque alia Dignitates inferiores Amplissimi Domini, titulo gaudent. Doctor Theologia dicitur. Eximius Licentiatum Theologia, Eruditissimus. Graduatum inferior, Doctissimus. Doctor Juris, Clarissimus. Advocatus, Consulcissimus. Doctor Medicina, Expertissimus. Reges Serenissimi, Potentissimi, &c. Rex Hispania, Catholicus. Rex Gallia, Christianissimus, Principes plerique & Archiduces Serenissimi. Comites, Illustrissimi, & Barones, Per-illustres. Dynasta aut Toparcha, Nobilissimi. Consules Amplissimi. Ex Nobilibus privati, alii Nobiles Domini, alii Prænobiles inscribuntur.

Hi sunt Tituli communiore, quamvis forte non ubique ejusdem tenoris. Quando in eadem persona concurrunt plures Dignitates, solent earum propriis Titulis in Inscriptione conjungi. Sed in his, caterisque omnibus, viro Ecclesiastico, nobisque, hoc sit primum & ultimum, ut singula referantur.

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

Arsde
Kin

Theo-
logia

D. 117
2. 5

EXEMPLAR
DEDICATIONVM priorum, aliarum Edi-
tionum hujus Operis, Viris Apostolicis Missionis Belgicae, Anglicae
& Hibernicae.

Cum Prosecutione ELOGII specialis, de gloriosa Morte illorum, qui
recentius in GERMANIA, ANGLIA ET HIBERNIA pro Deo &
Proximo vitam & sanguinem profuderunt, ut Primas Hiberniae,
Archiep. Dublinensis, &c.

Misa frons prima hujus Operis non
obscure prodit, quos sibi Patronos
designet. Vos (Missionarii Aposto-
lici,) vos militantis Ecclesiae leñis-
simos Pugiles cum Haeresi, cum Vitiis,
cum inimicis Crucis Christi ubique
depraliantes, suae sibi Meccenates
ambis, & me tacente deposcit. Si Germaniam qua pa-
tes universam, si amplissima Anglia, & Hibernia Regna,
si multiplices Belgarum Provincias late circumspicia-
mus, habet sane aetate nostra ex omnibus Ecclesiae mem-
bris strenuissimos Fidei Defensores, ac veros Macha-
baeos, de quorum laboribus, praeliis ac trophaeis merito
sibi possit gratulari. Atque inter hos omnes Operis hujus
Patronos, Vobis imprimis, Missionis Flandrobelgicae So-
cietati, illud singulari quodam jure deberi, netuo nisi inju-
ris insiciabitur. Etenim si quid est in Authore fa-
cultatis, si quid scientiae, id omne à primis religiosa vita
incunabulis Provinciae hujus institutioni sanctissima, se
acceptum referre nunquam satis testabitur. Accedit
ejusdem Provinciae in provehendis undique Missionibus
& Apostolicis ardor perpetuus, labor immensus, industria
singularis, & nullis limitibus circumscripta, Qua sci-
licet una, praeter amplissimas Missiones, Batavicas, Na-
vales, Castrenses, & alias quas suo sinu domi comple-
ctitur, ad remotissimas etiam Gentes longe, lateque suos
Socios, ac labores extendit.

Atque in primis, laboris vestri primordia circum-
spicienti, occurrit ille Provinciarum confederata-
rum status ab hominum memoria longe deploratissi-
mus, quando una cum avita Fide pulsus undique fidei
Praeonibus, nihil aliud superesse videbatur, quam per-
petuum Religionis Romanae, ac pristinae Pietatis exilium.
Solicitavit Sociorum animos vicina illa Patria calami-
tatis, ex quibus viri leñissimi, spretis hostium insidiis,
vinculis ac carceribus, pro communi salute caput & vi-
tam ultro offerre non dubitarunt. Duces huic expedi-
tioni sese praeberunt Gulielmus Leonius & Cornelius
Duyssius, qui multa clam, multa palam perpeffi, Apo-
stolico ritu Provincias undique lustrantes, palabundas
Catholici nominis reliquias in unum congregarunt, in-
firmos in fide roborarunt, atque innumeros lapsos ac
devios in viam salutis revocarunt. Horum inter un-
das Batavicas primus ardor, in absentium quoque So-
cietatum pectoribus novae flammam excitavit. Secuti sunt
in eandem palestram ex universa Provincia Athletae
fortissimique rebus Religionis ubique inclinati Athlan-

ticos humeros supposuerunt. Atque inter primos tri-
siam ad ortum occasumque lustravit, firmavitque Jo-
annes Bargasius: Zelanda insulas unus eo tempore ex-
coluit Nicolaus Romanus, qui verbo & scripto Scilla-
riorum audaciam repressit, & Calvinum, distracta lar-
va, suis adumbratum coloribus Scripsit representavit,
His in messem nimis amplam, sed ea tempestate opera-
rii vacuum opportune alii atque alii Sociorum mani-
puli succedere, ac venturis postliminio ex Clero tam
regulari, quam seculari auxiliariis copias, quae licet
industria, ampliore laboris campum apparere.

Nille Sociorum ardor. Ad vos, Viri Apostolici, qui
eandem vineam etiamnum excolitis, amplo cum fenere
transerunt illi priorum temporum labores, praelia, pe-
ricula, sed & conjuncta periculis gloria. Nullus hic
mibi calamitas describet, quot vobis decurrant in cura
animarum noctes insomnes, quot jubenda cum fidei
hostibus certamina, quot declinanda insidia, quot susti-
nendi carceres ac vincula, & graviora vinculis discrimi-
nina. Sed vel sic cum Apostolo palam facit, verbum
Dei non esse alligatum. Non tantum sonat in pulpitis
auditur etiam in ergastulis ac vinculis, per rura, &
campos, & naves, & privata summorum infirmorum-
que domicilia vestra vox, labor & praedicatione decurrit.
Multos quidem Heroes è Societate Belgica quotannis
per octoginta & amplius annos, labor hic improbus
immaturo funere conscit, ac consumit. At nunquam
desunt novi Athletae, qui priorum casu animati potius
quam territi, in palaestra tam nobili & vitam & san-
guinem profundere ultro exar descendunt.

Vobis igitur qui vineam istam hodie immenso labore,
nec minori cum gloria constanter excolitis: Vobis, in-
quam, novam hanc Operis hujus Editionem novo jure
dedicamus, usque in quibus praecleara Majorum in ea
Missionis decora, novo semper incremento refloriscunt.

Sed ecce adremota a damo raptor, domestica praeterit.
Habet Societas Flandrica in Missionis Batavicae sua
Indiis, sed habet etiam in ipsa Flandria suam Bataviam.
Vix aliquod est hujus Provinciae Collegium, ex quo Apo-
stolico spiritu ad variam propinqua Missionem, aut factas
Institutiones non excurrunt. Quas ego si singulas pro me-
rito recenserem, mihi quoque, longius excurrendum foret.

Ad vos igitur (sacrae Militiae asseclas) demum vici-
rabundus accedo, qui Missionis Castrensis inter mille
mortis discrimina sanguinem & vitam ante consecravit,
aut pridem consecratis. De vestra virtute, infractis
animis,

animis, ac laboribus immensis, merito sibi Societas Flan-
drica gratulatur, quibus Belgium, praeter ceteris Gentibus,
continuum pane Martii domicilium, perpetuum aperit
gloria theatrum. Nec nova vobis, nec obsecra est hac
laudis ac laboris palaestra. Primus hujus militiae Duxor
Thomas Saillius, à Principe Parmensi in conscientia sua
arbitrium adscitius, gregarius quoque militibus in cunctis
laboribus ac periculis invicti animi robore, diu noctumque
praecepto fuit. Princeps ex ardore tam generoso processum
Thoma animam velut ex ungue leonem à Admiratis, plu-
res hujusmodi Belgicos leones Castris suis adungi per-
optavit. Et quamvis eo tempore vix par laboribus So-
ciorum numerus Collegia incoleret, oblatis sunt Principi
Patres duodecim, quos ille primum in familiam suam
adscitius, deinde more militari Labris Regis inseribit, &
in Missionem perpetuam firmari voluit. Quantus hic
exercende virtutis, tam propria, quam aliena campus
patet, quanti per annos plusquam octoginta exantlati
labores, non tantum rerum in hoc Martio campo gesta-
rum multitudine, sed etiam plurimorum Patrum san-
guine, consensu habemus. Versatur adhuc in homi-
num atque animalium memoria Nicolaus Montanus, di-
ctus per excellentiam, Burgundionum Apostolus, qui ad
S. Quintini sanum multo vulnere confusus interit. Et
ut alios praeceam: in pugna Neoportana, inclinata belli
fortuna, cum Patres Castrenses inter laceros miserorum
artus & eadem aures adhaerentibus spirantibus praeberent,
Petrus Bazelinus ab hoste haereticis comprehensus, &
glorioso traxerit fuit. Sed & Laurentium Everard, ho-
stili cuneo immixtum, & pro Societatis homine agnatum,
Calviniana crudelitas interemit. Aliam huic victimam,
Othonem Campensem, pro aliena salute laboran-
tem, eadem perfidiorum rabies adiunxit. Cetera si per-
sequar huius similia, illa dem conficiam. Infinitum quippe
foret enarrare huius Missionis casus & pericula, quae in
urbium obsidionibus, cruentis congressibus ac praeliis,
sequenti deinceps tempora peperere.

Ed à Martii Regno ad Neptunum transeamus: huius
quoque imperium amplissimum Flandrae Belgicae Pro-
vinciae navalis Missio pervadit, sola Belgio propria, & à
Principibus Austriae solenni diplomate Societati de-
mandata. Arduum sane munus, & illis tantum destinari
solum, quibus animus est insigni robore sepius, & vires
animo pares. Hic nulla timor, nullus fuga locus: quam-
vis & tonet caelum, & fremant procellae, & totius ex imo
commoveatur oceanus, immoio tamen animo persistendum
est, qui nec conspecta morte pavescat, nec aliud pavere pa-
tiatur. Ut nihil dicam de naufragio, de morborum
contagione, de nauarum miliumque colluvie, quid ma-
gis arduum videtur, quam animos illo, ipso oceano ma-
jores, unius lienis carceris ergastulo dies noctesque coar-
ctari: donec his angustiis pariter cum corpore soluti, tu-
mulum domicilio ampliorum in medio aequore frequenter
inveniant. Plures sub hoc marmore aequoreo sepultos
& Apostolicos Heroes promptum foret, sed prolixum, ex
huius Provinciae monumentis enumerare.

Pergite illustres anime, Terras & terrena a tergo re-
linquite, immensa maris spatia peragrite, non ut vellus
aurum è Colchide, sed ut animas pretioso Christi sanguine
redemptas è barbari faucibus eripiatis. Sevirant procellae,
assurgant undae, debiscat abyssus: sed nec undae aut pro-
cellae, nec abyssus tota, nec omnes oceani fluctus Charitatis
vestrae ardorem hactenus extinguere valuerunt. Hac im-
mensa Apostolice pietatis Decor non levis tantum O-
peris nostri solus, sed monumentis perpetuo duraturus
posteritas celebrabit.

R. P. Arsdeck. Tom. III.

Ed alio me abrupit Missionum Apostolicarum multi-
tudo, praequam vel unius magnitudinem possim di-
cendo exagere. Terras, Maria, Castra, Navigia prae-
vellus, ad ipsa Libiina regna Peltetis assistentium tan-
dem pervenio. Hic in limine primo occurrunt lethalia ul-
cera, & gemitus cum morte luctantes. Inter hos quot ego
Sociorum alacres vultus, & vivida inter languentes ob-
sequia conspicio. Horum alii morientes ad extremam lu-
ctam disponunt, alii vivis necessaria subministrant, alii
tam animorum quam corporum plagas omni studio lenire
concedunt. Verum nec ipsi satis exempti innumera in
hoc obsequio Charitatis victimae intra Belgarum fines ce-
cidere, Quorum ut plerumque sparsim extinctos praeceam,
in solo Antverpia nobili Emporio, Patres, Fratresque vi-
ginti quatuor non magno intervallo pro civibus conta-
gione afflatis, animas aliquando posuere, quorum numerus
Andreas Schottus Consul Antverpiani filius suo funere
nobilitavit. Quin & Gandavi annis huius saeculi trige-
simis in obsequio infectorum undecim socios è vivis ab-
tulit. Atque eadem contagione ad alias urbes, Bruxellias,
Hallas, Cortracum, Belloum latius progrediente, harum
singulis binis ternasve hostias par charitas immolavit.
Piget forte lectorem inter tot Heronum funera diutius im-
morari. At non ignoro viris Apostolicis jucundum esse,
non tantum majorum suorum gesta, sed etiam sepulchra
at monumenta insuere.

Allenus intra Belgii fines versamur. Non potest ille
Belgicus ardor animi Gentis aut Provinciae limitibus
coarctari. Per immensa totius oceani spatia ad Iapones,
ad Indos, ad ultimos terrarum Chineses suam opem, &
nova Sociorum subsidia transmittit.

Prolixus foret si praeistorum temporum colonias, cum
Gaspere Barzeo, aliisque Belgis ex hac Provincia in altera
orbem traductas, recensendo memorarem. Quorum labo-
ribus non tota Ormusia, aliaque regna inter Indos, Iapo-
nesque, suffecere. Adco ut magni Xaverii votum perpetuum
fuerit, Belgarum quam plurimos in sui societatem laboris
adipsi, quorum nempe zelum, genium, & industriam ad
infidelium conversionem praeter ceteris natam & accom-
modatam censebat, ut suis ipse literis testatur. Et ut an-
tiquora praeceam: Vidi, ipse vidi, cum duodecim simul
lectissimi Patres, magnis Provinciae sumptibus, & sepul-
chris sacra instruiti, hinc in Hispaniam enavigarent ad
animarum subsidium, si daretur aditus in novum orbem
perireturi. Vidi & ante hos P. Cornel. Veudin, qui eodem
profectus, & à barbaris fidei causa trucidatus, praeclarum
ut arbitror martyri palmam obtinuit. Notus quoque, mihi
& familiaris fuit Ferdinandus Verbiest, qui magno am-
bitu cum aliis ejusdem Provinciae Sociis Chinesem Mis-
sionem impetravit, jamque pluribus annis, in immenso
illo Sinarum imperio Christiana fidei negotium promo-
vere pergit, idque tanto successu & auctoritate, ut in ipsa
Imperatoris Aula summam illam Mandarinum dignitatem
etiamnum obtineat. Quin & ex illis, quos ipse nuper in
Scholis Auditores habuit, Lovanio ad novi Orbis subsidium
non pauci se contulere, multoque plures Missionem illam
summum votum ambivere. Nec mihi ignota sunt parva plu-
rimorum desideria, qui etiamnum ad eandem gloria pala-
stram magno animi ardore aspirant.

At ego Belgicas Missiones, ut magis mihi notas dum
advoco, omnes omnium ordinum Apostolicos viros, qui
ubivis gentium in pari causa pares animos ac labores im-
pendunt. Et vos imprimis, Missionarii verè Apostolici,
qui per amplissima Angliae & Hiberniae regna contra Ha-
eresim pridem sceptro, ferroque armatam, inter mille vicia
discr-

Arsdekin

Theologia

D. 117
2. 8

discrimina assidue dimicatis. In hac arena sanguinolenta quot ego Campianos, quot Walpolos, quot Garnettos, Prietos, Colinos, hodieque conficio, quibus ad pariem martyrii gloriam par animus exarsuat. Testantur hunc animi ardorem tot praclaris Heroes, qui & priorum pericula secuti, & palmam consecuti fuerunt. Ex his longum foret enumerare ingentem seriem virorum illustrium, qui a tempore Henrici VIII. in hodiernum usque diem, & dira tribunalia, & carceres & vincula, & feralia pegmata sua morte ac sanguine nobilitarunt. Dabit hac longo ordine, aliisque illustriora, Provincia Anglicana per P. Henricum Morum felici calamo conscripta historia.

UTinam hic quoque liceret in Missione Hibernica exanthilatos tot annis Sociorum labores in publicam lucem proferre. Si exhiberentur oculis prima istius Missionis ab ipso S. Ignatio constituta feliciter exordia: Si inter varias desineps temporum procellas & persequentium machinas invicta constantia: si Virorum in omni facultate illustrium domi forisq; eximia decora: si paucorum hominum docendo, predicando, scholas erigendo, toto regno diffusa industria: si tolerata non ita pridem dominante Cromvello bonorum rapina, & vincula, & carceres, & longinqua etiam ad barbaros exilia: denique si post extremam ruinam, instaurati, velut ex cineribus, pristini labores, aliq; his similia sub modio haecenus latentia, in lucem prodirent, stuperet sane posteritas, res orbis theatro dignissimas, intra silentii ac modestiae cortinas tot annorum iustis potuisse contineri. Magis scilicet haecenus inerti fuerunt illi, ut scribenda patirarent, quam ut patrata conscriberent.

His quoque inter Operis huius Patronos suo jure accedunt ex sacra S. Dominici, ac S. Francisci Familia, viri illi verè Apostolici, qui in excolenda Hibernia vinea tot annis strenuè desudarunt. Prius ego Stellas caeli, quam hos Abrahama filios, & tantis filiis digna facinora valeam recensendo numerare. Quis enim ignorat quantum illi impendant studii & industria, etiam inter exeteras gentes, Roma, Praga, Lovanii, & in aliis Doctorum Lycæis, pro formandis, alendisq; operariis in hanc Vincam perpetuo successuris. Quamvis etiam domi sustinendi labores, ut cum reliquo Clero, Romana sedis, ac Religionis decus toto Regno integram inviolatamque confervent. Adeo ut quod olim, in fulcenda Lateranensi Basilica, praestare visus est Seraphici Ordinis Patriarcha, id nunc in sustinenda Ecclesia Hibernica ruina ejus Soboles, aliis sociata, perficias.

Iugite igitur ubiq; Gentium felices dexteris vos omnes fidei Pugiles, qui sub purpureo Christi vexillo per Missiones Apostolicas toto orbe diffusi militatis. Bellum, quod Luciferi, ejusque affectus pro Deo, & Ecclesia pridem indixistis, ad extremum usque spiritum indefessi sustinete. Non vos frangat tyrannorum potentia, perumpetis; non domesticorum hostium invidia superabit; charitateni alii in otio, & umbra pradicent, vos illam in sole & sudore, & orbis utriusq; conspectu palam exercete. State, cum Gentium Apostolo succinisti lumbos vestros in veritate, & induisti loriceam iustitiae, & calcetati pedes in preparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est Verbum Dei. Hoc ego verbum, hunc ego gladium in hoc opusculo quasi in vagina reconditum, ad vestras aras supplex appendo. Magnum opera pretium me retulisse arbitror, si hac arma literaria, non levi à me studio fabricata ad militiam vestra usum, ac supremi Ducis gloriam aliquando subserviant.

Viri Apostolici
Humillimus vester Clientes
RICHARDUS ARSDEKIN.
Soc. Jesu Hib. Kilkén.

PROSECUTIO Dedicacionum priorum.

Patronis novis ac Viris verè Apostolicis Germaniae, Angliæ, & Hiberniæ, qui pro Deo & Proximo vitam, aut sanguinem recentius profuderunt.

AUspicium huius Prosecutionis à Te duco argutum Imperii Caput GERMANIA. Palastram viri Charitatis Apostolica gloriosam, & lauream multiplicem nuper praebruit non gladium carnificis, sed quæ ferro atrocior Pestilentia, superioribus annis late profusa. Quamvis hac cum violentia Austriam, & Bohemiam undiq; invaserit, quot in ea Charitatis Victimæ ceciderint, nullâ debet unquam oblivione deleri: ex quibus ego ea tantum possem referre, quæ certissimis monumentis consignata, etiam ex Urbe Romana, ad nos devenire. In communi illa calamitate, tamquam in publico Charitatis theatro, inter alios, tam multi ex sacrate Patres sese illico ad pestiferorum subsidium certatim devoverunt, ut freno potius, quam stimulo opus fuerit. Ex quibus testantur suis literis ipsi Moderatori, in utraq; seorsim Provincia ex Patribus plurimam ceterorum recipi in mediam aleam expositos fuisse. Sed nec frequenta praecantium funera sequentes terruerunt: adeo ut ex illis in Austria quadraginta & unus, in Bohemia quinquaginta & unus, in Charitatis obsequio vitam profuerint. Felices anima! siue ego vos totidem Martyris truentos, siue Charitatis suprema victimas dixerò, qui certe proximam martyrio lauream obtinuisse, orbis hodie Christianus merito gratulatur. Et sane in Charitatis tam eximia publicam commendationem, data sunt in Urbem littera à sacris, urbanisq; Magistratibus discretis profidentibus, vel maximum sese, vel totum inter tu mala subsidium in operariis illis communi obsequio se ubique devotentibus reperisse. Hos Operis huius novos Mecanates, hos Apostolicorum virorum in caelo Patronos, hos futura posteritatis in hac Charitatis palastra Praefides, Tibi in tali prole ter felix Germania, debent lubentes agnoscimus.

Hinc in ANGLIAM, nobilissimum semper, nunc recentissimum Apostolica gloria ibeitarum properamus. Annis proximè elapsis, Missionariis Apostolicis, per Angliam & Hiberniam, à custodiis, carceribus, exiliis, patibulis, novum & immortale decus accessit. Intra solam ferè urbem Londinensem, in palmari causa Religionis, ex Societate omnino Octo illustres Hostia, patibulis suffixa, & in quatuor partes dissecta, vitam suam Domino consecrarunt. Illustres, inquam, Hostia, quibus ad illam immortalis gloria lauream Dux simul & Comes fuit ipse Societatis Anglicanae Provincialis Thomas Harcotus, alias Whitebred: atque ex eadem Societate eximii sanè viri, Gulielmus Waringus, Antonius Turnerus, Johannes Fenwickus, Joan. Garvanus: & paulo ante hos, Gulielmus Irelandus, & eos secutus Carolus Bakerus, alias Lovell, & Philippus Evanus, hic Cardiffa, Ille Ike, An. 1679. eandem lauream pari morte consecuti fuerunt. Horum omnium in publico supplicii theatro vox suprema fuit, se pro Religione Romanâ, & popularium salute, nullâ si haberent vitas lubentes profundere, atque ex animo Regi, ac Regno veram pacem & felicitatem apprecari.

Quorum

Quorum invidiam in veritate constantiam, atque oris, animique alacritatem admirandam, non tantum Catholicos, sed etiam ex hereticis plurimi undique circumfusi summo plausu ac praeconio excepere. Ac paulo post orbis Catholicus, & ipse supremus Antistes plausum hunc late ingeminarunt. Prater hos fides pugiles, octo alii ex sociis eadem tempestate ab Hereticis comprehensi, & dirissimis carceribus confecti in pari causa, gloria non impari vitam posuere: nisi quod illi cruenta carnis scissis manu, hi incruento carceris squalore extincti fuerint. Si tamen fuisset extimulos duceret, qui ex ipso obitu lucem accipere omni auro duraturam.

Abierunt quidem illi ad caelestem Castrum tot suorum Patrum in illa sanguinaria palaestra pridem purpuratorum. Sed & alii qui supersunt in eadem Missionis sociis, in exiliis & ergastulis, laboris & gloria partem non parvam reliquerunt. Nam prater communem ibi Sacerdotibus Catholicis exiliis partem, habuit aliquid singulare Sociorum proscriptio, quod eorum potissimum delatoribus certa confutatio sint praemia: novo argumento veteris in illos odii, tanquam in perpetuis Romanae, ac Pontificiae auctoritatis assertores. Vivant haec in posteris vegeta ac robusta Charitatis exempla: longe enim potentius argumenti genus est, pro Charitate vitam moriendo, quam vocem vel atramentum scribendo profandere.

AD te nunc tractu non longo, tuo iure properandum HIBERNIA, qua tot annis inter perpetuas persecutionum procellas fluctans semper, mergis nunquam: hoc habes inter alia Constantia decora cum Navicula Petri commune. Huius argumentum ingens praebet ipsam anni quo haec scripsi curricula. Scito praesules Illustrissimos Corcagensem, ac Kildarientem, Religionis Romanae odio in avarissimo carcere Dublino nuperime detentos. Prater eo Societas nostra ibi Superiorem Gulielmum à Rian ex eadem causa, eodemque loco per menses plurimos ardeat constratum, ac demum extra Regni fines relegatum, ablegatus etiam aut coactis sociis non paucis, & aliorum Ordinum operariis principibus, ac strenuissimis: ut solent Ecclesiae hostes firmissima ejus propugnacula fortius impugnare.

Sed vos qua gens qua lingua conticisset huius Ecclesiae gemini Pugiles, & inter Apostolicos Missionarios Periticos supremi, PLUNQUETE ac TALBOTE Praesules Illustrissimi? Vos inquam, qui tot carceres illustri, vincula decorastis, ac demum illustri morte, gloria vestra coronam imposuistis immortalem, quam in sequentibus brevis saltem compendio spectandam exhibemus.

Vita & Mors gloriosa Illustrissimi D. OLIVERII PLUNKETI, Archiepiscopi Armacani, & Primatis Hiberniae extremo supplicio Londini nuper affecti.

OLIVERTUS PLUNKETUS. ortus est ex nobili inter suos familia, cui ipse supremum vera nobilitatis apicem apposuit, & Primatis dignitate, & mortis gloria: Adolescens cum esset, huius gloria praesulit in immatura adhuc aetate, praematurum vera sapientia

desiderium. Hanc ut acquireret securus, extra patria sua fines proficisci decrevit, ut solent illius Gentis Adolescentes ingenii, qui quam domi adipisci nequeunt, apud exteros inquirunt sincere doctrina institutionem, Sapientia magis quam Patria studiosi. Hos ut sacros laicos purius hauriret Oliverius, non dubitavit Romam usque, ad ipsum sinceram doctrina Fontem proficisci.

Est in Urbe Romana nationis Hibernica Collegium, ab Eminentissimo Principe Cardinali Ludovico pridem constitutum, ac Societatis administrationi commissum. Flores illud hodieque plurimum, & in ipsa Urbe multum celebratur ab Alumnorum delectu, institutione ac eruditione excellenti, quibus donibus redduntur passim omnibus amabiles, & singulari probitatis & modestia characterem conspicui. Unde fit, ut ex eo Collegio hactenus prodierint magno numero Viri illustres, ac maximis muneribus perfuncti, qui in patria sua Pinea fructus uberrimos protulerunt. In hoc celeberrimum orthodoxae Fidei Seminarium cooperatus est Oliverius, in spem non modicam fructus eximii, quem praclaras illius indoles promittebat. Et sane fructus ille communit expectationi ubertim respondit. Studia in eo Collegio lauream adeptus fuerit, ac postea ad eandem Facultatem publice proficiendam in Collegio de Propaganda fide admotus, ubi munus illud duodecim annis summa cum laude exercuit.

Præbuit inter ea divina Providentia occasionem inexpectatam, per quam acquisitum tot annis solida Sapientiae thesaurum in Patriam suam laetus erogaret. Postulabatur à Summo Pontifice Clemente IX. Praesul idoneus, qui Ecclesiam Armacanam cum suprema Primatis potestate in Hibernia administraret. Varii varios ad eam dignitatem pro suo quisque studio offerrebant. Demum sua Sanctitas, omnibus pro rei gravitate expertis, in hanc sententiam conclusit: Non est cur ulterius consulamus de incertis, quando rem certam ante oculos habemus. En virum probata virtutis, consummata doctrina, diuturna experientia, in ipsa Urbis Romana luce omnibus dotibus conficiendum Oliverium Plunketum. Hunc ego Archiepiscopum Armacanum, hunc ego Hiberniae Primatem Apostolicam auctoritate constituio. Nec mora, humeros oneri subicit Oliverius, manus operi pari alacritate mox apposuit. Pergit igitur Apostolicam auctoritate ac munitis instructus, iter in Hiberniam per Belgium instituit, ubi cum & Ego tunc Lovanii illius alloquio fructus essem, inter primos auctor fuit, ut hoc Opus in Missionariorum Apostolicorum subsidium elaborarem, quo etiam titulo singulari, illum sibi inter primos Patronos vindicare debet.

In Hiberniam ubi pervenit, ibi demum campum animo suo & Apostolicis laboribus parem invenit. Quis valeat dicendo complecti, quantum illi insudandum fuit, ut plurima in rebus ac moribus iniquitate temporum collapsa restauraret. Quantum industrie adhibendum, ut pluribus locis idoneos animarum Curatores praesiceret. Quantum laboris exantilandum, ut per latissimas Ultoniae plagas, populum illum Romanae fidei semper tenacissimum, opportunis ubique documentis confirmaret. Sed quod omnium maxime arduum, quanta illi vigilantia tot annis incumbendum fuit, ut Gregem suum ubique Lupis admixtum, ab eorum dentibus & erroribus illam

conservaret. Inter hac indefessi Pastoris officia dum strenue versatur; id demum expertus est, difficile quam se Oves protegere, & Lupos non irritare: & ab ipsi etiam Domesticis fidei insidiis aliquando mendum esse. Hoc habet Heresis commune cum conscientia furis agitata, quod omnia timeat etiam tutissima, sustinet illi qualibet sui cerebri suspicio, ut mox ad calumnias, inde ad carceres & vestes deveniat.

Cum igitur alia non suppeterent accusationis capita, adornantur criminationes occulta, quibus hic tam validus Ecclesia Romana propugnator vel opprimi possit, vel extinguitur. Fingitur cum Curia Romana nimium commercii & notitia; in Aula Gallica auctoritas & gratia; atque inde externae potestatis inducenda conatus. Rapitur ergo in vincula Praesul integerimus, & turri Dublinensi, sive nova Porta, mancipandus traditur, ad diem 6. Dec. An. 1679. Cum vero ex Tribunali sibi adverso supremam sententiam assidue expectaret, per integrum paene annum in eadem Custodia detentus est, nulla in ipsum sententia prolata, certum sane probata innocentiae argumentum. Sed ubi saevit invidia, nec ipsa immunitis est innocentia. Nova igitur machina, novumque Tribunal excogitatur, quo nullum Catholico Praesuli infestius deputari possit.

Itaque circa finem Octob. An. 1680. Londinum deportatur, atque ibi arcto rursus carceri includitur, nec famulo quidem proprio ad alloquium admisso. In illa custodia toris septem mensibus detentus fuit, omnibus vita solatus orbatus. Sed instar omnium erat illi Deus, & Mens recti conscientia: adeo ut ad fidem Amicum non raro scripserit, se in illa solitudine natum esse, quam maxime avehat, liberam sibi, & sacris studiis vacandi facultatem.

Demum sub diem tertiam Maji ad fatale Tribunal examinandus adducitur: proferuntur criminationes inanes, quas supra reculimus. Reposuit paucis Praesul modestissimus: Iniquam esse accusationem; ubi defensionis locus non datur: sibi autem a sua Patria, testibus, tabulis, advocatis longe abdueto, omnem defensionis viam intercludi. Post hac rursus ad carcerem, suo tempore ad iudicium revocandus dimittitur. Interea Praesul optimi innocentiam vox communis eloquitur, sed non auditur: intercedit pro eo Legatus Gallicae auctoritas & gratia, sed haec quoque, ut ingrata repellitur: frustra demum ipsa perorat aequitas, ubi ex adverso fremit accusantium iniquitas.

Tandem advenit decretorius dies, quo iubetur ante iudicium tribunal consistere: inermis cum armatis, advena cum inquisitis, Praesul Catholicus cum iudicibus Catholico nomini infestis in iudicio congressurus. Quodque unum expectandum fuit, vicit demum innocentiam calumniam, vicit aequitatem perfidia, vicit illustrissimam viri virtutem, qua hanc semper sequitur & persequitur invidia. Proferitur igitur feralis sententia, qua iubetur, ut laqueo suspensus, & in partes dissectus extremo perduellium supplicio afficiatur. Quanta animi alacritate hanc ipse sententiam exceperit, testes mihi sunt litterae Praesulis Catholici, qui tunc rebus ipsius intus praesens fuit, in hanc sententiam. Testatur est de se Oliverius, cum pronuntiata in eum esset extrema mortis sententia, nec minimum sensisse animi perturbationem, nec deinceps vel unicum quadrantem sua quietis aut tranquillitatis amisisse: quin & nocte ante mortem supremam, adeo placide somnum cepit, ut cum hora quinta matutina a quodam excitaretur, ut ad supremam lucem se componeret, paulo post intrepide responderit: Ecce me, paratus sum totus, veniant iustitia facillime, quando ipsi libitum fuerit.

Ed iuvat audire ipsius sacri Praesulis verba Spiritu Apostolico plena ex ipso carcere post latam mortis sententiam, ex litteris aucti Bruxellae ad Praesulem sibi usque ad mortem merito dilectum D. Gregorium Lopez, D. Gudulae Canonico 22. Junii 1681. Litterae huiusmodi in me mortis sententiam, quam non timo, nec quatenus quidquam ex ipis, sum enim iam liber ab omni consuetudine mihi imposita, quam infans unius dies. Quod ad characterem, professionem, & functionem meam attinet, eam publice professus sum: & cum hoc sit meritum mortis meae, morior libenter, uti vixit Praesulum Hibernarum hic primus, in exemplum, divina fretus gratia, alii daturus, talem mortem non formidandi. Sed quidem creatura miserimam tantum supplicii animorum, com vidam instante morte, ipsum Creatorem meum capisse pavere & cadere? Considero sane Christum suo timore ac pavore id meruisse, ut ego sum a timore immunitus. Tempus mihi sufficiens eductum ex Hibernia testes negatum fuit: octo diebus ferius advenerunt post latam in me mortis sententiam, quam libens amplector, pro mea professione, characterem, ac functione mortis. Expecto in dies adduci ad supplicii locum, ubi mihi iniuria exirahenda sunt, & coram me igne cremenda, & demum caput amputandum. Cupio libenter dissolvi, & esse cum Christo. Condo ex animo, & precor ut Locus condonetur, omnibus qui quovis modo morti meae causam praeberunt. Ita ille in litteris postremis dignae voce, & spiritu vere divino, mortis iam propinque praecibat.

Die igitur prima Julii (styl. vet.) extremo supplicio constituta, humilis iraba de more impostus, concurrenente hominum multitudine, Tiburnum exira Londinum ad consuetum supplicii locum adducitur, spectaculum idcirco Deo, Angelis, & hominibus futurum. In celebri illo theatro Martyrum ibi extremam scenam percellurus, concessa loquendi facultate, ad populum undique circummissum orationem habuit praeeditam, & propria manu anglice conscriptam, quam hic summam exhibeo.

A diebus aliquot ante Regium Tribunal examinatus fui, & nunc brevi comparebo coram Regum Rege, & Iudice supremo, qui nec falsis testibus falli potest, nec humano respectu seducit. Reddet enim iurisque secundum opera sua praemium, vel poenam sempiternam. Haec cum veritas sit fidei indubitata manifestum est; si ego in hoc mortis articulo aliquid veritati contrarium declararem, me mox damnationis aeternae sententiam incursum, a qua nulla datur ulterior appellatio. Veritatem itaque sincere atque aperte manifestabo, absque ulla verborum aquivocatione: mihi certissime persuadens, nullam esse potestatem aut in terris, aut in caelis, qua mecum possit dispensare, ut protestationem falsam exhibeam.

Ut igitur causa mea orbi universo clarius innotescat, observandum est, me in Hibernia coram iudicibus perduellionis accusatum fuisse. Verum dum Accusatores animadvertierunt mihi facile praesul futurus tabularum, & testes, quibus & eorum nequitiam, & meam innocentiam evidenter manifestarem, subdixerunt illi se, & ad hanc urbem convolarunt, ut iudicium ad hoc tribunal transferrent, in quo & mea persona, & accusatorum qualitas, & status cause incognitus fuit.

Postquam hic per sex circiter menses ardo carcere detentus fui, tandem ad diem tertium mensis Maji accusationes in Hibernia pridem allatae. Hic coram illis iudicibus rursus instauratae fuerunt. Factum sane rarum & peregrinum, vix a quingentis annis visum. Sed cum mihi pauca septimana concessa fuissent pro testi-

Arsde
kin

Theo
logia

D. 18
2. 5

bus & tabulis adducendis, qua ex partibus variis longinquis, & miramarinis tam brevi tempore expediri non poterant, duodecim ulterius dies pro iudicii prorogatione postulavi, qui mihi denegati fuerunt. His igitur defunctis, & manibus ad defensionem quasi ligatis, in iudicium protractus sum, & hominibus perjuris expofitus, qui in vitam meam omnio studio collimabant.

Capita Accusationis summam fuerunt, de litteris missis ad Pontifici Secretarium, & quosdam alios, ut externos Principes ad Hiberniam invadendam sollicitarent: de alio a legato ad Regem Gallia, de subsidio à Clero in eum finem postulatis: de septuaginta millibus hominum ad talem expeditionem comparatis: de institutis ad hoc variis conventibus, & quidem semel à decem vel duodecim annis, trecentorum nobilium, ut sumptus armis possessiones sibi ereptas recuperarent.

Cum horum singula nullam habere veritatis speciem, & mera esse signenta ad calumniam excogitata, manifestum fecisset: Demum protestatus est coram Deo, & per salutem aeternam, se nunquam istiusmodi litteras, agentes, aut sollicitationes sive in Urbem, sive in Galliam, aut alio quovis modo destinasse, nec ea sibi unquam in mentem venisse: imo ab omni rebellionem etiam minima contra Regem & Patriam semper toto animo abhoruisse. Denique tam aperte ridiculum esse tanti exercitus apparatus, ut ipse cum Catholicis sibi additis, agrè possit vel mediam legionem sustentare, idque curvisserum non profus ignaro luce meridiana clarius patere.

Atque, inquit, ut magis appareat quam sincero solius veritatis amore hac ego moriturus atestor, vobis hic palam notum facio, ex precipuis Magistribus unum curasse mihi declarari, se vitam mihi conservaturum, si alios vellem accusare. Cui disertè professus sum, me nullius unquam conspirationem novisse, & ut vitam hanc mortalem servarem, me nolle quemquam falso accusare, cum praedictis mea salutis aeternae, quod minime deceret meam personam, aut quemlibet virum Ecclesiasticum professionis Romanae.

Hoc demum palam profiteor, me in Hibernia exercuisse functiones Praeati Catholicis, ac conatus fuisse tam predicando, quam docendo, adducere Clerum, & gregem mihi commissum ad normam, & mores suo muneris competentes: in quo si aliquid mihi accusatum sit invidia, meminisse debeo, in Collegio Apostolorum aliquem etiam Judam extitisse. At ego cum lapidato Stephano pro Accusatoribus meis toto animi affectu precor, Domine ne statuas illis hoc peccatum. Nec minus oro pro meis iudicibus, & aliis qui quocumque modo mortis meae cooperari fuerunt. Veram vicissim supplex deosco ab omnibus, quos ego in mea vita verbo, aut opere unquam offendi.

Rogo insuper divinam Majestatem & omnipotentiam, ut concedat Regi nostro, Reginae, Duci Eboracensi, ac Regia familia vitam diuturnam, omnemque prosperitatem in hoc mundo, & in altero felicitatem aeternam.

Ad extremum, ut meam innocentiam in criminibus mihi obiectis satis manifestam feci, utnam pari facilitate possim me eximere ab omni reatu contra Majestatis divinae precepta, qua ex toto corde doleo me sapius violasse: firmissimèque statuo ac propono tuâ (mi Deus) frevis gratiâ, & si annos mille vitam protraherem, divinam me bonitatem nunquam offensurum. Tuamque rogo Majestatem infinitam per Christi merita, perque intercessionem sanctissimae Mariæ, omniumque Ange-

lorum ac Sanctorum, ut mea mihi peccata remittat, & hanc animam meam ad requiem recipiat sempiternam.

Hæc cum ingenti spiritu ac pietatis sensu protestatus fuisset universa, & manu sua subscripsit reliquisset, consuetam sibi carnificinam, laqueo primum strangulatus, capite dein amputato, & corpore in quatuor partes dissecto. Corpus in honesto ritu sepeliretur Rex concessit, qui fertur de ipsius morte non modicum sensum habuisse. Populus corie indeguæ circumfusis summo animorum sensu ipsius innocentiam, Christianam constantiam, & incredibilem mortis contemptum ita deprecavit, ut plurimi palam affirmaverint, etsi ad annos centum vixisset, nunquam sibi, Deo, Patria sua, ac Religioni Romana tantum gloria consequi potuisse.

Rodat se infelix invidia, ut innocentiam opprimat: conspiret hæresis ut fingat conspirationes: summa Ecclesia capta in odium fidei violenter excutiat: sed vel sic ipsa conteret caput suum. Vera namque Christi Religio, uti ab incunabulis inter insidias crevit, inter inselationes adolevit, sic per eadem de Invidia & Heresiatibus semper triumphabit.

Vita & mors beata Illustrissimi Domini PATRI TALBOTI, Archiepiscopi Dublinensis in Hibernia, in Custodia Dublini nuper obita.

Petrus Talbotus, familia fuit illustris in vita exortus, illustrior in progressu, illustrissimus in occasu. Originem duxit ex nobilissima stirpe Comitum Salopienfium in Anglia, postea in Hiberniam propagata, ubi illustriores in Equestri ordine variis maneribus claruerunt, & quod clarissimum est, in Religione Catholica semper constantes existerunt. Adolevens doctrina ac virtutis desiderio impulsus in Lusitaniam profectus est, ubi litteris operam dedit anno salutis 1635. ætatis suæ anno 15. Ad superiora alacri constantia progressus, Philosophia ac Theologia studia: signi profectum emensus est sub disciplina Societatis partim in Lusitania partim Roma, ubi & sacri Ordinis initiatus fuit. Inde reversus in Lusitaniam, & paulo post progressus in Belgium, Aula Anglicana ea tempestate illic cum Rege residens charus, & opportunus extitit. Non multo post tam Regis, quam Religionis perquam studiosus in Angliam portexit, ubi ævum inter Regina Eleemosynarios cooptatus, munus illud singulari cum laude & integritate exercuit. Post aliquot annos in Hiberniam commigravit rei Catholicae in conditione privata operam navaturus: Sed illius conspicua virtus, ac doctrina singularis non potuit diu sub modo latere, qua etiam scriptis pro re Catholica in lucem editis reddita est ubique illustrior. Replevit vivi fama jam pridem Angliam, collustravit Hiberniam, in exteris quoque Regnis inclamavit, ac tandem ad Romanam etiam Aulam ejus splendor emanavit. Hinc Sede illa vacante missorum votis postulatus à Summo Pontifice Clemente IX. Archiepiscopus Dublinensis creatus fuit, & Gandavi in Belgio consecratus.

Inter varias temporum procellas Gregem sibi commissum pastorali sollicitudine & vigilantia curavit, ac protexit. Sed dum oves protegentur, Lupi Pastores invadunt. Periculum ab his adeo increvit, ut maluerit se ad tempus subducere, quam nocentibus Gregi turbis

bas sua causâ concitari. Itaque cedens tempore se in Gallias recepit, Parisiis ab omnibus in honore habitus. Sed nec ibi destitit Ecclesiam suam literis & aptis pro tempore documentis à longè administrare: inter quæ extat, Epistola Pastoralis ad Catholicos in Hibernia de officio & solatio patientium subditorum, typis tradita Parisiis anno 1674. Nec desunt alia ejusdem opera diversis temporibus edita: De natura fidei & heresis, Antverpiæ anno 1657. Politicorum Catechismus ad hos instruendos divina fide & morali honestate, ibidem An. 1658. De nullitate Ecclesie Anglicanae Protestantice, Bruxellis An. 1658. Tractatus de Religione & Regimine Gandavi, An. 1670. Historia Iconoclastarum, Parisiis An. 1674. & alia contra Stillingsteium & Albiium ibidem impressa.

Post aliquod temporis intervallum, mitigatâ potius quam sedatâ tempestate, in Hiberniam regreditur, ubi Ecclesie sua negotia componere, Catholicos confirmare, hæreticorum artes eludere omni ope conatur. Verùm agri horum oculi diu lucem ferre non valent. Odiosa illis erat viri industria, suspecta auctoritas & gratia: hinc, ut sit, quod quisque formidat, id aboleri desiderat. Institutuntur igitur in tribunali hæretico accusationes occulte, suspiciones invidiosæ, & ceteræ artes opprimendi justum suis operibus contrarium: maximum denique in hoc judicio crimen Catholicis Sacerdotis doctrina, nomen, officium, auctoritas. Demum Prasul optimus, & conscientia bonæ testimonio confisus, ab impiis satellitibus ex improviso comprehenditur, & ad publicum Carcerem innocens damnatur. Hic quidem vnebatur strenuus Christi athleta diuturnâ custodia arcè conclusus, sed pastoralis animi libertatem non custodes, non carceres, non vincula constrinxere, suorum magis, quam sui sollicitum.

Interea dum hæretici Tribunalis sententiam (quæ plerumque feralis esse solet) per plures menses magnâ animi aequitate expectat, corpus animo impar gravi infirmitate concutitur. Lucetatur Christi miles cum morbo corporis, cum pudore carceris, humanis præsidii magna ex parte destitutus. Solum supererat magna mentis & innocentie solatium. Tandem per hanc carnificinam tam multiplicem ac diuturnam mortem, quam securis non atulit in satellitum custodia securus invenit, eod demum translatus, ubi legitime certantibus promissis Dominus coronam justitiae.

At vivet in perpetua posteritatis memoria, vivet in aeterno Beatorum Prasulium casu, Prasul Illustrissimus, cui gloriosi certaminis lauream, nulla hominum injurie, nullus Hæresis astus aut invidia surripere potest. Falleris nimum cæca crudelitas: quidquid agas, quidquid moliaris, semper fuit, semper erit sanguis Martyrum semen Christianorum. Hujus documentum tot faculis dedit ac datura est, fida semper Deo, ac Regi Hibernia.

EPILOGUS.

Vobis quos recensui universis, Apostolici Pugiles, vobis in cælo Patronis non tantum hujus Operis exigua moles, sed Europa simul tota gratulatur. Tristem in vos, ac cruentam machinata est Hæresis tragediam: cruentam consequi potuit, tristem non potuit.

Obstupuit ipsa impietas frontis lætitiâ, mentis constantiam, & ipsum ferale pegma, in theatris hæreticis convalescens. Excepit plausum mortis, exordium vite, inter læta in cæli trophæa semper duratura.

Lætare & tu sorte tua, tot fidei Pugilum satanda semper parens Anglia. O quot hæreticæ Ecclesie, & Cælo Machabæos una peperisti! Sed adhuc nec fracta, nec sterilis, nec effata, nova semper gloria, novam solem administras. Crescunt tibi sub Hæresi ferro amara anni lætus & dolores, sed nec minus accersunt tibi meliorem favore novæ semper monumenta decori. Certe quidam sub carnificis manu cladem non raram chararum pignorum, sed quot spectas funera, tot numeras trophæa. Pati nosti, necis superari: premi sustinet, nunquam opprimi: lacerari potes, sed sine fœnore: concidâ potes, sed sine vulnere: quin ab ipso cadentis ferro altius assurgit tua laurus & victoria. Hæc tibi Palastra quamvis cruenta, adæo nunc in gloriam versa est, ut nunquam in ea sine triumpho deceret. Ter salix Tiburnum, tot, tantorumque triumphorum illustre theatrum. Non ego te dicam cruentam supplicii locum, sed lætæam ad cælum viam: non iunctum mortis sepulchrum, sed gloriosum vita exordium, non triste Calvarium, sed campum Elysium.

Hæc tua rursum gloria est, tali prole felix Anglia, & tua gloria consors Hibernia. Felix inquam, Anglia, non vasto maris imperio, non opibus ab orbis extreme adveclis, non classibus vinci necis, non candida pacis beato otio: sed potius purpureis tot Pugilum tuorum triumphis, orbe toto, cæloque celebratis.

Spectat quidem è propinquo Hibernia tot cognata Genus cuncta & gloriosa certamina, sed ipsa nec incruenta, nec ingloria. Offert illa sese non Anglica potentia, non opum, non Imperii amulam, sed Catholice Constantia Sociam ac consortem. Habet illa domi assiduam patientis palestram; habet non rara tuenda Fidei cum infidis certamina. Ambit tamen adhuc nobilissimum illud Tiburni theatrum, & in eo tot recentia sacrorum Pugilum vestigia. Hæc ut illa suo quoque sanguine condecoraret, Athletam ex suis non rudem, non ignobilem, sed supremum sacre militia Prasidem ac Primatem transfudit. Quanto ille animi robore, quam invictâ fide & constanti scenam illam peregerit, noi pro viribus supra exhibuimus, nec ulla demerpsi Genu aut lingua conticefecit.

Sed nec adhuc hi sacri Pugiles pedem ex arena retulerunt. Vivunt etiamnum, & in posteram speram nosci Oliverii, novi Harcotti, qui priorum exemplo non fracti, sed roborati; non territi sed animati, invidium Hæresi bellum fortius instaurabunt. Non desunt porro Germania sua Aquila, non Anglia, non Hibernia sacri Leones, qui Christi Ecclesiam tueri non desissent. Fortia quidem sunt Hæresi arma, enses, vestes, catasta, securæ. Sed fortiora sunt Fidei Clypeo munita pectora: hæc enses in lauros, vestes in torques pretiosos, sanguinem in purpuræ, securæ in coronas convertenti. Hæc ab exercitu militantis Ecclesie experta est impietas, hæc atas nostra recentibus jam exemplis toties comprobavit, ut ab his se degenerem sera posteritas exhibebit. Ita vota quæ supra

Cliens Humillimus

RICHARDUS ARSDEKIN,

Soc. IESV in Provincia Flandro-Belgica

Hibernus Kilkeniensis.

Collegii sancti Jesu padibornæ

1697

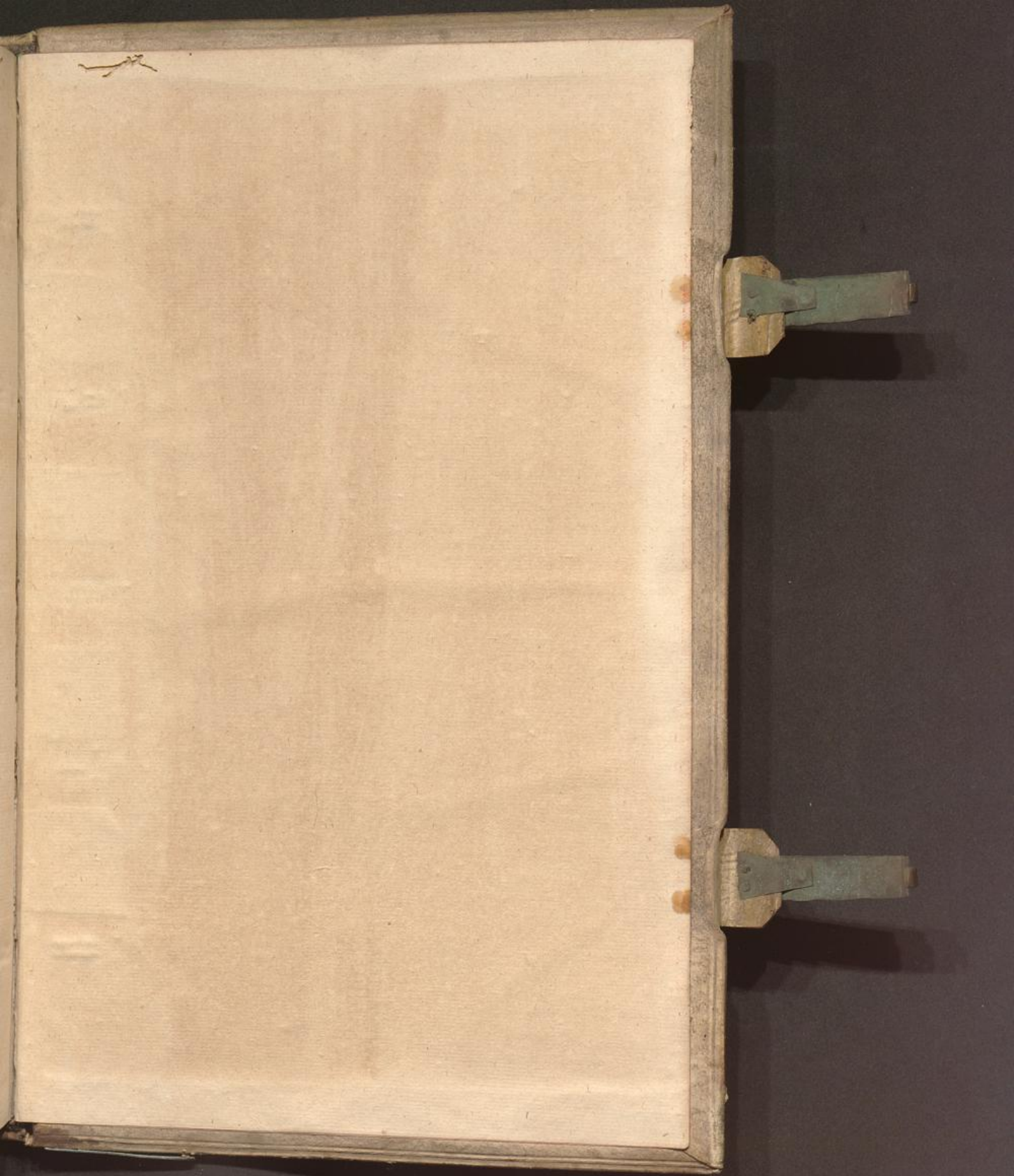
Arde-
kin

Theo-
logia

D. IV
2.8

1511

1511

Arde-
kin

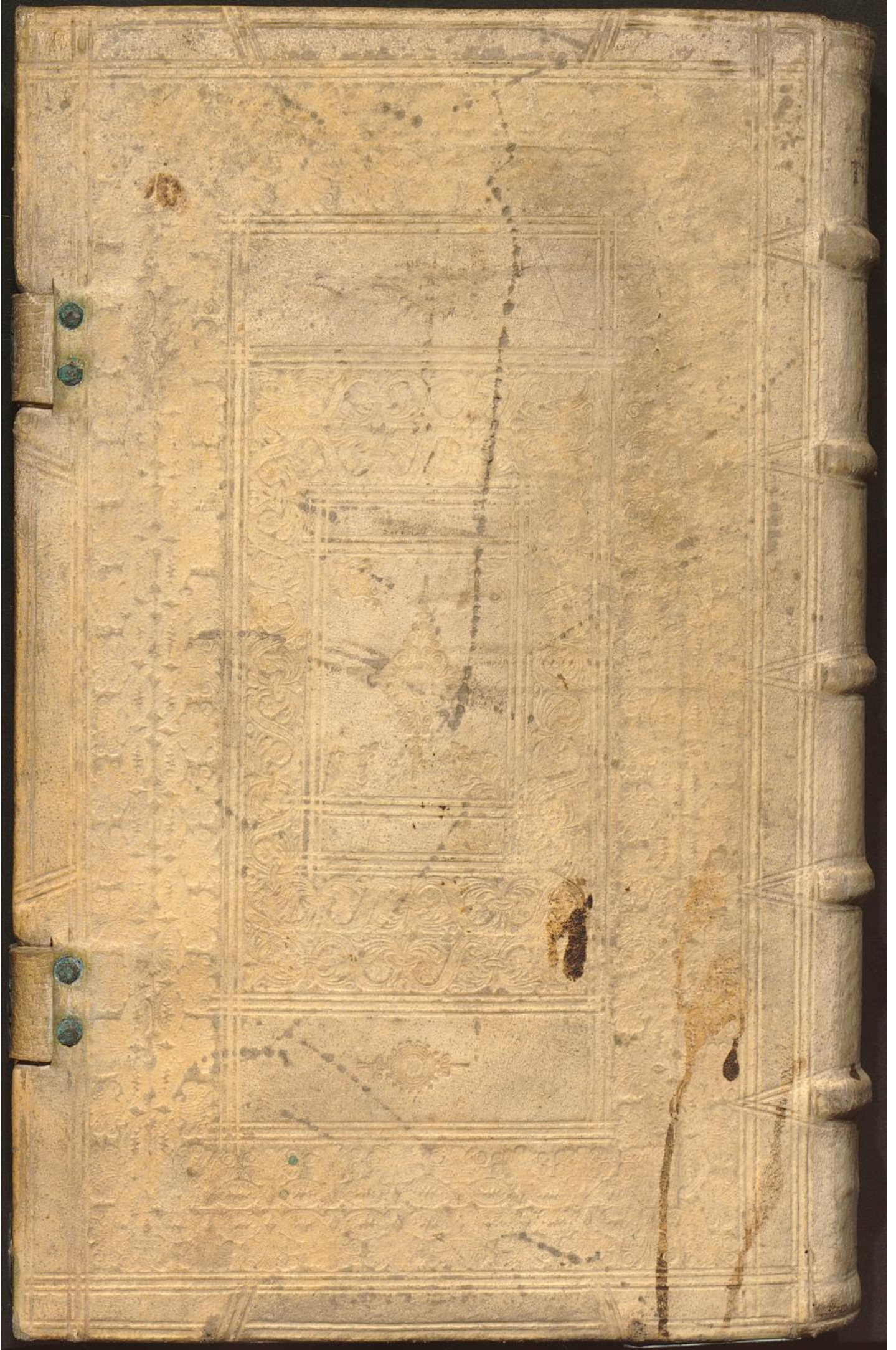
Theo-
logia

D. W.
L. S.

1511

1511

THEOPHILUS
THEOLOGICA

Th
921a

Arsde-
kin

Theo-
logia

D. IV
28

manet
in
Bibliotheca